

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**Проектування змісту і технологій
художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів
вищої освіти (студентів) та молодих учених**

ВИПУСК IV

*Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених*

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

**ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ І ТЕХНОЛОГІЙ ХУДОЖНЬО-
ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
(СТУДЕНТІВ) І МОЛОДИХ УЧЕНИХ**

Збірник наукових праць

Випуск 4

ВІННИЦЯ – 2025

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

УДК 378.016:74/76(06)

П79

**Рекомендовано до друку Вченою радою факультету мистецтв і художньо-освітніх
технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського (протокол №10 від 17 квітня 2025 р.)**

Редакційна колегія: С.Д. Цвілик - кандидат педагогічних наук, доцент (головний редактор);
Т.П. Зузяк – доктор педагогічних наук, професор (заступник головного редактора),
О.В. Марущак – кандидат педагогічних наук, доцент (заступник головного редактора);
В.С. Гаркушевський – кандидат технічних наук, доцент; В.М. Глуханюк - кандидат
педагогічних наук, доцент; Т.М. Голінська - кандидат педагогічних наук, доцент; А.В. Іванчук -
кандидат педагогічних наук, доцент; Д.І. Коломієць – кандидат педагогічних наук, професор;
І.В. Красильникова - кандидат педагогічних наук, доцент; С.В. Подолянчук – кандидат фізико-
математичних наук, доцент; В.В. Соловей - кандидат педагогічних наук, доцент; І.В. Шимкова
- кандидат педагогічних наук, доцент; О.С. Шинін – заслужений діяч мистецтв України,
доцент.

П79

**ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ І ТЕХНОЛОГІЙ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА
ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ (СТУДЕНТІВ) І
МОЛОДИХ УЧЕНИХ: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця:
ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. 185 с.**

*У збірнику наукових праць представлено сучасні підходи до розв'язання наукових
проблем художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності майбутніх
учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти, фахівців
образотворчого та декоративного мистецтва, а також теоретичні й методичні
аспекти формування інтегральної та художньо-графічної компетентностей та їхніх
складових у майбутніх фахівців, застосування інформаційно-комунікаційних та
інноваційних технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності
здобувачів вищої освіти; сучасні технології формування в учнів закладів загальної
середньої та професійної освіти, дитячих спеціалізованих художніх і мистецьких
навчальних закладів ключових і предметних компетентностей у контексті технологічної,
професійної та мистецької освіти, Збірник буде корисним науковцям, викладачам,
аспірантам і студентам педагогічних закладів вищої освіти, вчителям, педагогам
професійної і мистецької освіти, слухачам системи підвищення кваліфікації педагогічних
кадрів.*

Статті збірника подано в авторській редакції.

ISBN 978-617-530-182-1

УДК 378.016:74/76(06)

©Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського;

©Автори статей;

© ТОВ «Меркьюрі Поділля»

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і

молодих учених

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Марущак О.В., Будикіна Б.С., Долінська М.О., м. Вінниця
ksanamar77@gmail.com

ПРИНЦИПИ СТИЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ

Анотація. У статті розглянуто основні принципи стилізації в сучасному декоративному мистецтві, зокрема: принцип узагальнення форми, принцип трансформації форми, принцип ритмічної організації, принцип декоративності кольору, принцип орнаментальності та принцип символічності. Проаналізовано їх застосування в різних сферах декоративного мистецтва – від графічного дизайну до текстилю та скульптури. Визначено сучасні тенденції стилізації, які характеризуються синтезом традиційних технік та інноваційних підходів: мінімалізм і лаконічність, еклектичне поєднання стилів, технологічні інновації та експерименти з матеріалами, екологічна спрямованість. Обґрунтовано, що стилізація в сучасному декоративному мистецтві виступає не лише як формальний прийом, а як спосіб художнього мислення, що дозволяє осмислювати та перетворювати реальність, створюючи нові естетичні цінності та зміст.

Ключові слова: декоративне мистецтво, стилізація, принципи стилізації, узагальнення форми, трансформація форми, ритмічна організація, декоративність кольору, орнаментальність, символічність, сучасні тенденції.

Annotation. The article examines the main principles of stylization in modern decorative art, in particular: the principle of generalization of form, the principle of transformation of form, the principle of rhythmic organization, the principle of decorative color, the principle of ornamentality and the principle of symbolism. Their application in various areas of decorative art is analyzed – from graphic design to textiles and sculpture. Modern trends in stylization are identified, which are characterized by the synthesis of traditional techniques and innovative approaches: minimalism and laconicism, an eclectic combination of styles, technological innovations and experiments with materials, and an ecological orientation. It is substantiated that stylization in modern decorative art acts not only as a formal technique, but as a way of artistic thinking that allows us to comprehend and transform reality, creating new aesthetic values and content.

Keywords: decorative art, stylization, principles of stylization, generalization of form, transformation of form, rhythmic organization, decorative color, ornamentality, symbolism, modern trends.

У сучасному світі декоративне мистецтво постійно розвивається, створюючи нові форми та напрями, проте його основа – стилізація – залишається незмінною. Стилiзація як художній метод трансформації реальних об'єктів у декоративні форми виступає фундаментальним принципом декоративно-ужиткового мистецтва [6]. Твір набуває декоративності у контексті спрощення форми об'єктів, використання активних контрастів кольорів, введення декоративного контуру та інших прийомів. Формування в ньому стилю відбуватиметься лише за умови цілісності всіх компонентів [5].

Стилiзована композиція повинна мати композиційний центр або домінанту.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Стилізація характеризується виокремленням одного головного елемента, який привертає увагу і навколо якого вибудовується композиція, що об'єднує всі компоненти. Для стилізації властиве спрощення предметів до символів і силуетів. Або, навпаки, на основі ускладнення форми та насичення декоративними деталями відповідно до основної ідеї побудови композиції вона сприяє створенню єдиного композиційного ансамблю [9, с. 18].

Розглянемо основні принципи стилізації та їх застосування в сучасних декоративних практиках.

Стилізація – це творчий метод, який полягає в переробленні природних форм відповідно до естетичних потреб і функціональних вимог твору декоративного мистецтва. Вона передбачає переосмислення та трансформацію натуральних форм, виділення найхарактерніших рис зображеного об'єкта та їх перетворення відповідно до певних законів декоративного мистецтва.

На відміну від натуралістичного відтворення дійсності, стилізація дозволяє художнику підкреслити суть предмету через узагальнення та перетворення, створюючи таким чином новий художній образ, виразніший і символічніший. Цей процес передбачає не лише спрощення форми, а й збагачення її новим змістом, надання їй певної виразності та декоративності.

Серед принципів стилізації в сучасному декоративному мистецтві ми виокремлюємо, на нашу думку, такі основні:

1. Принцип узагальнення форми. Узагальнення передбачає відмову від деталізації та виявлення найхарактерніших рис об'єкта. У сучасному декоративному мистецтві цей принцип активно використовується в графічному дизайні, виготовленні декоративного панно, настінному живописі, кераміці та гончарстві, текстильному дизайні, скульптурі та об'ємних декоративних об'єктах. Художники свідомо спрощують форму, відкидаючи другорядні деталі, які не мають смислового та емоційного навантаження, залишаючи лише ті елементи, які забезпечують впізнаваність і виразність образу. Наприклад, у сучасних декоративних композиціях рослинні мотиви часто представлені у вигляді лаконічних силуетів або контурів, які миттєво розпізнаються глядачем, але створені без натуралістичної деталізації.

2. Принцип трансформації форми. Трансформація форми сприяє зміні пропорцій, масштабів, конфігурації об'єкта з акцентом на його декоративні якості. У сучасному мистецтві цей принцип проявляється через деформацію, збільшення характерних ознак, зміну співвідношень частин об'єкта. Сучасні митці часто вдаються до свідомого порушення анатомічних пропорцій, зміщення акцентів, використання гіперболізації для створення виразнішого декоративного образу. Це особливо помітно в керамічних виробах, текстильному дизайні, декоративній скульптурі.

3. Принцип ритмічної організації. Ритм у декоративному мистецтві – це закономірне чергування і повторення елементів композиції. Сучасні декоративні твори часто будуються на складних ритмічних схемах, які створюють особливу динаміку та виразність. Нині художники експериментують з різними видами ритмів – від простих лінійних до складних радіальних і спіральних. Ритмічна організація елементів може підкреслювати структуру виробу, створювати ілюзію руху, формувати емоційний настрій композиції.

4. Принцип декоративності кольору. Колір у стилізованих творах перестає бути натуралістичним і набуває умовного, символічного характеру. Сучасні художники декоративного мистецтва використовують активно локальні, насичені кольори, контрастні поєднання, часто відходячи від природного колориту об'єктів. У сучасному декоративному мистецтві є тенденція до використання обмеженої кольорової палітри, що сприяє цілісності композиції та посилює її декоративний ефект.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Монохромні рішення, контрастні поєднання, градієнтні переходи – все це стає особливістю художньої виразності в руках майстрів.

5. Принцип орнаментальності. Орнаментальність як принцип стилізації забезпечує використання повторюваних елементів, які створюють декоративний візерунок. У сучасному декоративному мистецтві орнамент переживає своєрідне відродження, проявляючись у нових формах і контекстах. Сучасні митці звертаються до традиційних орнаментальних мотивів, переосмислюючи їх у контексті сучасних естетичних тенденцій. При цьому орнаментальні елементи можуть використовуватися як для заповнення форми, так і для створення самостійних композицій.

6. Принцип символічності. Символічність у стилізації проявляється через наділення декоративних форм додатковими змістовими значеннями. Сучасні декоративні твори часто містять закодовані повідомлення, звертаються до архетипів, міфологічних образів, використовують універсальні символи. Цей принцип особливо яскраво проявляється в сучасному ювелірному мистецтві, кераміці, текстилі, де традиційні символи підтримують нове життя в контексті сучасного світосприйняття. Митці створюють складні системи видимих метафор, які вимагають від глядача активного інтелектуального та емоційного включення.

Аналіз актуальних художніх практик свідчить про те, що сучасні тенденції стилізації в декоративному мистецтві характеризуються синтезом традиційних технік узагальнення форми та інноваційних підходів до трансформації візуальних образів, що дозволяє художникам створювати композиції з високим рівнем художньої виразності при збереженні концептуальної глибини. З-поміж основних сучасні тенденції стилізації в декоративному мистецтві ми виокремлюємо:

- мінімалізм і лаконічність – художники свідомо обмежують кількість деталей, обираючи прості геометричні форми, створюючи виразні образи мінімальними засобами. Ця тенденція проявляється в різних видах декоративного мистецтва – від кераміки та скла до текстилю та ювелірних виробів. Лаконічність форми часто компенсується подальшою продуманою фактурою, витонченою колористикою, що створює особливу естетику «складної простоти»;

- еkleктичне поєднання стилів. Сучасне декоративне мистецтво характеризується свободою в поєднанні різних стильових напрямів. Художники активно звертаються до історичних стилів, етнічних мотивів, поєднуючи їх із сучасною естетикою. Така еkleктика дозволяє створити оригінальні декоративні рішення, в яких традиційні мотиви отримують нового звучання. Наприклад, народні орнаменти можуть поєднуватися з геометричною абстракцією, класичні декоративні елементи – з футуристичними формами;

- технологічні інновації та експерименти з матеріалами. Сучасні технології значно розширюють можливості декоративного мистецтва. Художники експериментують з новими матеріалами, техніками, використовують цифрові технології для створення декоративних ефектів. 3D-моделювання, лазерне різання, цифровий друк – все це стає інструментами в руках сучасних художників декоративного мистецтва. При цьому технологічні інновації не витісняють традиційні ручні техніки, а доповнюють їх, створюючи нові можливості для стилізації;

- екологічна спрямованість. Сучасні художники все частіше звертаються до теми взаємовідносин людини і природи, до вибору екологічних матеріалів, до органічних форм. Стилiзація природних форм набуває нового звучання в контексті екологічної проблематики. Художники не просто переробляють природні мотиви, а й осмислюють їх як частину глобальної екосистеми, яку необхідно зберегти.

Отже, принципи стилізації в сучасному декоративному мистецтві відображають

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

складний баланс між традицією та інновацією, між спадковістю культурних форм і пошуком нових виразних засобів. Стилізація залишається фундаментальним методом декоративного мистецтва, проте її застосування еволюціонує відповідно до змін в естетичних уподобаннях, технологічних можливостях і культурному контексті.

Сучасні митці розширюють межі стилізації, поєднуючи різні принципи та прийоми, експериментуючи з формою, кольором, фактурою. Стилізація в сучасному декоративному мистецтві виступає не просто як формальний прийом, а як спосіб художнього мислення, який дозволяє осмислювати та перетворювати реальність, створюючи нові естетичні цінності та зміст. У цьому процесі особливого значення набуває творча індивідуальність художника, його здатність до оригінальної інтерпретації форми та створення власного декоративного стилю.

Список використаних джерел:

1. Кириченко О. Категорія художнього образу як проблема естетичного освоєння світу в процесі творчої діяльності студентів художньо-графічного відділення. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград, 2016. Вип. 147. С. 77-81.
2. Марущак О.В., Василько В.О., Давидюк А.В., Микитин А.Я., Черненко Д.С. Форма як засіб виразності у створенні художнього образу в образотворчому мистецтві. *Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher (May 18-20, 2022). Chicago, USA. 2022. Pp. 602-610.
3. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилізація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.
4. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.
5. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.
6. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications. Proceedings of the VII International scientific and practical conference*. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61.
7. Марущак О.В., Соловей В.В., Давидюк А.В., Хуан Чжічунь, Заєць Л.В. Створення художнього образу виробів декоративно-ужиткового мистецтва у проектно-художній діяльності. *Innovative development of science, technology and education. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference*. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2024. Pp. 466-476.
8. Соловей В.В., Марущак О.В., Лукова О.М., Багрій Д.С. Навчання майбутніх

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

учителів трудового навчання та технологій основам композиції у декоративно-ужитковому мистецтві. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 3. С. 22-28.

9. Марущак О.В., Мудрак Н.В., Мельник Ю.І. Особливості створення стилізованої композиції з елементами архітектури та пейзажу. *Modern Systems of Science and Education in the European Union and World: Materials of the V International Research and Practical Internet Conference (January, 27, 2024): collection of abstracts [for the general ed. PhD Serhii Onyshchenko]*. Zdar nad Sazavou: «DEL s.z.», 2024. Р. 18-20.

Зузяк Т.П., Александрой В.В., Дяченко Л.О., м. Вінниця
zuzyak@ukr.net

СИМВОЛІЗМ І ДЕКОРАТИВНІСТЬ У СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ

Анотація. У статті досліджено трансформацію символізму та декоративності в контексті сучасного мистецтва ХХІ століття. Проаналізовано, як ці два естетичні напрями, що сформувалися на межі ХІХ-ХХ століть, адаптуються до нових соціокультурних реалій, набуваючи нових форм і значень під впливом глобалізації, цифрової революції та постмодерністської чутливості.

Ключові слова: символізм, декоративність, сучасне мистецтво, цифрові технології, постколоніалізм, культурна ідентичність, візуальні коди, глобалізація, екологічна криза, трансформація мистецтва.

Annotation. The article explores the transformation of symbolism and decorativeness in the context of 21st century contemporary art. It analyzes how these two aesthetic directions, formed at the turn of the 19th-20th centuries, adapt to new sociocultural realities, acquiring new forms and meanings under the influence of globalization, digital revolution, and postmodernist sensibility.

Keywords: symbolism, decorativeness, contemporary art, digital technologies, postcolonialism, cultural identity, visual codes, globalization, ecological crisis, art transformation.

У багатогранному світі сучасного мистецтва символізм і декоративність продовжують відігравати ключову роль, трансформуючись та адаптуючись до нових соціокультурних реалій. Ці два естетичні напрями, що сформувалися на межі ХІХ-ХХ ст. і мають глибоке історичне коріння в різних культурних традиціях людства, набувають нових форм і значень у контексті ХХІ ст. Вони не просто зберігають свою актуальність, а й набувають нової виразності в умовах глобалізації, цифрової революції та постмодерністської чутливості.

Символізм, що виник як реакція на натуралізм і позитивізм у мистецтві кінця ХІХ ст., нині трансформувався в потужний інструмент дослідження колективного несвідомого, архетипів і глибинних культурних кодів. Він дозволяє митцям говорити про невимовне, візуалізувати абстрактне і створювати мости між справжніми культурними традиціями. Декоративність повертається в центр художнього процесу, збагачена феміністичною критикою, постколоніальним дискурсом і новим розумінням ролі орнаменту в психології сприйняття.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Разом з цими двома напрямками створюється унікальна художня оптика, яка дозволяє не просто відображати, а й проблематизувати, осмислювати та переосмислювати складну реальність сучасного світу. Вони відображають глибинні зрушення в суспільній свідомості: від раціоцентризму до визнання множинності способів пізнання, від універсалізму до цінування різноманіття, від прогресистського наративу до циклічного розуміння історії та культури.

Символізм у сучасному мистецтві виходить далеко за межі історичного мистецького руху кінця XIX ст. Нині він проявляється як універсальний інструмент комунікації, що дозволяє митцям створювати багаторівневі наративи, доступні для інтерпретації як на особистому, так і на колективному рівнях. Сучасні символи часто поєднують в собі елементи архієписних культурних кодів з актуальними соціально-політичними контекстами, створюючи новий візуальний словник, що резонує з глобалізованою аудиторією.

На відміну від символізму минулого, який наближений до містицизму та духовних пошуків, сучасний символізм часто звертається до повсякденного досвіду, переосмислюючи майбутні об'єкти та явища, надаючи їм нового звучання. Мобільні телефони, штучний інтелект, елементи масової культури та корпоративні логотипи залишаються потужними символами нашого часу, відображаючи трансформацію людської свідомості під впливом технологій. Художники звертаються до цих образів, щоб дослідити питання ідентичності, влади, споживання та екологічної кризи.

Декоративність, зі свого боку, переживає своєрідне відродження в сучасному мистецтві після десятиліть домінування мінімалізму та концептуального мистецтва. Це відновлення інтересу до декоративності та естетичної розкоші можна розглядати як реакцію на стерильність цифрового світу та глобальну стандартизацію. Митці звертаються до декоративних елементів як способу повернення до тактильності, рукотворності та культурної специфіки.

У цьому контексті декоративність набуває нового критичного виміру. Якщо раніше декоративне мистецтво часто маргіналізувалося як «меншовартісне» порівняно з «високим мистецтвом», то сьогодні ця дихотомія активно піддається переосмисленню. Сучасні митці звертаються до декоративних традиційних культур – від ісламських геометричних візерунків до українських вишиванок, від японських кімоно до африканських текстильних орнаментів – не тільки з естетичних міркувань, а й як до способу деколонізації мистецького канону.

Особливо цікавим є те, як символізм і декоративність переплітаються у роботах сучасних митців. Декоративні елементи часто набувають символічного значення, а символи вплітаються в декоративні композиції. Наприклад, у творах японсько-американської художниці Яйой Кусами повторювані декоративні елементи (горошки, дзеркальні поверхні) стають символами нескінченності та космічної єдності. А в інсталяціях британсько-нігерійського митця Йінкі Шонібаре розкішні, декоративно оформлені скульптури несуть потужне символічне навантаження, пов'язане з питаннями колоніалізму та культурної гібридності.

Цифрові технології відкрили нові горизонти для розвитку як символізму, так і декоративності. Генеративне мистецтво, створене за допомогою алгоритмів і штучного інтелекту, часто спирається на символічні структури та декоративні патерни, надаючи їм нову динаміку та інтерактивність. Віртуальна та доповнена реальність дозволяє художникам створювати імерсивні середовища, де символи та декоративні елементи оточують глядача, забезпечуючи багатосенсорний досвід.

Важливо відзначити й соціально-політичний аспект сучасного символізму та декоративності. У постколоніальному контексті звернення до локальних декоративних традицій стає актом культурної пам'яті та опорою глобальної

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

гомогенізації. Символи, з іншого боку, часто використовують як інструменти політичного висловлювання – від феміністських переосмислень традиційних жіночих ремесел у творчості Джуді Чикаго до антивоєнної символіки в стріт-арті Бенксі.

У контексті екологічної кризи багато сучасних митців звертаються до природних форм і матеріалів, створюючи роботи, що символізують крихкість планетарних екосистем. Декоративні елементи, натхнення органічними структурами – від бджолиних стільників до річних кілець дерев – стають потужними нагадуваннями про нашу взаємозалежність з природним світом.

Отже, символізм і декоративність у сучасному мистецтві виходять далеко за межі формальних естетичних категорій. Вони функціонують як багатогранні інструменти культурної комунікації, що дозволяє митцям досліджувати складні питання ідентичності, пам'яті, влади та екології. У світі, що стрімко змінюється під впливом технологій, політичних трансформацій та екологічних викликів, ці два напрями продовжують еволюціонувати, відображаючи нашу колективну потребу у створенні змісту та естетичної краси.

Список використаних джерел:

1. Кириченко О. Категорія художнього образу як проблема естетичного освоєння світу в процесі творчої діяльності студентів художньо-графічного відділення. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград, 2016. Вип. 147. С. 77-81.
2. Кізім С.С., Зузяк Т.П., Соловей В.В., Марущак О.В. Графічна діяльність у професійній підготовці здобувачів вищої освіти з декоративного мистецтва засобами цифрових технологій. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. 2024. № 4. С. 52-59. URL: [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024\(4\)-07](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024(4)-07).
3. Марущак О., Зузяк Т., Соловей В., Кізім С. Синергія цифрових технологій та засобів національного орнаменту у формуванні естетичних уявлень фахівців культури та мистецтва. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 9(15). С. 770-781.
4. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилізація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.
5. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.
6. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.
7. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications*. Proceedings of the VII International scientific and practical conference. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

8. Марущак О.В., Соловей В.В., Давидюк А.В., Хуан Чжічунь, Заєць Л.В. Створення художнього образу виробів декоративно-ужиткового мистецтва у проектно-художній діяльності. *Innovative development of science, technology and education*. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2024. Pp. 466-476.

Корницька Л.А., м. Хмельницький
lorakrona@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ ТЕХНІКОЮ «КРАКЛЕ»

Анотація. Техніка «кракле» – художня обробка яєчної шкаралупи, є чудовою практикою в оволодінні не лише технологічними навичками створення декоративних творів, але й у формуванні художньо-графічних компетентностей майбутніх фахівців образотворчого та декоративного мистецтва. Ця техніка передбачає чітку графічність ліній та «кольорових плям» композиції твору, використовуючи незвичний матеріал – яєчну шкаралупу.

Ключові слова: майбутні фахівці образотворчого та декоративного мистецтва, професійна підготовка, «кракле» – художня обробка яєчної шкаралупи, художньо-графічні компетентності

Abstract. The technique of «craquelure» – artistic processing of eggshells, is an excellent practice in mastering not only the technological skills of creating decorative works, but also in forming the artistic and graphic competencies of future specialists in fine and decorative arts. This technique involves clear graphic lines and "color spots" of the composition of the work, using an unusual material – eggshells.

Keywords: future specialists in fine and decorative arts, professional training, "krakle" – artistic processing of eggshells, artistic and graphic competencies

Світ мистецтва є доволі широким. І засобів художнього відображення навколишнього світу також є безліч. Якщо говорити про сучасне декоративне мистецтво, то будь який матеріал може стати джерелом натхнення для створення ужиткових і чисто декоративних творів.

Таким незвичним матеріалом може здатися яєчна шкаралупа, що володіє найтоншою градацією відтінків від чисто білого, блідо-жовтого, пісочного, бежевого до насиченого «червоного» кольорів. Ця градація відтінків яєчної шкаралупи дає змогу створювати якісні художні твори з чіткою графічною подачею.

Яєчна шкаралупа – чудовий матеріал для творчості створений природою. Цей крихкий й, водночас, міцний матеріал використовували східні майстри для інкрустації дерев'яних поверхонь невеликих столиків для чаювання, шафок, скриньок тощо. Давні майстри помітили, що натискаючи на яєчну шкаралупу утворюється особливий малюнок з найтонших тріщин, тож нею стали зображувати скелі, поверхні стін мурованої кладки давніх будівель, навіть квітучі крони плодових дерев. Майстри Сходу зуміли перетворити головний недолік яєчної шкаралупи – крихкість, в її основну художню перевагу.

Чудові твори лакової мініатюри з інкрустацією, у тому числі й яєчною шкаралупою, посіли значне місце у давній культурі Сходу. Вони вважалися цінним

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

подарунком, тож китайські імператори дарували лакові вироби іноземним послам або ж як державні нагороди за важливі послуги.

Яєчна шкаралупа є доступним матеріалом для набуття образотворчо-графічних компетентностей майбутніми фахівцями декоративного мистецтва у процесі виконання навчальних робіт в матеріалі. Вона є тендітною, але водночас, за твердістю наближається до мармуру, легко розламується руками, але на поверхні практично не буває подряпин. Яєчна шкаралупа в інкрустованих виробах легко шліфується і полірується, набуваючи приємного м'якого блиску.

У процесі оволодіння технікою художньої обробки яєчної шкаралупи здобувачі кафедри технологічної та професійної освіти ХНУ використовують лише природні її відтінки (Рис.1). Це надає роботам графічності та естетичної виразності.

Рис. 1. Навчальні роботи з художньої обробки яєчної шкаралупи здобувачів кафедри технологічної та професійної освіти ХНУ.

У цій техніці можна виконувати зображення на різну тематику. Це і архітектура, і квіти, і тваринний світ тощо. Технологія техніки «кракле» передбачає завжди темний, найкраще чорний фон основи. Світла шкаралупа яйця виразно з ним контрастує, створюючи чітку графічність зображення.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Техніка «кракле» взяла свою назву від французького терміну «кракелюр», кракле або тріщинка (фр. Craquelure – потрісканий). На старих витворах мистецтва виконаних в олійному живописі з часом утворюються тріщини. Окрім випадків природного старіння творів мистецтва також можливе свідоме створення кракелюру. Цей «дефект» часто використовують з естетичною метою. Зазвичай під час реставрації кракелюр на старовинних картинах залишають, що свідчить про їх давність. Штучний кракелюр можна створити за допомогою спеціального кракелюрного лаку, який у процесі засихання утворює дрібні тріщинки. Адже ефект кракелюру надає завершеності, неповторності та загадковості будь-якій роботі [3]. У випадку з технікою «кракле» – художньою обробкою яєчної шкаралупи, кракелюри утворюються у процесі натискання на шкаралупу під час роботи над твором.

Отже, занурюючись в історію давніх декоративних практик, можемо знайти їх сучасне застосування, зокрема й у професійній підготовці майбутніх фахівців образотворчого та декоративного мистецтва. Якщо зважати на формування у них мистецьких, а саме художньо-графічних компетентностей, то робота з природньою яєчною шкаралупою, без додаткових зображальних засобів, зокрема підфарбовування, зуміє підняти їх образотворчу і графічну грамотність, а їхні твори завжди будуть естетично привабливими.

Список використаних джерел:

1. Резніченко М. І., Ковальчук Т. П., Богайчук Л.Р. та ін. Основи вжиткової творчості і методика викладання: навч. посіб. Тернопіль, 2011. 224 с.
2. Яремків М. М. Композиція: творчі основи зображення : навч. посіб. Тернопіль, 2005. 112 с.
3. Кракелюр. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>

Марущак О.В., Павлик С.О., Томчук В.В., м. Вінниця
ksanamar77@gmail.com

ЕТНІЧНІ МОТИВИ В СТИЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті досліджено особливості використання етнічних мотивів у стилізації сучасного декоративного мистецтва. Розглянуто роль народних орнаментів, символів, технік і матеріалів як культурних кодів, що зберігають і передають духовну спадщину народів. Проаналізовано принципи творчого переосмислення етнічних традицій у контексті сучасної естетики та технологій. На прикладах робіт сучасних митців різних країн продемонстровано різноманітні підходи до інтерпретації етнічних мотивів – від декоративного запозичення до глибокого філософського осмислення. Особливу увагу зосереджено на етно-футуризмі як напрямі, що поєднує архаїчні форми з інноваційними технологіями. Обґрунтовано культурну, естетичну та етичну цінність використання етнічних мотивів у сучасному мистецтві як засобу збереження культурного різноманіття в умовах глобалізації.

Ключові слова: етнічні мотиви, декоративне мистецтво, стилізація, культурні коди, етно-футуризм, традиції, інновації, культурна ідентичність, глобалізація, культурне різноманіття.

Annotation. The article examines the features of using ethnic motifs in the stylization of contemporary decorative art. The role of folk ornaments, symbols, techniques, and materials as cultural codes that preserve and transmit the spiritual heritage of peoples is

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

considered. The principles of creative reinterpretation of ethnic traditions in the context of modern aesthetics and technologies are analyzed. Using examples of works by contemporary artists from different countries, various approaches to the interpretation of ethnic motifs are demonstrated – from decorative borrowing to deep philosophical understanding. Special attention is focused on ethno-futurism as a direction that combines archaic forms with innovative technologies. The cultural, aesthetic, and ethical value of using ethnic motifs in contemporary art as a means of preserving cultural diversity in the context of globalization is substantiated.

Keywords: *ethnic motifs, decorative art, stylization, cultural codes, ethno-futurism, traditions, innovations, cultural identity, globalization, cultural diversity.*

У світі, де глобалізація стирає культурні кордони, етнічні мотиви в декоративному мистецтві мають особливе значення. Вони залишаються не просто елементами оздоблення, а культурними кодами, що зберігають і передають духовну спадщину народів світу. Сучасне декоративне мистецтво, звертаючись до етнічних джерел, створює дивовижний синтез традицій і новаторства, минулого і сьогодення [3].

Етнічні мотиви завжди були невичерпним джерелом натхнення для митців усього світу, створюючи живу спадкоємність між поколіннями творців. Ще з давніх часів, коли перші майстри наносили символічні візерунки на глиняний посуд і тканини, народне мистецтво служило засобом передачі культурних кодів і світоглядних систем. Кожен етнос, відповідно до власних географічних, історичних, соціальних і духовних умов, сформував неповторну художню мову з характерними знаковими системами, композиційними принципами та колористичними рішеннями.

Народні орнаменти, символи, техніки та матеріали формували унікальні художні традиції різних етносів. Народні орнаменти, часто наповнені глибокою символікою, відображали розуміння світобудови, космогонічні утворення, відносини людини з природою та надприродними силами. Такі традиційні елементи як пташки, дерево життя, солярні знаки, геометричні візерунки, несли в собі закодовані послання, зрозумілі представникам певної культури. Унікальні матеріали – від особливих сортів деревини до місцевих барвників, від золотих ниток до неповторних керамічних полив – визначали технічні можливості та естетичні особливості мистецтва кожного регіону.

Нині ми спостерігаємо неабиякий інтерес до цієї спадщини. Цей феномен можна пояснити пошуком автентичності в епоху масового виробництва, протидією культурної гомогенізації, прагненням до екологічної та етичної свідомості у споживанні, а також загальним підвищенням уваги до питань культурної ідентичності та різноманіття.

Дизайнери, художники, архітектори та майстри декоративно-ужиткового мистецтва активно інтегрують етнічні елементи у свою роботу, створюючи неповторні твори, що промовляють до глядача мовою давніх символів і водночас відповідають сучасній естетиці. Вони звертаються до етнічних джерел не просто як до екзотичної декоративної форми, а як до потужного художнього засобу виразності. Вони досліджують музейні колекції, архіви, етнографічні матеріали, співпрацюють з носіями традиційних ремесел, аби глибше усвідомити семантику і технологію створення народних візерунків і форм. Інтегруючи ці елементи у свою роботу, вони створюють культурний міст між минулим і сьогоденням, між локальним і глобальним, між архівним і ультрасучасним.

Найцікавіші зразки сучасного декоративного мистецтва з етнічними мотивами демонструють органічний синтез, коли традиційні елементи не просто цитуються, а творчо переосмислюються. Такі твори мають подвійну культурну цінність – вони промовляють до глядача мовою давніх символів, апелюючи до колективного

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

несвідомого та архетипних образів, і водночас відповідають естетичним запитам сучасності з її тяжінням до лаконічності, функціональності, концептуальності та експериментальності.

Особливість сучасної стилізації етнічних мотивів полягає в тому, що вона не просто копіює традиційні форми, а творчо їх переосмислює [6]. Це підтвердження має під собою вагомі історичні, естетичні та концептуальні підстави.

По-перше, мистецтво XXI ст. принципово відрізняється від традиційного народного мистецтва своїми цілями та контекстом. Якщо традиційне мистецтво було глибоко інтегроване в ритуальну, побутову та соціальну практику громади і функціонувало за чіткими канонами, то сучасне мистецтво існує в контексті постмодерної культури, де на першому плані простежуються індивідуальне відображення, концептуальний зміст і діалог з глядачем. Просте копіювання етнічних форм означало б ігнорування цієї фундаментальної різниці контекстів.

По-друге, сама природа стилізації як художнього методу передбачає виокремлення найвиразніших рис прототипу та їх творче перетворення. Митці «вдаються до декоративної трансформації, абстрагування, геометризації, спрощення або, навпаки, ускладнення етнічних елементів, залежно від художньої ідеї та концепції твору» [5]. Вони працюють з етнічними мотивами на різних рівнях абстрагування: від легкої модифікації традиційних елементів до глибокої трансформації, коли етнічне джерело вгадується лише у віддаленому натяку.

По-третє, сучасний технологічний та матеріальний арсенал значно розширився порівняно з традиційним інструментарієм. Сучасні митці сміливо експериментують не лише з формою, а й «з кольором, масштабом, фактурою, поєднують різні культурні традиції, створюючи мультикультурні арт-об'єкти» [5]. Вони інтегрують традиційні мотиви в нові медіа – від цифрових технологій до інсталяцій, від світлових проєктів до кінетичних об'єктів [3].

Нарешті, сучасна культурна ситуація характеризується підвищеною рефлексивністю. Митці усвідомлюють себе не просто носіями традиції, а її інтерпретаторами, які ведуть діалог між минулим і сьогоденням, між локальним і глобальним. Ця рефлексивна позиція природно виключає можливість механічного копіювання і спонукає до критичного осмислення етнічних форм.

Таким чином, ця гра з формою і змістом дозволяє етнічним мотивам звучати по-новому, резонувати із сучасним культурним контекстом, створювати нові змісти на перетині традицій та інновацій.

Зазначимо, що звернення до етнічних джерел відбувається на різних рівнях. Для одних митців етнічні мотиви – це передусім зовнішня форма, декоративний елемент, що надає роботам оригінальності й екзотичності. Для інших – це глибинна філософська основа творчості, спосіб відновлення зв'язку з культурним корінням, осмислення національної ідентичності в глобалізованому світі. Найцікавіші твори сучасного декоративного мистецтва створюються на перетині цих підходів, коли етнічні мотиви залишаються не просто декором, а смисловим ядром художньої виразності.

Показовим прикладом такого симбіотичного підходу є роботи японської дизайнерки Рейко Судо, яка у своїх текстильних інсталяціях поєднує традиційну японську техніку «сашіко» з найсучаснішими технологіями та матеріалами. Її серія «Нуно» («Тканина») не лише візуально відтворює естетику традиційного японського текстилю, а й переосмислює концепцію «ваби-сабі» – японської естетики прийняття недосконалості та минулості – у контексті сучасної екологічної кризи, використовуючи перероблені та біорозкладні матеріали.

Український митець Олександр Клименко у своєму проєкті «Ікони на ящиках з-

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

під набоїв» переосмислює традиційну іконографію, створюючи ікони на дошках від ящиків для набоїв із зони бойових дій [2]. Тут етнічний і релігійний контекст української іконописної традиції стає потужним засобом висловлювання антивоєнного протесту та переосмислення травматичного досвіду нації.

У галузі ювелірного мистецтва роботи польської мисткині Моніки Блазусяк демонструють органічний синтез традиційних слов'янських мотивів з сучасною мінімалістичною естетикою. Її колекція «Коріння» використовує архаїчні солярні символи та образи світового дерева, втілені в сріблі та бурштині за допомогою 3D-моделювання та лазерного різання, створюючи діалог між архаїчним світосприйняттям і технологічною реальністю XXI ст.

Американський кераміст корейського походження Кан Хо Лі у своїй серії «Спогади предків» переосмислює традиційні корейські керамічні форми, поєднуючи їх з елементами індустриального дизайну. Його роботи на перший погляд нагадують традиційний корейський посуд епохи Чосон, але коли розглянути їх ближче, виявляються складними концептуальними об'єктами, що досліджують теми культурної гібридності, міграції та пам'яті.

Британська текстильна дизайнерка Зандра Роудс створила колекцію «Indian Chic», де елементи традиційного індійського орнаменту інтегровані в авангардні силуети. Ця колекція не лише естетично вражає, а й піднімає важливі питання про колоніальну історію, культурний обмін та апропріацію, пропонуючи глядачеві замислитись над складними взаємовідносинами між західною та індійською культурами.

У різних галузях декоративного мистецтва етнічні мотиви проявляються по-різному. У текстильному дизайні це можуть бути традиційні орнаменти, техніка ткацтва, вишивки, батику, що переосмислюються в сучасному контексті. Кераміка звертається до старовинних форм і техніки декорування, поєднуючи їх з новими матеріалами та технологіями. В ювелірному мистецтві етнічні мотиви виражаються через характерні символи, техніку обробки металу, використання традиційних каменів і природних матеріалів.

Одним із найцікавіших напрямів є етно-футуризм – течія, що прагне поєднати архівні етнічні форми з футуристичними концепціями. Митці цього напрямку інтерпретують стародавні символи і міфологічні образи через призму сучасних технологій і матеріалів, створюючи фантастичні об'єкти, що начебто поза часом – одночасно належать минулому, теперішньому і майбутньому.

Яскравою представницею етно-футуризму є фінська дизайнерка Сату Мааранен, яка у своїй колекції «Північне світло» інтегрує традиційні саамські орнаменти в авангардний одяг з використанням світлодіодів та оптоволокна. Її моделі демонструють, як древні символи північного сяйва та культ світла в полярних народів можуть знайти нове втілення в технологічному майбутньому, створюючи вбрання, що буквально випромінює світло відповідно до рухів тіла.

Корейсько-американська художниця Сооджин Бек працює з традиційним корейським мистецтвом пайброу, створюючи «Цифрові бандаджі» – абстрактні скульптури, що поєднують традиційну естетику обгортання тканиною з 3D-моделюванням і робототехнікою. Її рухомі інсталяції символізують входження стародавніх корейських духів у механізоване майбутнє.

Ці та інші представники етно-футуризму підкреслюють, що стародавні культурні коди не лише не втрачають свого значення в техногенному світі, а й можуть стати ключем до гармонійнішого і культурно різноманітнішого майбутнього.

Варто відзначити, що звернення до етнічних мотивів у сучасному декоративному мистецтві має не лише естетичне, а й етичне значення. В умовах

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

культурної глобалізації та уніфікації, коли під загрозою опиняються традиційні культури малих народів, мистецтво стає одним із способів збереження культурного різноманіття [10]. Митці, що працюють з етнічними мотивами, часто виступають як культурні медіатори, що допомагають вести діалог між іншими традиціями, епохами, світоглядами. Це твердження обґрунтовується кількома важливими чинниками.

По-перше, такі митці здійснюють культурний переклад, роблячи традиційні форми та символи зрозумілими сучасному глядачеві. Вони інтерпретують давні культурні коди мовою сучасного мистецтва, перетворюючи їх з предмета етнографічного дослідження на живий елемент актуального художнього процесу. Через свою творчість вони допомагають подолати часові, просторові та концептуальні бар'єри між різними культурними системами.

По-друге, працюючи на перетині різних культурних традицій, митці демонструють їх взаємодію та взаємовплив, заперечуючи культурний ізоляціонізм і стверджуючи ідею культурного діалогу. Їхні твори часто стають простором зустрічі та взаємодії різних естетичних систем, що дозволяє глядачеві побачити як універсальні, так і унікальні аспекти кожної з них.

По-третє, надаючи нового життя традиційним формам і технікам, митці відіграють важливу роль у збереженні культурної спадщини – особливо в тих випадках, коли традиційні ремесла та мистецтва опиняються під загрозою зникнення. Вони не лише зберігають матеріальну форму, а й актуалізують духовний зміст і цінності, заковані в етнічних мотивах.

Нарешті, створюючи місток між минулим і майбутнім, ці митці пропонують моделі культурного розвитку, засновані на повазі до традицій та відкритості до інновацій, що надзвичайно важливо в сучасному світі, де надто часто ці поняття помилково протиставляються.

Водночас використання етнічних мотивів у сучасному мистецтві ставить перед митцями важливі етичні питання: де пролягає межа між творчими переосмисленнями і культурними привласненнями? Як працювати з культурними символами інших народів, зберігаючи повагу до їхніх традицій і вірувань? Найкращі зразки сучасного етнічного декоративного мистецтва демонструють глибоке, шанобливе і водночас творче звернення до культурних традицій різних народів.

Отже, етнічні мотиви в стилізації сучасного декоративного мистецтва – це не просто данина моді на екзотику, а важливий культурний феномен. Через творче переосмислення етнічних традицій митці ведуть діалог з минулим, створюють мости між кращими культурами, формують нову естетику, що відповідає запитам сучасності і водночас зберігає зв'язок з культурними коренями. Саме в цьому синтезі традицій і новаторства, локального і глобального, архівного і сучасного полягає особлива цінність етнічних мотивів у декоративному мистецтві нашого часу.

Список використаних джерел:

1. Кириченко О. Категорія художнього образу як проблема естетичного освоєння світу в процесі творчої діяльності студентів художньо-графічного відділення. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград, 2016. Вип. 147. С. 77-81.
2. Лесів А. Мистецтво між тилом і фронтом. Сучасні українські ікони на дошках із ящиків з-під набоїв. *Народознавчі зошити*. 2019. № 6 (150). С. 1674-1683.
3. Марущак О., Зузяк Т., Соловей В., Кізім С. Синергія цифрових технологій та засобів національного орнаменту у формуванні естетичних уявлень фахівців

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

культури та мистецтва. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 9(15). С. 770-781.

4. Марущак О.В., Василько В.О., Давидюк А.В., Микитин А.Я., Черненко Д.С. Форма як засіб виразності у створенні художнього образу в образотворчому мистецтві. *Modern directions of scientific research development*. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference. BoScience Publisher (May 18-20, 2022). Chicago, USA. 2022. Pp. 602-610.

5. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилзація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.

6. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.

7. Марущак О.В., Магдич Я.І. Інтеграційний підхід у навчанні майбутніх учителів трудового навчання та технологій як умова збереження традицій декоративно-ужиткового мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. Вип. 2. С. 19-22.

8. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.

9. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications*. Proceedings of the VII International scientific and practical conference. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61.

10. Марущак О.В., Савчук І.В., Бойчук С.О. Духовно-естетичне виховання учнів ЗНЗ засобами гончарного мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 221-225.

11. Марущак О.В., Соловей В.В., Давидюк А.В., Хуан Чжічунь, Заєць Л.В. Створення художнього образу виробів декоративно-ужиткового мистецтва у проєктно-художній діяльності. *Innovative development of science, technology and education*. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2024. Pp. 466-476.

12. Соловей В.В., Марущак О.В., Лукова О.М., Багрій Д.С. Навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій основам композиції у декоративно-ужитковому мистецтві. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 3. С. 22-28.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Марущак О.В., Латуша Р.М., Нестеренко Я.С., м. Вінниця
ksanamar77@gmail.com

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ФОРМУВАННІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті висвітлено особливості застосування інтеграційного підходу у формуванні компетентностей з декоративно-ужиткового мистецтва у майбутніх учителів технологій. Обґрунтовано інтеграційну природу декоративно-ужиткового мистецтва як чинника національної культурної спадщини, особливо в умовах воєнного часу. Визначено та охарактеризовано основні напрями інтеграції: поєднання теоретичної та практичної підготовки, традиційних і сучасних технологій; комплексне формування мистецького, технологічного та педагогічного аспектів; включення національних і регіональних традицій в освітній процес. Окреслено умови ефективної реалізації інтеграційного підходу в підготовці майбутніх учителів технологій як носіїв і популяризаторів культурних традицій українського народу.

Ключові слова: інтеграційний підхід, декоративно-ужиткове мистецтво, професійна компетентність, майбутні вчителі технологій, національна культурна спадщина.

Annotation. The article highlights the features of the application of the integration approach in the formation of competencies in decorative and applied arts in future technology teachers. The integration nature of decorative and applied arts as a factor of national cultural heritage, especially in wartime conditions, is substantiated. The main areas of integration are identified and characterized: a combination of theoretical and practical training, traditional and modern technologies; comprehensive formation of artistic, technological and pedagogical aspects; inclusion of national and regional traditions in the educational process. The conditions for the effective implementation of the integration approach in the training of future technology teachers as carriers and popularizers of the cultural traditions of the Ukrainian people are outlined.

Keywords: integration approach, decorative and applied arts, professional competence, future technology teachers, national cultural heritage.

В умовах воєнного часу, коли Україна боронить від агресора не тільки свою територію, а й культурний код нації, свою культурну самобутність, найгострішим питанням стає збереження, відродження та популяризація українського культурного спадку, зокрема декоративно-ужиткового мистецтва (ДУМ). Саме воно виступає незримим щитом, що захищає духовні цінності українців, виконуючи вирішальну роль у «переосмисленні, переорієнтації та впливі на формування високоморальної громадської позиції особистості, її національної свідомості, потягу до прекрасного» [7, с. 221].

Коли агресор прагне знищити українську культурну спадщину та заперечити право України на власну ідентичність, народне декоративно-ужиткове мистецтво перетворюється на потужний засіб культурного спротиву, джерело національної стійкості та натхнення. Важливу роль у збереженні, відродженні та передачі наступним поколінням автентичних народних ремесел і промислів відіграють учителі технологій, які «мають не лише володіти необхідними професійними

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

компетентностями, а й бути носіями та популяризаторами культурних традицій свого народу. Саме тому інтеграційний підхід у підготовці майбутніх учителів технологій набуває особливої значущості, що дає змогу об'єднати мистецький, технологічний, педагогічний та культурологічний аспекти їхньої професійної діяльності» [4, с. 317]. Він «охоплює усі галузі діяльності суспільства та відіграє суттєву роль у реформуванні освіти, розвиток у майбутніх учителів технологій здібностей до проектування та створення творів декоративно-ужиткового мистецтва на інтеграційній основі» [5, с. 20].

У дослідженні інтеграційного підходу у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів технологій важливу роль відіграють «змістові характеристики інтеграційних процесів, що містять їх логіко-змістову основу і розрізнені елементи, оскільки інтеграційний процес суттєво залежить від елементів, які беруть участь в інтеграції, та елементів, що виникають у результаті інтеграції. Елементами інтеграції можуть виступати уявлення, поняття про властивості предметів, світоглядні ідеї тощо» [1, с. 49]. Інтеграційний підхід забезпечує органічне поєднання різномірних знань і методів пізнання на науково визначеній основі і є важливим, іноді вирішальним, чинником у формуванні світогляду особистості [3, с. 13], цілісної професійної компетентності педагога.

Інтеграційна природа ДУМ «передбачає здатність об'єднувати різні елементи (дисципліни, відносини, компоненти) в єдине, стійке ціле (систему), що дає змогу розширити творчі можливості та сконструювати щось нове. Синтезна природа декоративно-ужиткового мистецтва виявляє гнучкість у пристосуванні до змін як у зовнішньому предметному світі, так і у внутрішніх процесах цього виду мистецтва. Мова йде не про «механічне» об'єднання довільно взятих елементів, а про діалектичне узагальнення аналітично виокремлених і вивчених сторін об'єкта» [5, с. 21].

Застосування інтеграційного підходу у професійному навчанні майбутніх учителів технологій «зумовлено інтеграційною природою власне декоративно-ужиткового мистецтва, залежністю між інтеграцією традиційних прикладних видів мистецтва, змістом професійної освіти та компетенціями, які формуються у майбутніх учителів технологій під час навчання декоративно-ужиткового мистецтва» [5, с. 20]. Декоративно-ужиткове мистецтво за своєю природою є інтегративним, оскільки гармонійно поєднує мистецьку творчість з технологічними процесами, естетичну привабливість і практичну функціональність, а також локальні культурні особливості з традиціями загальнонаціонального значення. Це «створює природні передумови для його вивчення через інтеграційний підхід у професійній підготовці педагогів. Водночас, між традиційними прикладними видами мистецтва, змістом професійної освіти та компетентностями майбутніх учителів технологій існує тісний взаємозв'язок, який виявляється у тому, що автентичні мистецькі техніки та прийоми стають не лише об'єктом вивчення, а й методологічним інструментом формування професійних здібностей» [4, с. 324].

Основними напрямками інтеграції у формуванні в майбутніх учителів технологій компетентностей з декоративно-ужиткового мистецтва є:

- інтеграція теорії та практики декоративно-ужиткового мистецтва;
- інтеграція традиційних і сучасних технологій виготовлення виробів;
- інтеграція мистецького, технологічного та педагогічного аспектів підготовки;
- інтеграція національних і регіональних традицій в освітній процес.

Такий підхід дає змогу сформувати в майбутніх педагогів не просто набір окремих знань і вмінь, а цілісне розуміння декоративно-ужиткового мистецтва як важливої складової національної культури, що потребує збереження та розвитку.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Схарактеризуємо детальніше кожен напрям.

Одним з ключових аспектів інтеграційного підходу є *поєднання теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів технологій*. Теоретичні знання з історії та теорії декоративно-ужиткового мистецтва, його регіональних особливостей, символіки, технології виготовлення виробів мають підкріплюватися практичними вміннями та навичками створення відповідних об'єктів декоративно-ужиткового мистецтва.

Важливим елементом такої інтеграції є організація навчально-творчої діяльності здобувачів вищої освіти, що забезпечує не лише відтворення традиційних технік і технологій, а й їх творче переосмислення та адаптацію до сучасних умов. Це створює умови для формування у майбутніх педагогів здатності до інноваційної діяльності, що поєднує традиції та новаторство.

Ефективними формами організації навчальної діяльності, що забезпечують інтеграцію теорії та практики декоративно-ужиткового мистецтва, є:

- проектна діяльність, що передбачає дослідження певного виду декоративно-ужиткового мистецтва та створення відповідних виробів;
- творчі майстерні, де здобувачі вищої освіти опановують традиційні техніки під керівництвом майстрів народного мистецтва;
- інтегровані курси, що поєднують вивчення історії, теорії та технологій різних видів декоративно-ужиткового мистецтва.

Іншим важливим аспектом інтеграційного підходу є *поєднання традиційних і сучасних технологій* у підготовці майбутніх учителів трудового навчання. Збереження традиційного декоративно-ужиткового мистецтва не означає його консервацію в незмінному вигляді. Навпаки, для забезпечення життєздатності цих традицій необхідно їх адаптувати до сучасних умов, поєднуючи з новими матеріалами та технологіями.

Майбутні вчителі технологій мають опанувати не тільки традиційні техніки виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва, а й сучасні технології, що мають модернізувати процес їх створення, зробити його доступнішим для здобувачів освіти.

Крім того, поєднання ручних технік з використанням сучасного обладнання, комп'ютерних технологій для проектування та моделювання виробів, використання нових матеріалів, які імітують традиційні, є доступнішими та зручнішими у використанні.

Така інтеграція традиційного та сучасного забезпечує актуальність декоративно-ужиткового мистецтва для сучасних здобувачів освіти, робить його привабливішим і зрозумілішим для них.

Специфіка професійної діяльності вчителя технологій полягає в тому, що він має бути водночас і митцем, і технологом, і педагогом. Відтак, його професійна підготовка має *інтегрувати* всі ці *аспекти*, зокрема *мистецький, технологічний та педагогічний*.

Мистецький аспект передбачає формування у майбутніх учителів художньо-естетичної культури, розуміння законів композиції, кольорознавства, стилістики, здатності до художньої творчості. Технологічний аспект забезпечує засвоєння різноманітних технік і технологій виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва, формування вмінь працювати з різними матеріалами та інструментами. Педагогічний аспект спрямований на формування здатності передавати ці знання та вміння здобувачам освіти, організовувати їхню навчально-творчу діяльність, розвивати їхню творчу здатність.

Інтеграція цих аспектів відбувається через:

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

- використання міждисциплінарних зв'язків між предметами мистецького, технологічного та педагогічного циклів;
- створення інтегрованих навчальних курсів, що поєднують різні аспекти підготовки;
- розроблення комплексних завдань, що передбачають використання знань і вмінь з різних галузей;
- організацію педагогічної практики.

Важливим аспектом інтеграційного підходу є *включення національних і регіональних традицій декоративно-ужиткового мистецтва в освітній процес* підготовки майбутніх учителів технологій. Це дозволяє сформувати в них розуміння багатоманітності та багатогранності народної культури, її регіональних особливостей.

Така інтеграція може здійснюватися через:

- вивчення різних видів декоративно-ужиткового мистецтва, характерних для різних регіонів;
- залучення до освітнього процесу майстрів народного мистецтва, носіїв традицій;
- організацію етнографічних експедицій для вивчення регіональних особливостей народного мистецтва;
- створення музеїв народного мистецтва закладах освіти;
- участь у фольклорно-етнографічних фестивалях, виставках народного мистецтва.

Важливою умовою ефективної реалізації інтеграційного підходу є створення відповідного освітнього середовища, що включає:

- матеріально-технічну базу для опанування різних видів декоративно-ужиткового мистецтва;
- інформаційні ресурси (бібліотеки, електронні бази даних, відеотеки) з питань народного мистецтва;
- музеї народного мистецтва, виставкові зали для демонстрації творчих робіт;
- творчі майстерні для практичної роботи.

Інтеграційний підхід у формуванні компетентностей з декоративно-ужиткового мистецтва у майбутніх учителів технологій стає не просто методологічним інструментом, а й стратегічним імперативом в умовах сучасних викликів, що стали перед українською культурною ідентичністю. Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки.

Декоративно-ужиткове мистецтво, маючи інтегративну природу, перетворюється на потужний засіб культурного опору в умовах воєнного часу, коли загроза українській ідентичності набуває особливої гостроти. Синтез естетичного і функціонального, традиційного і новаторського, що притаманний декоративно-ужитковому мистецтву, створює унікальне підґрунтя для формування цілісної системи компетентностей у майбутніх учителів технологій.

Запропоновані напрями інтеграції (поєднання теорії і практики, традиційних і сучасних технологій, мистецького, технологічного і педагогічного аспектів, національних і регіональних традицій) формують не тільки професійну компетентність педагога, а й забезпечують неперервність культурної традиції в освітньому середовищі. Особливої ваги набуває трансформаційний потенціал такого підходу, що дає змогу адаптувати традиційні ремесла до сучасних освітніх потреб, не втрачаючи їхньої автентичності.

Інтеграція мистецького, технологічного та педагогічного аспектів у підготовці майбутніх учителів технологій забезпечує формування не тільки фахівця, здатного

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

відтворювати традиційні техніки, а й творчої особистості, яка може переосмислити культурну спадщину, адаптувати її до сучасних освітніх потреб і транслювати наступним поколінням.

Створення відповідного освітнього середовища, що створюється на інтеграційних засадах, є ключовою умовою ефективної підготовки вчителя технологій як носія і популяризатора культурних традицій. Таке середовище має включати як матеріально-технічні ресурси, так і організаційно-педагогічні умови, що забезпечують інтеграцію традиційного і сучасного, теорії і практики, різних видів мистецтва та культурних традицій.

Отже, інтеграційний підхід у формуванні компетентностей з декоративно-ужиткового мистецтва у майбутніх учителів технологій виступає не лише освітньою стратегією, а й механізмом збереження, розвитку і трансляції національної культурної спадщини в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Зузяк Т., Марущак О., Стешин Є. Інтеграційний підхід до навчання учнів ПТНЗ художньої обробки металу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань, 2019. Вип. 2. С. 46-53.
2. Зузяк Т.П., Марущак О.В., Шинін О.С., Савлук В.М. Інтегративна природа декоративно-ужиткового мистецтва як чинник збереження художніх традицій народних ремесел і промислів. *Perspectives of world science and education. Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference*. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2019. Pp. 172-180.
3. Марущак О.В. Інтеграція знань з матеріалознавства у професійній підготовці майбутніх фахівців швейного виробництва: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Марущак Оксана Василівна. Вінниця, 2005. 255 с.
4. Марущак О.В., Латуша Р.М., Нестеренко Я.С., Степанюк А.Ю. Формування у майбутніх учителів технологій компетентностей з декоративно-ужиткового мистецтва засобами інтеграції. *Scientific achievements of contemporary society. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference*. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 2025. Pp. 316-326.
5. Марущак О.В., Магдич Я.І. Інтеграційний підхід у навчанні майбутніх учителів трудового навчання та технологій як умова збереження традицій декоративно-ужиткового мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. Вип. 2. С. 19-22.
6. Марущак О.В., Миколук Д.М., Панасюк Я.П., Скотар В.Т. Міждисциплінарна інтеграція як засіб формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійних компетенцій. *Topical issues of the development of modern science. Abstracts of the 8th International scientific and practical conference*. Publishing House «ACCENT». Sofia, Bulgaria. 2020. Pp. 357-366.
7. Марущак О.В., Савчук І.В., Бойчук С.О. Духовно-естетичне виховання учнів ЗНЗ засобами гончарного мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 221-225.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і

молодих учених

Марущак О.В., Мартиновська В.А., Миколишена Б.О., м. Вінниця

ksanamar77@gmail.com

ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Анотація. У статті розглянуто роль декоративного мистецтва як виразника та хранителя культурної ідентичності народів. Досліджено зв'язок між декоративним мистецтвом і повсякденним життям, аналізуються способи відображення світогляду, цінностей та історичного досвіду спільнот через орнаменти, техніки та матеріали. Особливу увагу зосереджено на реакції декоративного мистецтва на історичні зміни, культурні взаємовпливи та виклики глобалізації. Розглянуто приклади національних рухів відродження, що використовували традиційне декоративне мистецтво як інструмент самоідентифікації, а також сучасні мистецькі практики, які переосмислюють традиційні форми для вираження актуальних суспільних питань. Підкреслено значення декоративного мистецтва у збереженні культурної пам'яті, у формуванні сучасних ідентичностей у контексті глобалізованого світу.

Ключові слова: декоративне мистецтво, культурна ідентичність, традиційні ремесла, культурний код, символіка, національне відродження, культурний обмін, глобалізація, культурна спадщина, трансформація традицій.

Annotation. The article examines the role of decorative art as an expression and keeper of cultural identity of peoples. It explores the connection between decorative art and everyday life, analyzing ways of reflecting worldview, values, and historical experience of communities through ornaments, techniques, and materials. Special attention is focused on decorative art's response to historical changes, cultural interactions, and challenges of globalization. The article considers examples of national revival movements that used traditional decorative art as a tool for self-identification, as well as contemporary artistic practices that reinterpret traditional forms to express current social issues. The significance of decorative art in preserving cultural memory and in shaping modern identities in the context of a globalized world is emphasized.

Keywords: decorative art, cultural identity, traditional crafts, cultural code, symbolism, national revival, cultural exchange, globalization, cultural heritage, transformation of traditions.

Декоративне мистецтво завжди відображало душу народу. Через орнаменти, візерунки, кольори та форми люди передавали своє уявлення про світ, історію та цінності наступному поколінню. Ця особлива мовна символіка дозволяє нам зазирнути в минуле і зрозуміти культурний код різних спільнот [1-4; 6; 11; 12]. Кожен елемент декоративного мистецтва має глибинне значення, що формувалося протягом століть [8]. Геометричні мотиви часто символізують космологічні уявлення народу, рослинні орнаменти відображають зв'язок людини з природою, а зооморфні зображення нерідко пов'язані з тотемними віруваннями [10]. Разом ці символи створюють цілісну картину світосприйняття спільноти, її духовних цінностей та естетичних ідеалів.

Техніки виконання декоративного мистецтва також несуть важливу культурну інформацію. Методи обробки матеріалів, специфічні технологічні прийоми, інструменти – все це формувалося в конкретних історичних і географічних умовах, відображаючи адаптацію народу до свого середовища [2; 11]. Наприклад, різьблення по дереву більш характерне для лісистих регіонів, тоді як у степових зонах розвивалися мистецтва, пов'язані з обробкою шкіри та текстилю.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Вивчаючи декоративне мистецтво різних культур, ми можемо простежити не лише унікальні риси кожної з них, а й історичні зв'язки між народами, шляхи культурної дифузії та взаємовпливів. Це робить декоративне мистецтво безцінним джерелом для розуміння як культурної самобутності, так і складних процесів міжкультурної взаємодії, що формували світову цивілізацію.

Унікальність декоративного мистецтва відображається в його тісному зв'язку з повсякденним життям. По-перше, декоративне мистецтво виникло з практичних потреб людини. Наші предки почали прикрашати предмети побуту не лише заради естетики, а й з ритуальною чи захисною потребою. Візерунки на одязі, посуді та інших ужиткових речах часто мали сакральне значення – оберегові символи захищали від злих сил, приносили добробут, родючість, здоров'я. З часом утилітарна функція поєднується з естетичною, формуючи особливий культурний код.

По-друге, на відміну від «високого мистецтва», яке часто створювалося для обмеженого кола еліти, декоративно-ужиткове мистецтво було доступне широким верствам населення. Звичайна селянка, вишиваючи рушник, ставала носієм і творцем культурної традиції. Цей демократичний характер декоративного мистецтва робить його автентичним відображенням народного світогляду, цінностей та естетичних ідей.

По-третє, декоративне мистецтво супроводжує людину протягом всього життєвого циклу. Від колиски, прикрашеної різьбленням, до вишитого весільного вбрання і до поховальних атрибутів – усі ключові моменти життя були позначені особливими предметами декоративного мистецтва. Це створювало символічну канву людського середовища, вписуючи індивідуальне життя в колективний культурний наратив.

По-четверте, тісний зв'язок з побутом забезпечив безперервність традиції. Техніки декоративного мистецтва передавались у родині від старшого покоління до молодшого, часто супроводжуючись поясненнями значень символів та орнаментів. Це забезпечувало культурну послідовність навіть у періоди соціальних потрясінь, коли офіційна культура зазнавала докорінних змін.

По-п'яте, завдяки своїй «вбудованості» в побут, декоративне мистецтво відображає найбільш глибокі, архетипні проявлення культури. Орнаменти, що повторюються на килимах, вишивках, керамічних виробах, часто зберігають елементи, що сягають корінням у християнські часи – сонячні знаки, символи родючості, води, стилізовані зображення тварин і рослин.

Нарешті, завдяки саме цій «буденності» декоративне мистецтво найбільш чутливо реагує на різноманітні культурні впливи, адаптуючи їх до місцевого контексту. Проаналізувавши зміни в орнаментиці, кольоровій гамі, техніках, можна простежити історію культурних контактів народу, його взаємодію із сусідами та загальноісторичні процеси.

На відміну від монументальних форм мистецтва, декоративне мистецтво оточує людину в її побуті – у вишивці на рушниках, розписі посуду, килимарстві, різьбленні по дереву [8]. Відтак, воно стає найбільш органічним, природним виразником культурної ідентичності, своєрідним «культурним ДНК», що зберігає інформацію про світогляд, історію та естетичні уподобання народу.

Кожна культура має свої знакові елементи в декоративному мистецтві. Українська вишивка з її червоно-чорними геометричними орнаментами, що мають глибоке символічне значення; японські кімоно з вишуканими природними мотивами, що відображають філософію гармонії з природою; марокканська мозаїка зелліж з її складними геометричними композиціями, що втілюють математичну досконалість ісламського світогляду – усі ці приклади демонструють, як через декоративне

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

мистецтво проявляється сутність національної культури.

Цікаво спостерігати, як декоративне мистецтво реагує на історичні зміни та культурні взаємовпливи. У періоди національного відродження декоративне мистецтво часто стає інструментом культурної самоідентифікації. Наприклад, український рух за національне відродження кінця XIX – початку XX ст. супроводжувався підвищенням інтересом до народного мистецтва. Художники та мистецтвознавці, такі як Василь Кричевський та Олена Пчілка, активно збирали, вивчали і популяризували традиційну вишивку, кераміку, різьблення. Подібні процеси спостерігалися у Фінляндії (рух «Калевала»), Норвегії (відродження розпису «росмалінг»), Угорщині (рух за збереження народного мистецтва під проводом Жолта Кішша). Це не було просто ностальгією за минулим, а свідомим актом в утвердженні культурної самобутності в умовах імперського тиску чи глобалізаційних процесів.

Водночас, реалізується культурний обмін до появи нових гібридних форм, які збагачують традиційні техніки та орнаменти.

Механізм культурного обміну в декоративному мистецтві можна проілюструвати конкретними історичними прикладами. Після відкриття морських шляхів до Східної Азії в XVI-XVII ст. Європу захопила мода на китайську порцеляну. Спочатку її просто імпортували, потім почали імітувати (стиль «шинуазрі»), а згодом європейські майстри створили власну інтерпретацію, поєднуючи східні мотиви з місцевими традиціями. Так народився знаменитий майсенський фарфор у Німеччині та делфтська кераміка в Нідерландах – гібридні форми, що стали новими класичними стилями.

Подібні процеси відбувалися під час колоніальної експансії європейських держав. Індійські тканини з набивними візерунками не лише стали популярними в Європі, а й вплинули на розвиток європейського текстильного виробництва. Водночас, у самій Індії під британським впливом виникли нові стилі ткацтва та вишивки, що поєднували місцеві та європейські елементи.

Особливо цікавим є феномен «повернення» до традиційного мистецтва після періодів примусової модернізації. Після реставрації Мейдзі в Японії (1868 р.) країна пережила період стрімкої вестернізації, але вже на початку XX ст. виник рух «мінгей» (народне мистецтво), очолений філософом і мистецтвознавцем Янагі Соецу, який підкреслював цінність традиційних ремесел як виразу японського духу.

Глобалізація створює парадоксальний тиск – з одного боку відбувається уніфікація, а з іншого – збільшується цінність автентичного, неповторного, що має коріння в конкретній культурі. Наприклад, скандинавський дизайн з його мінімалізмом і функціональністю, що водночас зберігає зв'язок з народними традиціями, став всесвітньо популярним саме в епоху глобалізації.

Сучасні дизайнери та майстри декоративного мистецтва часто працюють на межі традицій та інновацій. Українська дизайнерка Віта Кін створює сучасний одяг, використовуючи елементи традиційної вишивки. Японський керамік Такуро Кувата експериментує з традиційними техніками обпалювання, створюючи унікальні сучасні форми. Марокканські майстри поєднують традиційну техніку зелліж із сучасними дизайнерськими рішеннями.

Цей діалектичний процес збереження і трансформації традицій у декоративному мистецтві демонструє ширші соціокультурні процеси – пошук балансу між культурною самобутністю та відкритістю до зовнішніх впливів, між традицією та інноваціями, між локальним і глобальним.

Сучасні митці все частіше звертаються до традиційного декоративного мистецтва як джерела натхнення, переосмислюючи його в контексті сучасних

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

проблем. Вони використовують традиційні техніки для створення актуальних висловлювань про ідентичність, міграцію, екологічні проблеми. Таким чином, декоративне мистецтво не лише зберігає культурну пам'ять, а й бере активну участь у формуванні сучасної ідентичності.

Ми живемо в епоху, коли питання ідентичності стають особливо гострими. У цьому контексті декоративне мистецтво набуває особливої цінності як місток між минулим і майбутнім, як засіб для розуміння і збереження унікальності кожної культури в різноманітному глобальному світі.

Список використаних джерел:

1. Marushchak O.V., Zuziak T.P., Savchuk I.V., Rohotchenko O.O. Artistic and aesthetic competencies development: training teachers using decorative and applied arts. *Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference* (May 22th-23th, 2020, Rezekne). Rezekne: Rezeknes Tehnologiju Akademija, 2020. Volume V. 719-728. URL: <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/4917/4739>
2. Зузяк Т.П., Марущак О.В. Досвід визначних майстрів гончаротворення як передумова етнокультурного виховання студентської молоді. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 186-191.
3. Зузяк Т.П., Марущак О.В., Шинін О.С., Савлук В.М. Інтегративна природа декоративно-ужиткового мистецтва як чинник збереження художніх традицій народних ремесел і промислів. *Perspectives of world science and education: abstracts of the 3rd International scientific and practical conference*. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2019. P. 172-180.
4. Марущак О., Зузяк Т., Соловей В., Кізім С. Синергія цифрових технологій та засобів національного орнаменту у формуванні естетичних уявлень фахівців культури та мистецтва. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 9(15). С. 770-781.
5. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилзація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.
6. Марущак О.В., Зузяк Т.П. Формування у майбутніх педагогів професійної компетенції з дизайн-проектування засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів: НУЧК, 2020. Вип. 8(164). С. 209-215.
7. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.
8. Марущак О.В., Магдич Я.І. Інтеграційний підхід у навчанні майбутніх учителів трудового навчання та технологій як умова збереження традицій декоративно-ужиткового мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. Вип. 2. С. 19-22.
9. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та*

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.

10. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications*. Proceedings of the VII International scientific and practical conference. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61.

11. Марущак О.В., Савчук І.В., Бойчук С.О. Духовно-естетичне виховання учнів ЗНЗ засобами гончарного мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 221-225.

12. Шимкова І.В., Зузяк Т.П., Марущак О.В. Особливості вивчення збереження культурної спадщини під час воєнного стану. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Вип. 73, том 3, 2024. С. 174-181.

Глуханюк В.М., Заболотна К.С., Давидюк Б.А., м. Вінниця
vitalijgluhanuk5@gmail.com
katazabolotna151@gmail.com
radioefir333@gmail.com

**ФОРМУВАННЯ УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ТА СТВОРЕННЯ ПОВНОЦІННОГО НАВЧАЛЬНОГО ТА
РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА**

Анотація. У статті розглянуто проблему вивчення особливостей та можливостей людини, умов цілеспрямованої дії на розвиток її творчого потенціалу, створенню повноцінного навчального й розвивального середовища. Ефективне вирішення проблеми здійснюється шляхом використання в навчанні сучасних педагогічних і технологічних систем, які базуються на засадах проектно-технологічної діяльності, що забезпечує одночасний розвиток, навчання і виховання учнів, шляхом залучення їх в активну творчу діяльність.

Ключові слова: проектно-технологічна діяльність, технології, проект, проектування, творча діяльність, технологічна освіта.

Abstract. The article considers the problem of studying the characteristics and capabilities of a person, the conditions for purposeful action to develop his creative potential, and the creation of a full-fledged educational and developmental environment. An effective solution to the problem is achieved through the use of modern pedagogical and technological systems in teaching, which are based on the principles of project-technological activity, which ensures the simultaneous development, training and education of students by involving them in active creative activity.

Keywords: design and technological activity, technology, project, design, creative activity, technological education.

Дидактики та методисти намагаються знайти таку методику, систему, яка б дозволила вирішити завдання, які лежать в основі реформування освіти. Ця складна і необхідна реформа забезпечується шляхом впровадження і використання нових інформаційних технологій, сучасних досягнень психолого-педагогічних наук,

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

інноваційних систем в праці вчителя.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні необхідності процесу цілеспрямованої дії на розвиток творчого потенціалу учнівської молоді та створенню повноцінного навчального й розвивального середовища.

Освітня галузь «Технології» допомагає сформувати в учнів життєво важливі основи технологічних знань і вмінь, залучити їх до різних видів практичної діяльності з урахуванням економічної, екологічної і підприємницької доцільності, соціального досвіду; а також покликана сформувати в школярів досвід самостійної практичної діяльності.

Найбільш ефективно ці задачі можуть бути вирішені шляхом використання в навчанні сучасних педагогічних і технологічних систем, які базуються на засадах проектно-технологічної діяльності, що забезпечує одночасний розвиток, навчання і виховання учнів, шляхом залучення їх в активну творчу діяльність.

Суть поняття «проектно-технологічна діяльність» пов'язана з такими науковими поняттями й категоріями як «діяльність», «технології», «проект», що мають різноплановий характер.

Поняття «проектно-технологічна діяльність школярів» знаходить свій зміст на стику двох основоположних гуманітарних дисциплін – педагогічної й психологічної науки. Навчання проектно-технологічної діяльності передбачає врахування як основних закономірностей педагогічного процесу, так і її психологічного змісту.

Основною метою технологічної освіти є підготовка молоді до успішного й гармонійного функціонування в інформаційному й технологічно-збагаченому світі. У сучасних умовах потрібно готувати не просто професіонала, працівника в сфері виробництва продукції чи послуг, а орієнтуватися на підготовку суб'єкта власної життєдіяльності.

Технологічна освіта повинна формувати високий рівень технологічної культури як частини загальної культури, забезпечувати прискорений розвиток технологічного середовища за рахунок формування системно і глобально мислячих особистостей, що володіють інноваційним стилем мислення і діяльності необхідно формувати особистість, яка здібна до досягнення високих результатів перетворювальної діяльності в умовах свободи вибору і конкуренції.

Загальними компонентами технологічної освіти, як і технологічної культури, є технологічні знання, технологічні уміння і навички, технологічні якості особистості.

Таким чином, технологічна освіта - це процес і результат активного засвоєння людиною технологічних знань, умінь, навичок і особистісних якостей з метою формування технологічної культури, що проявляється в готовності до творчої і гармонійної перетворювальної діяльності на науковій основі.

Структурна інтеграція технологічної освіти полягає в тому, що вона синтезує знання з природничо-наукових і суспільно-гуманітарних дисциплін. Функціональна інтеграція виражається в тому, що технологічна освіта показує способи практичного застосування наукових знань у процесі творчої перетворювальної діяльності людини, а також сприяє формуванню таких інтегральних якостей як: професійна компетентність, професійна мобільність, заповзятливість та ін.

«Технологія» як психолого-педагогічна категорія є ключовим поняттям у технологічній освіті, де основною пізнавальною одиницею є проектна діяльність, тобто процес проектування і виготовлення (з використанням наукових знань) якісних і оригінальних виробів, що мають практичне застосування.

Перш ніж говорити про проект, для кращого розуміння цього поняття звернімося до словників. Так під «проектом» в енциклопедичному словнику розуміють сукупність документальних матеріалів для зведення майбутньої будівлі або архітектурного

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

комплексу. Також є і інше трактування – це прототип, ідеальний образ передбачуваного або можливого об'єкта, стан; в деяких випадках – план, задум якої-небудь дії.

Цінність проектування полягає в тому, що саме ця діяльність привчає дітей до самостійної, практичної, планової і систематичної роботи, виховує прагнення до створення нового або існуючого, але вдосконаленого виробу, формує уявлення про перспективи його застосування; розвиває морально- трудові якості, загальнозначущі мотиви вибору професії і працелюбність. При цьому необхідно пам'ятати, що особлива увага приділяється тому, щоб в учнів не згасав інтерес до цього процесу, слідкувати, щоб вони доводили свої наміри, особливо в праці, до кінця.

Проектування в цілому як соціальна категорія, хоч і стоїть в одному ряду з такими поняттями, як прогнозування, планування, конструювання, створення програм (програмування), моделювання, на думку О.М. Коберника, має свої суттєві відмінності, є найбільш загальним, комплексним, інтегративним феноменом [4].

Для досягнення мети проектування необхідне комплексне забезпечення умов для здійснення таких взаємопов'язаних цілей проектування:

- соціально-економічна ефективність;
- соціальна інтегрованість;
- соціально-організаційна керованість;
- суспільна активність.

Далі визначається коло актуальних проблем, від розв'язання яких залежить досягнення кожної цілі, і на цій основі визначаються конкретні задачі розробки проекту. Основний зміст проектування полягає в конструюванні сукупності засобів, що дозволяють розв'язати поставлені завдання та проблеми, досягти визначених цілей. Ці засоби фіксуються у двох формах: як система параметрів проектованого об'єкта та їх кількісних показників та як сукупність коніфетних заходів, які забезпечують реалізацію проектованих показників та якісних характеристик майбутнього об'єкта.

За своїм змістом виділяються різноманітні види проектування: проектування як процес розробки не окремих предметів (об'єктів), а цілих систем; проектування як співучасть, як включення суспільства у процес прийняття рішень; проектування як творчість, потенційно властива кожному; проектування як навчальна дисципліна, синтезуюча мистецтво та науку; проектування без об'єкта як процес або образ життєвих функцій.

Проектування включає в себе три основних стадії: аналіз, синтез та оцінку. Іншими словами, ці стадії можна визначити, відповідно, як розчленування цілого на частини, об'єднання частин по-новому та вивчення наслідків практичного застосування спроектованого. Звичайно, ці стадії повторюються багаторазово, а кожний наступний цикл відрізняється від попереднього більшою деталізацією та меншою спільністю.

Отже, в основних, розглянутих нами визначеннях проектування відзначаються зовсім різні сторони цієї складної діяльності: від творчого характеру проектування до процесу прийняття рішень, що вимагає вже глибокого психологічного аналізу. Дехто розглядає проектування як специфічну форму моделювання, спрямовану не тільки на пізнання відображуваних елементів дійсності, але і на створення нових її елементів. Інші визначають проектування найважливішим компонентом освітнього процесу, що призначений для створення нових понять і концепцій.

Список використаних джерел:

1. Глуханюк В.М., Соловей В.В., Цвілик С.Д. Педагогічне проектування

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

екологічно-технологічної діяльності учнів закладів загальної середньої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи: Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: Візаві, 2020. Вип. 2(4). С. 15-25

2. Глуханюк В.М., Головін Р.О., Радомський Д.О. Проектно-технологічна діяльність як розвиток творчого потенціалу учнівської молоді. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр.* Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 136-139.

3. Кoberник О.М. Теорія і методика виховання: сучасні тенденції розвитку: навч. посібник. Умань : ВІЗАВІ, 2018. 292 с.

4. Терещук А., Абрамова О. Використання навчальної технології портфоліо у процесі підготовки майбутніх учителів трудового навчання до організації проєктної діяльності учнів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Випуск 189. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2020. С. 74-78.

Марущак О.В., Висоцька О.В., Кулак А.М., м. Вінниця
ksanamar77@gmail.com

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті обґрунтовано синергетичний підхід як методологічну основу формування професійної компетентності майбутніх фахівців декоративного мистецтва. Проаналізовано основні принципи синергетики у контексті мистецької освіти та їх реалізації у професійній підготовці митців. Висвітлено особливості інтеграції теоретичних знань і практичних умінь, створення відкритого освітнього середовища, визнання множинності шляхів розвитку творчої особистості та врахування феномену біфуркації. Обґрунтовано необхідність переосмислення традиційних методів навчання на користь інтерактивних, проблемно-орієнтованих і проєктних методів. Визначено роль професійних спільнот і творчих об'єднань у формуванні професійної компетентності майбутніх митців. Зазначено, що впровадження синергетичного підходу потребує системних змін у мистецькій освіті, спрямованих на підготовку фахівців нового покоління, здатних забезпечити розвиток декоративного мистецтва на перетині традицій та інновацій.

Ключові слова: синергетика, синергетичний підхід, мистецька освіта, декоративне мистецтво, професійна компетентність, інтеграція, міждисциплінарність, самоорганізація, біфуркація, емерджентність.

Annotation. The article substantiates the synergistic approach as a methodological basis for the formation of professional competence of future decorative art specialists. The main principles of synergism in the context of art education and their implementation in the professional training of artists are analyzed. The features of the integration of theoretical knowledge and practical skills, the creation of an open educational environment, the recognition of the plurality of ways of developing a creative personality and taking into account the phenomenon of bifurcation are highlighted. The need to rethink traditional

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

teaching methods in favor of interactive, problem-oriented and project methods is substantiated. The role of professional communities and creative associations in the formation of professional competence of future artists is determined. It is noted that the implementation of a synergistic approach requires systemic changes in art education aimed at training a new generation of specialists capable of ensuring the development of decorative art at the intersection of traditions and innovations.

Keywords: *synergetics, synergistic approach, art education, decorative arts, professional competence, integration, interdisciplinarity, self-organization, bifurcation, emergentism.*

Мистецька освіта в країнах Європейського Союзу «вважається важливим аспектом загальної освіти та є частиною навчальних програм шкіл та університетів. Водночас значна увага приділяється міждисциплінарному навчанню та співпраці з акцентом на поєднанні мистецької освіти з такими предметами, як наука, технології, інженерія та математика. Чинне місце у системі мистецької освіти належить цифровим технологіям із акцентом на їх використання для забезпечення доступності мистецької освіти для ширшої аудиторії та підвищення якості освіти загалом. Означені напрями покликані надати здобувачам вищої освіти всебічну освіту, яка озброїть їх навичками, необхідними для успіху в 21 столітті та художнього самовираження» [4, с. 773].

Сучасна мистецька освіта в Україні переживає період глибоких трансформацій, що зумовлено динамічними змінами в культурно-мистецькому просторі та вимогами ринку праці до професійних компетентностей фахівців декоративного мистецтва. У цьому контексті особливої актуальності набуває синергетичний підхід як методологічна основа формування професійної компетентності майбутніх митців.

Синергетика, що має першочергову природничо-наукову основу, нині розглядається як засіб гуманізації освіти. Синергетика має інтегративну або синтетичну цінність [8, с. 63]. Синергетика – це міждисциплінарна наука, що досліджує принципи самоорганізації та взаємодії складних систем, здатних до самовідновлення та розвитку за допомогою взаємодії їх елементів. Це поняття підкреслює, що цілісна система має властивості, які неможливо пояснити, виходячи лише з її частин [7, с. 299].

В основі синергетики лежить інтеграція, що «забезпечує органічне поєднання різномірних знань і методів пізнання на науково визначеній основі і є важливим, іноді вирішальним, чинником у формуванні світогляду особистості» [6, с. 13]. Елементами інтеграції можуть виступати уявлення, поняття про властивості предметів, світоглядні ідеї тощо [1, с. 49]. Необхідною умовою здійснення інтеграції є утворення внаслідок синтезу системи, яка має властивості цілісності [2, с. 37]. Результатом синтезу є нове утворення, яке володіє новими властивостями, що виникли завдяки внутрішнім взаємозв'язкам і взаємозалежностям поєднаних компонентів. Так виникає нове діалектичне ціле із своєю сутністю [9, с. 9].

Синергетичний підхід ґрунтується на принципах взаємодії і взаємозв'язку різних видів мистецтва, спрямованих на створення нового рівня естетичного і культурного досвіду. Основні риси цього підходу полягають у такому [3, с. 26-27]:

- синергетичний підхід передбачає поєднання різних видів мистецтва (музики, живопису, театру, танцю тощо) у процесі навчання, що сприяє кращому сприйняттю та розумінню їх взаємодії. Наприклад, вивчення музики та живопису може допомогти здобувачам освіти краще розуміти гармонію та композицію як у видимому, так і в звуковому аспектах;

- важливим принципом синергетики є емерджентність, тобто виникнення

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

нових якостей і властивостей в результаті об'єднання різних елементів. У поліхудожній освіті емерджентність виражається у тому, що поєднання мистецьких форм дозволяє створити новий сенс, зміст і художнє сприйняття, які не могли б виникнути в рамках окремого виду мистецтва;

- синергетичний підхід сприяє розвитку творчих здібностей і нестандартного мислення, що сприяє розвитку у здобувачів освіти здатності бачити зв'язки між різними видами мистецтва, аналізувати їх спільні й відмінні риси та інтегрувати їх в єдину художню концепцію. Це, у свою чергу, розвиває критичне мислення та здатність до генерації інноваційних ідей;

- синергетичний підхід сприяє розвитку у здобувачів освіти системного мислення і здатності бачити зв'язки між елементами. Це забезпечує сприймання мистецтва як комплексного процесу, який складається з чималої кількості елементів, що створюють єдину гармонійну систему;

- синергетика підкреслює роль самоорганізації та саморозвитку системи. В освітньому процесі це проявляється в тому, що здобувачі освіти навчаються самостійно визначати цілі, вибудовувати зв'язки між знаннями та вміннями, проявляти ініціативу у творчому самовираженні.

Застосування принципів синергетики у мистецькій освіті дає змогу розглянути професійну підготовку майбутніх фахівців декоративного мистецтва як цілісну, відкриту, нелінійну систему, що здатна до самоорганізації та саморозвитку.

Ключова ідея синергетичного підходу полягає в тому, що професійна компетентність майбутнього митця формується не як сума окремих знань, умінь і навичок, а як інтегральна характеристика особистості, що впливає на результат взаємодії та взаємопідсилення різних компонентів освітнього процесу. Така взаємодія створює синергетичний ефект, коли результат перевищує просту суму складових.

У контексті підготовки фахівців декоративного мистецтва синергетичний підхід реалізується через кілька основних аспектів. По-перше, це інтеграція теоретичних знань з різних галузей (історія мистецтва, культурологія, естетика, етнографія, технологія матеріалів тощо) та практичних умінь володіння традиційними й інноваційними техніками. Такий синтез створює підґрунтя для формування особистого художньо-естетичного світогляду митця.

По-друге, синергетичний підхід забезпечує створення освітнього середовища, що функціонує за принципами відкритості та нелінійності. Це означає постійний обмін інформацією з культурно-мистецьким простором, залучення здобувачів вищої освіти до участі у виставках, пленерах, майстер-класах, міжнародних проектах. Таке середовище стимулює самоорганізацію та самовдосконалення майбутніх фахівців, розвиває їхню здатність адаптуватися до змін у професійному полі.

Важливим аспектом синергетичного підходу є також визнання множинності шляхів розвитку творчої особистості. На відміну від традиційної освітньої парадигми, яка часто орієнтується на єдиний «правильний» спосіб навчання, синергетика підкреслює значення індивідуальних траєкторій професійного становлення. Це особливо актуально для декоративного мистецтва, де кожен фахівець має знайти власний творчий почерк, унікальну манеру самовираження.

Синергетичний підхід у формуванні професійної компетентності передбачає також врахування феномену біфуркації – критичних моментів у системі розвитку, коли відбувається вибір подальшого шляху розвитку. У контексті професійної підготовки такими моментами можуть бути вибір спеціалізації, визначення теми кваліфікаційної роботи, рішення щодо напряму творчого пошуку. У цих випадках роль викладача полягає не в директивному керуванні, а у створенні умов для

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

усвідомленого вибору здобувачем вищої освіти оптимального шляху професійного розвитку.

Практична реалізація синергетичного підходу потребує переосмислення методів навчання та організації освітнього процесу. Традиційні методи передачі готових знань поступаються інтерактивним, проблемно-орієнтованим, проєктним методам, що активізують самостійний пошук, дослідницьку активність, творче мислення здобувачів вищої освіти. Особливого значення набувають міждисциплінарні проєкти, що інтегрують знання та вміння з різних галузей та створюють передумови для виникнення синергетичного ефекту.

Відповідно до принципів синергетики, одним з важливих чинників формування професійної компетентності є залучення здобувачів вищої освіти до професійних спільнот, творчих об'єднань, мистецьких компетентних організацій. Участь у таких спільнотах забезпечує соціалізацію молодих фахівців, їхню інтеграцію у професійне середовище, створює додаткові стимули для самовдосконалення.

Синергетичний підхід змінює також характер оцінювання результатів навчання. Замість спрямованості на окремі параметри (технічна майстерність, знання теорії тощо) оцінюється цілісний рівень професійної компетентності, здатність здобувача вищої освіти до самоорганізації та саморозвитку, його готовність до професійної діяльності в умовах невизначеності та змін.

Таким чином, синергетичний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців декоративного мистецтва створює методологічне підґрунтя для підготовки фахівців нового покоління – творчих, адаптивних, здатних до постійного самовдосконалення та інновацій. Це відповідає сучасним тенденціям розвитку декоративного мистецтва, яке перебуває на перетині традицій та інновацій, національної культурної спадщини та глобальних мистецьких трендів.

Упровадження синергетичного підходу потребує системних змін у мистецькій освіті: оновлення змісту навчальних програм, модернізації освітнього середовища, підвищення професійної компетентності викладачів. Однак результат цих змін – формування нової генерації митців, готових до творчих відповідей на виклики сучасності, – варто докладених зусиль. Адже саме такі фахівці мають не тільки зберегти та розвинути традиції декоративного мистецтва, а й забезпечити його інтеграцію в глобальний культурний простір.

Список використаних джерел:

10. Зузяк Т., Марущак О., Стешин Є. Інтеграційний підхід до навчання учнів ПТНЗ художньої обробки металу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань, 2019. Вип. 2. С. 46-53.

11. Кміт Я.М. Інтеграція та диференціація як об'єкти загальнонаукового і дидактичного аналізу. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 1999. № 1. С. 35-40.

12. Марущак О.В., Довгаль Є.І., Нагорна Д.В. Модернізація поліхудожньої освіти засобами культурологічного та синергетичного підходів. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 25-27.

13. Марущак О., Зузяк Т., Соловей В., Кізім С. Синергія цифрових технологій та засобів національного орнаменту у формуванні естетичних уявлень фахівців культури та мистецтва. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 9(15). С. 770-781.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

14. Марущак О.В. Інтеграція декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну: синергія традицій та інновацій. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 277-280.

15. Марущак О.В. Інтеграція знань з матеріалознавства у професійній підготовці майбутніх фахівців швейного виробництва: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2005. 255 с.

16. Марущак О.В., Катеринич В.В., Мальована К.В., Членова Р.О., Шпак В.В. Формування у майбутніх бакалаврів образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації професійної компетентності на основі поліхудожності. *Progressive research in the modern world*. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Boston, USA. 2023. Pp. 295-304. URL: <https://sciconf.com.ua/v-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-progressive-research-in-the-modern-world-1-3-02-2023-boston-ssha-arhiv/>.

17. Марущак О.В., Поплінська Т.О., Лебідь С.О., Мудрак Н.В. Теоретико-методологічні основи поліхудожньої освіти бакалаврів образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації. *Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference: Scientific knowledge, aesthetic creativity and social practices*. Athens, Greece, 23-24 January. 2023. Pp. 60-64.

18. Швець О.А., Коломієць Д.І., Бабчук Ю.М. Синтез мистецтва і дизайну. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. 2024. Вип. 4, С. 8-16.

Красильникова І.В., Божок І.О., Бурнос Є.О., м. Вінниця
ivs1327@gmail.com

**ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МИСТЕЦТВА САЇНКІВСЬКИХ
ВИТИНАНОК У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ**

Анотація. У тезах розкрито сутність творчого потенціалу традиційного українського мистецтва витинанки для етнічного самозбереження української нації; проаналізовано основні принципи, елементи та символи традиційних витинанок села Саїнки; охарактеризовано сутність символічних образів композиційних рішень витинанок села Саїнки.

Ключові слова: творчий потенціал, мистецтво витинанки, декоративно-ужиткове мистецтво, освітній процес, національна культура, етнічне самозбереження.

Abstract. The theses reveal the essence of the creative potential of the traditional Ukrainian art of vytynanki for the ethnic self-preservation of the Ukrainian nation; analyze the basic principles, elements and symbols of traditional vytynanki of the village of Sainky; characterize the essence of symbolic images of compositional solutions of vytynanki of the village of Sainky.

Keywords: creative potential, the art of carving, decorative and applied arts, educational process, national culture, ethnic self-preservation.

Одним з визначальних шляхів нашого етнічного самозбереження є звернення до скарбниці національних творів декоративно-ужиткового мистецтва, які містять в

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

собі творчий потенціал. Використання творчого потенціалу різних видів декоративно-ужиткового мистецтва в освітньому процесі дозволяє відтворювати українську народну культуру, збагачує духовність сучасної молоді і кожної окремої особистості.

У своїх попередніх дослідженнях ми розглядали творчий потенціал таких видів декоративно-ужиткового мистецтва, як вишивка, писанкарство, гончарство для формування та розвитку людських цінностей особистості. [1; 2; 3]

Національно зорієнтованими, творчо збагаченими, художньо активними стають майбутні вчителі технологій під час вивчення мистецтва витинанки села Саїнки що на Вінниччині. У селі Саїнці Могілів-Подільського району Вінницької області з'явилось унікальне витинанкове дерево. Його створили родини Салюків, Кушнірів та інших майстрів. За глибиною прадавніх традицій своїх витинанок вони можуть конкурувати лише з майстрами зі Слобідки-Ріхтівської Кам'янець-Подільського району, що підтверджує збереження давнього подільського мистецтва.

Що ж особливого в саїнських витинанках? По-перше, вони повністю класично відзначені цим мистецтвом, розвиваючись незалежно від розпису, вишивки, гаптування та інших видів декоративно-ужиткового мистецтва. На жаль, сучасні майстри витинанки часто змішують із витинанкою перелічені вище види мистецтва, що робить витинанку вторинною. Важливою рисою традиційної, справжньої витинанки є її створення без попереднього нанесення малюнка майбутньої композиції олівцем. Саме ця важлива риса мистецтва витинанки робить художні твори природними.

Саїнські майстри в своїх творах за основу використовують традиційні подільські мотиви, поєднують їх із невимущеним виконанням, де в основі лежить лаконічна краса. Це ставить витончені витинанки на один рівень із відомими зразками подільської вишивки, килимарства та кераміки. В масштабах України роботи О. Салюка та Н. Кушнір вирізняються навіть на фоні творчості майстрів Києва, Петриківки та Західної України. Багато витинкарів у своїх творах поєднують сюжети з вишивальних, живописних, графічних чи гаптувальних композицій, що надає їхнім творам декоративного характеру. Однак у таких роботах втрачається глибока традиційна символіка, яка течією тисячоліть слугувала нашим предкам не лише естетичним елементом, а й оберегом [4].

Символічний ряд у витинанках саїнських майстрів досить стриманий, але наповнений глибоким змістом. У якості основних символів є зображення дерев, квітів, птахів, Сонця, людей та богів.

Центральне місце у символічній мові багатьох народів світу є символ дерева життя. В українській культурі цей символ присутній майже в усіх видах декоративно-ужиткового мистецтва, виспівується в колядках, де йому відводиться особлива роль у творенні світу, наповнює символізмом важливі справи богів і людей.

Дерево дарувало життя людям, птахам, а також тваринам. У широкому сенсі під деревом розуміється вся рослинність.

Дерева мали сакральне значення, їм поклонялися, і кожне з них символізувало щось особливе: верба вважалася прадеревом: липа – уособлювала матір і воду, дуб символізував Перуна, Сонце, силу та авторитет, береза уособлювала лад, клен – бога Леля, вишня асоціювалася з чарами та дівочою красою, калина – з колядою та народженням світу, смерека символізувала вічне життя та молодість, явір – прадерево й образ юнака. Святими вважали також бузину, терен, яблуню, ялину, сосну, кедр, виноград, черешню, ожину, малину, горіх.

Проте саїнські майстри, як справжні художники, не деталізують породу дерева, а зображують його узагальнено. Вони сприймають дерево символічно та глибоко, а не просто відтворюють справжні обриси. На своїх витинанках О. Салюк і Н. Кушнір

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

розміщують на гілках птахів, богів, людей і Сонце, додаючи своїм творам особливого змісту.

Птахи вважалися посередниками між світом людей і богів, зв'язковими між земним і потойбічним. Вони могли відлітати у Вирій на зимівлю, де, за віруваннями, спілкувалися з богами та душами померлих, які шанували нарівні з божествами [5].

Весняне повернення птахів і принесення ними яєць – головного символу життя в тваринному світі – люди сприймали як священне явище. Птахи символізували оновлення, зв'язок із душами предків і народження нового життя. Крім того, вони були джерелом їжі, що також вважалось Божим даром. На витинанці О. Салюка зображені півні, які уособлюють Сонце – один із ключових символів.

Сонце в його витинанці розташоване на вершині Дерева життя, що надає йому не тільки життєдайну, а й світотворчу функцію. Верхня частина дерева символізує небесний і божественний світ, середня – світ людей і тварин, а коріння – підземний рівень, де мешкають риби, плазуни, а згодом і душі померлих, коли почали ховати покійників у землю. Таким чином, Сонце на вершині дерева стає як володар небес і всесвіту, справжнє Божество [4].

Квіти у саїнських витинанках є символами народження нового життя, вони є узагальненими. Порівнюючи художні розписи, у витинанках квітів зображено значно менше.

Досить рідко зустрічається у витинанках зображення фігур людей, як і у вишивці, художньому розписі стін. Але майстри широко у своїх композиціях відтворюють оточуючий світ у вигляді рослинного, геометричного орнаментів.

У витинанках майстри також зображали дохристиянських богів, напівбогів та духів. Мистецтво витинанки села Саїнки можна впевнено вважати центром, в якому в великому об'ємі зберіглася стародавні українські культурні надбання [6].

У часи потепління політичного клімату наприкінці ХХ століття в Україні стали відроджуватись забуті народні традиції, в тому числі відновився розвиток народного декоративно-прикладного мистецтва. Це особливо позначилось на мистецькому витинанковому осередку в селі Саїнки, який і без того мав потужний творчий потенціал. Одним із найвизначніших витворів цього періоду стала витинанка О. Салюка «Берегиня», що символізувала повернення до давньоукраїнської форми богині.

Ця витинанка створена з одного аркушу паперу з використанням лише дзеркальної симетрії. Попри простоту техніки, вона містить складне символічне зображення: Берегиня постає у вигляді Дерева життя. Верхівку дерева увінчує велична голова Богині, а її горизонтально розкинуті руки нагадують силуети тварин. На тлі Берегині проглядається ще одна постать, а на гілках парами розташовані загадкові істоти, можливо, духи.

Фігура Берегині має сенс особливого символізму, виглядає не просто, як декоративний елемент. Вона символізує образ Всесвіту.

Мистецтву витинанки села Саїнки вдалося залишитись класичним, саме таким, як воно народилось в прадавні часи, а західноєвропейська академічність і натуралізм не змогли змінити образи традиційних витинанок.

Витинанки села Саїнки знову й знову змушують нас звертатись до своїх витоків, до багатовікової культури, звичаїв та вірувань українського народу, до творчого потенціалу, якій формує наш світогляд. Саме тому мистецтво витинанки має займати важливе місце в освітньому процесі підготовки майбутніх вчителів технологій.

Список використаних джерел:

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

1. Марущак О. В., Савчук І.В. Формування духовно-матеріальної культури учнів старшої школи засобами гончарства. *Science, research, development. Pedagogy. №3: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. (30.03.2018-31.03.2018, Rotterdam (The Netherlands) / Роттердам (Голандія). Warszawa, 2018. 156 с. С. 69-72.
2. Савчук І.В., Тихолаз Д.В. Виховання художньо-естетичного смаку школярів засобами мистецтва писанкарства. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць*. О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. Вип. 2. С. 109-112.
3. Красильникова І.В., Марущак О.В., Огороднік К.І., Шовкалюк А.В. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності вихованців гуртка української народної вишивки. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: збірник наукових праць* / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: тов «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 2. С. 125-131.
4. Дерево життя. *Народне мистецтво*. Київ, 2002, № 3-4. С. 60-61.
5. Гуляєва Н.Ю. Витинанка : Практичні рекомендації для вчителів та витинкарів-початківців. Вінниця : ТВП Книга-Вега, 2008. 48 с.
6. Вербицька З., Калашник Н. Витинанки. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 112 с.

Марущак О.В., Килимчук П.О., Михальченко І.П., м. Вінниця
ksanamar77@gmail.com

ДЕКОРАТИВНІСТЬ ЯК ХУДОЖНЯ КАТЕГОРІЯ В МИСТЕЦТВОЗНАВСТВІ

Анотація. У статті розглянуто сутність декоративності як художньої категорії, її основні ознаки, історичну еволюцію та значення в сучасному мистецтвознавчому дискурсі. Проаналізовано особливості прояву декоративності в різних видах мистецтва: декоративно-ужитковому, живописі, скульптурі, архітектурі та графіці. Досліджено специфіку теоретичного осмислення декоративності в сучасному мистецтвознавчому дискурсі, включаючи її розуміння як універсальної якості мистецтва, роль у синтезі мистецтва, національні традиції та трансформацію в цифрову епоху. Обґрунтовано значення декоративності як фундаментального принципу організації художньої форми, що показує здатність мистецтва естетично перетворювати реальність.

Ключові слова: декоративність, художня категорія, мистецтвознавство, декоративно-ужиткове мистецтво, стилізація, орнаментальність, ритмічна організація, умовність форми, синтез мистецтв, художній образ.

Annotation. The article examines the essence of decorativeness as an artistic category, its main features, historical evolution and significance in modern art criticism discourse. The features of the manifestation of decorativeness in various types of art are analyzed: decorative and applied art, painting, sculpture, architecture and graphics. The specifics of the theoretical understanding of decorativeness in modern art criticism discourse are investigated, including its understanding as a universal quality of art, its role

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

in the synthesis of art, national traditions and transformation in the digital era. The significance of decorativeness as a fundamental principle of the organization of an artistic form, which shows the ability of art to aesthetically transform reality, is substantiated.

Keywords: *decorativeness, artistic category, art criticism, decorative and applied art, stylization, ornamentality, rhythmic organization, convention of form, synthesis of arts, artistic image.*

Декоративність як художня категорія займає особливе місце в системі мистецтвознавчих понять, виступаючи одним з фундаментальних принципів організації художньої форми. Вона проявляється в різних видах мистецтва, проте найбільше відображається в декоративно-ужитковому мистецтві, де стає провідною естетичною якістю.

Декоративність (від лат. *decorare* – прикрашати) – це художня категорія, що характеризує одну з важливих якостей мистецтва, пов'язану з естетичним перетворенням середовища та предметів, що оточують людину. Вона виражає здатність твору мистецтва загострювати, підкреслювати, ідеалізувати та гармонізувати естетичні якості зображуваних об'єктів.

У широкому розумінні декоративність розглядається як система художніх якостей, що відображає естетичну виразність твору мистецтва. Ця система передбачає особливе ставлення до кольору, форми, композиції, фактури та інших засобів художньої виразності, спрямованих на створення цілісного художнього образу.

Декоративність проявляється в узагальненості форм, їх ритмічній організації, підкресленій емотивності кольорових рішень, орнаментальності, площинності зображення. На відміну від натуралістичного відтворення дійсності, декоративне трактування передбачає свідоме перетворення реальних форм відповідно до естетичних потреб і функціональних вимог твору.

Поняття декоративності має глибоке історичне коріння, хоча як теоретична категорія мистецтвознавства воно сформувалося зовсім недавно. Декоративні якості були притаманні мистецтву з найдавніших часів, ще задовго до поділу мистецтва на «чисте» (образотворче) та «прикладне».

У первісному мистецтві декоративність була нерозривно пов'язана з магічною та ритуальною функціями. Умовність зображення, ритмічна організація форми, символічність кольору – усі ці якості, які ми нині відносимо до декоративності, виконували не лише естетичну, а й сакральну роль.

В античній естетиці поняття, близькі до декоративності, розглядалися в контексті категорії краси, гармонії, співмірності. Древні греки і римляни надавали великого значення прикрашанню предметів побуту, архітектури, одягу, розуміючи декоративність як невід'ємну якість мистецтва.

У середньовічній естетиці декоративність набуває особливого значення у зв'язку з релігійною символікою. Умовність, площинність, орнаментальність середньовічного мистецтва відображали не лише естетичні, а й духовні цінності епохи. Візантійські мозаїки, вітражі готичних соборів, книжкові мініатюри – все це прояв високої декоративної культури середньовіччя.

В епоху Відродження, з її прагненням до реалістичного відтворення дійсності, декоративність відходить на інший план у живописі та скульптурі, проте залишається важливою якістю в прикладних мистецтвах – тканині, ювелірному мистецтві, кераміці.

Нове осмислення декоративності відбувається в XIX ст., коли формується теоретичне мистецтвознавство як наука. У працях Готфріда Земпера, Джона Рьоскіна, Вільяма Морріса закладені основи розуміння декоративності як особливої

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

якості мистецтва, пов'язаної з організацією художньої форми.

Особливе значення для розвитку теорії декоративності мав стиль модерн, який проголошує єдність видів мистецтва на основі всіх декоративних початків. Теоретики модерну розглядали декоративність не просто як зовнішню якість, а як принцип організації цілісного художнього середовища.

У XX ст. поняття декоративності збагачується в контексті теорії авангардного мистецтва. Формалістичні теорії, зокрема праці представників «формального методу» (Генріх Вельфлін, Алоїз Рігль), розглядають декоративність як одну з фундаментальних категорій мистецтва, пов'язану з його формальною структурою.

Під час аналізу теоретичних джерел встановлено, що основні ознаки декоративності як художньої категорії проявляються через стилізацію форми, умовність кольорових рішень, ритмічну організацію елементів, підпорядкування зображення площині та звернення до орнаментальності, що в сукупності формують особливу образну мову декоративного мистецтва. До основних ознак декоративності ми віднесли:

- умовність і узагальненість форми. Декоративність передбачає відмову від натуралістичного відтворення дійсності на користь узагальнення, виділення найхарактерніших рис об'єкта. Це проявляється в спрощених формах, акцентуванні силуету, виразності контурів. Умовність дозволяє підкреслити найбільш значущі елементи зображення, відмовившись від другорядних деталей;

- ритмічна організація композиції. Ритм – одна з окремих ознак декоративності. Ритмічне чергування елементів, повторення форм, кольорів, фактур створює особливу виразність декоративної композиції. Ритм може бути простим (рівномірне повторення елементів) або складним (чергування різних елементів за певною закономірністю), але в будь-якому випадку він забезпечує композиційну цілісність і гармонійність;

- підвищена роль кольору. Колір у декоративному мистецтві набуває особливого значення. Він виступає не стільки як засіб передачі натуральних кольорових відношень, скільки як самостійний виразний засіб. Для декоративності характерне використання локальних кольорів, контрастних поєднань, символічного значення кольорів. Колір стає активним компонентом художньої форми, бере участь у створенні емоційного впливу твору;

- площинність зображення. Декоративності властива відмова від ілюзорної передачі простору на території площинного трактування форми. Це не означає повної відсутності об'єму, а передбачає умови його трактування. Площинність підкреслює матеріальність поверхні, її фактурні та кольорові якості, акцентує увагу на композиційній формі організації;

- орнаментальність як ознака декоративності проявляється в тяжінні до ритмічної організації елементів, створення візерунків. Орнаментальний початок може проявлятися не тільки в суто орнаментальних композиціях, а й у структурній організації будь-якого зображення, в його внутрішній ритмічній будові;

- підвищення почуттів. Декоративність пов'язана з емоційним впливом твору мистецтва. Яскраві кольори, виразні контрасти, ритмічна організація форм спрямовані на безпосередній емоційний вплив на глядача. Декоративний твір становить емоційний відгук не стільки через сюжетно-змістовний компонент, скільки через формальні якості – колір, фактуру, ритм.

Декоративність як естетична категорія проявляється по-різному в різних видах мистецтва, зокрема:

- у декоративно-ужитковому мистецтві декоративність виступає провідною якістю, визначаючи специфіку художньої мови. Тут вона нерозривно пов'язана з

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

функціональністю предметів, їх матеріалом, технікою виконання. У кераміці, текстилі, склі, металі, дереві декоративність проявляється через особливості обробки матеріалу, технологічні прийоми, традиційні форми;

– у живописі декоративність може проявлятися залежно від стилю, напряду, індивідуальної манери художника. Для декоративного живопису характерна площинність, підкреслена роль силуету, локальний колір, ритмічна організація композиції. Яскравими прикладами декоративного підходу в живописі є творчість Матісса, Гогена, Клімта, а також народний живопис різних країн;

– у скульптурі декоративність пов'язана з узагальненням форми, виразністю силуету, фактурною обробкою поверхні. Декоративна скульптура часто взаємодіє з архітектурним середовищем, доповнюючи його функцію художнього збагачення. Особливо яскраво декоративність проявляється в малих скульптурних формах, декоративній пластиці;

– в архітектурі декоративність пов'язана з організацією форм, пропорцій, ритмом архітектурних елементів, а також з декоративним оздобленням споруд. Архітектурний декор – рельєфи, розписи, мозаїки, вітражі – підсилює естетичний вплив архітектурного об'єкта, збагачує його художній образ;

– у графічному мистецтві декоративність проявляється через лінійну виразність, контрастність чорного і білого, ритмічну організацію композиції. Особливо яскраво декоративні якості проявляються в книжкових графіках, плакатах, декоративних шрифтах.

У сучасному мистецтвознавстві декоративність розглядається як складна художня категорія, що має глибокі історичні корені і продовжує еволюціонувати в контексті нових художніх практик. Теоретичне осмислення декоративності розвивається в кількох напрямках, а саме:

1. Декоративність як універсальна якість мистецтва. Низка дослідників розглядають декоративність не лише як якість, притаманну прикладним мистецтвам, а й як універсальну категорію, властиву мистецтву в цілому. У цьому контексті декоративність трактується як особливий спосіб організації художньої форми, спрямований на створення естетично виразного образу.

2. Декоративність у контексті проблеми синтезу мистецтва. Декоративність розглядається як важливий засіб у створенні цілісного художнього середовища, в якому види різних факторів мистецтва взаємодіють на основі єдиних формальних принципів. Ця проблематика особливо актуальна в контексті дизайну середовища, де декоративні якості різних елементів повинні узгоджуватися, створюючи гармонійний ансамбль.

3. Національні традиції декоративності. Значний інтерес представляє вивчення національних особливостей декоративності, яка в кожній культурі проявляється через певну систему художніх форм, колористичних рішень, орнаментальних мотивів. Дослідження народного мистецтва різних країн дозволяють спостерігати унікальні прояви декоративності, зумовлені історичними, географічними, соціальними факторами.

4. Декоративність у цифрову епоху. Нові технології створюють нові форми декоративності. Цифрове мистецтво, віртуальний дизайн, мультимедійні проекти пропонують інноваційні підходи до декоративності, пов'язані з інтерактивністю, динамічністю, варіативністю форми. Теоретичне осмислення цих явищ стає напрямом сучасного мистецтвознавства.

Таким чином, декоративність як художня категорія посідає важливе місце в системі мистецтвознавчих понять, відображаючи одну з фундаментальних якостей мистецтва – його здатність перетворювати реальність відповідно до естетичних

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

ідеалів. Вона проявляється через особливу організацію форми, кольору, ритму, фактури, спрямованої на створення виразного художнього образу.

Історична еволюція поняття декоративності відображає зміни в розумінні функцій і завдань мистецтва, взаємовідносин між іншими його видами. Від первісного синкретизму, через розділення мистецтва на «чисте» і «прикладне», до сучасного прагнення до синтезу – у всі епохи декоративність залишалася важливою якістю художньої форми.

У сучасному мистецтвознавчому дискурсі декоративність розглядається як складна, багатогранна категорія, що має різні прояви в різних видах мистецтва і продовжує розвиватися в контексті нових художніх практик. Її вивчення дозволяє глибше зрозуміти закономірності організації художньої форми, механізми естетичного впливу на твір мистецтва, взаємодію традиції та інновації в художній культурі.

Декоративність як художня категорія зберігає своє значення в сучасному мистецтві, проявляючись у нових формах, взаємодіючи з новими технологіями, відображаючи естетичні пошуки нашого часу. Її теоретичне осмислення залишається актуальним завданням мистецтвознавства, що дозволяє розширити розуміння художніх процесів і явищ, збагатити методологію аналізу творчості мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Кириченко О. Категорія художнього образу як проблема естетичного освоєння світу в процесі творчої діяльності студентів художньо-графічного відділення. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград, 2016. Вип. 147. С. 77-81.
2. Марущак О.В., Василько В.О., Давидюк А.В., Микитин А.Я., Черненко Д.С. Форма як засіб виразності у створенні художнього образу в образотворчому мистецтві. *Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher (May 18-20, 2022). Chicago, USA. 2022. Pp. 602-610.
3. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилзація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.
4. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.
5. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.
6. Марущак О.В., Мудрак Н.В., Мельник Ю.І. Особливості створення стилізованої композиції з елементами архітектури та пейзажу. *Modern Systems of Science and Education in the European Union and World: Materials of the V International Research and Practical Internet Conference* (January, 27, 2024): collection of abstracts [for the general ed. PhD Serhii Onyshchenko]. Zdar nad Sazavou: «DEL c.z.», 2024. P.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

18-20.

7. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications*. Proceedings of the VII International scientific and practical conference. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61.

8. Марущак О.В., Соловей В.В., Давидюк А.В., Хуан Чжічунь, Заєць Л.В. Створення художнього образу виробів декоративно-ужиткового мистецтва у проектно-художній діяльності. *Innovative development of science, technology and education*. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2024. Pp. 466-476.

9. Соловей В.В., Марущак О.В., Лукова О.М., Багрій Д.С. Навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій основам композиції у декоративно-ужитковому мистецтві. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 3. С. 22-28.

Глуханюк В. М. , Гріщенко Т. В. , , Бурнос Є.О., м. Вінниця
vitalijgluhanuk5@gmail.com
tata.savalchuk@gmail.com

**ГУРТКОВА ТА ПОЗАКЛАСНА РОБОТА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ**

Анотація. У статті розглядається роль гурткової та позакласної роботи у формуванні екологічно-технологічної культури учнів старшої школи. Аналізуються основні форми та методи організації цієї роботи, а також її вплив на розвиток екологічної свідомості та технологічних компетентностей учнів.

Ключові слова: гурткова робота, позакласна робота, екологічно-технологічна культура, учні старшої школи, екологічна свідомість, технологічні компетентності.

Abstract. The article examines the role of extracurricular and extracurricular activities in the formation of ecological and technological culture of high school students. The main forms and methods of organizing this work, as well as its impact on the development of ecological awareness and technological competence of students are analyzed.

Keywords: extracurricular activities, extracurricular activities, ecological and technological culture, high school students, ecological awareness, technological competence.

Сучасний світ стикається з численними екологічними проблемами, які вимагають від людства не лише усвідомлення їхньої важливості, але й активних дій для їхнього вирішення. У цьому контексті формування екологічно-технологічної культури у молодого покоління стає надзвичайно важливим завданням.

Екологічно-технологічна культура полягає у поєднанні екологічної свідомості з технологічними знаннями, які дозволяють користуватися технологіями для сталого розвитку та охорони навколишнього середовища. Це стосується, зокрема, екологічної обізнаності та технологічної компетентності. Екологічна обізнаність – це

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

знання про природу, її цінність і необхідність захисту. Технологічна компетентність – це вміння користуватися новітніми інструментами та засобами для вирішення екологічних завдань [1; 2].

Шкільна гурткова та позакласна робота відіграють важливу роль у даному процесі, оскільки допомагають учням не лише засвоювати теоретичні знання, але й використовувати їх у практиці, розвивати необхідні компетенції. Позакласна робота включає в себе активності, що відбуваються поза стандартним учбовим процесом, такі як клуби, наукові гуртки, проекти, конкурси і т. д. Це добровільні, інтерес-орієнтовані види діяльності, які сприяють розвитку творчих здібностей, соціальних навичок та професійних компетенцій. Позакласна робота є важливим доповненням до формального навчання, оскільки вона допомагає учням набувати нові знання через практичну діяльність. Більше того, це допомагає розвивати критичне мислення, ініціативу, навички командної роботи. У контексті екологічно-технологічної культури, вони допоможуть сформувати відповідальне ставлення до природи розуміння ролі технологій у її збереженні.

Гурткова та позакласна робота з екологічно-технологічного напрямку може включати різноманітні форми та методи, такі як:

1. Екологічні проекти: участь у проєктах, спрямованих на вирішення конкретних екологічних проблем, дозволяє учням розвивати навички дослідження, аналізу та практичного застосування знань.

2. Технологічні гуртки: робота в гуртках робототехніки, моделювання, програмування тощо сприяє розвитку технологічних компетентностей та інженерного мислення.

3. Екскурсії та виїзні заняття: відвідування природних заповідників, екологічних центрів, технологічних підприємств дозволяє учням побачити на власні очі взаємозв'язок між екологією та технологіями.

4. Інтерактивні ігри та квести: використання ігрових методів навчання сприяє активному залученню учнів до процесу пізнання та розвитку їхньої екологічної свідомості.

5. Участь у екологічних акціях та кампаніях: залучення учнів до практичних дій, таких як прибирання території, озеленення, сортування відходів, формує їхню активну громадянську позицію [3; 4].

Гурткова та позакласна робота має значний вплив на формування екологічно-технологічної культури учнів старшої школи:

–розвиває екологічну свідомість: учні усвідомлюють важливість збереження довкілля, розуміють причини та наслідки екологічних проблем, формують відповідальне ставлення до природи.

–формує технологічні компетентності: учні опановують необхідні знання та навички для використання сучасних технологій у вирішенні екологічних завдань, розвивають інженерне мислення та творчі здібності.

–виховує активну громадянську позицію: учні беруть участь у практичних діях, спрямованих на покращення стану довкілля, усвідомлюють свою відповідальність за майбутнє планети.

–сприяє професійному самовизначенню: участь у гуртках та позакласних заходах допомагає учням визначитися з вибором майбутньої професії, пов'язаної з екологією та технологіями [4; 5].

Гурткова та позакласна робота є ефективним засобом формування екологічно-технологічної культури учнів старшої школи. Вона сприяє розвитку екологічної свідомості, технологічних компетентностей та активної громадянської позиції учнів, готуючи їх до життя в сучасному світі. Через практичні проекти, використання

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

сучасних технологій та інтерактивні методи учні розвивають навички, необхідні для сталого розвитку. Рекомендується розширювати такі активності, залучаючи більше партнерства та інноваційних підходів, щоб забезпечити глибше розуміння та відповідальність за довкілля.

Список використаних джерел:

1. Білявський Г. О., Фурдуй Р. С. Екологічна етика: навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 224 с.
2. Коваленко В. М. Екологічна освіта і виховання учнівської молоді : навч.-метод. посібник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2003. 248 с.
3. Мороз І. І. Екологічне виховання учнівської молоді: теоретичні та методичні аспекти: Монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. 386 с.
4. Новації позашкільної освіти: зб. методичних матеріалів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти. Київ : НЕНЦ, 2022. 146 с.
5. Ткачук С. І., Коберник О. М. Основи теорії технологічної освіти : навчальний посібник. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2014. 304 с.

Марущак О.В., Микитюк Д.В., Павелко А.В., м. Вінниця
ksanamar77@gmail.com

**ЕВОЛЮЦІЯ ДЕКОРАТИВНОГО РИСУНКА В УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ
МИСТЕЦТВІ**

Анотація. У статті досліджено історичну еволюцію декоративного рисунка в українському народному мистецтві від трипільської культури до сучасності. Проаналізовано особливості декоративного рисунка різних історичних періодів та регіональних шкіл України. Розглянуто вплив соціально-історичних процесів на трансформацію традиційних форм декоративного рисунка. Висвітлено сучасні тенденції розвитку декоративного рисунка в умовах глобалізації та технологічних інновацій. Обґрунтовано значення декоративного рисунка як важливого елемента національної ідентичності українського народу та його роль у збереженні культурної спадщини України.

Ключові слова: декоративний рисунок, українське народне мистецтво, орнамент, регіональні мистецькі школи, традиційні техніки, народна творчість, культурна спадщина, художні промисли, символіка, стилізація.

Annotation. The article examines the historical evolution of decorative pattern in Ukrainian folk art from the Trypillian culture to the present day. The features of decorative pattern of different historical periods and regional schools of Ukraine are analyzed. The influence of socio-historical processes on the transformation of traditional forms of decorative pattern is considered. Modern trends in the development of decorative pattern in the conditions of globalization and technological innovations are highlighted. The significance of decorative pattern as an important element of the national identity of the Ukrainian people and its role in preserving the cultural heritage of Ukraine is substantiated.

Keywords: decorative pattern, Ukrainian folk art, ornament, regional art schools, traditional techniques, folk art, cultural heritage, artistic crafts, symbolism, stylization.

Українське народне мистецтво – явище багатогранне і самобутнє, що формувалося впродовж тисячоліть під впливом різноманітних історичних, культурних

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

і соціальних чинників. Особливе місце в цьому мистецтві займає декоративний рисунок, який є не просто засобом художнього оформлення, а втіленням світогляду, духовних цінностей та естетичних уподобань українського народу. Простежуючи еволюцію декоративного рисунка від прадавніх часів до сьогодення, можна відстежити унікальний шлях розвитку українського народного мистецтва, його трансформації, збагачення та адаптації до нових умов, зберігаючи при цьому свою самобутність і національну ідентичність.

Історія декоративного рисунка на території сучасної України сягає глибокої давнини. Археологічні знахідки свідчать, що вже в епоху неоліту та енеоліту (VI-III тисячоліття до н.е.) на цих землях існувала розвинена традиція декоративного оздоблення керамічних виробів. Трипільська культура, яка процвітала на території України приблизно 7000-5000 років тому, демонструє вражаючі зразки декоративного мистецтва, що вирізняються складною символікою та вишуканістю виконання.

Трипільський декоративний рисунок характеризується спіралеподібними, меандровими та хвилястими лініями, солярними знаками, що символізували сонце, родючість, життєвий цикл. Керамічні вироби трипільців – горщики, миски, зооморфні та антропоморфні статуетки – оздоблювалися розписами, що відображали космогонічні прояви давніх землеробів. Трипільці використовували природні фарби – червону, чорну, білу, жовту, що мають символічне значення. Червоний колір асоціюється з кров'ю, життям, вогнем; чорний – з родючою землею; білий – з чистотою, світлом.

Декоративне мистецтво скіфської доби (VII-III ст. до н.е.) збагатило українську традицію зооморфними мотивами – стилізованими зображеннями оленів, грифонів, пантер, що стали основою так званого «звіриного стилю». Скіфські золоті пекторалі, гривні, браслети, зброя, кінська зброя демонструють високий рівень майстерності у створених декоративних композиціях, деміфологічні сюжети поєднуються з геометричними орнаментами.

Слов'янський період (VI-IX ст. н.е.) характеризується подальшим розвитком декоративних традицій, що проявилися в різьбленні по дереву, вишивці, ткацтві, гончарстві. У цей час формуються основні мотиви українського орнаменту – геометричні (ромби, трикутники, хрести, зірки), рослинні (стилізовані квіти, гілки, листя), зооморфні (птахи, коні, олені). Ці мотиви мали не лише естетичне, а й оберегове значення – вони покликані були захищати людину, її житло, предмети побуту від злих сил.

Період Київської Русі (IX-XIII ст.) став першим етапом у розвиток декоративного мистецтва на українських землях. Прийняття християнства у 988 р. сприяло появі нових художніх форм і образів, проте не витіснило давні традиції. Відбувається своєрідний синтез язичницьких і християнських елементів, що особливо яскраво проявилось в орнаментиці рукописних книг, архітектурному декорі, ювелірних виробах.

Після монголо-татарської навали та під впливом подальших історичних подій на території України починають формуватися регіональні школи декоративного мистецтва, кожна з яких має власні особливості декоративного рисунка:

– Карпатський регіон. Гуцульщина, Бойківщина, Лемківщина вирізняються багатством декоративного різьблення по дереву. Гуцульські різьблені вироби – скрині, тарілки, рахви, пістолі – оздоблювалися геометричним орнаментом, основними елементами якого були розети, хрести, ромби, трикутники. Особливе місце займали мосяжні (зубного сплаву) вироби – хрести, люльки, порохівниці, оздоблені гравійним декоративним рисунком. У кераміці розвинулося мистецтво декоративного розпису, представлене виробами Косівської школи з характерними

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

зеленими, жовтими, коричневими кольорами;

– Поділля та Буковина. Ці регіони славилися своїми писанками, що вирізнялися особливою насиченістю декоративного зображення та багатством кольорової гами. Подільська вишивка характеризується рослинно-геометричним орнаментом, виконаним переважно чорними та червоними нитками. У кераміці поширеним був риболюсковий орнамент, виконаний у техніці сграфіто;

– Полісся. Поліський декоративний рисунок вирізняється архітектурою, простотою форми, переважанням геометричних мотивів. У ткацтві та вишивці домінували ромбовидні фігури, хрести, зірки, виконані червоними нитками по білому полотну. Характерною рисою була стриманість кольорової гами, що відображало суворість поліської природи;

– Середня Наддніпрянина. Регіон став центром розвитку декоративного розпису, що проявилось в мистецтві розписних скринь, місників, віконниць. Петриківський розпис, що зародився на Дніпропетровщині, став унікальним явищем українського декоративного мистецтва. Його основними мотивами були стилізовані квіти, ягоди, листя, птахи, виконані яскравими соковитими фарбами на темному (найчастішому чорному) тлі;

– Слобожанщина. На Слобожанщині розвинулися власні традиції декоративного розпису, вишивки, килимарства. Слобожанська вишивка вирізнялася поєднанням геометричних і рослинних мотивів, виконаних у червоно-чорній гамі з додаванням синього, зеленого, жовтого кольорів. У килимарстві переважали рослинні орнаменти з великими квітами та листям на світлому тлі.

Еволюція декоративного рисунка в українському народному мистецтві тісно пов'язана з історичними та соціальними процесами, що відбувалися на українських землях.

Період XVI-XVIII ст. характеризується впливом бароко на народне мистецтво, що проявилось у збагачених орнаментальних мотивах, появі пишних рослинних композицій, використання золота та срібла у вишивці. Військові походи козаків на Схід сприяли появі східних мотивів у декоративному мистецтві – гранату, тюльпана, кипарису, які органічно ввійшли в український орнамент. Водночас формується самобутнє українське бароко, яке вплинуло на декоративне мистецтво – різьблення іконостасів, оздоблення рукописних книг, гаптування церковного одягу. Виникає особливий тип декоративного рисунка, що поєднує західноєвропейські барокові елементи з місцевими традиціями.

У XIX ст. на розвиток українського декоративного рисунка вплинули процеси національного відродження, інтерес до народної культури з боку інтелігенції. Створені перші музеї народного мистецтва, розглядаються етнографічні експедиції, видаються альбоми з орнаментами. Це сприяло збереженню традиційних форм декоративного рисунка, їх систематизації та пропаганді. Водночас відбувається процес взаємодії міської та сільської культури. У сільське мистецтво проникають елементи міської естетики – натуралістичні квіткові мотиви, сентиментальні сюжети, нові кольори (рожевий, блакитний). Особливо це проявилось у вишивці та декоративному розписі, де з'явилися букети троянд, виноградні грони, птахи з пишним оперенням.

XX ст. стало періодом складних трансформацій для українського декоративного мистецтва. У першому десятилітті відбувається активний пошук нової художньої мови, що поєднує традиційні народні форми з модерністськими течіями. Бойчуківці, представники української школи монументального мистецтва, звернулися до народного декоративного рисунка як до джерела натхнення, переосмислюючи його в дусі неовізантизму.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Радянський період характеризується позитивними тенденціями. З одного боку, народне мистецтво підтримувалося державою як важливий елемент «національної за формою, соціалістичної за змістом» культури. Створювалися артлі, художні промисли, музей народного мистецтва. З іншого боку, народна творчість підпорядковувалася ідеологічним вимогам, що призводило до спрощення, схематизації декоративного рисунка, втрати його сакрального змісту.

У декоративному рисунку з'являються нові мотиви – радянська символіка, індустріальні сюжети, портрети вождів. Традиційний орнамент часто використовувався як декоративне оформлення для ідеологічних сюжетів. Водночас професіоналізація народного мистецтва сприяла підвищенню технічної майстерності, розширенню тематичної сфери, появі нових форм декоративного рисунка.

Друга половина XX ст. характеризується поверненням інтересу до автентичних форм народного мистецтва, їх переосмисленням у контексті професійного мистецтва. Формується «фольклорний стиль» у декоративному мистецтві, який звертається до архітекторських форм орнаменту, традиційної техніки, природних матеріалів.

Сучасний етап розвитку декоративного рисунка в українському народному мистецтві характеризується поєднанням традиційних форм з інноваційними підходами, пошуком нової художньої мови, що відображає реалії XXI ст.

Після здобуття Україною незалежності відбувається процес повернення до витоків, відродження забутих технік і мотивів, їх переосмислення в контексті національної ідентичності. Водночас глобалізаційні процеси впливають на традиційне мистецтво, сприяючи його діалогу з іншими культурами, збагаченню новими формами й ідеями.

Сучасні майстри декоративного мистецтва працюють у різних напрямках:

1. Збереження і відтворення автентичних зразків декоративного рисунка, їх популяризація через музеї, виставки, фестивалі.
2. Розвиток традиційних форм відповідно до сучасних естетичних запитів, створення нових композицій на основі традиційних мотивів.
3. Експериментальний пошук, поєднання традиційних технік з новими матеріалами, впровадження інноваційних технологій.

Значну роль у збереженні та розвитку традиційного декоративного рисунку відіграють мистецькі заклади освіти – художні школи, коледжі, академії, де вивчаються традиційні техніки, здійснюються дослідження народного мистецтва, формується нове покоління майстрів.

Важливим аспектом є збереження регіональних особливостей декоративного рисунка, які становлять багатство і різноманітність української культури. Кожен регіон України має власні традиції, які потребують вивчення, підтримки та розвитку.

Сучасні технології відкривають нові можливості для розвитку декоративного рисунка – цифрові інструменти дозволяють створювати складні композиції, експериментувати з кольором і формою, тиражувати зразки. Водночас вони створюють нові виклики – як зберегти унікальність ручної роботи, як пристосувати традиційні форми до нових матеріалів і технологій.

Українське народне мистецтво все більше інтегрується у світовий культурний простір, зокрема, про це свідчить включення петриківського розпису, косівської культури, українського борщу до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. Така популяризація водночас ставить питання про збереження автентичності, запобігання комерціалізації та спрощення.

Декоративний рисунок стає елементом національного брендингу, використовується у дизайні одягу, інтер'єрів, сувенірної продукції, що сприяє його

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

популяризації, але може призвести до поверхневого трактування, втрати глибинного змісту.

Відтак, еволюція декоративного рисунка в українському народному мистецтві показує складний шлях розвитку національної культури, її взаємодію з іншими культурами, реакцію на історичні та соціальні зміни. Від архівних геометричних орнаментів трипільської доби до складної композиції сучасності – цей шлях демонструє безперервність традиції та її здатність до оновлення. Декоративний рисунок в українському народному мистецтві виконує не лише естетичну, а й символічну, комунікативну, ідентифікаційну функції. Він є вільним втіленням світогляду, етичних і естетичних цінностей його народу, історичної пам'яті.

Незважаючи на всі історичні випробування, український декоративний рисунок зберіг свою самобутність, характерні риси – метафоричність, символічність, декоративність, гармонійне поєднання традицій та інновацій. Нині він переживає період відродження, пошуку нових форм вираження, інтеграції до світового культурного простору.

Збереження спадщини українського декоративного мистецтва, його розвиток відповідно до сучасних реалій є завданням для сучасного покоління майстрів, дослідників, поціновувачів народної творчості. Адже декоративний рисунок – це не лише елемент культурної спадщини, а й живе мистецтво, що розвивається, відображаючи зміни в суспільстві, його цінностях, естетичних уподобаннях. Триває еволюція декоративного рисунка в українському народному мистецтві, збагачуючись новими ідеями, формами, техніками, але зберігаючи зв'язок із глибинними традиціями, що формувалися впродовж тисячоліть. Це дає підстави сподіватися, що українське декоративне мистецтво і надалі залишиться унікальним явищем світової культури, зберігаючи свою самобутність і розвиваючи її в нових формах і проявах.

Список використаних джерел:

1. Кириченко О. Категорія художнього образу як проблема естетичного освоєння світу в процесі творчої діяльності студентів художньо-графічного відділення. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград, 2016. Вип. 147. С. 77-81.
2. Марущак О., Зузяк Т., Соловей В., Кізім С. Синергія цифрових технологій та засобів національного орнаменту у формуванні естетичних уявлень фахівців культури та мистецтва. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 9(15). С. 770-781.
3. Марущак О.В., Василько В.О., Давидюк А.В., Микитин А.Я., Черненко Д.С. Форма як засіб виразності у створенні художнього образу в образотворчому мистецтві. *Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher (May 18-20, 2022). Chicago, USA. 2022. Pp. 602-610.
4. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилізація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.
5. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.

6. Марущак О.В., Магдич Я.І. Інтеграційний підхід у навчанні майбутніх учителів трудового навчання та технологій як умова збереження традицій декоративно-ужиткового мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. Вип. 2. С. 19-22.

7. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.

8. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications*. Proceedings of the VII International scientific and practical conference. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61.

9. Марущак О.В., Соловей В.В., Давидюк А.В., Хуан Чжічунь, Заєць Л.В. Створення художнього образу виробів декоративно-ужиткового мистецтва у проектно-художній діяльності. *Innovative development of science, technology and education*. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2024. Pp. 466-476.

10. Соловей В.В., Марущак О.В., Лукова О.М., Багрій Д.С. Навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій основам композиції у декоративно-ужитковому мистецтві. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 3. С. 22-28.

Гриценко Л. О., Вакуленко О.С., м. Полтава

grycenko_l@ukr.net

vakyla.as@ukr.net

**РОЛЬ АРТ-ПРАКТИК У РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ STEM-
ОСВІТИ**

Анотація. Проаналізовано основні аспекти розвитку художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій в контексті stem-освіти, засобами арт-практик, що забезпечує міждисциплінарний підхід, який формує здатність до інноваційної діяльності та розширює професійні можливості майбутніх вчителів технологій.

Ключові слова: арт-практики, STEM-освіта, художньо-графічна компетентність, технологічна освіта.

Abstract. The main directions of development of artistic and graphic competence of future technology teachers in the context of stem education are analyzed, using art practices, which provides an interdisciplinary approach that forms the ability to innovate and expands the professional capabilities of future technology teachers.

Keywords: art practices, STEM education, artistic and graphic competence, technology education.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

У сучасній освітній парадигмі все більшого значення набуває концепція STEM-освіти (Science, Technology, Engineering, Mathematics). Проте, для ефективного засвоєння STEM-дисциплін необхідні не лише аналітичні, а й творчі здібності, розвинене просторово-креативне мислення та художньо-графічна грамотність. Сьогодення вимагає формування нового покоління майбутніх учителів технології, які відзначаються технічним мисленням, адаптивністю та здатністю впроваджувати прогресивні освітні інновації.

Саме тому важливим аспектом підготовки майбутніх учителів технологій для роботи у закладах загальної середньої освіти важливим є розвиток художньо-графічної компетентності, яка відіграє ключову роль у формуванні візуального мислення, просторової уяви та здатності до технічного моделювання. Такий вчитель повинен ефективно розв'язувати комплексні завдання у технологічній освітній галузі, реалізовувати освітньо-виховні та методологічні завдання.

Під час дослідження визначено, що перспективною інноваційною педагогічною технологією є артпедагогіка як особливий напрямок у педагогіці, де навчання, розвиток та виховання особистості здобувача освіти здійснюється засобами мистецтва під час вивчення будь-якої навчальної дисципліни, що викладається. Підготовка майбутніх учителів до впровадження в освітню діяльність арттерапевтичних технологій розглядалася М. Беляєвою, Т. Кисельовою, Л. Лебедевою, А. Ратушинською, О. Сорокою та ін. Зокрема А. Ратушинська, у своїх дослідженнях наголошує, що основними завданнями артпедагогіки є формування усвідомлення свого взаємозв'язку зі світом та свого місця в навколишньому соціокультурному просторі та творча саморіалізація особистості [1].

Варто зазначити, що використання арт-практик дозволяє поєднати технічну та художню складові навчального процесу, сприяючи формуванню художньо-графічної компетентності сучасного вчителя, здатного ефективно реалізовувати освітні завдання STEM-освіти. Важливими компонентами цього процесу є:

- розвиток просторового мислення через малювання, креслення, 3D-моделювання;
- опанування графічних технік (скетчинг, дизайн, технічний рисунок);
- інтеграція традиційних і цифрових технологій у проектуванні.

Арт-практики допомагають майбутнім учителям технологій розвинути творчі здібності, навчитися використовувати візуальні засоби для пояснення складних технічних концепцій і формувати уявлення про композицію, пропорції та структуру об'єктів.

Концепція STEM-освіти пропонує інноваційний підхід до структурування навчальних програм, відходячи від традиційного відокремленого викладання природничо-математичних та технологічних дисциплін [3]. У цьому контексті незаперечним є положення про те, що формування всіх якостей та властивостей особистості відбувається в процесі діяльності, що однаково відноситься й до розвитку творчих сил та здібностей як школяра ЗЗСО, так і студента ЗВО. Творча діяльність учнів закладів загальної середньої освіти під час трудового навчання у базовій школі та навчання технологій в старшій школі можлива за умов систематичного і цілеспрямованого педагогічного керівництва вчителя, який має системно сформовані творчі здібності, зокрема й засобами STEM-навчання [2].

Проаналізувавши теоретичні та практичні дослідження провідних науковців, педагогів, як зарубіжних так і вітчизняних, серед яких: Р. Байбі, Д. Белл, О. Барна, Н. Бочарова, В. Гаркушевський, С. Горбенко, В. Жуков, О. Лозова, О. Ляшенко, Д. Мойє, Н. Поліхун, К. Постова, М. Садовий, М. Сандерс, В. Соловей, О. Трифонова,

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

С. Цвілик, І. Шимкова та ін., нами виділені основні аспекти розвитку художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технології в контексті stem-освіти, засобами арт-практик:

1. Арт-практики як засіб розвитку художньо-графічної компетентності:
 - використання графічних технік (скетчинг, креслення, технічний малюнок) для формування навичок візуалізації технічних ідей.
 - впровадження цифрових інструментів (3D-моделювання, графічні редактори) у процес навчання.
 - розвиток просторового мислення через художньо-графічні вправи.
 2. STEM-освіта та її зв'язок з художньо-графічною компетентністю:
 - інтеграція технологій і мистецтва для кращого розуміння інженерних процесів;
 - значення креативного підходу у вирішенні технічних завдань;
 - використання проектної діяльності для розвитку творчих здібностей
 3. Формування художньо-графічної компетентності:
 - розвинена художньо-графічна компетентність допомагає майбутнім учителям технологій ефективно передавати знання через візуальні образи, креслення, графічні моделі;
 - використання арт-практик у професійній підготовці педагогів сприяє підвищенню їхньої здатності до розробки навчальних матеріалів, інфографіки, схем та технологічних карт.
 4. Розвиток просторового мислення:
 - просторове мислення є ключовою складовою технологічної освіти. Використання графічних методів (3D-моделювання, перспективне креслення, архітектурне проектування) дозволяє покращити здатність до об'ємного сприйняття предметів та конструкцій.
 5. Відповідність викликам сучасної освіти:
 - у зв'язку з цифровізацією освітнього процесу важливим стає вміння працювати з цифровими графічними редакторами, 3D-моделюванням, анімацією та іншими візуальними технологіями;
 - включення арт-практик у STEM-дисципліни сприяє підготовці фахівців, здатних ефективно застосовувати інноваційні методи навчання.
 6. Педагогічні методи залучення арт-практик у навчання:
 - використання інтерактивних методів (STEM-проекти, дизайн-мислення, творчі майстер-класи);
 - роль кейс-методів та проблемного навчання у формуванні візуального та критичного мислення;
 - адаптація методики викладання до сучасних цифрових технологій.
- Ураховуючи зазначені аспекти, можна стверджувати, що інтеграція арт-практик у розвиток художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій у контексті STEM-освіти є надзвичайно актуальною проблемою.

Використання арт-практик у навчальному процесі сприяє формуванню художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій, здатних до інноваційної діяльності та адаптації до змін у сфері освіти й технологій; ефективно поєднувати науково-технічні знання з творчими підходами до навчання; ефективно передавати знання через візуальні образи, креслення, графічні моделі, що відповідає сучасним вимогам освіти та суспільства. Арт-практики дозволяють урізноманітнити навчальні методики, підвищити зацікавленість учнів та стимулювати їх до активної творчої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Ратушинська А. Арт-педагогічний супровід професійної підготовки

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

майбутнього вчителя. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2019. (13). С. 116-124.
URL: <https://doi.org/10/31499/2307-4914.13.2016.163597>

2. Шимкова І. В., Цвілик С. Д., Гаркушевський В. С. STEAM-підхід як засіб розвитку творчих здібностей у підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Збірник наукових праць*. Редкол. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2020. Вип. 56. С. 162-173.
URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5151/4551>

3. Шулікін Д. STEM-освіта: готувати до інновацій. *Освіта України* (офіційне видання Міністерства освіти і науки України). 2015. № 26 (1437), С. 8-9.
URL: http://lib.pedpresa.ua/wp-content/uploads/2015/08/26-2015_osvita_ukr-inet.pdf/

Глуханюк В.М., Загоруйко Б.М., Сидорчук Б.Є., м. Вінниця

vitalijgluhanuk5@gmail.com

zagorujkobogdan4@gmail.com

**ТЕХНОЛОГІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕФЕКТИВНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ**

Анотація. У статті розглянуті можливі шляхи розв'язання проблем екологічного виховання молоді в контексті сучасної освіти, технології екологічного виховання для забезпечення ефективних умов та здійснення процесів суб'єктифікації, результатом чого є формування суб'єктивного ставлення особистості до природи.

Ключові слова: екологічна проблема, екологізація знань, екологічна культура, свідомість та виховання,

Annotation. The article considers possible ways to solve the problems of environmental education of youth in the context of modern education, environmental education technologies to ensure effective conditions and implement subjectification processes, the result of which is the formation of a subjective attitude of the individual towards nature.

Key words: an ecological problem, ecologization of knowledge, ecology culture, consciousness and training.

Знищуючи власне місце існування, люди замислюються над простими питаннями про те, як здобути їжу, одяг, тепло, і, водночас, над складними питаннями – як зберегти природу? Щоб відповісти на ці запитання, необхідна екологічна грамотність усього населення. Учені-екологи і невеликі групи людей, які займаються проблемами екології, не вирішують глобальної екологічної проблеми всього суспільства самотужки. Втрату екологічної грамотності, екологічної культури народу можливо відродити вихованням і освітою.

Аналіз першопричини критичного стану навколишнього середовища дозволив фахівцям різних галузей знань зробити висновок про те, що екологічна криза за своєю суттю має світоглядний, духовно-етичний характер. Це означає, що й вихід із неї потрібно пов'язувати передусім із викорінюванням у сучасної молоді уявлень про безмежні багатства природи та про людину як її підкорювача, під впливом яких у неї формується сприйняття природи лише як утилітарної цінності.

Метою статті є висвітлення наявності та розв'язання проблем екологічного

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

виховання молоді в контексті сучасної освіти.

Україна має рухатися шляхом гармонізації національного природоохоронного законодавства, вимог і стандартів екологічної безпеки господарської діяльності та їх всебічної адаптації до західноєвропейського екологічного простору. Поряд із цим екологічний стан навколишнього природного середовища, рівень і характер природокористування та природоохоронних заходів, екологобезпечність застосовуваних технологій тощо також мають максимально відповідати світовим стандартам і нормативам. Тому такою актуальною і гострою є проблема формування в молоді екологічної культури, одним із показників якої є шанобливе ставлення до природи.

Екологічне виховання – це систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток у людини культури взаємодії з природою. Метою екологічного виховання є формування в особистості екологічної свідомості та мислення. Передумовою для цього є екологічні знання, наслідком – екологічний світогляд. Екологічну свідомість як моральну категорію потрібно виховувати у дітей з раннього дитинства. На основі екологічного мислення і свідомості формується екологічна культура, що передбачає ґрунтовні знання про навколишнє середовище (природне і соціальне), екологічний стиль мислення і відповідальне ставлення до природи, уміння вирішувати екологічні проблеми, брати безпосередню участь у природоохоронній діяльності. Система екологічного виховання передбачає врахування основних її аспектів:

- національного та регіонального підходів до вибору навчального матеріалу екологічного спрямування;
- гуманістичну спрямованість і зростаючу роль екологічних чинників у вирішенні глобальних проблем людства (раціонального використання природних ресурсів, забезпечення населення екологічно чистими продуктами харчування, захисту середовища від забруднення промисловими та побутовими відходами) збереження фізичного і духовного здоров'я людини;
- об'єктивності у розкритті основних екологічних законів і понять, що дають підстави вважати екологію наукою, що розвивається, намагаючись вирішувати проблеми довкілля;
- зв'язку між набутими екологічними знаннями і життям, розкриття їх цінності не лише у виробництві, а й у повсякденному житті людини.

Екологічне виховання – це психолого-педагогічний процес, метою якого є формування в особистості не лише наукових знань, але й певних переконань, моральних принципів, що визначають її життєву позицію та поведінку в галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів, екологічної культури окремих громадян і всього суспільства в цілому [1]. У процесі екологічного виховання формується певна система екологічних цінностей, які визначатимуть бережливе ставлення людини до природи, спонукатимуть її до розв'язання проблеми глобальної екологічної кризи. Воно, по-перше, передбачає не тільки передачу знань, а й формування переконань, готовності особистості до конкретних дій, і, по-друге, включає в себе знання та вміння здійснювати поряд із охороною природи також і раціональне природокористування.

В аспекті означеного екологічне виховання створює необмежені можливості в задоволенні власних інтересів, освітніх запитів і потреб, у самопізнанні, самореалізації і становленні, у формуванні особистісних якостей і високого рівня екологічної культури.

Перша з них базується на уявленнях про повну залежність людини від навколишнього середовища; друга впливає з трактування людини як вищої цінності, яка визначає та домінує в системі природних взаємозв'язків; і остання концепція, що

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

розглядає людину і природу, як дві сили, що діють та існують у одній і тій самій сфері, яка і визначає гармонійну їх взаємодію і взаємоіснування.

Отже, ефективне вирішення комплексу теоретико-методологічних проблем формування екоцентричного світогляду особистості в навчально-виховному процесі, нині має базуватись на інвайронментальній парадигмі, основою якої є наступні положення:

- повна відмова від ієрархічної картини світу;
- усвідомлення необхідності гармонійного розвитку людини і навколишнього середовища;
- орієнтування на екологічну доцільність будь-якої діяльності в довкіллі, відсутність протиставлення людини природі;
- збереження етичних норм у взаємодії з природою;
- максимальне врахування як запитів і потреб людини, так і потреб будь-яких біологічних об'єктів на життєвий простір;
- усвідомлення пріоритетності дій, визнання незаперечності спільного шляху подальшого розвитку людської цивілізації та природи.

Наступною складовою технологій екологічної освіти є усвідомлення того, що пізнання навколишнього середовища є досить складним, багаторівневим і довготривалим процесом, хоча в ньому можна виділити чотири основні рівні.

Перший із них – це усвідомлення навколишнього середовища на основі сенсорного сприйняття реалій дійсності.

Другий рівень пізнання полягає в усвідомленні особистістю свого місця і ролі в навколишньому середовищі, як в єдиній цілісній системі.

Третій рівень – це формування стурбованості як однієї з найважливіших моральних і етичних якостей особистості.

Четвертий рівень – це усвідомлення особистістю того, що навколишнє середовище безпосередньо впливає на поведінку людини та на ступінь активності і широту її адекватної дії, спрямованої на збереження природи. За такого підходу можна коротко схарактеризувати наступні положення, що розкривають психологічні особливості сприйняття учнями природи саме як середовища їхнього життя та співіснування з об'єктами живої і неживої природи, а саме:

- сприйняття навколишнього середовища зумовлене психологічним станом особистості та характером її діяльності в довкіллі;
- навколишнє середовище одночасно впливає на всі органи відчуття;
- навколишнє середовище сприймається учнями без певних чітких просторових меж і чітко фіксованих часових інтервалів;
- сприйняття навколишнього середовища як цілісності;
- усвідомлення учнями елементів навколишнього середовища в соціальному аспекті.

Тоді важливою складовою технології екологічного виховання буде забезпечення ефективних умов для здійснення процесів суб'єктифікації, результатом чого є формування суб'єктивного ставлення особистості до природи. Сутність цього процесу складає співвідношення суб'єктивного сприйняття особистістю об'єктів та явищ навколишнього середовища, у процесі якого особистість розглядає їх як об'єкти взаємодії в системі «людина-суспільство-природа» і власне суб'єктивного ставлення особистості до навколишнього середовища, визначає для себе пріоритетність власних життєвих потреб відповідної діяльності у довкіллі, спрямованої на їх задоволення, без порушення екологічної рівноваги в ньому.

Для успішної екологічної освіти і виховання населення необхідні такі умови: по-перше, суспільство повинне бути готове засвоїти екологічні ідеї і знання; по-друге,

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

необхідна відповідна література, посібники з екологічного виховання й освіти; по-третє, необхідна якісна екологічна підготовка педагогів будь-якої спеціалізації, які організовують своєю діяльністю передачу всього накопиченого людством досвіду молодому поколінню.

В умовах погіршення екологічної ситуації в країні, зниження життєвого рівня, відсутності стійких етичних орієнтирів, домінування споживацької психології, в атмосфері байдужості та потурання безкарності за екологічні правопорушення, формування нового розуміння людиною, особливо молоддю, своїх обов'язків перед природою є непростим завданням. І все ж таки сучасна освіта покликана вже сьогодні проявити наполегливість у вихованні нового покоління, якому властиве особливе бачення світу як об'єкту її постійної турботи.

Список використаних джерел:

1. Глуханюк В.М., Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д., Іванчук А.В. Екологічна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій у закладах вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: збірник наукових праць. Вип. 65. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2022. С. 124-135.
2. Матеюк О.П. Про деякі протиріччя екологічного виховання молоді на засадах сталого розвитку. *Шляхи вирішення екологічних проблем урбанізованих територій: наука, освіта, практика*: [збірник праць за матеріалами всеукраїнської наук.практ.конф.]. Хмельницький: Технологічний університет «Поділля», 2003. С.196-199.
3. Пустовіт Г.П. Деякі погляди на сутність технологій екологічної освіти учнів у позашкільних закладах. *Шляхи вирішення екологічних проблем урбанізованих територій: наука, освіта, практика*: [збірник праць за матеріалами всеукраїнської наук.практ.конф.]. Хмельницький: Технологічний університет «Поділля», 2003. С.208-210.

Кудря О.В., м. Полтава
pnpu174@gmail.com

ПРОЕКТУВАННЯ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто теоретико-методологічні засади проектування змісту освітніх компонентів для підготовки здобувачів вищої технологічної освіти. Акцентовано увагу на принципах компетентнісного, діяльнісного та інтегративного підходів до формування змістового наповнення навчальних дисциплін. Запропоновано модель логіко-структурної побудови освітніх компонентів.

Ключові слова: освітній компонент, проектування змісту, технологічна освіта, компетентнісний підхід, майбутній вчитель технологій.

Abstract. The article examines the theoretical and methodological foundations of designing the content of educational components for the training of applicants for higher technological education. The focus is placed on the principles of the competency-based, activity-based, and integrative approaches to the formation of educational discipline content. A logic-structural model for constructing educational components is proposed.

Keywords: educational component, content design, technological education, competency-based approach, future technology teacher.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Сучасна система вищої освіти вимагає переосмислення підходів до формування змісту навчання відповідно до нових освітніх стандартів, потреб роботодавців та викликів часу. Особливої актуальності набуває проблема проектування змісту освітніх компонентів для професійної підготовки здобувачів вищої технологічної освіти.

Проблематику проектування змісту технологічної освіти висвітлювали у працях Л. Оршанський, М. Пагута, В. Цісарук. Питаннями проектування змісту освітніх компонентів займалися І. Андрущук, О. Браславська, Л. Гризун, О. Коберник, В. Король, А. Максютів, О. Марущак, І. Рожі та ін.

У контексті реалізації інноваційної педагогічної діяльності важливу роль відіграє педагогічне проектування, яке виступає як концептуальний і технологічний інструмент розроблення, моделювання та впровадження змісту освітніх компонентів. В педагогічній теорії і практиці педагогічне проектування розглядають як цілеспрямований процес, що передбачає науково обґрунтоване створення освітнього середовища, форм, методів і засобів навчання з урахуванням сучасних вимог і викликів. Зазначене поняття охоплює етапи діагностики освітніх потреб, визначення цілей і результатів навчання, структурування змісту дисциплін, добір відповідних педагогічних технологій і розроблення механізмів оцінювання [4].

Проектування змісту освітніх компонентів базується на низці методологічних підходів, серед яких провідними є компетентнісний, діяльнісний та інтегративний. Компетентнісний підхід орієнтує на досягнення результатів навчання, що виражаються у сформованості у здобувачів вищої освіти здатності застосовувати знання, уміння та навички у практичній професійній діяльності. Діяльнісний підхід акцентує увагу на організації змісту через систему завдань, які моделюють реальні професійні ситуації, сприяють розвитку критичного мислення та навичок розв'язання педагогічних, технологічних проблем. Інтегративний підхід забезпечує зв'язок між загальноосвітніми, професійними та педагогічними складовими підготовки.

Зміст освітніх компонентів у підготовці майбутніх учителів технологій включає як теоретичну, так і практичну складову. Теоретична підготовка здійснюється під час лекційних занять з дисциплін загального та професійного циклів підготовки. Практична підготовка реалізується через лабораторні роботи, практичні заняття, виробничу та педагогічну практику, виконання курсових і дипломних проєктів. У межах педагогічної підготовки формуються вміння розробляти навчальні програми, методичні матеріали, проводити уроки з трудового навчання та технологій. Водночас значна увага приділяється інноваційній складовій – впровадженню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, STEM-орієнтованого підходу, створенню інноваційних освітніх середовищ, використанню цифрових освітніх платформ тощо.

Ефективне проектування змісту вимагає врахування кількох важливих чинників: діючих освітніх та професійних стандартів та Національної рамки кваліфікацій; потреб та очікувань стейкхолдерів освітнього процесу, зокрема роботодавців; регіональних особливостей і традицій закладу вищої освіти; досвіду зарубіжної освіти тощо [2; 5]. Відповідно до цього пропонується логіко-структурна модель проектування змісту освітніх компонентів, яка передбачає кілька етапів:

діагностико-аналітичний етап – аналіз освітніх запитів, ринку праці, освітньо-професійної програми;

цільовий етап – формування програмних результатів навчання;

змістовий етап – відбір навчального контенту та визначення його структури;

технологічний етап – добір методів і форм навчання, навчально-методичного забезпечення;

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

оцінювальний етап – розробка системи моніторингу результатів навчання.

Проектування змісту освітніх компонентів підготовки здобувачів вищої технологічної освіти виступає стратегічним інструментом модернізації вищої школи, є комплексним процесом, що вимагає врахування сучасних тенденцій у науці, освіті, техніці та суспільстві. Це складний і водночас динамічний процес, що потребує від викладача вищої школи гнучкості, інноваційного мислення та педагогічної майстерності.

Раціонально спроектовані освітні компоненти сприяють формуванню у здобувачів освіти не лише професійної компетентності, а й здатності до саморозвитку, адаптації до змін, креативного вирішення педагогічних завдань та активної участі в розбудові освітньо-технологічного простору країни. Відповідальне ставлення до наповнення освітніх програм здобувачів вищої технологічної освіти відповідним переліком освітніх компонентів сприяє формуванню конкурентоспроможного, інноваційно орієнтованого фахівця, здатного до самореалізації в умовах динамічного розвитку технологічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Гризун Л. Е. Принципи проектування модульної структури навчальної дисципліни на засадах інтеграції наукових знань. Пошуки важелів підвищення якості вищої освіти : зб. наук. праць / за заг. ред. Гребенюка Г.Є. Харків : Стиль-Іздат, 2008. С. 70–82.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> [дата звернення: 20.03.2025].
3. Оршанський Л., Пагута М. Проблема проектування змісту технологічної освіти. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. 2016. № 2. С. 264–269.
4. Плахотнюк Н. П. Педагогічне проектування як спосіб реалізації інноваційної педагогічної діяльності. Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2009. № 44. С. 141–145.
5. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Затверджено наказом МОН від 29.08.2024 №1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> [дата звернення: 8.03 2025].

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ТА ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ЇХНІХ СКЛАДОВИХ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Марущак О.В., Степанюк А.Ю., Вариченко А.Є., м. Вінниця
ksanamar77@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ДИЗАЙНУ

Анотація. У статті обґрунтовано значення дизайну у формуванні проєктної культури майбутніх учителів технологій. Досліджено роль дизайну як інтегральної проєктної складової, що об'єднує художньо-естетичні, технічні, ергономічні та соціокультурні аспекти професійної підготовки. Обґрунтовано необхідність впровадження дизайн-освіти для розвитку у майбутніх педагогів не лише технічних навичок, а й творчого мислення, естетичного смаку та проєктної культури. Визначено принципи дизайн-підготовки та охарактеризовано проєктну культуру як багаторівневу, динамічну систему професійних якостей майбутнього вчителя технологій. Окреслено складові змісту дизайн-підготовки та умови створення відповідного освітнього середовища з урахуванням сучасних тенденцій розвитку дизайну, технологій та освіти.

Ключові слова: учитель технологій, професійна компетентність, дизайн-освіта, дизайн, проєктна діяльність, дизайн-проектування, проєктна культура, проєктно-технологічний підхід.

Annotation. The article substantiates the importance of design in the formation of the design culture of future technology teachers. The role of design as an integral design component that combines artistic and aesthetic, technical, ergonomic and socio-cultural aspects of professional training is investigated. The need to introduce design education to develop not only technical skills, but also creative thinking, aesthetic taste and design culture in future teachers is substantiated. The principles of design training are determined and design culture is characterized as a multi-level, dynamic system of professional qualities of a future technology teacher. The components of the content of design training and the conditions for creating an appropriate educational environment are outlined, taking into account modern trends in the development of design, technology and education.

Keywords: technology teacher, professional competence, design education, design, design activity, design design, design culture, design and technological approach.

У сучасному освітньому просторі підготовка вчителів технологій набуває особливого значення, оскільки саме вони покликані формувати в учнів не лише технічні навички, а й творче мислення, естетичний смак і проєктну культуру. Відтак, однією з найважливіших компетентнісних характеристик майбутніх учителів технологій є «професійна компетенція з дизайн-проектування, пропедевтикою якої можна вважати трудове навчання, що широким спектром охоплює різні види діяльності, у тому числі і проєктну» [6, с. 323].

Сучасний дизайн «як багатогранна творча діяльність (мисленнєва, художня, проєктна, конструкторська, комунікативна, інформаційна, дослідницька),... у симбіозі з наукою постачає нові технології і забезпечує випереджувальний характер

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

технологічного прогресу» [1, с. 101]. Дизайн, як нова форма вираження, асоціюється з інноваціями, функціональністю та адаптивністю до мінливих потреб суспільства.

Дизайн-проектування ми розглядаємо як особливий вид творчої діяльності, пов'язаний з розробленням дизайн-об'єкта за принципом, що поєднує функціональність, конструктивність, красу, наукове та інтуїтивне передбачення та потребує постійного розвитку проектних здібностей [4, с. 176]. Майбутні педагоги «мають бути не тільки технічно освіченими, а й здійснювати керівництво перетворювальною діяльністю учнів, мати уявлення про стиль, композицію, кольорознавство, формоутворення, види мистецтва, сучасні напрями розвитку дизайну, володіти художньо-графічними навичками, уміти використовувати накопичений суспільством досвід створення естетичних цінностей для розвитку творчих здібностей, проектної культури учнів» [5, с. 63].

Дизайн у цьому контексті виступає не просто як додаткова дисципліна, а як інтегральна проектна складова, яка, на думку колективу науковців, об'єднує художньо-естетичні, технічні, ергономічні та соціокультурні аспекти професійної підготовки [2]. Інтеграція дизайн-освіти в професійну підготовку майбутніх учителів технологій відповідає сучасним вимогам ринку праці та освітнім тенденціям. Суспільство потребує фахівців, здатних мислити креативно, знаходити нестандартні рішення проблем і створювати естетично привабливі, функціональні продукти. Учитель технологій, який володіє основами дизайну, здатний не тільки передати учням технічні знання, а й розвинути в них проектне мислення, розуміння взаємозв'язку між формою, функцією та естетикою.

Дизайн-підготовка майбутніх учителів технологій ґрунтується на принципах системності, міждисциплінарності та практичної орієнтованості. Системність передбачає вивчення різних аспектів дизайну – від історії та теорії до практичних методів проектування. Міждисциплінарність забезпечує інтеграцію знань з різних галузей – мистецтва, технологій, психології, соціології, що дозволяє формувати цілісне уявлення про дизайн як проектну діяльність. Практична орієнтованість спрямована на розвиток умінь отримати знання під час виконання реальних проєктів.

Важливим аспектом дизайн-підготовки є формування проектної культури майбутніх учителів. Проектна культура включає не лише технічні навички, а й ціннісні орієнтації, естетичні смаки, етичні норми. Вона передбачає розуміння соціальної відповідальності вчителя-дизайнера, усвідомлення впливу створених об'єктів на життя людей та навколишнє середовище. Науковці О. Марущак і Д. Луп'як характеризують проектну культуру майбутнього вчителя технологій як інтегративну властивість особистості, що активно реалізовує себе в індивідуальній або колективній проектній діяльності, є передумовою ефективного фахового становлення педагога [4, с. 177]. Формування проектної культури відбувається через залучення здобувачів вищої освіти до реальних проєктів, де вони можуть проявити свою творчість, критичне мислення та вміння працювати в команді.

Проектна культура майбутнього вчителя технологій – це насамперед складна, багаторівнева, динамічна система професійних якостей, яка зорієнтована на управління освітнім процесом, основою якого виступає проектно-технологічний підхід вирішення проблем [4, с. 178].

Проектно-технологічний підхід, становлячи методологічну основу дизайн-підготовки, забезпечує інтеграцію технологічних знань і проектного мислення. Цей підхід дозволяє розглядати дизайн як цілісний процес, що включає аналіз проблем, пошук ідей, розроблення концепції, прототипування, тестування та реалізацію. Здобувачі вищої освіти навчаються не просто виконанню технічних операцій, а

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

розумінню логіки проєктного процесу, потреб користувачів, контексту та естетичних аспектів.

Зміст дизайн-підготовки має охоплювати такі аспекти як основи композиції, кольорознавство, ергономіку, матеріалознавство, технології виробництва, комп'ютерне моделювання та візуалізацію. Особлива увага має приділятися розвитку творчого мислення, здатності генерувати ідеї, аналізувати та критично оцінювати проєктні рішення. Важливим компонентом є також формування комунікативних навичок, необхідних для презентації проєктів, обґрунтування своїх ідей та взаємодії з клієнтами чи замовниками.

Для ефективної дизайн-підготовки необхідно створити відповідне освітнє середовище, що включає матеріально-технічну базу (майстерні, лабораторії, комп'ютерні класи), інформаційні ресурси (бібліотеки, бази даних, інтернет-ресурси) та людські ресурси (викладачі-практики, дизайнери, технологи). Важливу роль відіграє також організація освітнього процесу, що забезпечує поєднання теоретичного навчання з практичною діяльністю, індивідуальної роботи з груповими проєктами, аудиторних занять з самостійною роботою.

Сучасний дизайн неможливий без використання новітніх досягнень науки, техніки і технологій. Враховуючи нові соціальні ролі, які відіграє сучасний дизайн у розвитку суспільства, необхідними є дослідження впливу дизайну на економіку, екологію та психологічні особливості сприйняття навколишнього середовища людиною [1, с. 103]. Відтак, упровадження дизайн-освіти у підготовку майбутніх учителів технологій має відбуватися з урахуванням сучасних тенденцій розвитку дизайну, технологій та освіти. Водночас, слід враховувати цифрові технології, що змінюють як процес проєктування, так і характер взаємодії людини з об'єктами; тенденції до персоналізації та індивідуалізації; зростання значення екологічних аспектів дизайну; появу нових матеріалів і технологій виробництва.

Результатом дизайн-підготовки має стати формування компетентного фахівця, здатного не тільки викладати технології на високому рівні, а й розвивати в учнів проєктне мислення, естетичний смак, творчий підхід до вирішення проблем. Такий вчитель технологій буде готовий до інновацій, постійного професійного розвитку та адаптації до змін у технологічному та освітньому середовищі.

Таким чином, дизайн-проєктування як особливий вид творчої діяльності сприяє розвитку у майбутніх учителів технологій здатності створювати функціональні, конструктивні, естетично привабливі об'єкти, що є важливою складовою їхньої професійної компетентності. Дизайн як проєктна складова професійної підготовки майбутніх учителів технологій є не просто додатковим елементом освітньої програми, а невід'ємною частиною формування професійної компетентності. Інтеграція дизайн-освіти у підготовку вчителів технологій дає змогу розширити їхній професійний кругозір, розвинути творчий потенціал і сформувати проєктну культуру, що відповідає вимогам сучасного суспільства та освіти.

Список використаних джерел:

1. Коломієць Д.І., Швець О.А., Марущак О.В., Козак Т.С. Методологічні основи наукових досліджень у сфері дизайну: аналіз європейського досвіду. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2022. Вип. 69. С. 100-107.
2. Марущак О.В., Горбенко І.В., Клоченок Д.К. Дизайн як проєктна складова підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід,*

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

проблеми: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. Вип. 38. С. 339-344.

3. Марущак О.В., Король В.П. Дизайн як змістовна основа формування у майбутнього вчителя технологій технологічної компетентності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 13. Проблеми трудової та професійної підготовки*: зб. наук. пр. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 9. С. 42-46.

4. Марущак О.В., Луп'як Д.М. Формування проектної культури майбутнього вчителя технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2015. Вип. 51. С. 174-179.

5. Марущак О.В., Король В.П. Формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ дизайну. *Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практик*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. заочної конф. (Полтава, 21-22 берез. 2017 р.). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. С. 62-71.

6. Марущак О.В., Савчук І.В., Казьмірчук Н.С. Дизайн у системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. Вип. 50. С. 324-328.

Шинін О.С., Москалюк А.О., Супрун Е.І., м. Вінниця
shininaleksander@gmail.com

КОМПОЗИЦІЙНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ДЕКОРАТИВНОГО РИСУНКА

Анотація. У статті розглянуто основні композиційні закономірності декоративного рисунка як особливої форми художньої творчості. Досліджено специфіку трансформації реальних форм у декоративні образи через процес стилізації та проаналізовано ключові принципи організації декоративної композиції: ритм, симетрію та асиметрію, контраст, стилістичну єдність. Особливу увагу приділено взаємодії форми та контрформи, функціонуванню негативного простору, а також значенню масштабу, пропорцій та композиційного центру в декоративному рисунку.

Ключові слова: декоративний рисунок, композиція, стилізація, ритм, симетрія, асиметрія, контраст, стилістична єдність, форма, контрформа, негативний простір, масштаб, пропорції, композиційний центр.

Annotation. The article examines the main compositional patterns of decorative drawing as a special form of artistic creativity. The specifics of transforming real forms into decorative images through the process of stylization are explored, and key principles of decorative composition organization are analyzed: rhythm, symmetry and asymmetry, contrast, and stylistic unity. Special attention is paid to the interaction of form and counterform, the functioning of negative space, as well as the significance of scale, proportions, and compositional center in decorative drawing.

Keywords: decorative drawing, composition, stylization, rhythm, symmetry, asymmetry, contrast, stylistic unity, form, counterform, negative space, scale, proportions, compositional center.

Декоративний рисунок посідає особливе місце в системі художньої творчості, поєднуючи в собі елементи умовності, стилізації та виразності. На відміну від

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

академічного рисунка, декоративний рисунок підпорядковується особливим композиційним закономірностям, які створюють ритмічно-гармонійну організацію простору.

Основою декоративного рисунка є трансформація реальних форм у художні образи через процес стилізації. Це особливий вид інтерпретації, коли митець відходить від буквального відтворення природи, акцентуючи увагу на її найбільших характерних рисах. При цьому художник часто використовує такі прийоми як спрощення, геометризацию, деформацію та збільшення природних форм, підпорядковуючи їх загальному задуму композиції.

Проте саме система закономірностей організації площини забезпечує цілісність і гармонійність декоративного твору. Розглянемо основні композиційні закономірності, що формують структурну та образну основу декоративного рисунка.

Ритм у декоративному рисунку постає фундаментальним принципом побудови. Він проявляється у закономірному повторенні елементів, інтервалів, акцентів, що створює враження впорядкованого руху та динаміки. Ритмічна організація може бути досягнута за допомогою повторення однотипних форм, ліній, кольорових плям або їх комбінації. Важливо відзначити, що навіть у найпростіших орнаментальних композиціях ритм ніколи не є механічним повторенням, а завжди містить елементи варіативності, які забезпечують художню виразність твору.

Симетрія та асиметрія виступають ключовими інструментами організації простору в декоративному рисунку. Симетрична композиція створює враження врівноваженості та стабільності, тоді як асиметрична додає динаміки та напруження. Часто художники вдаються до поєднання цих протилежних принципів, створюючи так звану динамічну рівновагу – стан, коли видима вага елементів розподіляється нерівномірно, але композиція в цілому залишається збалансованою.

Контраст у декоративному рисунку виконує роль емоційного каталізатора, посилюючи виразність композиції. Він може проявлятися на різних рівнях: співвідношення форм (великі – малі, прості – складні), ліній (прямі – криві, товсті – тонкі), тональних відношень (світлі – темні), фактури (гладкі – шорсткі). Завдяки контрасту художник може виокремити головні елементи композиції, створити ієрархію візуальних акцентів.

Стилістична єдність є об'єднуючим чинником декоративного рисунка. Усі елементи композиції, незалежно від їх природи та походження, повинні підпорядковуватися єдиному художньому задуму та стилістичним принципам. Це досягається через застосування схожих прийомів стилізації, споріднених графічних засобів виразності, цілісної системи пропорційних співвідношень.

Особливої уваги заслуговує наявність форми та контрформи (фігури та фону) в декоративному рисунку. На відміну від реалістичного зображення, де фон часто погіршує другорядну роль, у декоративній композиції простір між основними елементами стає повноцінною складовою загального задуму. Негативний простір буває в активній формі, вступаючи у взаємодію з позитивними елементами композиції.

Негативний простір (або контрформа) – це порожній простір навколо та між об'єктами в композиції. У традиційному реалістичному мистецтві цей простір часто сприймається як пасивний фон для основних об'єктів (позитивних елементів). Однак у декоративному рисунку негативний простір набуває особливого значення. Коли говоримо, що негативний простір «набуває активної форми», це означає, що: він перестає бути просто «порожнечою» і сприймається як повноцінна фігура зі своєю виразною формою; фон і основні елементи композиції видимо рівноважні та залишаються рівнозначними, створюючи гармонійну єдність; створюється візуальна

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

напруга між позитивними елементами (об'єктами) та негативним простором (фоном).

Масштаб і пропорції в декоративному рисунку підпорядковуються не стільки законам реалістичного зображення, скільки художньо-образному задуму. Художник вільно оперує розмірами об'єктів, часто свідомо порушуючи їх реальні ознаки для досягнення більшої виразності. При цьому залишається внутрішня співмірність елементів композиції між собою.

Композиційний центр у декоративному рисунку може бути виражений за допомогою: розміру, форми, кольору, розташування, напрямку руху ліній. Нерідко художники використовують прийом зміщення композиційного центру від геометричного центру площини, що надає роботі додаткової динаміки та напруження.

Завершуючи огляд композиційних закономірностей декоративного рисунка, слід відзначити, що всі вони не ізольовані, а функціонують як цілеспрямована система художньо-виразних засобів. Майстерність художника полягає у вмінні поєднати самі ті композиційні прийоми, які найповніше відображатимуть творчий задум і створюватимуть декоративний образ, насичений емоційним змістом та естетичною цінністю.

Список використаних джерел:

1. Кириченко О. Категорія художнього образу як проблема естетичного освоєння світу в процесі творчої діяльності студентів художньо-графічного відділення. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград, 2016. Вип. 147. С. 77-81.
2. Марущак О., Зузяк Т., Соловей В., Кізім С. Синергія цифрових технологій та засобів національного орнаменту у формуванні естетичних уявлень фахівців культури та мистецтва. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 9(15). С. 770-781.
3. Марущак О.В., Василько В.О., Давидюк А.В., Микитин А.Я., Черненко Д.С. Форма як засіб виразності у створенні художнього образу в образотворчому мистецтві. *Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher (May 18-20, 2022). Chicago, USA. 2022. Pp. 602-610.
4. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилзація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.
5. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.
6. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.
7. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical*

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Foundations and Practical Applications. Proceedings of the VII International scientific and practical conference. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61.

8. Марущак О.В., Соловей В.В., Давидюк А.В., Хуан Чжічунь, Заєць Л.В. Створення художнього образу виробів декоративно-ужиткового мистецтва у проектно-художній діяльності. *Innovative development of science, technology and education. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2024. Pp. 466-476.*

9. Соловей В.В., Марущак О.В., Лукова О.М., Багрій Д.С. Навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій основам композиції у декоративно-ужитковому мистецтві. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 3. С. 22-28.*

Зузяк Т.П., Козуб Д.В., Потапова Д.В., м. Вінниця
zuzyak@ukr.net

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СТИЛІЗАЦІЇ ПРИРОДНИХ ФОРМ

Анотація. У статті досліджено сучасні підходи до стилізації природних форм у декоративному мистецтві та дизайні XXI ст. Розглянуто чотири основні напрями: еко-стилізацію, що осмислює природу як цілісну екосистему та відображає принципи екологічної відповідальності; діджитал-стилізацію, що використовує комп'ютерні технології для трансформації природних форм; крос-культурну стилізацію, яка створює унікальні гібриди на перетині різних культурних традицій; концептуальну стилізацію, що перетворює природні форми на засіб висловлення глибоких соціальних і філософських ідей. Проаналізовано особливості кожного підходу, їхні філософські засади, технічні можливості та перспективи розвитку. Зазначено, що сучасні підходи до стилізації не лише пропонують нові естетичні рішення, а й відображають зміни у світогляді, цінностях і способах взаємодії людини з природою та культурою в глобалізованому світі.

Ключові слова: стилізація, природні форми, еко-стилізація, діджитал-стилізація, крос-культурна стилізація, концептуальна стилізація, декоративне мистецтво.

Annotation. The article examines contemporary approaches to the stylization of natural forms in decorative art and design of the 21st century. Four main directions are considered: eco-stylization, which conceptualizes nature as a holistic ecosystem and reflects the principles of environmental responsibility; digital stylization, which uses computer technology to transform natural forms; cross-cultural stylization, which creates unique hybrids at the intersection of different cultural traditions; and conceptual stylization, which transforms natural forms into a means of expressing deep social and philosophical ideas. The features of each approach, their philosophical foundations, technical capabilities, and development prospects are analyzed. It is shown that modern approaches to stylization not only offer new aesthetic solutions but also reflect changes in worldview, values, and ways of human interaction with nature and culture in a globalized world.

Keywords: stylization, natural forms, eco-stylization, digital stylization, cross-cultural

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і

молодих учених

stylization, conceptual stylization, decorative art.

Стилізація природних форм – фундаментальний процес, що супроводжує розвиток декоративного мистецтва з найдавніших часів. Людина завжди прагнула не просто копіювати природу, а переосмислювати її, адаптувати природні форми до своїх естетичних і функціональних потреб. У ХХІ ст. цей процес набуває нових вимірів, відображаючи сучасні технологічні можливості, екологічні виклики, глобалізаційні процеси та концептуальні зрушення у світосприйнятті.

У сучасному декоративному мистецтві та дизайні домінують чотири ключові підходи до стилізації природних форм. Еко-стилізація пропонує новий погляд на взаємозв'язок людини з природою, відображаючи принципи екологічної відповідальності та сталого розвитку. Діджитал-стилізація відкриває безмежні можливості трансформації природних форм за допомогою комп'ютерних технологій, створюючи нові естетичні мови на перетині природного і цифрового. Крос-культурна стилізація виникає на перетині традицій різних культур, створюючи унікальні гібридні форми в умовах глобалізованого світу. Концептуальна стилізація використовує природні форми як засіб висловлення глибоких ідей, звертаючись до актуальних соціальних, філософських та екологічних проблем сучасності.

Кожен з цих підходів не лише пропонує нові естетичні рішення, а й відображає зміни у світогляді, цінностях і способах взаємодії людини з природою та культурою. Разом вони формують багатогранну картину сучасного мистецтва стилізації, де традиційні декоративні прийоми наповнюються новими смислами та знаходять несподіване втілення.

Розглянемо детальніше вищезазначені підходи до стилізації природних форм.

Еко-стилізація – напрям у сучасному декоративному мистецтві, який фокусується на осмисленні природи як цілісної екосистеми, підкреслюючи взаємозв'язок усіх її елементів. У цьому підході стилізація виходить за межі простого декоративного перетворення форми і набуває філософського, екологічного змісту.

Художники, які працюють за цим напрямом, часто використовують природні, екологічні матеріали, підкреслюючи їх фактуру, колір, природні властивості. Стилізація виявляється не стільки у формі трансформації, скільки в новому погляді на природні об'єкти, їх взаємодію з людиною, їх місце в сучасному світі.

Еко-стилізація може проявлятися в мінімалістичних формах, які відображають прагнення до гармонії з природою, або, навпаки, у складних, багат шарових композиціях, що відображають різноманіття екосистеми. Важливим аспектом є увага до деталей, які часто залишаються непоміченими – структури кори дерева, візерунка на крилі комах, форми насіння.

Еко-стилізація базується на глибокому розумінні взаємозв'язків у природі. Художники цього напрямку прагнуть не просто створювати естетично привабливі об'єкти, а й передавати через них ідеї екологічної відповідальності, сталого розвитку та поваги до всіх форм життя.

У центрі філософії еко-стилізації лежить концепція циклічності та відновлення. Мистецькі твори часто відображають природні цикли: від народження до розкладання, від зими до весни, від посухи до відродження. Ця циклічність нагадує глядачеві про неперервність життя та важливість збереження балансу в екосистемах.

Нині еко-стилізація розвивається у контексті інтеграції сучасних технологій з екологічними принципами. Художники експериментують з біоматеріалами, які розкладаються, використовують сонячну енергію для створення інтерактивних інсталяцій, застосовують 3D-друк з матеріалів на рослинній основі.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Зростає також тенденція до співпраці між митцями та науковцями, що дозволяє створювати мистецькі проекти, які не лише відображають красу природи, а й допомагають вирішувати екологічні проблеми.

Еко-стилізація має потенціал щодо зміни сприйняття людьми навколишнього середовища, спонукаючи до більш глибокого розуміння та поваги до природи. Через естетичне осмислення екологічних принципів це мистецтво сприяє формуванню нової, більш сталої культури взаємодії людини з природою.

У світі, де екологічні кризи стають все більш актуальними, еко-стилізація виступає не лише як мистецький напрям, а й як форма активізму, що закликає до переосмислення наших відносин з природою та пошуку нових шляхів гармонійного співіснування.

Розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для стилізації природних форм. Комп'ютерні програми допомагають експериментувати з формою, кольором, текстурою, створювати складні, багат шарові композиції, які було б важко реалізувати традиційними засобами.

Діджитал-стилізація часто ґрунтується на різних підходах – від геометризації та спрощення до створення гіперреалістичних, детально пророблених образів. Вона дозволяє трансформувати природні форми в реальному часі, створювати інтерактивні композиції, які змінюються залежно від дій глядача.

Важливою особливістю діджитал-стилізації є можливість працювати з великими масивами даних, алгоритмами для генерації форм, створювати параметричні моделі, які відображають не лише зовнішній вигляд природних об'єктів, а принципи їх функціонування, розвитку тощо.

Майбутнє діджитал-стилізації тісно пов'язане з розвитком технологій штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності. Діджитал-стилізація стирає межі між природним і цифровим, дозволяючи глибше досліджувати форми, структури і процеси, що лежать в основі навколишнього світу. Вона не лише відтворює зовнішній вигляд природних об'єктів, а й намагається зрозуміти і відтворити принципи їх функціонування, створюючи нову естетику на перетині технології та біології.

В умовах глобалізації художники все частіше звертаються до стилістичних прийомів різних культур, створюючи власні крос-культурні гібриди. Наприклад, східні мотиви можуть поєднуватися з європейськими, традиційні техніки – із сучасними матеріалами, архівні символи – з новими змістами.

Така стилізація дозволяє по-новому подивитися на природні форми, побачити їх через призму різних культурних традицій, створити складні, багатозначні образи. Вона відображає прагнення до діалогу культур, пошук загальнолюдських цінностей, нові форми сприйняття в глобалізованому світі.

Крос-культурна стилізація має глибоке історичне коріння. Ще за часів Великого шовкового шляху відбувався обмін не лише товарами, а й мистецькими прийомами, орнаментами, техніками. Європейське мистецтво XIX-XX ст. було суттєво збагачене відкриттям японських гравюр, африканських масок, мистецтва Сходу.

У сучасному світі цей процес набув нової динаміки завдяки розвитку комунікаційних технологій, які дозволяють митцям знайомитися з мистецтвом найвіддаленіших куточків планети, безпосередньо спілкуватися з колегами з інших країн, створювати спільні проекти.

Крос-культурна стилізація піднімає важливі питання культурної апропріації, етичного використання символів та образів інших культур, поваги до їх історичного та духовного контексту.

Найбільш вдалі приклади крос-культурної стилізації базуються на глибокому розумінні та повазі до культур, з якими працює художник. Це не просто запозичення

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

зовнішніх форм, а спроба діалогу, взаємного збагачення, створення нових смислів через зіткнення різних традицій.

У сучасному мистецтві крос-культурна стилізація часто відображає питання ідентичності в глобалізованому світі, досліджує поняття «дому», «коріння», «приналежності». Митці з постколоніальних країн, представники діаспор, іммігранти часто використовують крос-культурну стилізацію як спосіб висловити своє гібридне культурне положення.

Крос-культурна стилізація відіграє важливу роль у розвитку сучасного мистецтва, розширюючи його виразні можливості, створюючи нові естетичні мови, що відповідають складності сучасного світу. Вона відображає прагнення до діалогу, взаєморозуміння, пошуку спільного в різноманітті культурних традицій.

У майбутньому, з розвитком технологій віртуальної реальності та штучного інтелекту, можливості крос-культурної стилізації будуть розширюватися, дозволяючи створювати ще більш складні, багаторівневі художні світи, що поєднують елементи різних культур у нових, несподіваних конфігураціях.

Крос-культурна стилізація залишається одним з найважливіших інструментів сучасного мистецтва для осмислення глобалізованого світу, дослідження питань ідентичності, пам'яті, культурного обміну та трансформації традицій у контексті швидко змінюваної реальності.

Концептуальна стилізація фокусується не стільки на декоративних якостях форм, скільки на ідеї, концепції, яку вона виражає. Природні форми в цьому підході стають засобом для розкриття соціальних, філософських, екологічних проблем.

Художники можуть використовувати традиційні прийоми стилізації, але наповнювати їх новим змістом, створювати несподівані контексти, провокувати глядача на роздуми, емоційний відгук. Наприклад, стилізоване зображення дерева може стати символом екологічної кризи, втрати зв'язку з природою, необхідності збереження природного середовища.

Концептуальна стилізація часто стає способом дослідження філософських питань: що є реальність, як ми сприймаємо світ, яке місце людини в природі.

Концептуальна стилізація відрізняється від суто декоративної тим, що за естетичною формою завжди стоїть глибока ідея. Художник трансформує природні форми не заради краси чи оригінальності, а для того, щоб створити візуальну метафору, яка розкриває певну проблему або концепцію.

У цьому підході важливим є контекст, в якому представлено стилізований образ, взаємодія з глядачем, його емоційна та інтелектуальна реакція. Концептуальна стилізація стає інструментом комунікації, способом донести складні ідеї через візуальні образи, зрозумілі на інтуїтивному рівні.

Концептуальна стилізація часто використовується для вираження соціальних і політичних ідей, критики існуючого стану речей, привернення уваги до глобальних проблем.

З розвитком технологій концептуальна стилізація отримує нові можливості для вираження складних ідей. Віртуальна і доповнена реальність, генеративне мистецтво на основі штучного інтелекту, біотехнології – все це відкриває нові горизонти для трансформації природних форм з метою створення значущих візуальних зображень.

Концептуальна стилізація залишається потужним інструментом сучасного мистецтва для осмислення складних проблем сучасності, створення діалогу між художником і глядачем, пошуку нових форм візуальної комунікації в світі, перенасиченому образами.

Список використаних джерел:

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

1. Кириченко О. Категорія художнього образу як проблема естетичного освоєння світу в процесі творчої діяльності студентів художньо-графічного відділення. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград, 2016. Вип. 147. С. 77-81.
2. Марущак О., Зузяк Т., Соловей В., Кізім С. Синергія цифрових технологій та засобів національного орнаменту у формуванні естетичних уявлень фахівців культури та мистецтва. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 9(15). С. 770-781.
3. Марущак О.В., Василько В.О., Давидюк А.В., Микитин А.Я., Черненко Д.С. Форма як засіб виразності у створенні художнього образу в образотворчому мистецтві. *Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher (May 18-20, 2022). Chicago, USA. 2022. Pp. 602-610.
4. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилзація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.
5. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.
6. Марущак О.В., Магдич Я.І. Інтеграційний підхід у навчанні майбутніх учителів трудового навчання та технологій як умова збереження традицій декоративно-ужиткового мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. Вип. 2. С. 19-22.
7. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.
8. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications. Proceedings of the VII International scientific and practical conference*. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61.
9. Марущак О.В., Соловей В.В., Давидюк А.В., Хуан Чжічунь, Заєць Л.В. Створення художнього образу виробів декоративно-ужиткового мистецтва у проєктно-художній діяльності. *Innovative development of science, technology and education. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference*. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2024. Pp. 466-476.
10. Соловей В.В., Марущак О.В., Лукова О.М., Багрій Д.С. Навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій основам композиції у декоративно-ужитковому мистецтві. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 3. С. 22-28.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і

молодих учених

Голінська Т.М., Борсук В.М., Висоцький Д.В., Ляховецька В.В., м. Вінниця
tgolinska71@gmail.com

КОЛОРИСТИКА ТА КОМПОЗИЦІЯ В ДЕКОРАТИВНОМУ ЖИВОПИСІ АЛЬФОНСА МУХИ: ГАРМОНІЯ ЛІНІЙ ТА КОЛЬОРІВ

Анотація. У статті досліджено особливості колористики та композиції в декоративному живописі Альфонса Мухи (1860-1939 рр.), видатного представника стилю модерн. Проаналізовано характерні риси колористичної системи художника, яка обґрунтовується на використанні приглушених пастельних тонів з акцентами насичених кольорів і золота. Досліджено композиційні принципи, що вирізняються ритмічною організацією простору та орнаментальністю. Розглянуто взаємодію ліній та кольорів як основи художньої виразності творів А. Мухи. Визначено символічне значення колористичних і композиційних рішень у контексті естетики модерну. Проаналізовано вплив творчості Альфонса Мухи на розвиток декоративного мистецтва ХХ ст. та його актуальність для сучасного візуального мистецтва.

Ключові слова: Альфонс Муха, декоративний живопис, модерн, ар-нуво, колористика, композиція, орнаментальність, символізм, гармонія кольору та лінії, декоративне мистецтво.

Annotation. The article explores the features of color and composition in the decorative painting of Alphonse Mucha (1860-1939), an outstanding representative of the Art Nouveau style. The characteristic features of the artist's color system, which is based on the use of muted pastel tones with accents of saturated colors and gold, are analyzed. The compositional principles characterized by rhythmic organization of space and ornamentality are investigated. The interaction of line and color as the basis of artistic expressiveness of A. Mucha's works is considered. The symbolic meaning of color and compositional solutions in the context of Art Nouveau aesthetics is determined. The influence of Alphonse A. Much's work on the development of decorative art of the 20th century and its relevance for contemporary visual art is analyzed.

Keywords: Alphonse Mucha, decorative painting, Art Nouveau, coloring, composition, ornamentality, symbolism, harmony of color and line, decorative art.

Альфонс Муха (1860-1939 рр.) – один із найвизначніших представників стилю модерн, чеський художник, декоратор та ілюстратор, творчість якого стала синонімом витонченої естетики кінця ХІХ – початку ХХ ст. Його декоративний живопис вирізняється унікальною колористикою та гармонійною композицією, що стали невід'ємними ознаками його впізнаваного стилю.

Творчість Альфонса Мухи розквітла в період, коли в мистецтві відбувається перехід від традиційних академічних канонів до нових художніх форм. Саме тоді модерн, відомий також як ар-нуво, став домінуючим стилем у декоративному мистецтві. Особливістю цього стилю була орієнтація на природні форми, плавні лінії, символізм і декоративність. У цьому контексті А. Муха створив унікальну художню мову, де колір і лінія тісно переплітаються, створюючи цілісну гармонійну систему.

Колористична система в роботах А. Мухи будується на витонченому розумінні взаємодії кольорів та їхнього психологічного впливу. Художник створив власний колористичний стиль, характерними рисами якого стали приглушені пастельні тони, доповнені акцентами насичених кольорів і металізованих відтінків, зокрема золота. Його палітра відзначається вишуканою стриманістю – художник рідко використовує яскраві контрасти, надаючи перевагу гармонійним колірним поєднанням.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

У своїх декоративних роботах А. Муха часто використовує обмежену кольорову гаму, побудовану на кольорових відтінках одного чи двох кольорів. Це створює ефект витонченої монохромності, що підкреслює вишуканість лінійних рішень. Особливе значення в його колористиці мають вохристі, оливкові, лавандові та бірюзові тони, які стали власними «підписами» художника. Ці кольори не тільки виконують декоративну функцію, а й несуть символічне навантаження, підкреслюючи зв'язок з природними формами та циклічністю пір року.

Важливу роль у колористичному вирішенні робіт А. Мухи відіграє використання золота та інших металізованих відтінків. Золотисті деталі створюють ефект загальної інкрустації, надаючи творам особливої вишуканості та розкоші, що відповідає естетичним ідеалам епохи. Цей прийом можна побачити в серії «Пори року» (1896 р.), де золоті орнаменти є елементами композиції, об'єднуючи окремі зображення в єдиний цикл (рис. 1).

Весна

Літо

Осінь

Зима

Рис. 1. Альфонс Муха. Серія «Пори року», 1896 р.

Композиційні рішення Альфонса Мухи характеризуються ритмічною організацією простору, де центральне місце займає жіноча фігура, оточена декоративними елементами. Художник розробив впізнаваний тип композиції, де фігура часто вписується в арочну або круглу форму, створюючи відчуття закритого простору. Цей прийом особливо яскраво проявляється в його рекламних афішах, створених для театру «Рено» та продукції компанії «Лефевр-Утіль».

Основою композиційної побудови у роботах А. Мухи є ритмічне виконання орнаментальних мотивів, що створює враження музичності та плинності. Майстер використовував принцип «золотого перетину» для досягнення гармонійних пропорцій, що надає його роботам класичної рівноваги, незважаючи на їхню декоративність. Орнаментальні елементи в композиції А. Мухи не просто прикраси – вони структурують простір, спрямовують погляд глядача та підкреслюють змістові акценти.

Характерною особливістю композиційних рішень А. Мухи є використання декоративних рамок і бордюрів, що відображають центральне зображення. Ці елементи не лише виконують обрамлювальну функцію, а й залишаються активною частиною композиції, взаємодіючи з центральним зображенням. У серії робіт «Слов'янська епопея» (1910-1928 рр.) художник демонструє майстерне володіння складними багатофігурними композиціями, де декоративні елементи створюють символічний контекст для історичних сюжетів (рис. 2).

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Особливе значення в художній системі А. Мухи має взаємодія ліній та кольорів. Його роботи демонструють віртуозне володіння лінією – гнучкою, пивною, що немов танцює по поверхні паперу чи полотна. Лінія в його творах не просто окреслює форму, а й створює особливу декоративну структуру, що стає основою композиції. Виразність мухівської лінії досягається через варіювання її товщини, динаміки, ритму.

Рис. 2. Альфонс Муха працює над «Слов'янською епопеєю», 1920 р.

Кольорове рішення у творах А. Мухи завжди підпорядковується лінійній основі. Художник використовує колір таким чином, щоб підкреслити виразність лінії та посилити декоративний ефект. Локальні кольорові плями, обмежені чіткими контурами, створюють враження вітражів, що було характерно для естетики модерну. Цей прийом можна спостерігати в серії декоративних панно «Чотири мистецтва» (1898 р.), де кожен кольоровий сегмент чітко відокремлений від інших і виконує свою роль у загальній композиційній структурі (рис. 3).

Танець

Музика

Живопис

Поезія

Рис. 3. Альфонс Муха. Серія «Чотири мистецтва», 1898 р.

Взаємодія лінії та кольору в роботах А. Мухи створює особливий ритм, що надає його творам музичності та внутрішнього руху. Ефект посилюється завдяки повторюваності цих орнаментальних мотивів, які створюють візуальні «рими» в

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

композиції. Особливо яскраво це проявляється в серії «Дорогоцінні камені» (1900 р.), де кольорові акценти розставлені з математичною точністю, створюючи врівноважену, але динамічну структуру (рис. 4).

Топаз

Рубін

Аметист

Смарагд

Рис. 3. Альфонс Муха. Серія «Дорогоцінні камені», 1900 р.

Колористика та композиція в роботах А. Мухи тісно пов'язані з символічним змістом зображення. Художник використовує колір не лише як декоративний елемент, а й як засіб передачі емоційних і символічних значень. Наприклад, у серії «Пори року» кожна робота має свою домінуючу гаму, що відповідає характеру сезону: холодні блакитні відтінки для зими, ніжні рожеві та зелені для весни, теплі золотисті для літа, багряні та коричневі для осені.

Особливого символічного значення у творчості А. Мухи набуває золотий колір, який асоціюється з божественним світлом, вічністю та духовним просвітленням. Цей колір часто використовується в ореолах навколо голів жіночих фігур, надаючи їм рис сакральності та перетворюючи світові образи на власні ікони нової естетичної релігії модерну. У циклі «Слов'янська епопея» золото стає символом історичної слави та культурної значущості слов'янських народів.

Лінійні мотиви у творчості Мухи також мають символічне навантаження. Спіралі, хвилясті лінії, рослинні візерунки – все це елементи видимої мови, що передає ідеї росту, розвитку, безперервного руху життя. Орнаментальні мотиви, запозичені з народного мистецтва, стають символами культурної ідентичності, особливо у пізніх роботах художника, присвячених слов'янській історії.

Колористичні та композиційні рішення, розроблені Альфонсом Мухой, мали значний вплив на розвиток декоративного мистецтва XX ст. Його прийоми були запозичені багатьма художниками і дизайнерами, а стилістика робіт вплинула на формування візуальної мови реклами, книжкового та плакатного мистецтва.

Особливо помітним був вплив А. Мухи на розвиток чеського та словацького декоративного мистецтва, де його підхід до використання народних мотивів у поєднанні з модерністською естетикою став основою для формування національного стилю в декоративно-ужитковому мистецтві. Колористичні рішення А. Мухи, його вишукана палітра вплинули на розвиток текстильного дизайну, оформлення

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

інтер'єрів, сценографії.

У сучасному контексті прийоми А. Мухи продовжують жити в роботах художників-ілюстраторів, графічних дизайнерів, які звертаються до естетики модерну. Його колористичні та композиційні рішення залишаються актуальними для сучасного візуального мистецтва, демонструючи універсальність і позачасовість художніх принципів, розроблених майстром.

Аналіз колористики та композиції в декоративному живописі Альфонса Мухи дозволяє зробити висновок про цілісність і гармонійність художньої системи, створеної митцем. Його творчість демонструє органічний синтез кольору та лінії, де кожен елемент підпорядкований загальному задуму та працює на створення єдиного декоративного образу. А. Муха розробив унікальну візуальну мову, де колористичні та композиційні рішення нерозривно пов'язані між собою та символічним змістом творів.

Колористична система А. Мухи, побудована на нюансних компонентах приглушених тонів з акцентами яскравих кольорів і золота, створює особливу атмосферу витонченості та елегантності, характерну для естетики модерну. Композиційні принципи художника з їх ритмічною організацією простору, орнаментальністю та музичністю стали зразком декоративної виразності для багатьох поколінь митців.

Творчість А. Мухи залишається цінним матеріалом для вивчення взаємодії кольору та композиції в декоративному мистецтві. Його роботи демонструють, як технічна майстерність, глибоке розуміння принципів колористики та композиції, поєднані з творчою інтуїцією, можуть сприяти створенню творів художньої цінності, що зберігають свою актуальність і привабливість крізь століття.

Список використаних джерел:

1. Історія українського мистецтва: конспект курсу лекцій / Лукань В.Г.; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, Ін-т мистец., Каф. образотв. мистец. ім. М. Фіголя. Т.: Навчальна книга - Богдан, 2012. 192 с.
2. Історія українського мистецтва: у 5 т. / голов. ред. Ганна Скрипник; НАН України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського. К.: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України. Т. 4: Мистецтво XIX століття / Валентина Рубан, Володимир Тимофієнко, Михайло Селівачов; ред. 4-го т. В. Рубан. 2006. 760 с.
3. Історія українського мистецтва: у 5 т. / голов. ред. Ганна Скрипник; НАН України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського. К.: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. Т. 5: Мистецтво XX століття / наук. ред. Т. Кара-Васильєва. 2007. 1047 с.
4. Марущак О.В., Василько В.О., Давидюк А.В., Микитин А.Я., Черненко Д.С. Форма як засіб виразності у створенні художнього образу в образотворчому мистецтві. *Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference.* BoScience Publisher (May 18-20, 2022). Chicago, USA. 2022. Pp. 602-610.
5. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилзація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.
6. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні*

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.

7. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.

8. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications. Proceedings of the VII International scientific and practical conference. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61.*

9. Музей Альфонса Мухи. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9_%D0%90%D0%BB%D1%8C%D1%84%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%B0_%D0%9C%D1%83%D1%85%D0%B8

10. Соловей В.В., Давидюк А.В., Івахова А.А. Художня мова мистецтва ар-нуво. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 328-331.

Марущак О.В., Шовкалюк А.В., Мельник Ю.І., м. Вінниця
ksanamar77@gmail.com

**ФОРМОТВОРЕННЯ ЯК ОСНОВА ХУДОЖНЬОЇ ВИРАЗНОСТІ
В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ**

Анотація. У статті досліджено формотворення як фундаментальний процес створення художньої виразності в образотворчому мистецтві. Проаналізовано основоположні принципи формотворення: цілісність, пропорційність, рівновага, ритм, контраст і нюанс, домінанта, динаміка і статика, які розглядаються в історичній перспективі розвитку мистецьких напрямів. Особливу увагу приділено еволюції підходів до формотворення – від міметичної точності античності й Ренесансу до експериментів модернізму та цифрових форм сучасності. Розкрито значення стилізації та трансформації як ключових прийомів у формотворчому процесі.

Ключові слова: формотворення, художня виразність, образотворче мистецтво, композиція, художній образ, стилізація, трансформація, принципи формотворення, засоби виразності.

Annotation. The article examines form-making as a fundamental process of creating artistic expression in the visual arts. The fundamental principles of form-making are analyzed: integrity, proportionality, balance, rhythm, contrast and nuance, dominant, dynamics and statics, which are considered in the historical perspective of the development of artistic trends. Special attention is paid to the evolution of approaches to form-making – from the mimetic accuracy of antiquity and the Renaissance to the experiments of modernism and digital forms of modernity. The significance of stylization and transformation as key techniques in the form-making process is revealed.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Keywords: *form-making, artistic expression, visual arts, composition, artistic image, stylization, transformation, principles of form-making, means of expression.*

Проблеми композиції, її закономірності, прийоми, засоби виразності та гармонізації завжди були й залишаються актуальними для художників, архітекторів, музикантів, тобто всіх, чия діяльність безпосередньо пов'язана з творчістю [2, с. 602]. Теоретичні аспекти композиції, що становлять підґрунтя світобудови, є основою створення композиції будь-якого художнього твору. Гармонія, цілісність, симетрія, ритм, що властиві для світу природи, лежать і в основі будь-якого людського творіння – архітектурних будівель, декоративних предметів, літературних і музичних творів, скульптур, картин, театральних постановок і т.д. [8, с. 23]. Творча професія в першу чергу з-поміж інших потребує знання законів гармонії та засобів, що допомагають створювати гармонійні твори.

Результатом творчого процесу є твір, для якого характерні найрізноманітніші форми вираження. Це і архітектурна споруда, і живописне полотно, і ювелірна прикраса, а також театралізована вистава, пісня, кіноепіпея, звичайний керамічний горщик, національний костюм, дизайн автомобіля тощо. Але твір становитиме художню цінність лише в тому випадку, якщо він створений згідно із законами гармонії та уособлює собою художній образ [2, с. 603]. Форма є одним з основних образотворчих засобів виразності художнього образу.

Образотворче мистецтво від найдавніших часів спирається на низку засобів художньої виразності, серед яких форма займає особливе, фундаментальне місце. Форма – це не просто зовнішня оболонка або силует предмета, а складний художній елемент, що безпосередньо впливає на сприйняття твору мистецтва глядачем, передаючи емоції, ідеї та концепції автора. Протягом історії мистецтва розуміння та використання форми еволюціонувало від примітивних наскельних зображень до складних абстрактних композицій сучасності, демонструючи невичерпний потенціал цього засобу виразності.

У контексті образотворчого мистецтва форма виступає основним інструментом художника для побудови художнього образу, що передбачає «відображення митцем власного «Я», свого відчуття, особистісного бачення предмета, явища, навколишнього світу» [2, с. 603]. Вона може бути об'ємною та плоскою, геометричною та органічною, статичною та динамічною. Кожен із цих варіантів несе власне емоційне навантаження, породжує певні асоціації та викликає відповідні реакції у глядача. Наприклад, геометричні форми часто сприймаються як стабільні та раціональні, водночас органічні форми створюють враження природності, плинності та життєвості. Саме тому митці свідомо обирають ті форми, які найкраще передають суть їхнього задуму. На думку швейцарсько-німецького художника Пауля Клее, народження форми «розпочинається з точки, яка під час руху утворює лінію. Зміщення лінії формує площину, зустріч або перетин площин зумовлює утворення тіла. Це твердження можна унаочнити, за допомогою, наприклад, графічних редакторів тривимірної комп'ютерної графіки» [2, с. 605].

Особливо яскраво роль форми у створенні художнього образу проявилася в мистецтві модернізму. Художники цього періоду відійшли від традиційного наслідування природних форм і почали експериментувати з власною мовою формотворення. Кубізм Пабло Пікассо (рис. 1) та Жоржа Брака (рис. 2) продемонстрував можливість розкладання природних форм на прості геометричні елементи, створюючи новий тип реальності з множинними точками зору. Формальні експерименти авангардистів відкрили шлях до абстрактного мистецтва, де форма повністю втратила свій предметний характер і стала самоцінним елементом.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Рис. 1. Пабло Пікассо (1881-1973).
«Скрипка та гітара», 1913.
Олійні фарби, полотно

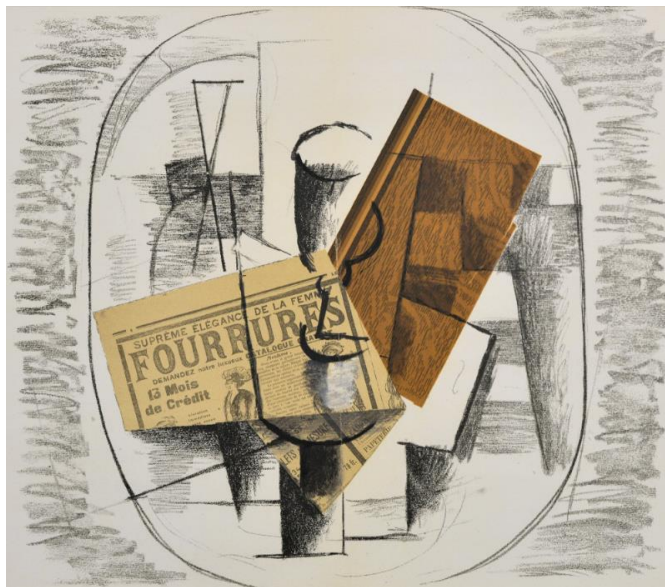

Рис. 2. Жорж Брак (1882-1963).
«Склянка та пляшка», 1963.
Папір, кольорова літографія

Рис. 3. Константін Бранкузі (1876-1957).
«Птах у просторі», 1923.
Матеріал: бронза

У скульптурі форма набуває особливого значення, оскільки тривимірність цього виду мистецтва дозволяє глядачеві взаємодіяти з твором у просторі. Роботи Константина Бранкузі демонструють, як максимально спрощені, очищені від деталей форми можуть передавати сутність об'єкта більш виразно, ніж реалістичне зображення. Його «Птах у просторі» (рис. 3) зводить форму птаха до витонченої вертикальної лінії, що уособлює ідею польоту, а не його фізичне втілення.

Взаємодія форми з іншими засобами художньої виразності – кольором, світлотінню, фактурою – створює складну систему художньої мови. У живописі імпресіоністів форма частково розчиняється у взаємодії кольорових плям, створюючи враження мінливості та нематеріальності зображеного.

Навпаки, у творах експресіоністів форма часто загострюється, деформується, передаючи емоційну напругу та психологічний стан.

Сучасне мистецтво продовжує експериментувати з формою, розширюючи її традиційне розуміння. Інсталяції, перформанси, цифрове мистецтво пропонують нові способи роботи з формою, включаючи в творчий процес час, рух, інтерактивність. Художники використовують несподівані матеріали, трансформують звичні об'єкти, розмивають межі між різними видами мистецтва, створюючи нові типи художніх форм.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Художники різних епох приділяли особливу увагу вивченню принципів побудови форми, шукаючи в них лише спосіб відтворення дійсності, а й потужний інструмент для передачі ідей, емоцій та створення художнього образу.

Цілісність є основоположним принципом організації форми. Він передбачає, що всі елементи художнього твору мають бути взаємопов'язані та підпорядковані єдиному задуму. Цілісна форма сприймається як завершена та гармонійна, навіть якщо вона складається з багатьох різнорідних компонентів. У живописі, графіці чи скульптурі цей принцип проявляється через взаємодію всіх формальних елементів – ліній, об'ємів, пропорцій, які разом створюють єдину композиційну структуру. Майстри Ренесансу, такі як Леонардо да Вінчі та Рафаель, довели принцип цілісності до досконалості, створюючи гармонійні композиції, де кожен елемент був необхідною частиною загального задуму. У модерністському мистецтві XX століття цілісність досягалася вже не через міметичну точність, а через формальні взаємозв'язки ліній, плям та об'ємів.

Пропорції є основою для побудови збалансованої форми. Вони передбачають співвідношення розмірів різних частин твору між собою та щодо цілого. Гармонійні пропорції, такі як золотий перетин (приблизно 1:1,618), століттями використовувалися художниками для досягнення естетичної досконалості. Давньогрецька скульптура, з її канонами пропорцій людського тіла, стала зразком для багатьох поколінь митців. Поліклет у своєму трактаті «Канон» встановив систему пропорцій, де всі частини тіла співвідносилися в певних математичних відношеннях. Ці принципи були розвинуті в епоху Відродження, коли художники, зокрема Альбрехт Дюрер, створювали власні системи пропорцій для досягнення ідеальної форми.

Рівновага форма у творі є необхідною умовою для його гармонійного сприйняття. Вона може бути симетричною, коли елементи по обидва боки від центральної осі дзеркально відображаються, та асиметричною, коли баланс досягається між видимо нерівними елементами за рахунок їх правильного розташування. У класичному мистецтві переважала симетрична рівновага, що створювала враження стабільності та монументальності. Це чітко видно в архітектурі грецьких храмів і в багатьох живописних творах раннього Ренесансу. Натомість, імпресіоністи та художники наступних модерністських течій часто віддавали перевагу асиметричній рівновазі, що надавало їхнім роботам динамічності та життєвості.

Ритм у побудові форми проявляється через повторення певних елементів чи інтервалів, що створює відчуття руху та організовує простір твору. Ритмічна організація може варіюватися від простого регулярного повторення до складних поліритмічних структур. Особливо виразно принцип ритму проявляється в орнаментальному мистецтві різних культур, де повторюються елементи складних візерунків. У живописі ритм може проявлятися через використання кольорових плям, ліній, об'ємів. Художники-абстракціоністи, такі як Василь Кандинський та Піт Мондріан, використовували ритмічну організацію форми як основу для своїх неміметичних композицій.

Контраст і нюанс – це діалектично пов'язані принципи, що сприяють взаємодії різних форм у художньому творі. Контраст підкреслює відмінність між формами (за розміром, напрямом, характером), тоді як нюанс акцентує увагу на тонких градаціях і переходах. У бароковому мистецтві контраст світла і тіні (кьяроскуро) став основним засобом моделювання форми. Караваджо та Рембрандт використовували різкі світлотіньові контрасти для надання своїм фігурам об'ємності та драматичної виразності. В японському мистецтві, натомість, часто переважає принцип нюансу – тонкі градації тонів і ліній, що створює витончену, медитативну естетику.

Принцип виділення головного елемента (домінанта) та підпорядкування йому

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

інших елементів композиції. Домінанта привертає основну увагу глядача і є смисловим центром твору. Вона може виділятися розміром, кольором, положенням у просторі або іншими засобами. У класичних портретах домінантою завжди є образ моделі, якій підпорядковані всі інші елементи. У пейзажах може домінувати певний природний об'єкт – дерево, гора, вода. У модерному мистецтві домінантою може стати абстрактна форма, кольорова пляма або лінія, яка організовує весь простір твору.

Форми в образотворчому мистецтві можуть бути побудовані за принципом динаміки або статичності. Статичні форми передають ідею стабільності, врівноваженості, непорушності, а динамічні – рух, зміни, напруги. Статика переважає в архітектурі та скульптурі класичних цивілізацій, де горизонтальні та вертикальні лінії, симетрія та стійкі геометричні форми створювали враження незмінності та вічності. Динаміка яскраво проявилася в мистецтві бароко та футуризму, де діагональні композиції, спіралеподібні та хвилясті лінії, асиметрія передавала відчуття руху та швидкості.

Принцип єдності змісту і форми є інтегральним для мистецтва й означає, що форма має відповідати змісту твору, виражати його ідейно-смислову сторону. Обрана художником форма не є випадковою, вона зумовлена тим, що саме він хоче висловити. Монументальні, геометрично чіткі форми єгипетських пірамід і храмів відповідали їх сакральному призначенню та ідеї вічного життя. Гострі, фрагментовані форми експресіонізму початку XX століття відображали тривогу та біль епохи світових воєн. А мінімалістичні форми сучасного мистецтва часто виражають ідеї раціоналізму, технологічності, відмови від негативності.

У побудові художньої форми важливу роль відіграють прийоми стилізації та трансформації. Стилізація – це навмисне спрощення форми, «виділення найхарактерніших рис предмета з відкиданням неважливих деталей» [2, с. 607]. Трансформація передбачає свідомі зміни форми задля посилення її виразності – витягування, стиснення, деформація тощо. Ці принципи широко застосовуються в мистецтві модернізму. Кубісти, як-от Пабло Пікассо та Жорж Брак, розклали природні форми на геометричні елементи, створюючи багатовимірне бачення предмета. Експресіоністи деформували фігуру та обличчя для передачі емоційного стану. А художники-примітивісти, наприклад Анрі Руссо, стилізували природні форми, надаючи їм декоративності та символізму.

Принципи побудови форми в образотворчому мистецтві є не просто технічними прийомами, а відображенням естетичних, філософських і культурних парадигм різних епох. Вони еволюціонують разом із розвитком художньої думки, відповідаючи на запити свого часу. Від міметичної точності античної та ренесансної форми до деконструкції форми в авангардистських експериментах XX століття та до цифрових форм сучасного мистецтва – ця еволюція відображає зміни у сприйнятті світу та людини.

Розуміння принципів побудови форми дозволяє не тільки створювати естетично привабливі твори, а й наповнювати їх глибоким змістом, перетворюючи форму на мову, якою художник спілкується з глядачем. Саме тому вивчення цих принципів залишається фундаментальним завданням як для практикуючих митців, так і для теоретиків та істориків мистецтва.

Таким чином, форма в образотворчому мистецтві – це не просто зовнішня характеристика зображення, а потужний інструмент комунікації, через який митець передає свої думки, почуття та світосприйняття. Вона формує простір для діалогу між художником і глядачем, залишаючи місце для індивідуальної інтерпретації та співтворчості. Саме тому вивчення форми як засобу виразності залишається актуальним для розуміння мистецтва різних епох і напрямів, дозволяючи глибше

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

проникнути у смисли, закладені у художніх творах.

Список використаних джерел:

1. Кириченко О. Категорія художнього образу як проблема естетичного освоєння світу в процесі творчої діяльності студентів художньо-графічного відділення. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград, 2016. Вип. 147. С. 77-81.
2. Марущак О.В., Василько В.О., Давидюк А.В., Микитин А.Я., Черненко Д.С. Форма як засіб виразності у створенні художнього образу в образотворчому мистецтві. *Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher (May 18-20, 2022). Chicago, USA. 2022. Pp. 602-610. URL: <https://sci-conf.com.ua/xii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-directions-of-scientific-research-development-18-20-maya-2022-goda-chikago-ssha-arhiv/>.
3. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилзація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.
4. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.
5. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.
6. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications. Proceedings of the VII International scientific and practical conference*. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61. URL: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2024/01/Scientific_research_theoretical_foundations_and_practical_applications.pdf
7. Марущак О.В., Соловей В.В., Давидюк А.В., Хуан Чжічунь, Заєць Л.В. Створення художнього образу виробів декоративно-ужиткового мистецтва у проектно-художній діяльності. *Innovative development of science, technology and education. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference*. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2024. Pp. 466-476. URL: <https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-innovative-development-of-science-technology-and-education-18-20-01-2024-vankuver-kanada-arhiv/>.
8. Соловей В.В., Марущак О.В., Лукова О.М., Багрій Д.С. Навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій основам композиції у декоративно-ужитковому мистецтві. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 3. С. 22-28.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Івацко Т.С., Цвілик С.Д., Цвілик Р.О., м. Вінниця
tsvilyksv@gmail.com

**МЕХАНІЗМ НАСТУПНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТЬ У НАВЧАННІ ТЕХНОЛОГІЙ У
ПРОФЕСІЙНІЙ І ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Анотація. В статті розглядається проблема наступності формування понять під час навчання дисциплін загальної і професійної підготовки вчителя трудового навчання та технологій у вищих закладах освіти. Встановлено, що забезпечити наступність у змісті можливо через формування наскрізних понять під час навчання технічних дисциплін на різних етапах навчання.

Ключові слова: зміст навчання, вчитель трудового навчання та технологій, загальна і професійна підготовка, поняття, наступність.

Abstract. The article deals with the problem of the continuity of the formation of concepts during the training of general and vocational training of the teacher of labor education and technology in higher education institutions. It is established that ensuring continuity in the content is possible through the formation of cross-cutting concepts during the training of technical disciplines at different stages of training.

Keywords: content of teaching, teacher of labour training and technologies, general and vocational training, concept, continuity.

Важливим чинником навчання технологій є система наступності у змісті природничо-математичної та професійної підготовки, що включає різні аспекти. Одним із таких аспектів є питання наступності у формуванні наукових понять у навчанні дисциплін загальної і професійної підготовки. Методологічні основи наступності застосовуємо для дослідження механізму формування наукових понять масиву технологій виробництва.

Дослідженням проблеми наступності у навчанні у 50-ті роки ХХ ст. активно займалися психологи і педагоги. Вони розглядали проблему наступності у плані зв'язку між дитячим садком і початковою школою, початковою школою і середніми класами, між середніми класами і старшими класами, частково середньою і вищою школою у напрямі посилення внутрішніх зв'язків і залежностей між основними компонентами виховання і навчання. Вагомий внесок у розробку наступності у навчанні, що стосується проблем здійснення міжпредметних зв'язків, зробили С.Г. Шаповаленко, В.І. Бондар, О.Г. Мороз, В.Н. Мадзігон. Розвитку наступності у навчанні і активізації мислення учнів всіх ланок освіти сприяла концепція вітчизняної педагогіки 80-90-х років ХХ ст. – ідея розвивального навчання та теорія активізації навчання у вищій школі [8].

Проблема наступності ланок освітньої системи досліджується у роботах педагогів, які розробили систему специфічних для професійних закладів принципів навчання – професійної спрямованості, міжпредметно-міжциклового зв'язку, політехнізму, мотивації учіння і трудової діяльності, наступності виховання і навчання.

Так питання наступності змісту і технологій навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти ґрунтовно розглянуті у монографії Р.С. Гуревича, який визначає двохетапність щодо вияву наступності у змісті і методичного

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

„препарування” навчального матеріалу для осмислення учнями виявленої наступності знань, які здобуваються у навчальному процесі за допомогою певних форм, методів, прийомів та засобів [4, с.58].

Нами досліджується механізм встановлення наступності формування понять під час загальної і професійної підготовки з технологій у закладах професійної та вищої освіти. Сутність наступності у формуванні понять полягає в тому, що розвиток понять на новому пізнавальному рівні, засвоєння нових понять і їх системи повинне базуватися на раніше засвоєних поняттях, на життєвому і практичному досвіді студентів. Поступово у їх свідомості мають формуватися найпростіші системи понять, взаємозв'язки між ними у вигляді законів, а далі на базі ряду законів і нових понять - більш складна система понять – теорія. На основі теорії дається вихід до практики.

Поняття є структурними одиницями процесу навчального пізнання, тому наступність у їх формуванні є вихідною абстракцією, генетичним початком, “клітинкою” досліджуваного педагогічного явища, з якої можна розгорнути всю систему зв'язків і відносин компонентами професійної підготовки шляхом від абстрактного до конкретного. Уявімо, що кожне поняття складається із певних ланок (елементів): елемент цілого – ядро, зародок майбутнього, новий елемент, заперечуваний (старий) елемент. Динаміка переходу з елементарним проявом наступності полягає в тому, що у попередньому етапі або ланці явно помітні ознаки наступного (зворотній зв'язок); в наступному зберігається осердя попереднього (ціла) у перетвореному вигляді (збереження, утримання); отримує розвиток те нове, що було у попередньому зародковому стані (розвиток); отримує закріплення і розвиток осердя формованого (стійкість цілого); при переході від одного етапу до іншого заперечується частина попереднього (заперечення). Ця схема може бути перенесена на аналіз механізму наступності між значно більшими (укрупненими) компонентами процесу навчання: запропоноване нове – розвиток – закріплення і утримання запропонованого – заперечення – знімання частини попереднього. Реальний процес наступності є більш складним і багатоаспектним.

Формування понять у процесі навчання певної дисципліни відбувається успішно, якщо виконуються *умови наступності*: одночасно із спіралеподібним рухом від формування найпростіших понять до більш складних має відбуватися перехід від абстрактних понять до їх конкретизації, неперервно здійснюватись зв'язок із дійсністю; поняття, що формуються, швидко пов'язуються із суміжними поняттями; нові сформовані поняття швидше включаються у дію при розв'язанні практичних задач; між певними поняттями, що подаються різними викладачами, має дотримуватись єдність у їх визначенні, тлумаченні, використанні нормативної лексики, літератури; визначення складних понять не мають суперечити визначенням, даним на ранніх ступенях навчального пізнання; в процесі керування навчальним пізнанням варто дотримуватись державних стандартів у термінах, символічних позначеннях, графічних зображеннях понять і їх зв'язків; при формуванні узагальнених понять необхідно вилучити використання ще не засвоєних окремих понять; визначення поняття має містити можливості подальшого розвитку, відображення його специфіки у вивченні суміжних дисциплін; понятійний апарат дисципліни має бути відкритою системою, що дозволяє залучати нові зв'язки і поняття, що з'являються із розвитком науки і техніки, і оперативно доводити їх до здобувачів освіти.

Розглянемо деякі особливості наступності формування понять в процесі здійснення міжпредметних зв'язків. Однією із цих особливостей є необхідність здійснення наступності у процесі формування наскрізних понять. Розглянемо три

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

групи таких понять. Першу групу складають *предметні поняття*, що належать певній дисципліні і не вживаються при вивченні інших дисциплін. Наприклад, у фізиці такими поняттями є: абсолютно тверде тіло, вакуум, тиск тощо, в хімії – грам-атом, хімічний елемент, валентність. Такі поняття, називають *наскрізними специфічними*. В другу групу входять наскрізні поняття, що мають різні аспекти тлумачення (фізичний, хімічний, математичний тощо). Це наскрізні багатогранні поняття. До них можна віднести такі, наприклад,: внутрішня енергія тіла, електролітична дисоціація, поліморфізм. До третьої групи належать поняття, що однаково співвідносяться і мають єдиний аспект тлумачення (наприклад, електрон, квант, енергія). Ці поняття є *єдиними наскрізними*.

Класифікація наскрізних міжпредметних понять має практичне значення. Якщо предметно зупинитися на тлумаченні єдиних наскрізних понять у навчанні кожної дисципліни, то наявним буде дублювання матеріалу. Вивчення наскрізних багатогранних понять, навпаки, вимагає від викладача кожної дисципліни власного внеску у розкриття найбільш суттєвих сторін поняття з точки зору певного предмету. Використання наскрізного специфічного понятійного апарату при освоєнні суміжних дисциплін дає можливість студентам краще зрозуміти деякі теоретичні положення в певній галузі знань і закріпити раніше отримані знання шляхом включення їх у нову систему понять.

Інший важливий аспект здійснення міжпредметної наступності формування понять полягає у їх цілеспрямованому опредмечуванні, конкретизації на основі суміжних дисциплін. Поняття буде засвоєним тоді, коли воно широко включається у використання, а при його формуванні виконується вимога дотримання етапів пізнання людиною об'єктивної реальності. Звідси виникає необхідність залучення життєвого досвіду студентів, їх знань із суміжних дисциплін як відповідності вимогам діалектики процесу розвитку і закріплення понять.

Так, наступність у формуванні систем понять у навчанні дисциплін циклів загальної (вища математика, рисна геометрія і креслення, загальна фізика) та професійної (основи промислового виробництва, матеріалознавство і технології виробництва конструкційних матеріалів, робочі машини) підготовки здійснюється на засадах:

- дотримання і формування понять фундаментальних дисциплін професійної спрямованості;
- створення бази подальшого використання результатів вивчення технічних пристроїв в спеціальних курсах і наступній професійній діяльності учнів;
- формування в здобувачів потреби в уточненні понять для розв'язання практичних завдань;
- встановлення міжпредметних наступних зв'язків між укрупненими темами через аналіз структури, змісту і програм дисциплін навчального плану, переліку професійно значущих дій, виходячи з умов генералізації зв'язків.

Для прикладу встановимо наступність у формуванні наукових понять через встановлення міжпредметних зв'язків з природничо-математичними та фундаментальними дисциплінами (ретроспективні та синхронні зв'язки) та спеціальними дисциплінами (синхронні та перспективні зв'язки) під час навчання будови й принципу роботи універсальних швейних машин човникового стібка у процесі здійснення міжпредметних зв'язків. Для цього скористаємося таблицею 1.

У реалізації наступності в процесі засвоєння понять або певних тем навчальних дисциплін логічною буде така послідовність педагогічних дій [7]: виділення основних структурних елементів теми, що вивчається (факти, поняття, визначення, закони); визначення основи засвоєння цих елементів шляхом аналізу вивченого матеріалу;

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

виявлення, які з понять і способів дій необхідно актуалізувати на занятті; вияснення рівня сформованості цих понять і способів дій у студентів; встановлення зв'язків між новою темою і попередніми знаннями й уміннями і демонстрування як новий матеріал базується на попередніх (раніше засвоєних) знаннях і уміннях студентів; визначення способів використання нових засвоєних знань і дій у майбутній навчальній і професійній діяльності; надання відповідної спрямованості навчальному матеріалу.

Таблиця 1

Назва навчальної дисципліни і вид зв'язків	Зміст наскрізних (міжпредметних) наукових понять
Вища математика (ретроспективні)	Розрахунок основних технологічних параметрів роботи механізму човника: швидкості обертowego руху човника, об'єму і довжини ниток у шпульці тощо.
Загальна фізика (ретроспективні)	Визначення видів руху і швидкостей ланок механізму: обертowego, поступального, коливного; рівномірного і нерівномірного. Маса деталей механізму. Інерційні навантаження, що виникають в ланках механізму.
Робочі машини (теоретична механіка) (ретроспективні)	Динаміка узгодженого руху деталей механізму, вплив інерційних навантажень на роботу механізму, тертя в ланках механізму.
Робочі машини (теорія механізмів і машин) (ретроспективні)	Поняття механізму як сукупності рухомих і нерухомих частин, що забезпечують передачу і перетворення руху і сил для виконання корисної роботи. Кінематична схема механізму: ведуча і ведена ланки механізму і характер їх взаємозв'язків.
Нарисна геометрія і креслення (ретроспективні)	Кінематична схема механізму. Креслення окремих деталей механізму: їх просторова форма та розміри. Види з'єднань деталей механізму.
Матеріалознавство і технології виробництва конструкційних матеріалів (ретроспективні)	Властивості, види і способи виготовлення матеріалів, що використовуються для деталей механізму човника. Технологія обробки деталей (механічної, немеханічної, термічної тощо).
Основи промислового виробництва (основи взаємозамінюваності і стандартизації) (ретроспективні)	Деталі механізму – вали, зубчасті колеса, пасові передачі, човник, шпулетримач, шпулька як вироби основного виробництва. Вимоги до способів обробки поверхонь і розмірів. Поняття якості обробки.
Обробка конструкційних матеріалів (ретроспективні)	Обробка деталей механізму різанням та іншими способами. Порівняння кінематичних схем механізмів металообробних верстатів та швейних машин, зокрема механізму човника.
Робочі машини (опір матеріалів) (ретроспективні)	Реальна конструкція виражається розрахунковою схемою. Користуючись законами механіки визначаються навантаження, що діють на деталі і характер їх змін. Визначаються розміри основних деталей розрахунковим шляхом (розрахунок на міцність), компоновочним і конструктивно-технологічним шляхом. Вибір матеріалів основних деталей механізму через розрахунок на міцність і надійність.
Робочі машини (деталі машин) (синхронні)	Конструювання механізму човника. Види човникових пристроїв і їх вибір відповідно до технологічних умов роботи човникового механізму швейної машини.

Аналізуючи зміст таблиці виявляємо, що поняття наведеного питання за змістом взаємопов'язані із поняттями суміжних дисциплін. При порушенні часового інтервалу

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

вивчення понять та їх неоднозначного тлумачення різними викладачами буде порушуватись наступність формування наукової системи знань та професійних умінь роботи на швейній машині та забезпечення технологічних параметрів її роботи.

Проблема наступності у професійній підготовці вчителя трудового навчання та технологій є одним із важливих стратегічних напрямів подальшого розвитку освітньої професійної підготовки як єдності наступно пов'язаних дій. Для забезпечення наступних зв'язків необхідно, щоб викладачі ЗВО мали чітку уяву про структуру і зміст загальної і професійної підготовки вчителя. Тому зміст навчальної дисципліни загальної і професійної підготовки має бути динамічним та здатним до оновлення й коригування. А встановлення міжпредметної взаємодії навчальних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки вчителя трудового навчання та технологій є важливою складовою системи наступності професійної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д., Шимкова І.В. Особливості графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій на засадах компетентнісного підходу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: «ВПЦ», 2018. С. 96-104.
2. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Наступність у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки у ВНЗ педагогічного профілю. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: збірник наукових праць*. Львів. 2006 . С. 523-527.
3. Глуханюк В.М., Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Застосування системи управління навчанням COLLABORATOR у створенні електронного освітнього середовища з підготовки педагогів середньої та професійної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць*. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2021. Вип. 62. С. 5-18.
4. Гуревич Р.С., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Алгоритмізація пізнавальної діяльності студентів під час вивчення нарисної геометрії і креслення у ВНЗ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 55. 350 с.
5. Гуревич Р.С., Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С. Графічна підготовка майбутніх учителів технологій і креслення в умовах інформатизації освітнього процесу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. наук. пр.* Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. Вип. 54. С. 50-56.
6. Цвілик С.Д. Застосування наступності у формуванні наукових понять у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді: Збірник наукових праць*. Вінниця, 2004. Вип. 10. С. 197-199.
7. Цвілик С.Д. Наступність у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки вчителя трудового навчання у вищих педагогічних закладах освіти: Дис. ...канд. пед.. наук – 13.00.04. Вінниця, 2005. 256 с.
8. Цвілик С.Д. Наступність графічної підготовки вчителя трудового навчання в контексті сучасної педагогічної технології. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2003. №3. С. 33-37.
9. Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С., Шимкова І.В. Організація проектної діяльності майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами хмарних

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

сервісів / С.Д. Цвілик // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Збірник наукових праць. – Вінниця: ТОВ «Планер», 2018. – Вип. 50. – С. 410-414.

10. Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Обґрунтування компетентнісної графічної підготовки вчителя трудового навчання та технологій і викладача професійної освіти засобами матричного моделювання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наук. праць*. Вип. 53. Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2019. С. 227-234.

11. Iryna Shymkova, Oksana Marushchak, Svitlana Tsvilyk, Vitaliy Hlukhaniuk, Volodymyr Harkushevskiyi. Application of upcycling technology in the project activity of future teachers of labor education and technology. ENVIRONMENT. TECHNOLOGY. RESOURCES. Proceedings of the 15 th International Scientific and Practical Conference on June 27 th–28th, 2024. Volume II, I: Rezekne Academy of Technologies, Rezekne, Latvia, 2024. P. 485-492. <https://journals23.rta.lv/index.php/ETR/issue/view/212>

12. Iryna Shymkova, Svitlana Tsvilyk, Vitalii Hlukhaniuk, Viktor Solovei, Volodymyr Harkushevskiyi USE OF Learning management system ILIAS in teaching technologies for intending teachers of secondary and vocational education. Rezekne: Rezeknes Tehnologiju akadēmija. 2021. Volume V. p. 470-482. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6313>.

13. Shymkova, I., Tsvilyk, S., Hlukhaniuk, V., Marushchak O. Content modeling and organization of environmental training of the future labor training teacher in higher education institutions. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION/ Proceedings of the International Scientific Conference. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija. Volume I, May 26th, 2023. 275-288. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/7129/6078> . <https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7129>

Голінська Т.М., Перевознюк А.І., Світченко О.А., Миколіук О.О., м. Вінниця
tgolinska71@gmail.com

**ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА СУЧАСНИХ ТЕХНІК У ХУДОЖНЬОМУ РОЗПИСІ
ТКАНИН: СТВОРЕННЯ УНІКАЛЬНИХ ТЕКСТИЛЬНИХ ВИРОБІВ**

Анотація. У статті розглянуто феномен синтезу традиційних та інноваційних технік у художньому розписі тканин, з особливим фокусом на мистецтві батика. Досліджено історичне походження батика, його різновиди та еволюцію в сучасному мистецькому контексті. Проаналізовано особливості поєднання класичного батика з цифровим друком, еко-барвниками, шовкографією, вільним розписом, тай-даєм та вишивкою. Висвітлено вплив новітніх матеріалів на розвиток техніки та її застосування у створенні різноманітних текстильних виробів. Розкрито важливість крос-культурного діалогу та освітнього аспекту у збереженні й популяризації традиційних текстильних технік. Обґрунтовано цінність такого синтезу для еволюції декоративно-ужиткового мистецтва та збереження культурної спадщини.

Ключові слова: батик, художній розпис тканин, традиційні техніки, сучасні інновації, текстильний дизайн, еко-барвники, цифровий друк, крос-культурний діалог, декоративно-ужиткове мистецтво, текстильні вироби.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Annotation. *The article examines the phenomenon of synthesis between traditional and innovative techniques in artistic fabric painting, with a special focus on the art of batik. The historical origins of batik, its varieties, and evolution in the contemporary artistic context are explored. The features of combining classical batik with digital printing, eco-dyes, silk-screen printing, free painting, tie-dye, and embroidery are analyzed. The influence of new materials on the development of the technique and its application in creating various textile products is highlighted. The importance of cross-cultural dialogue and educational aspects in preserving and popularizing traditional textile techniques is revealed. The value of such synthesis for the evolution of decorative and applied arts and the preservation of cultural heritage is substantiated.*

Keywords: *batik, artistic fabric painting, traditional techniques, modern innovations, textile design, eco-dyes, digital printing, cross-cultural dialogue, decorative and applied arts, textile products.*

Художній розпис тканин є одним з найдавніших видів декоративно-ужиткового мистецтва, що протягом століть розвивався та збагачувався новими методами та техніками. У сучасному світі, де цінується індивідуальність та унікальність, митці все частіше звертаються до гармонійного поєднання традиційних та інноваційних підходів у розписі текстилю. Така синергія дозволяє створювати вироби, що несуть у собі глибинну культурну спадщину та водночас відповідають естетичним запитам сучасності.

Особливе місце серед різноманітних технік посідає батик – давня індонезійська техніка розпису тканин з використанням воску та барвників. У сучасному світі, де традиції переплітаються з інноваціями, художники знаходять нові шляхи для створення унікальних текстильних виробів, поєднуючи класичні методи з новітніми підходами.

Батик як стародавнє мистецтво зародився на острові Ява і поступово поширився по всій Індонезії та інших країнах Південно-Східної Азії. Традиційно процес створення батика включав нанесення розплавленого воску на тканину за допомогою спеціального інструмента – чантінга, після чого тканина занурювалась у барвники. Віск служив резервом, захищаючи певні ділянки тканини від проникнення фарби. Таким чином створювалися складні візерунки, що мали не лише естетичну цінність, а й символічне значення.

У своїй традиційній формі батик розвинувся у декілька різновидів, серед яких найвідоміші – гарячий та холодний батик. Гарячий батик передбачає використання розплавленого воску, тоді як у холодному батикі застосовують спеціальні резервуючі складники, що можуть використовуватися при кімнатній температурі. Кожна з цих технік має свої особливості та дозволяє досягати унікальних художніх ефектів.

Зі зростанням інтересу до ремісничих технік і ручної роботи у сучасному світі, батик переживає справжнє відродження. Однак сучасні майстри не обмежуються виключно традиційними методами. Вони сміливо експериментують, поєднуючи класичний батик з іншими техніками розпису тканин і сучасними технологіями. Така синергія відкриває безмежні можливості для творчості та інновацій.

Однією з популярних сучасних інтерпретацій є поєднання батика з цифровим друком. Художники створюють базовий малюнок за допомогою традиційних технік батика, а потім доповнюють його елементами, надрукованими на тканині за допомогою цифрових технологій. Це дозволяє досягати неймовірної деталізації та точності, зберігаючи при цьому унікальний характер ручної роботи.

Інтеграція еко-барвників у процес створення батика також відображає сучасні

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

тенденції. На відміну від синтетичних фарб, що використовувались протягом останніх десятиліть, багато майстрів повертаються до природних барвників, виготовлених з рослин, мінералів та інших органічних матеріалів. Це не лише екологічний вибір, а й можливість досягти особливої глибини та м'якості кольорів, характерних для традиційного батика.

Експериментальні поєднання батика з такими техніками як шовкографія, вільний розпис, тай-дай та вишивка також збагачують арсенал сучасних художників. Наприклад, після створення основного малюнка за допомогою батика, майстер може додати деталі вишивкою, створюючи таким чином тривимірний ефект. Або ж поєднати геометричні візерунки, характерні для батика, з вільним акварельним розписом, що надає роботі особливої легкості та експресивності.

Розвиток новітніх матеріалів також впливає на еволюцію батика. Сучасні резервуючі складники, альтернативні воску, дозволяють досягати більш чітких ліній та працювати на різноманітних типах тканин, включаючи синтетичні. Фарби, що фіксуються за допомогою термічної обробки, забезпечують кращу стійкість кольору до прання та впливу сонячного світла, що особливо важливо для функціональних текстильних виробів.

Поєднання традиційних і сучасних технік у батику знаходить своє відображення у різноманітних виробах – від модного одягу та аксесуарів до предметів інтер'єру та мистецьких інсталяцій. Дизайнери одягу включають елементи батика у свої колекції, створюючи унікальні принти, що вирізняють їхні вироби серед масового виробництва. Дизайнери інтер'єру використовують панно та текстильні елементи, виконані в техніці батик, для надання простору індивідуальності та теплоти ручної роботи.

У поєднанні традиційних і сучасних методів народжуються найцікавіші творчі рішення. Так, класичний батик може збагачуватися елементами цифрового дизайну або доповнюватися ефектами, створеними за допомогою нових типів фарб. Традиційні орнаменти трансформуються та переосмислюються через призму сучасної естетики, створюючи несподіваний діалог між минулим і теперішнім. Багат шаровість і комбінування різних технік дозволяють досягати складних фактур та візуальних ефектів, що вирізняють авторський текстиль.

Процес створення унікальних текстильних виробів часто починається з ретельного вивчення традиційних технік, їх історії та культурного контексту. Важливим етапом є експериментування з різноманітними матеріалами та методами, пошук власної художньої мови. В результаті такого синтезу народжуються тканини з унікальним характером, що можуть використовуватися як для створення одягу, так і для інтер'єрних рішень. Авторські хустки, шарфи та палантини, виконані в змішаних техніках, стають яскравими акцентами в гардеробі. Панно, створені з використанням традиційних та інноваційних методів розпису, перетворюються на справжні художні об'єкти, що наповнюють простір індивідуальністю. Текстильні інсталяції, що органічно поєднують давні техніки та сучасні технології, знаходять своє місце в галерейних просторах.

Поєднання традиційних і сучасних технік у художньому розписі тканин – це не лише спосіб створення унікальних виробів, а й шлях до збереження та розвитку культурної спадщини. Через творчий діалог між минулим і сучасністю давні ремесла отримують нове життя та продовжують еволюціонувати, залишаючись актуальними у мінливому світі моди та дизайну. Такий підхід дозволяє митцям створювати роботи, що несуть у собі як глибинний зв'язок з традицією, так і відображення сучасного духу експериментаторства, даруючи світові унікальні текстильні вироби, що поєднують тепло рукотворності з інноваційним мисленням.

Особливу цінність мають вироби, що поєднують культурні традиції різних

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

регіонів. Наприклад, інтеграція українських народних мотивів у техніку індонезійського батика створює унікальний культурний діалог, відображений у текстильному мистецтві. Такі крос-культурні експерименти не лише збагачують візуальну мову, а й сприяють збереженню та популяризації традиційних технік у глобалізованому світі.

Освітній аспект також відіграє важливу роль у розвитку сучасного батика. Майстер-класи, воркшопи та онлайн-курси дозволяють новому поколінню митців опанувати традиційні техніки та експериментувати з їх сучасними інтерпретаціями. Обмін знаннями та досвідом сприяє не лише збереженню культурної спадщини, а й її творчому переосмисленню.

Отже, поєднання традиційних і сучасних технік у художньому розписі тканин, зокрема у батика, відкриває нові горизонти для творчості та інновацій. Зберігаючи повагу до культурних традицій та історичних коренів цього мистецтва, сучасні художники створюють унікальні текстильні вироби, що відповідають естетичним і функціональним вимогам сьогодення. Така синергія минулого і сучасності не лише збагачує світ мистецтва, а й забезпечує життєздатність традиційних ремесел у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Вірджинія Пострел. Тканина цивілізації. Як текстиль створив світ / Перекл.: О. Тільна. Харків: Фабула, 2024. 304 с.
2. Гарбузенко Л.В. Декоративно-прикладне мистецтво: крок до художньо-естетичної компетентності: навчально-методичний посібник. Кіровоград: ФОП Александрова М.В., 2016. 132 с.
3. Голубець О. Мистецтво XX ст.: український шлях. Львів: Колір ПРО, 2012. 200 с.
4. Демпсі А. Сучасне мистецтво. Київ: Форс Україна, 2021. 176 с.
5. Жоголь Л. Художні промислові тканини. Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво XX – початку XXI ст. Т.5. К.: Вид-во ІМФЕ, 2016. С. 287-309.
6. Жук А.К. Сучасні українські художні тканини. К.: Наукова думка, 1985. 117 с.
7. Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України XX століття. К.: Либідь, 2005. 280 с.
8. Кара-Васильєва Т., Чегусова З., Придатко Т. Людмила Жоголь. Чарівниця художнього текстилю. К.: Либідь, 2008. 264 с.
9. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2006. 228 с.
10. Колос С.Г., Хурчин М.Д. Декоративні тканини. К.: Вид. Академії архітектури УРСР, 1989. 131 с.
11. Никифоров А.М., Гулей О.В. Декоративне мистецтво. Одеса: Олді+, 2021. 364 с.
12. Рукотворна тканина. Традиції та сучасність / уклад. З.М. Шульга. Львів-Сургут: Компанія Гердан, 2005. 259 с.
13. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення: навчальний посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 112 с.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Марущак О.В., Осіпчук Т.О., Павловська Є.А., м. Вінниця
ksanamar77@gmail.com

СТИЛІЗАЦІЯ ПРИРОДНИХ ФОРМ У ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ

Анотація. У статті досліджено процес стилізації природних форм у декоративному мистецтві як фундаментальний метод художньої трансформації реальності. Розглянуто основні прийоми стилізації: узагальнення, геометризація, трансформація пропорцій, деформація, орнаментальне заповнення форми, силуетне рішення, площинне трактування форми та використання умовного кольору. Проаналізовано особливості стилізації рослинних форм, тваринних мотивів та людської фігури в різних культурних традиціях та художніх напрямках. Визначено, що стилізація є не механічним спрощенням форми, а усвідомленим творчим процесом, який базується на глибокому аналізі природної форми, розумінні її структури та характерних особливостей. Встановлено, що призначення стилізації полягає не лише у створенні декоративно виразного образу, а й у розкритті через нього певної ідеї, символічного змісту, що викликає емоційний відгук у глядача.

Ключові слова: декоративне мистецтво, стилізація, природні форми, художня трансформація, узагальнення, геометризація, деформація, орнаментика, символічність, національні традиції.

Annotation. The article examines the process of stylization of natural forms in decorative art as a fundamental method of artistic transformation of reality. The main techniques of stylization are considered: generalization, geometrization, transformation of proportions, deformation, ornamental filling of form, silhouette solution, planar interpretation of form, and the use of conditional color. The features of stylization of plant forms, animal motifs, and human figure in different cultural traditions and artistic directions are analyzed. It is determined that stylization is not a mechanical simplification of form, but a conscious creative process based on deep analysis of natural form, understanding of its structure and characteristic features. It is established that the purpose of stylization is not only to create a decoratively expressive image but also to reveal through it a certain idea, symbolic content that evokes an emotional response from the viewer.

Keywords: decorative art, stylization, natural forms, artistic transformation, generalization, geometrization, deformation, ornamentation, symbolism, national traditions.

Декоративне мистецтво завжди виступало сферою творчого переосмислення дійсності, де природа стає не об'єктом копіювання, а джерелом натхнення для створення нових художніх форм [6; 9]. Стилізація природних елементів – рослин, тварин, птахів, ландшафтів – є фундаментальним методом декоративного мистецтва, який дозволяє не лише створювати естетично привабливі образи, а й наділяти їх символічним змістом, підкреслювати характерні особливості, виявляти суть об'єкта через художнє перетворення його форми.

Стилізація в декоративному мистецтві – це творчий метод перетворення реальних природних форм відповідно до художніх завдань та естетичних вимог. На відміну від натуралістичного зображення, яке прагне до максимальної схожості з реальним об'єктом, стилізоване зображення акцентує увагу на найхарактерніших рисах, спрощує форму, іноді деформує її, щоб досягти більшої виразності та

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

декоративності [4; 5; 7].

Стилізація не є механічним спрощенням форми або безсистемним відходом від природи. Це завжди усвідомлений, цілеспрямований процес, який обґрунтовується глибоким аналізом природної форми, розумінням її структури, характерних особливостей, пластики. Тільки після такого аналізу художник може перейти до творчої інтерпретації, підкреслюючи те, що вважає найхарактернішим, опускаючи другорядне.

Мета стилізації – не тільки створити декоративно виразний образ, а й розкрити через нього певну ідею, викликати емоційний відгук, створити виразний художній образ [7; 8]. У кращих зразках декоративного мистецтва стилізація демонструє не лише індивідуальне бачення художника, а й особливості національної культури, історичної епохи, стильового напрямку.

Основні прийоми стилізації природних форм у декоративному мистецтві базуються на творчій трансформації реалістичного зображення у художньо виразні декоративні образи через спрощення, узагальнення та підкреслення найхарактерніших рис об'єктів, що дозволяє створити естетично довершені й символічно наповнені композиції [4; 7; 8].

Один з прийомів стилізації, який полягає у відмові від деталізації, виділені найбільш характерних, виразних рис об'єкта, – узагальнення. При цьому другорядні деталі опускаються, а основні форми підкреслюються, іноді збільшуються. Наприклад, стилізуючи квітку, художник може відмовитися від зображення дрібних прожилок на пелюстках, тонких ворсинок на стеблі, зосередитись на загальній формі квітки, характерному силуеті, ритмі розташування пелюсток. Таке узагальнення робить образ лаконічнішим, виразнішим, надає йому декоративності.

У японському мистецтві узагальнення досягло високого рівня досконалості. Японські майстри вміють кількома лініями передати сутність об'єкта, його характер, настрій. Наприклад, у зображенні бамбука увага фокусується на характерному силуеті листка, ритмі стебел, залишаючи лише те, що робить бамбук бамбуком в очах глядача.

Прийом, який полягає у приведенні природних форм до простих геометричних фігур або їх поєднання, називається геометризацією. Цей прийом дозволяє створити конструктивну основу об'єкта, підкреслити його структуру.

При геометризації складні криволінійні форми замінюють прямими лініями, чіткими кутами, правильними колами, овалами тощо. Наприклад, листок дерева може бути представлений як поєднання трикутників, прямокутна сітка може замінити природний візерунок на крилі метелика, а тіло птаха може бути побудовано з геометричних фігур різного розміру.

Геометризація широкого використовується в декоративному мистецтві різних культур – від давньоєгипетських рельєфів до творців кубізму XX ст. Особливо яскраво цей прийом проявляється в народному мистецтві, де природні форми часто перетворюються на геометричні орнаменти.

Свідомо зміна співвідношення розмірів частин об'єкта з метою підкреслення його характерних рис або надання йому нових якостей досягається за допомогою прийому трансформації пропорцій. Цей прийом може включати збільшення (гіперболізацію) одних елементів і зменшення інших.

Наприклад, при стилізації птаха художник може збільшити розмір голови, подовжити хвіст, змінити пропорції крил – все це робиться для підкреслення особливостей птаха, надання йому більшої декоративності. У народному мистецтві часто зустрічаються зображення тварин зі збільшеними рогами, птахів з неприродно довгими хвостами, риб з гіпертрофованими плавниками.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Трансформація пропорцій дозволяє створити виразний, емоційно насичений образ, підкреслити його символічне значення. Так, збільшення голови в зображуваній людині може підкреслювати її мудрість, збільшені роги оленя символізують силу, а подовжений хвіст павича – красу та грацію.

Свідоме викривлення, спотворення природної форми для досягнення певного художнього ефекту забезпечує більш радикальний прийом – деформація. На відміну від простого збільшення, деформацією можна додати в образ елементів гротеску, фантастики, підкреслити емоційне ставлення художника до зображуваного об'єкта.

Деформація може включати вигинання прямих ліній, розтягування або стискання форми, закручування її в спіраль тощо. Наприклад, стовбур дерева може бути представлений як звивиста лінія, що підкреслює його гнучкість, або, навпаки, як жорстка ламана лінія, що створює відчуття напруги.

Цей прийом широко використовується в експресіоністичному напрямку декоративного мистецтва, де форма деформується для передачі сильних емоцій, створення драматичного ефекту. Водночас деформація може надавати образу ліричності, плавності, як у стилі модерн, де природні форми перетікають одна в одну, створюючи враження руху.

Прийом орнаментального заповнення форми полягає у заповненні силуету природної форми декоративними елементами – орнаментами, візерунками, текстурами. При цьому зовнішній контур зберігає впізнаваність об'єкта, а внутрішнє заповнення надає йому декоративності. Наприклад, силует листка може бути заповнений геометричним орнаментом, тіло риби – лускатим візерунком, крило метелика – складним узором з кіл, спіралей, крапок. Цей прийом дозволяє поєднувати реалістичність загальної форми з декоративністю деталей.

Орнаментальне доповнення форми характерне для багатьох національних художніх традицій – від індійської мініатюри до українського петриківського розпису. Воно створює ефект розкоші, багатства деталей, дозволяє художнику проявити майстерність у створених складних композиціях.

Силуетне рішення – прийом, який зосереджує увагу на зовнішньому контурі об'єкта, його характерному обрисі. При цьому внутрішня деталізація може бути мінімальною або взагалі відсутньою – об'єкт представляється як суцільна площа фігури. Цей прийом ефективний для створення виразних, лаконічних образів, які легко впізнаються за характерним силуетом. Наприклад, силует качки, дерева, квітки може бути настільки характерним, що не потребує додаткових деталей для пізнання. Силуетне рішення широко використовується в графічному дизайні, створенні логотипів, трафаретному друці, де важлива моментальна впізнаваність образу. У традиційному мистецтві цей прийом часто зустрічається у витинанках (вирізаних з паперових силуетів), контурному розписі кераміки тощо.

Площинне трактування форми передбачає відмову від об'ємності, тривимірності на користь двовимірного, площинного зображення. При цьому об'єкт представляється ніби розгорнутим на площині, без перспективних скорочень і світлотіньового моделювання. Цей прийом характерний для багатьох традиційних видів декоративного мистецтва – від єгипетського рельєфу до японської гравюри укійо-е. В українському народному мистецтві площинне трактування форми можна побачити в розписах скринь, місників, у народних картинах. Площинність надає зображенню декоративності, підкреслює його умовність, відмінність від натуралістичного відтворення дійсності. Вона дає змогу зосередити увагу на ритмі ліній, кольорових тонах, орнаментальності композиції.

Умовний колір – це колір, який не відповідає природному забарвленню об'єкта, а використовується як засіб художньої виразності, для створення певного емоційного

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

настрою, підкреслення декоративності образу. У стилізації природних форм художник часто відмовляється від натуралістичної кольорової гами та застосовує більш виразні, декоративні кольорові рішення. Наприклад, листя може бути не зеленим, а синім або червоним, квіти можуть мати неприродне, фантастичне забарвлення, тварини – незвичайні кольорові поєднання. Умовний колір може використовуватися для передачі емоційного стану (червоний – пристрасть, синій – спокій), символічного значення (золотий – багатство, білий – чистота), або просто для посилення декоративного ефекту через контрастні, яскраві колірні поєднання.

Стилізація різних природних форм у декоративному мистецтві становить важливий художній метод трансформації реалістичного зображення флори і фауни у спрощених, узагальнених композиційних елементах, що зберігають характерні особливості першоджерела, але підпорядковуються загальним принципам декоративності, ритму та символічного наповнення.

Одним з найпоширеніших об'єктів стилізації в декоративному мистецтві є рослинні форми. Квіти, листя, гілки, дерева, плоди дають багатий матеріал для творчої інтерпретації. У процесі стилізації рослинних форм важливо виокремити характерні особливості конкретної рослини – форму квітки, силует листка, структуру гілок. Наприклад, для троянди характерні спіральне розташування пелюсток, наявність шипів; для дуба – особлива форма листка з хвилястими краями; для берези – тонкі, пониклі гілки.

Одним з поширених прийомів стилізації рослин є їх симетризація – надання асиметричним, природним формам правильних, симетричних обрисів. Це робить образ упорядкованішим, ритмічнішим, декоративнішим. Так, в українському петриківському розписі польові квіти зображуються з дотриманням строгої симетрії, що надає їм особливої декоративності. Іншим прийомом є ритмізація – формування та підкреслення ритмічної структури рослини, наприклад, ритмічного чергування листків на стеблі, пелюсток у квітці.

У різних стилях і напрямках декоративного мистецтва сформувалися власні традиції стилізації рослин. Наприклад, у мистецтві модерн рослинні форми перетворюються на плавні, хвилясті лінії, що створюють враження руху, росту. У конструктивізмі рослини геометризуються, зводяться до простих форм. В українському народному мистецтві рослинні мотиви часто трансформуються в символічні знаки – «дерево життя», «квітка сонця».

Стилізація тварин, птахів, комах є не менш поширеною в декоративному мистецтві. Вона вимагає глибокого розуміння анатомії, характеру руху, поведінки тварин. Під час стилізації тваринних форм важливо виокремити найхарактерніші, впізнавані ознаки – пропорції тіла, форму голови, характерні деталі (роги, грива, хвіст, дзьоб). Часто використовується прийом антропоморфізації – надання тваринам людських рис, що особливо характерно для народного мистецтва та ілюстрацій до казок.

Одним з поширених прийомів є підкреслення пластики руху тварини – плавності лінії кота, стрімкості оленя, величності постави лева. Цей прийом дозволяє передати не тільки зовнішній вигляд, а й характер тварини, створити динамічний, емоційно насичений образ.

Зооморфні мотиви в декоративному мистецтві часто мають символічне значення. Лев символізує силу і владу, олень – благородство, птах – свободу, змія – мудрість. Ця символіка впливає на характер стилізації, підкреслюючи ті риси, які утворюють символічний зміст.

У різних культурах сформувалися свої традиції стилізації тварин. Наприклад, у скіфському мистецтві тварини зображуються в динамічних, часто драматичних позах,

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

з підкресленням окремих деталей – рогів, кігтів, зубів. У китайському мистецтві тварини часто наділяються фантастичними рисами, поєднуючи елементи різних істот.

Стилізація людської фігури – складний процес, який вимагає особливого підходу. На відміну від рослин і тварин, людська фігура є об'єктом, з яким ми постійно співвідносимо себе, тому її стилізація має бути особливо виваженою.

Під час стилізації людської фігури художник може використовувати прийоми узагальнення, геометризації, трансформації пропорцій, але вони мають сприяти розкриттю характеру, настрою, внутрішнього стану людини. Наприклад, подовження фігури може підкреслювати витонченість, розширення плечей – силу, збільшення голови – інтелект.

У народному мистецтві стилізація людської фігури часто має наївний, умовний характер, з порушенням анатомічних пропорцій, але з виразною передачею руху, жесту, настрою. В українській народній іграшці, вишивці, розписі людину зображено схематично, але виразно, з акцентом на характерні деталі костюма, атрибути діяльності.

У професійному декоративному мистецтві стилізація людської фігури може набувати різних форм – від легкого узагальнення до радикальної трансформації. Наприклад, у мистецтві кубізму фігура людини розкладається на геометричні елементи, в експресіонізмі – деформується для передачі емоційного стану, у стилі ар-деко – набуває витончених, елегантних пропорцій.

Дослідження стилізації природних форм у декоративному мистецтві дає змогу зробити низку важливих теоретичних і практичних висновків. Стилізація як метод художньої трансформації має глибоке історичне коріння і залишається актуальною в сучасному мистецтві, демонструючи невичерпні можливості творчої інтерпретації природних форм.

Аналіз основних прийомів стилізації, їх різноманітність і багатофункціональність дає підстави стверджувати, що кожен з них має власні художні можливості та естетичний потенціал. Їх комбінування дозволяє художникам створювати унікальні декоративні рішення, що відображають як індивідуальне бачення автора, так і традиції національної культури.

Дослідження показало, що стилізація природних форм не є механічним спрощенням, а складним творчим процесом, який вимагає від художника глибокого розуміння структури об'єкта, його характерних особливостей, пластики. Лише після ґрунтованого аналізу природної форми можливий перехід до її художньої інтерпретації, яка забезпечує свідоме підкреслення найсуттєвіших рис та елімінацію другорядних деталей.

Важливим аспектом стилізації є її символічна наповненість. У процесі художньої трансформації природні форми набувають додаткових змістів, стають носіями певних ідей, емоцій, культурних кодів. Особливо яскраво це проявляється в народному мистецтві, де стилізовані образи рослин, тварин, людей часто мають глибоке символічне значення, пов'язане з уявленнями про світобудову, життєвий цикл, духовні цінності.

Аналіз стилістичних особливостей стилізації в різних культурних традиціях і художніх напрямках показав багатоманітність підходів до трансформації природних форм. Кожна культура, кожна епоха, кожен художній напрям створює власну систему стилізації, яка відображає естетичні ідеали, філософські концепції, технічні можливості свого часу.

Дослідження підтверджує, що стилізація природних форм у декоративному мистецтві є не лише методом створення естетично привабливих образів, а й засобом

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

культурної ідентифікації, збереження та розвитку національних художніх традицій. В українському народному та професійному мистецтві стилізація має глибоке коріння і продовжує розвиватися в сучасних умовах, збагачуючись новими технічними можливостями та художніми підходами.

Список використаних джерел:

1. Кириченко О. Категорія художнього образу як проблема естетичного освоєння світу в процесі творчої діяльності студентів художньо-графічного відділення. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград, 2016. Вип. 147. С. 77-81.
2. Марущак О., Зузяк Т., Соловей В., Кізім С. Синергія цифрових технологій та засобів національного орнаменту у формуванні естетичних уявлень фахівців культури та мистецтва. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 9(15). С. 770-781.
3. Марущак О.В., Василько В.О., Давидюк А.В., Микитин А.Я., Черненко Д.С. Форма як засіб виразності у створенні художнього образу в образотворчому мистецтві. *Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher (May 18-20, 2022). Chicago, USA. 2022. Pp. 602-610.
4. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилізація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.
5. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.
6. Марущак О.В., Магдич Я.І. Інтеграційний підхід у навчанні майбутніх учителів трудового навчання та технологій як умова збереження традицій декоративно-ужиткового мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. Вип. 2. С. 19-22.
7. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.
8. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications. Proceedings of the VII International scientific and practical conference*. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61.
9. Марущак О.В., Соловей В.В., Давидюк А.В., Хуан Чжічунь, Заєць Л.В. Створення художнього образу виробів декоративно-ужиткового мистецтва у проєктно-художній діяльності. *Innovative development of science, technology and education. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference*. Perfect

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Publishing. Vancouver, Canada. 2024. Pp. 466-476.

10. Соловей В.В., Марущак О.В., Лукова О.М., Багрій Д.С. Навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій основам композиції у декоративно-ужитковому мистецтві. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 3. С. 22-28.

Подолянчук С. В., м. Вінниця
psv017@i.ua

**ВИКОРИСТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ДЛЯ
ДЕКОРУВАННЯ ВИРОБІВ ЗІ СКЛА**

Анотація. Стаття присвячена питанням декорування виробів зі скла. Показано, що таке декорування може здійснюватися шляхом використання особливостей технологічних процесів. Серед основних способів – введення до складу виробу спеціальних добавок (пігментів) та використання стисненого повітря (видування).

Ключові слова: скло, вироби зі скла, декорування, технологічні процеси.

Abstract. The article is devoted to the issues of decorating glass products. It is shown that such decoration can be carried out by using the features of technological processes. Among the main methods are the introduction of special additives (pigments) into the product and the use of compressed air (blowing).

Keywords: glass, glass products, decoration, technological processes.

Декоративне мистецтво є важливою частиною культурної сфери життя суспільства. Воно не втратило своїх позицій серед численних напрямів сучасного мистецтва та зберегло художні традиції народних ремесел і промислів [1, с. 172]. Водночас бурхливий розвиток науки й техніки певною мірою впливає на сучасне декоративне мистецтво. Такий вплив перш за все пов'язаний з появою нових матеріалів, які можуть бути успішно використані у мистецькій сфері.

Тому важливим при підготовці бакалаврів декоративного мистецтва є вивчення різноманітних властивостей матеріалів [3]. При цьому поряд з вивченням основних фізичних, механічних та хімічних характеристик, посилена увага має приділятися тим властивостям, які необхідно враховувати бакалаврам декоративного мистецтва в процесі майбутньої професійної діяльності, а саме – технологічним, експлуатаційним, екологічним та естетичним [2, с. 111].

Зрозуміло, що технології декорування виробів значною мірою залежать від того, наскільки широко розповсюдженим є той чи інший матеріал в сучасній промисловості. Очевидно, що найбільшого розвитку такі технології отримали для металевих виробів, починаючи з пластичного деформування [4] та формоутворювальних технологій [5], закінчуючи різноманітними способами механічної обробки металів. Проте на сьогодні активно розвиваються технології декорування інших матеріалів, зокрема, скла.

Як матеріал скло має низку характерних властивостей. Воно прозоре, характеризується гігієнічністю та в багатьох випадках – здатністю сприймати достатньо високі температури. Цей матеріал вважається доволі екологічним та дозволяє здійснювати декілька циклів перероблення. Скло є достатньо твердим та

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

крихким. Тому методи декорування, які пов'язані з механічною обробкою, є обмеженими. Тоді великого значення набувають саме ті методи, які можна реалізувати упродовж здійснення технологічного процесу виготовлення скла.

Попри доволі велике різноманіття виробів зі скла, технологічний процес їх виготовлення не відзначається особливою варіативністю. На практиці він фактично зводиться до реалізації таких основних етапів: підготовка сировини; виготовлення шихти; скловаріння в печах; формування виробів; обробка виробів. При цьому якщо до суміші додати спеціальні добавки (пігменти), то можна досягти декоративного ефекту, отримуючи кольорове скло. Таке скло може використовуватись як самостійний компонент або стати органічною частиною сюжетних декоративних композицій (вітражів).

Декоративного ефекту при виробництві скла можна досягти шляхом використання стисненого повітря. Такий спосіб реалізується шляхом видування за допомогою складувної трубки або механічним способом. На практиці видування являє собою поєднання важкої фізичної праці та високої кваліфікації працівника. Це в кінцевому варіанті дозволяє створити доволі унікальні декоративні вироби зі скла.

Таким чином, скло є важливим матеріалом, який доволі широко використовується в декоративному мистецтві. Враховуючи його властивості, зокрема крихкість, перелік технологій декорування, які пов'язані з механічною обробкою, є обмеженим. Це означає, що доволі обґрунтованим для подібних задач виглядає використання особливостей технологічних процесів. Найбільш перспективними серед них можна вважати введення до складу скла різноманітних пігментів та використання різних способів видування скла.

Список використаних джерел:

1. Зузяк Т. П., Марущак О. В., Шинін О. С., Савлук В. М. Інтегративна природа декоративно-ужиткового мистецтва як чинник збереження художніх традицій народних ремесел і промислів. *Perspectives of world science and education. Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference.* CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2019. P. 172–180.

2. Подолянчук С. В. Змістовне наповнення та особливості вивчення матеріалознавства при підготовці бакалаврів декоративного мистецтва. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки» Херсонського державного університету.* 2020. №93. С. 111–116.

3. Подолянчук С. В. Особливості вивчення основ ергономіки та матеріалознавства при підготовці бакалаврів образотворчого та декоративного мистецтва. *Fundamental and applied research in the modern world. Abstracts of the 6th International scientific and practical conference, 20–22 January, 2021.* Boston, USA : BoScience Publisher. 2021. P. 705–708.

4. Подолянчук С. В. Особливості вивчення технологій пластичного деформування металів при підготовці вчителів трудового навчання та технологій. *Наука і техніка сьогодні.* 2022. №6. С. 245–257.

5. Подолянчук С. В. Використання формоутворювальних технологій для декорування металевих виробів. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід проблеми: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції.* Вінниця, 2024. С. 79–80.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Іванчук А. В., Радомський Д. О., Головін Р. О., м. Вінниця
anatolii.ivanchuk@vspu.edu.ua

КОНЦЕПЦІЯ КОРИСТУВАЧА ТЕХНІКИ ДЛЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті розкрита суть користувацької концепції техніки. Для розгляду техніки була використана машина як її базовий компонент. Здійснено порівняння підходів до вивчення машини інженера-конструктора машинобудівної галузі та інженера-механіка. Користувач буде ефективно експлуатувати машину за умови сформованості уяви про спосіб дії її приводу. Привід машини як предмет вивчення зумовлює трансформацію визначень низки базових технічних понять.

Ключові слова: учитель технологій; профільне навчання учнів; машина; привід машини; технічні явища приводу машини.

Abstract. The article reveals the essence of the user concept of technology. To consider technology, a machine was used as its basic component. A comparison of approaches to studying a machine by a design engineer in the mechanical engineering industry and a mechanical engineer was made. The user will effectively operate the machine provided that he has an idea of the way its drive works. The drive of a machine as a subject of study determines the transformation of the definitions of a number of basic technical concepts.

Keywords: technology teacher; profile training of students; machine; machine drive; technical phenomena of the machine drive.

Технічна компетентність майбутніх учителів технологій формується за два етапи, зокрема: перший етап—у процесі загальнотехнічної підготовки; другий етап—у процесі підготовки машинознавчої та з основ сучасного виробництва. Зміст і структура зазначених видів підготовок були сформовані на основі навчального плану підготовки інженера - конструктора машинобудівної галузі. За піввікову практику реалізації загальнотехнічної підготовки, а також машинознавчої підготовки та з основ сучасного виробництва в освітньому процесі для майбутніх учителів трудового навчання та технологій істотних змін не відбулося. Винятком став факт створення на інтегративній основі навчальних дисциплін, наприклад, «Робочих машин» тощо. Однак використання робочих машин, як класифікаційного виду в навчальній дисципліні «Робочі машини» не призвело до заміни змісту підготовки майбутнього інженера - конструктора машинобудівної галузі на зміст машинознавчої підготовки для майбутніх учителів технологій. Відповідно машинознавча підготовка безпосередньо не використовується учителями технологій при організації технологічної освіти школярів. Фактично учителі трудового навчання в основній школі використовують лише елементи машинознавчої підготовки у вигляді морфологічних і функціональних описів свердлильного та токарного верстату. Отже, існує проблема нерелевантності змісту технічної компетентності майбутніх учителів технологій їхній майбутній професійній діяльності. Підходи до можливого вирішення цієї проблеми ми шукали з формування низки очевидних і прихованих протиріч. Очевидне протиріччя в різному відношенні до техніки з боку майбутніх інженерів - конструкторів та з боку майбутніх учителів технологій. Професійна діяльність інженера-конструктора пов'язана з процесами проектування і конструювання машин або інших технічних об'єктів, тоді як проектно-технологічна компетентність учителя технологій переважно декоративно-ужиткового спрямування, а по відношенню до технологічних машин він

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

є не їхній творець, а є їхній користувач. Звідси слідує суперечність у цілях вивчення робочих машин майбутніми інженерами-конструкторами машинобудівної галузі та майбутніми вчителями технологій, зокрема перші їх вивчають як засіб здійснення технологічних операцій для перетворювальної діяльності, а другі – як артефакти матеріальної культури, тобто вивчення робочих машин як прикладу реалізованих природничих знань. Наступне протиріччя у сферах реалізації сформованої технічної культури студентів, а саме інженери її реалізують у процесах виробництва виробів, а вчителі технологій – переважно для організації освітнього процесу профільного навчання старшокласників.

З дослідження Т. Житомирської слідує, що технічна культура є багатокомпонентним особистісним феноменом як результату інтегрування когнітивної, ціннісної, технічної і рефлексивної складових [1]. При порівнянні загальноприйнятого змісту технічної компетентності фахівця та змісту технічного компоненту технічної культури фахівця знаходимо в дослідженні Ж. Житомирської як спільне, так і відмінне [1]. А саме, спільним є здатність фахівців до виявлення технічних проблем та до пошуку способів розв'язування технічної задачі, що впливає з технічної проблеми. Відмінним є більша складність поняття технічний компонент технічної культури фахівця, яке крім змісту технічної компетентності включає бажання студентів вивчати техніку, технічний світогляд і технічне мислення. Разом з цим, у наукових публікаціях також зустрічається й інша думка, що поняття технічної компетентності фахівця та технічного компоненту технічної культури фахівця є синонімами. Першим кроком на шляху формування технічної культури студентів є набуття ними технічної грамотності. Зазвичай технічну грамотність розглядають як здатність розуміти принцип і спосіб дії технічної системи, вміти використовувати технічні системи, наприклад, робочі машини та вміти керувати технічними системами [4]. Ключ до розуміння суті машини, як зазначала Л. Гітельман, лежить у площині вивчення механічного руху, а його функція «ключа» відома щонайменше з середини XIX століття [3]. Однак конструкторський інженерний підхід до вивчення машин полягав у впровадженні здобутків теоретичної механіки, а згодом і теорії механізмів і машин та опору матеріалів в якості інструментів для аналізу і синтезу плоских важільних механізмів, а також для проєктних і перевірних розрахунків деталей машин на міцність, жорсткість, стійкість тощо. Інженери-механіки, як еталонні користувачі техніки, для розуміння суті машини шукають відповідь на базове запитання: «Яким чином в машині енергія двигуна підводиться до робочих органів або виконавчих механізмів?». І «ключ», і базове запитання безпосередньо пов'язане з поняттям приводу машини [5]. Таким чином, ми розглядали привід машини як узагальне поняття, що стосується користувацького розуміння машини будь-якого виду, а також будь-якого технічного рівня (від технічного машин XIX століття до технічного машин XXI століття).

Природничо-наукові основи функціонування приводу машини розкриваються при вивченні студентами суті трьох технічних явищ, а саме: передачі механічного руху в просторі; зміни кінематичних параметрів механічного руху; зміни силових параметрів механічного руху [2; 5]. У процесі вивчення вказаних технічних явищ реалізується міждисциплінарна інтеграція та здійснюються навчальні відкриття студентами суті технічних явищ зміни величини кутової швидкості та зміни величини обертального моменту на прикладі циліндричної зубчастої передачі, в якій шестірня має малий діаметр, а ведене зубчасте колесо має великий діаметр. При користувацькому підході змінюється трактування типових технічних понять, наприклад, редуктора як ключового компоненту силового ланцюга приводу машини, в якому реалізовані всі його базові технічні явища, тобто він володіє фрактальністю.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Конструктор розглядає редуктор як типовий вузол, встановлений між двигуном і робочим органом машини, а також як перетворювач частоти обертання і обертового моменту. Відмінність в аспектах розгляду редуктора як ключового елементу способу дії машини та компоненту типової конструкції машини.

Таким чином, вибір узагальненого поняття для будь-яких видів машин став основою концепції користувача машин. Подальші дослідження будуть спрямовані на особливості формування технічного світогляду та технічного мислення майбутніх учителів технологій.

Список використаних джерел:

1. Житомирська Т. Технічна культура майбутніх менеджерів морської галузі. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки*. 2022. №2. С.234–251.
2. Іванчук А. В., Марущак О. В., Красильникова І. В. Технічне мислення майбутніх учителів технологій. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. Вип. 217. С.137–141. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-217-137-141> (дата звернення: 19.02.2025).
3. Gitelman L. Popular Kinematics: Technical Knowing in the Age of Machines. *History and Theory*. 2020. Vol. 59, №4. P. 67–85. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/hith.12182> (дата звернення: 01.03. 2025).
4. International Technology Education Association (ITEA/ITEEA). *Standards for technological literacy: Content for the study of technology*. Reston, VA: Author, 2000/2002/2007. P. 360. URL: <https://wwwcp.umes.edu/tech/wp-content/uploads/sites/94/2021/09/xstnd.pdf> (дата звернення: 27.02.2025).
5. Ivanchuk A., Zuziak T., Marushchak O., Matviichuk A., Solovei V. Training pre-service technology teachers to develop schoolchildren's technical literacy. *Problems of Education in the 21st Century*. 2021. Vol. 79 (4). P. 554–567. URL: <https://doi.org/10.33225/pec/21.79.554> (дата звернення: 17.01.2025).

Дубова Н.В., м.Умань
n.v.dubova@udpu.edu.ua

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ»**

Анотація. В тезах визначено ключові складові формування фахових компетентностей майбутніх педагогів професійного навчання під час вивчення дисципліни «Технологічне обладнання харчової галузі». Увагу приділено розвитку здатності аналізувати ефективність проєктних рішень щодо підбору, експлуатації та модернізації технологічного обладнання.

Ключові слова: педагоги професійної освіти, технологічне обладнання, харчова галузь, фахові компетентності.

Abstract. The thesis identifies the key components of the formation of professional competencies of future vocational teachers in the study of the discipline 'Technological equipment of the food industry'. Attention is paid to the development of the ability to

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

analyse the effectiveness of design solutions for the selection, operation and modernisation of technological equipment.

Keywords: *vocational teachers, technological equipment, food industry, professional competences.*

Одним із ключових завдань підготовки педагогів професійного навчання є формування у них фахових компетентностей, що забезпечують відповідний рівень кваліфікації майбутніх фахівців. «Це зумовлює динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність успішно здійснювати професійну діяльність та/або подальшу навчальну діяльність» [1]. Вивчення дисципліни «Технологічне обладнання харчової галузі» дозволяє глибше зрозуміти технологічні процеси та обладнання, що використовується в харчовій промисловості, забезпечує знаннями, які є основою для прийняття обґрунтованих рішень щодо підбору, експлуатації та модернізації устаткування.

Вивчення дисципліни «Технологічне обладнання харчової галузі» базується на принципі інтеграції теоретичних знань із практичною діяльністю, що сприяє розвитку професійної компетентності здобувачів вищої освіти. Реалізація цього принципу включає: лекційні заняття з інтерактивними елементами – застосування мультимедійних презентацій, віртуальних екскурсій, аналізу відеоматеріалів виробничих процесів; лабораторні роботи – проведення експериментальних досліджень роботи обладнання, вимірювання технологічних параметрів, аналіз ефективності експлуатації техніки; практичні заняття на підприємствах – безпосереднє ознайомлення студентів із виробничими процесами, технологічна практика на базі підприємств харчової промисловості; використання симуляторів та цифрових моделей – застосування програмного забезпечення для моделювання процесів роботи обладнання (AutoCAD, SolidWorks, MathCAD); проектна діяльність – виконання студентами проектів з модернізації обладнання, розробка рекомендацій щодо оптимізації виробничих процесів; вирішення кейсів – аналіз реальних виробничих ситуацій, пошук рішень щодо удосконалення та модернізації устаткування.

Зокрема, фахова компетентність «Здатність аналізувати ефективність проектних рішень, пов'язаних з підбором, експлуатацією, удосконаленням, модернізацією технологічного обладнання та устаткування галузі/сфери харчові технології» передбачає комплексне поєднання знань, умінь і навичок, необхідних для аналізу ефективності технологічного обладнання. Формування цієї компетентності вимагає застосування системного підходу, що включає: аналіз техніко-економічних характеристик обладнання – навчання студентів методам оцінювання ефективності використання технологічних систем; використання кейс-методу – розгляд реальних виробничих ситуацій та пошук оптимальних рішень щодо модернізації устаткування; проектування та оптимізація технологічних процесів – розробка студентами власних пропозицій щодо вдосконалення існуючих технологій; оцінка енергетичної ефективності обладнання – розгляд сучасних підходів до зниження енергоспоживання та впровадження екологічно безпечних технологій; практична підготовка – проведення лабораторних робіт, під час яких студенти оцінюють ефективність роботи обладнання в реальних умовах.

Зокрема, студенти повинні знати принципи дії основних видів технологічного обладнання, що застосовується у харчовій галузі, таких як теплове, механічне, холодильне обладнання. Наприклад, у процесі вивчення механічного обладнання студенти аналізують роботу подрібнювачів, змішувачів, екструдерів тощо. Важливо навчати студентів проводити розрахунки щодо продуктивності обладнання, його

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

енергоспоживання та економічної доцільності використання, наприклад, під час лабораторних занять студенти можуть порівнювати різні моделі конвекційних печей за їхнім ККД та витратами на електроенергію. У межах проектної роботи студенти можуть аналізувати можливості вдосконалення існуючих технологічних процесів, наприклад, шляхом автоматизації дозування інгредієнтів або модернізації транспортних систем у виробництві, а також визначати, яке обладнання є найбільш ефективним для конкретних виробничих умов, наприклад, обирати між різними типами холодильних установок для зберігання м'ясної продукції.

Список використаних джерел:

1. Іщенко С. М., Корець М. С. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в процесі вивчення технологічного обладнання харчової галузі. *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика»*. Київ : Міленіум, 2020. Вип. 28 (1-2020). С. 265-271.

Багрій М. О., м. Хмельницький
lider.boom2002@gmail.com

**ДОСЛІДЖЕННЯ ОРНАМЕНТАЛЬНИХ КОМПОЗИЦІЙ ТРИПІЛЬСЬКОЇ КЕРАМІКИ ПІД
ЧАС ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН МАЙБУТНІМИ ФАХІВЦЯМИ
ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА**

Анотація. У публікації окреслено основні результати дослідження здобувачами вищої освіти орнаментальних композицій трипільської кераміки, яке здійснено під час вивчення фахових дисциплін за освітньою програмою «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво».

Ключові слова: орнаментальні композиції, трипільська кераміка, етнічні мотиви, фахівці декоративного мистецтва.

Abstract. The publication outlines the main results of a study by higher education students of ornamental compositions of Trypillian ceramics, which was carried out during the study of professional disciplines under the educational program «Fine Arts, Decorative Arts».

Keywords: ornamental compositions, Trypillian ceramics, ethnic motifs, decorative art specialists.

Трипільська кераміка, створена понад 5 тисяч років тому, є видатним культурним явищем. Її унікальний орнаментальний стиль є не лише зразком художньої творчості, але й відображенням символічного мислення трипільців. Вивчення орнаментальних композицій трипільської кераміки дозволяє краще зрозуміти естетичні та духовні уявлення давньої цивілізації.

Трипільська культура є однією з найдавніших археологічних культур Східної Європи, яка має велике значення для розуміння розвитку первісних суспільств на території сучасної України. Дослідження її залишків дозволяє відтворити соціально-економічний устрій, релігійні уявлення і символічні традиції давніх народів. Проте, значна частина аспектів культурного розвитку трипільців залишається недостатньо вивченою, що ускладнює комплексний аналіз їхньої спадщини.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Варто зауважити, що науковці та дослідники приділяють значну увагу трипільській культурі. Зокрема, В. Іваненко у своїй праці розглядає архітектурні особливості поселень трипільців [1, с. 115]. Дослідник М. Гнатенко аналізує їхню систему символів [2, с. 98], а Н. Коваленко досліджує соціальну структуру [3, с. 212]. Однак, як зазначає В. Семенюк, проблема розвитку релігійних вірувань трипільців залишається майже недослідженою [4, с. 145].

Попередні дослідження підтвердили зв'язок орнаменту з космогонічними уявленнями трипільців (наприклад, мотиви спіралей трактуються як символи вічності та циклічності). Разом з тим, залишається недостатньо вивченою еволюція стилів орнаменталії та їх функціональне значення в різних регіонах. Таким чином, частина аспектів залишається невирішеною: недостатньо відомо про розвиток релігійних вірувань, про соціальні зміни у пізній період існування трипільської культури, а також про значення окремих символів на кераміці, які потребують глибшого культурного аналізу.

У ході дослідження було виявлено, що релігійні вірування трипільців мали складну структуру, яка включала шанування природних явищ та циклічності життя. Дослідник М. Гнатенко зазначає, що трипільці використовували спіральні та кругові символи, які можна трактувати як уособлення нескінченності [2, с. 115]. Це узгоджується з висновками Н. Коваленко, яка підкреслює, що спіралі на кераміці символізували цикли життя [3, с. 198].

Було також з'ясовано, що соціальна структура трипільської культури зазнавала значних змін у пізній період існування. Згідно з дослідженням В. Іваненка зросла значимість окремих родинних об'єднань, що може вказувати на початок поділу суспільства на соціальні групи [1, с. 119]. Підтвердженням цьому є збільшення різноманіття поховань та появи спеціалізованих ремісничих виробів, таких як керамічні статуетки, що могли слугувати оберегами.

Встановлено, що орнаментальні композиції трипільської кераміки традиційно займають важливе місце в образотворчому мистецтві, ремеслах та дизайні. Сучасні митці, надихаючись етнічними мотивами, включають орнаменти у свої роботи, надаючи їм нового змісту або переосмислюючи в сучасному контексті. Зокрема, такими митцями є Н. Смага та С. Танадайчук [5, 6]. Аналіз робіт митців дає змогу простежити спадкоємність традицій і новаторські підходи до їх інтеграції в мистецтво.

Мисткиня Н. Смага вдало інтегрує символіку трипільської культури у власні художні твори, використовуючи стилізовані зображення фігур та декоративні елементи, що відображають енергетичний і космогонічний характер трипільської цивілізації.

Художні твори С. Танадайчука є прикладом майстерного використання народних мотивів у сучасному контексті. Вони не лише продовжують традиції українського декоративного мистецтва, а й адаптують їх для сучасного сприйняття, розкриваючи багатство фольклору через декоративні образи.

Не лише майстри, а й здобувачі освітньої програми «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Хмельницького національного університету також знаходять джерела натхнення у орнаментальних композиціях трипільської кераміки. Художні образи, які з'являються в результаті таких досліджень, часто лягають в основу під час розроблення задумів для практичних, курсових та кваліфікаційних робіт. Наприклад, художньо-образне рішення та ідею композиції декоративного панно «Із глибини віків» І. Савончик засновано на мотивах трипільської культури (керівник кваліфікаційної роботи – канд .пед. наук, ст. викл. О. Самборська). Також основні результати дослідження І. Баськовою впливу трипільської культури на сучасне українське декоративне

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

мистецтво лягли в основу під час створення декоративного панно «Розмова із Всесвітом» в техніці «нетканый гобелен» (керівник кваліфікаційної роботи – канд. пед. наук, доц. Л. Корницька).

Рис. 1 – Панно «Із глибини віків»,
«джгутова філігрань»,
автор Ірина Савончик,
керівник Олена Самборська.

Рис. 2 – Панно «Розмова із Всесвітом»,
«нетканый гобелен»,
автор Ірина Баськова,
керівник Лариса Корницька.

Підсумовуючи, варто зазначити, що трипільська культура була насичена символікою та глибокими релігійними уявленнями, які досі залишаються мало вивченими. Трипільська кераміка є яскравим прикладом синтезу художнього мислення та духовних уявлень стародавніх народів. Орнаментальна мова трипільців продовжує залишатися джерелом натхнення та наукового інтересу. Таким чином, дослідження майбутніми фахівцями декоративного мистецтва особливостей трипільської кераміки часто лягає в основу їхніх художніх інтерпретацій та спонукає продовжувати пізнавати нашу багатогранну українську культурну спадщину.

Список використаних джерел:

1. Іваненко О. О. Архітектурні особливості поселень трипільської культури. *Археологія України*. 2021. №3. С. 115-124.
2. Гнатенко В. С. Символіка кераміки трипільської культури. *Український історичний журнал*. 2019. №2. С. 98-105.
3. Коваленко П. М. Соціальна структура трипільської культури. *Наукові записки історичного факультету*. 2020. №4. С. 198-215.
4. Семенюк Л. В. Релігійні уявлення трипільців: археологічний аспект. *Вісник археології*. 2018. №6. С. 145-158.
5. Смага Наталія [Електронний ресурс]. *Сайт: Сад Любові та Радості*. URL: <http://slir.masterdesant.com/festival/sample-page/zhyuri-festivalya-konkursu/izobrazitelnoe-iskusstvo/nataliya-smaga/> (дата звернення: 20.11.2024).
6. Танадайчук Сергій Васильович [Електронний ресурс] / назва сайту – Вінницький обласний центр народної творчості/ Режим доступу до ресурсу: / https://www.vocnt.org.ua/master/tanadaychuk_cergiy (дата звернення: 20.11.2024).

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Овсій Є.Г., м. Полтава
pnpu174@gmail.com

**СУЧАСНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ**

Анотація. У статті розглянуто актуальні методи формування підприємницької компетентності у процесі фахової підготовки майбутніх учителів технологій. Акцентовано увагу на таких сучасних методах та умовах ефективного формування підприємницької компетентності.

Ключові слова: підприємницька компетентність, майбутній учитель технологій, проєктне навчання, бізнес-мислення, інновації, педагогічна освіта.

Abstract. The article examines current methods for developing entrepreneurial competence in the process of professional training of future technology teachers. Special attention is given to modern methods and the conditions necessary for the effective formation of entrepreneurial competence.

Keywords: entrepreneurial competence, future technology teacher, project-based learning, business thinking, innovation, teacher education.

Система вищої освіти передбачає підготовку педагогічних кадрів, які не лише володіють професійними знаннями, а й здатні діяти ініціативно, приймати нестандартні рішення, генерувати ідеї та втілювати їх у практику. В цьому контексті особливої актуальності набуває проблема формування підприємницької компетентності у майбутніх учителів технологій — фахівців, які готуватимуть учнів до життя в інноваційному середовищі та досягнення особистого успіху [1; 3].

У публікаціях науковців досліджувалися окремі питання формування у майбутніх учителів підприємницької компетентності, що відображено у працях Ю. Баніт, Г. Дутка, О. Земка, М. Ляшенко, І. Гуменюк та ін. Їх аналіз дів підстави визначити підприємницьку компетентність як інтегровану якість особистості, що поєднує здатність до ініціативи, творчості, самостійного прийняття рішень, управління ресурсами та реалізації ідей із соціальною або економічною цінністю.

Для вчителя технологій ця компетентність виявляється у вмінні організовувати продуктивну діяльність учнів, мотивувати їх до самореалізації, застосовувати елементи бізнес-мислення в освітньому процесі, зокрема під час викладання тем з основ економіки, побуту, дизайну, підприємництва та ін. [2; 4].

Формування підприємницької компетентності у майбутніх учителів технологій передбачає використання комплексу взаємодоповнювальних методів навчання, серед яких пріоритетними є: 1) проєктне навчання — передбачає виконання практичних проєктів, у яких студенти проходять усі етапи реалізації ідеї: від розробки концепції до її презентації. це може бути створення навчального проєкту, стартап-ідеї або майстер-класу з організації власної справи; 2) бізнес-симуляції — дозволяють моделювати підприємницьке середовище, зокрема, у формі ділової гри, в якій студенти розробляють власну справу, аналізують ринки, розподіляють ресурси та приймають управлінські рішення; 3) інтерактивні тренінги — спрямовані на розвиток «м'яких навичок» (soft skills): лідерства, роботи в команді, публічного виступу, критичного мислення, тайм-менеджменту, — що є складовими підприємницької компетентності; 4) кейс-метод — дозволяє аналізувати реальні або змодельовані педагогічні та економічні ситуації, формує аналітичні вміння, навички прийняття рішень та відповідальності за результат; 5) освітні стартап-лабораторії —

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

інтерактивні простори в закладах вищої освіти, у яких здобувачі освіти розробляють власні інноваційні продукти (наприклад, освітні ігри, електронні ресурси, дизайнерські вироби), супроводжуючи їх бізнес-планом і стратегією впровадження.

До основних умов ефективного формування підприємницької компетентності нами віднесено наступні: міждисциплінарна інтеграція навчальних дисциплін; залучення студентів до реальних соціальних і освітніх проєктів; партнерство з роботодавцями, бізнес-структурами, освітніми фондами; розвиток індивідуальних освітніх траєкторій; впровадження цифрових платформ і сервісів у процес підготовки до підприємницької діяльності.

Підприємницька компетентність є важливою складовою професійного становлення майбутнього вчителя технологій, її формування має здійснюватися системно, через інтеграцію сучасних методів навчання, створення проєктно-орієнтованого середовища та розвиток соціального партнерства. Це дозволяє підвищити якість фахової підготовки, забезпечити її відповідність сучасним викликам і потребам суспільства.

Список використаних джерел:

1. Баніт Ю. Формування підприємницької компетентності у процесі практикоорієнтованої підготовки студентів: особистісно-діяльнісний аспект. *Молодь і ринок*. 2019. № 8. С. 129–135.
2. Земка О.В. Модель формування підприємницької компетентності у майбутніх учителів технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики : зб. наук. праць*. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 29(39). С. 110-114.
3. Гуменюк І. Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців педагогічного профілю. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, № 1(26), 2019. С. 52–57.
4. Ляшенко М. Формування підприємницької компетентності у майбутніх учителів технологій. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2016. Вип. 9(3). С. 51-54.
5. Дутка Г. Я. Особливості формування підприємницької компетентності у закладах вищої освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. 2021. № 1. С. 213-223.

Титаренко В.М., м. Полтава

ІНТЕГРАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті схарактеризовано основні положення компетентнісного підходу; розглянуто суть дефініцій «професійна компетентність» різними науковцями; показано значення інтегральної компетентності, як складової професійної компетентності, яка визначає здатність здобувача вищої освіти вирішувати різного роду завдання за допомогою знань, умінь та цінностей.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Ключові слова: інтегральна компетентність, професійна компетентність, здобувачі закладів вищої освіти, професійна освіта, компетентнісний підхід.

У сьогоденні серед пріоритетів, які стоять перед професійною освітою важливу роль займає упровадження компетентнісного підходу. Для модернізації професійної освіти є розробка та впровадження стандартів покращення різних освітніх програм, інтеграція освітньої діяльності у міжнародне співробітництво, оцінка якості знань студентів на вищому рівні, використовуючи програми різних країн, а також упровадження у навчальний процес закладів вищої освіти компетентнісного підходу.

Професор Н.І. Білик зазначає, що при підготовці фахівців освітнього процесу "реалізація модульно-персонологічного підходу дала змогу змінювати напрям розвитку творчого потенціалу вчителя від соціальної технології до персональна-технологій, від об'єкта технологічного впливу до його суб'єкта; забезпечила органічний зв'язок теорії та практики наукової та методичної підготовки слухачів; активну позицію їх у навчальному процесі; єдність навчальної підготовки й підвищення загальної культури слухачів; відповідність планування навчального процесу до логіки науки, яка вивчається, дозволила вийти на розвиток творчого потенціалу конкретного вчителя та на творче мислення всього педагогічного колективу» [1, с.27].

Основні положення компетентнісного підходу у підготовці фахівців професійної освіти перебувають у полі зору вчених України, як: П. Лузан, В. Манько, В. Кремень, Н. Побірченко, С. Сисоєва, В. Ягупов та ін. [4].

Компетентнісний підхід полягає у налаштуванні навчально-освітнього процесу на досягненні інтегральних результатів, до яких належать загальні (базово-ключові) та спеціальні (предметні) компетентності здобувачів вищої освіти.

Так, постановою Кабінету Міністрів України (номер 1341 від 23.11.2011 року) було затверджено національну рамку кваліфікацій (НРК), яка є першим системним і структурованим за компетентностями описом кваліфікаційних рівнів освіти. Цей документ визначає точні поняття та терміни, які суголосні з європейськими термінами (знання; автономність; відповідальність, інтегральна компетентність; кваліфікація; компетентність; результати навчання; уміння тощо).

Як зазначає С.С. Шевчук, "компетентність є сучасним виміром людської освіченості, коли перше місце надається не обсягу вивченого матеріалу, а кінцевому результату, втіленому у здатності діяти у різних умовах і обставинах» [5, с.61].

Дубасенюк О. основними компонентами професійної компетентності визначає: соціально-правову, персональну, спеціальну, аутокомпетентність і екстремальну компетентність [3].

Учені Г. Гуревич та М. Кадемія характеризують термін "професійна компетентність, як інтегральну якість особистості, яка формується на засадах професійно ціннісних орієнтацій, власного мислення та самосвідомості» [2].

Характеризуючи інтегральну компетентність, зазначимо, що вона являє собою опис кваліфікаційного рівня, який визначає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та професійної діяльності.

Отже, у сучасній системі освіти викладачі та здобувачі вищої освіти спираються на особистісно-зорієнтований і діяльнісний методи навчання. Різні види компетентностей, і як одна з основних - професійна, надають особистості під час профорієнтаційних та євроінтеграційних процесів сучасності, інтенсивного розвитку нових освітніх і технічно-технологічних процесів зорієнтуватись у сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Список використаних джерел:

1. Білик Н. І. Модульно-персонологічний підхід до навчального процесу в системі післядипломної педагогічної освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2004. № 6(45). С. 20–27.
2. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Професійна компетентність педагога – необхідна умова його професіоналізму. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 35. С. 9-14.
3. Дубасенюк О. А. Акмеологічний підхід як стратегічний орієнтир особистісно-орієнтованої педагогічної освіти. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. Вип. 84. Житомир-Київ, 2015. С. 25-30.
4. Модульно-компетентнісний підхід у підготовці кваліфікованих робітників будівельної та машинобудівельної галузей : монографія / П.Г. Лузан, В.В. Ягупов, Г.І. Лук'яненко, Т.В. Пятничук, М. І. Михнюк. Київ, 2015. 255 с.
5. Шевчук С. С. Методологічні аспекти компетентнісного підходу до професійної підготовки кваліфікованих фахівців. *Імідж сучасного педагога*. (1(214)), 58–66.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

РОЗДІЛ 3. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шимкова І.В., Бортник О.Б., Табачук М.С., м. Вінниця
irina.shym22@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗЗСО

Анотація. У статті розкрито потенціал платформи Canva як інноваційного інструменту формування художньо-графічної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти. Досліджено методологічні аспекти використання цифрових технологій у розвитку креативності школярів. Представлено детальну характеристику навчальних можливостей Canva через структуровану таблицю, що демонструє її застосування в різних освітніх напрямках.

Ключові слова: Canva, художньо-графічна компетентність, цифрові технології, освітні інновації, графічний дизайн, проектна діяльність, технологічна освіта.

Abstract. The article reveals the potential of the Canva platform as an innovative tool for forming the artistic and graphic competence of secondary school students. The methodological aspects of using digital technologies in developing students' creativity are investigated. A detailed characteristic of Canva's learning opportunities is presented through a structured table demonstrating its application in various educational areas.

Keywords: Canva, artistic and graphic competence, digital technologies, educational innovations, graphic design, project activities, technological education.

Сучасна освіта вимагає впровадження інноваційних технологій, які не лише підвищують якість навчання, але й сприяють розвитку креативності та цифрової грамотності учнів. Важливу роль у цьому процесі відіграє художньо-графічна компетентність, яка є інтегративною характеристикою особистості школяра. Вона визначає емоційно-естетичну спрямованість, здатність до художньо-образного сприйняття та освоєння навколишнього середовища за допомогою графічних методів, а також реалізацію творчих задумів у духовному чи матеріальному вимірі [1].

Ефективним інструментом для розвитку художньо-графічної компетентності в освітньому процесі є використання цифрових платформ, зокрема Canva [2]. Ця платформа надає учням можливість опановувати графічний дизайн, створювати візуальні проекти, працювати з кольором, шрифтами та композицією, що сприяє розвитку їхнього творчого мислення. Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, широкий набір шаблонів і можливість спільної роботи дозволяють ефективно застосовувати Canva у навчальному процесі, інтегруючи традиційні методи художньо-графічного розвитку з сучасними цифровими технологіями [3].

Розглянемо детально навчальні можливості платформи у таблиці 1, яка демонструє, як один цифровий інструмент може розкрити креативний потенціал учнів, підвищити мотивацію до навчання та сформувати важливі компетентності для майбутнього.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Таблиця 1

Напрямок	Типи навчальних матеріалів	Приклади використання	Освітня цінність
Презентації	- Навчальні проекти; - Предметні дослідження; - Творчі звіти; - Конференційні доповіді.	- Огляд історичної теми; - Результати наукового експерименту; - Звіт про екскурсію; - Презентація власного хобі.	Розвиток навичок публічного мовлення. Вміння структурувати інформацію. Опанування цифрових інструментів.
Інфографіка	- Статистичні дані; - Порівняльні таблиці; - Навчальні схеми; - Унаочнення складних процесів.	- Демографічні показники; - Порівняння біологічних видів; - Схема фотосинтезу; - Кліматичні зміни.	Розвиток аналітичного мислення. Вміння презентувати складну інформацію. Креативне опрацювання даних.
Дизайн плакатів	- Тематичні стіннівки; - Інформаційні постери; - Запрошення на заходи; - Обкладинки.	- Екологічні плакати; - Правила безпеки; - Запрошення на шкільний захід; - Портфоліо.	Художньо-естетичний розвиток. Формування комунікативних навичок. Творча самореалізація.
Графічні проекти	- Ілюстрації; - Колажі; - Обробка фото; - Авторські дизайни.	- Ілюстрації до книг; - Сімейний фотоальбом; - Обкладинки зошитів; - Логотипи.	Розвиток креативності. Опанування графічних технік. Цифрова грамотність.
Предметні матеріали	- Навчальні посібники; - Довідкові матеріали; - Методичні картки; - Наочні матеріали.	- Карти для географії; - Схеми для біології; - Історичні шкали часу; - Ілюстрації для літератури.	Підтримка навчального процесу. Унаочнення навчального матеріалу. Міждисциплінарний підхід.

Canva демонструє широкий спектр навчальних можливостей, але особливо цікавим є її потенціал саме на уроках технологій. У традиційному форматі учні часто стикаються з необхідністю створення технологічних карт, схем виготовлення виробів та презентації власних проектів, і саме тут платформа Canva стає незамінним помічником.

Уявімо типовий урок технологій, де школярі мають виготовити виріб – наприклад, невелику годівничку для птахів або органайзер для письмового столу. Раніше учні змушені були витратити багато часу на ручне креслення технологічної карти, малювання ескізів та схем. Canva дозволяє перетворити цей процес на захоплюючу творчу діяльність. Створення технологічної карти на цій платформі перетворюється на окреме мистецтво. Учень може обрати шаблон, який максимально точно відображає послідовність технологічних операцій. Кожен етап можна супроводжувати власними фотографіями, ілюстраціями або піктограмами (рис. 1). Наприклад, при виготовленні годівнички учень має змогу покроково показати процес від вибору матеріалів до фінальної обробки виробу.

Canva надає унікальні можливості для презентації проекту. Замість традиційного усного звіту, школяр може створити повноцінну мультимедійну презентацію, додати фотографії процесу роботи, включити відеогляд виробу, додати анімовані елементи, які розкривають технологічні особливості виготовлення [4].

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

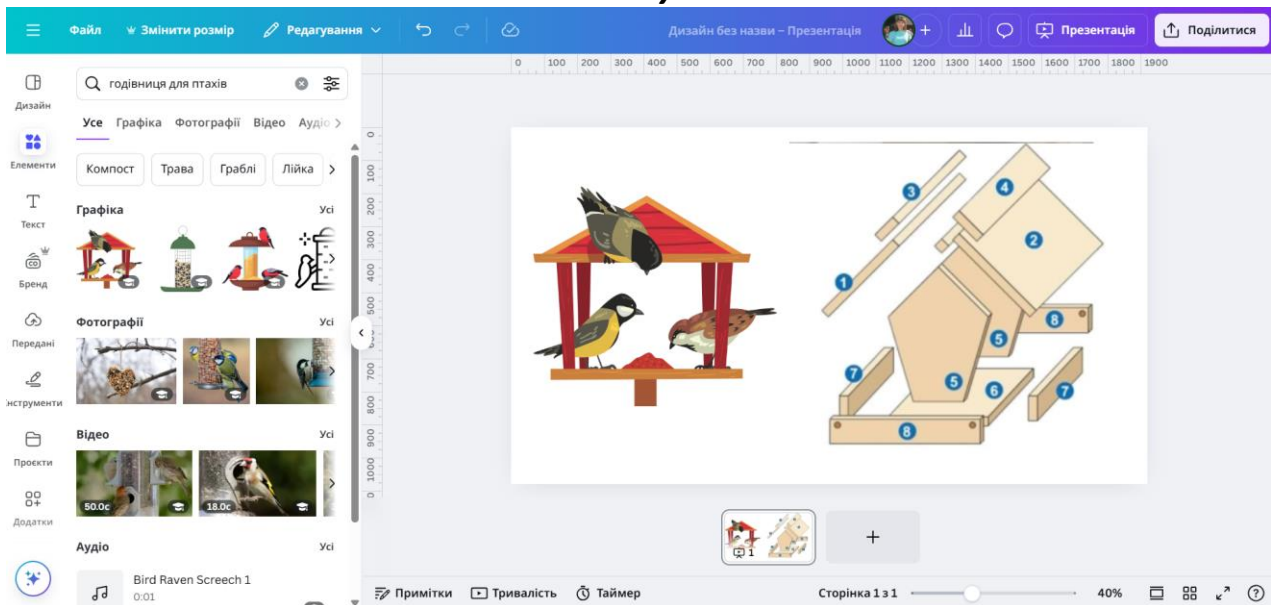

Рис. 1. Підбір ілюстрацій та шаблонів на платформі Canva.

Технологічна карта, створена в Canva, стає не просто технічним документом, а справжнім портфоліо учнівської праці. Її можна роздрукувати, зберегти в електронному вигляді або навіть розмістити на шкільному сайті. Учні отримують можливість не лише демонструвати технічні навички, але й розвивати креативність, дизайнерське мислення та цифрову грамотність.

Звісно, використання онлайн-платформи не замінює практичних навичок ручної праці. Навпаки, вона стає інструментом, який доповнює та підсилює традиційні навчання технологій, даючи учням додаткові можливості для самовираження та професійного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Король А. Формування художньо-графічної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2011. № 39(1). С. 117-126. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2011_39\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2011_39(1)_20). (дата звернення: 15.03.2025).
2. Офіційний сайт Canva. URL: <https://www.canva.com/education/>
3. Шимкова І.В., Никитюк Д.В., Пушкар Л.В. Використання онлайн-платформи Canva для активізації студентів у процесі дистанційного навчання. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць* / О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 91-94.
4. Шимкова І.В., Цвілик С.Д. Дослідження можливостей застосування онлайн-платформи CANVA за умов електронного дистанційного навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій. *Актуальні проблеми технологічної та професійної освіти : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції* / за ред. М. С. Курача, І. В.Цісарук. Кременець: ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2023. С. 158-163.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Ганздій Н.В., м. Вінниця
artgapochka@gmail.com

ВИКЛИКИ, РИЗИКИ ТА БАЛАНС ШІ (ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ) В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

Анотація. Стаття досліджує виклики, ризики та можливості інтеграції штучного інтелекту (ШІ) у мистецьку освіту. Розглядаються як позитивні аспекти використання ШІ – автоматизація процесів, нові форми творчого експерименту, персоналізація навчання – так і загрози, такі як втрата критичного мислення, залежність від алгоритмів, питання авторства та оригінальності творів. Особливу увагу приділено необхідності збереження балансу між традиційними методами викладання та технологічними інноваціями, щоб ШІ залишався інструментом для розширення творчих можливостей, а не заміною людської креативності.

Ключові слова: мистецька освіта, штучний інтелект, творчість, критичне мислення, авторство, баланс.

Annotation. The article explores the challenges, risks, and opportunities of integrating artificial intelligence (AI) into arts education. It examines both the positive aspects – automation of processes, new forms of creative experimentation, and personalized learning – and the risks, such as the loss of critical thinking, dependence on algorithms, and issues of authorship and originality. Special attention is given to the necessity of maintaining a balance between traditional teaching methods and technological innovations so that AI remains a tool for expanding creative possibilities rather than replacing human creativity.

Keywords: arts education, artificial intelligence, creativity, critical thinking, authorship, balance.

Мистецтво відіграє ключову роль у формуванні культурних цінностей і мислення суспільства та розвитку креативності, емоційного інтелекту та критичного мислення. У сучасному світі, де будь яка інформація може стати миттєво доступна, мистецька освіта допомагає людині не лише споживати контент, а й створювати щось унікальне. Людська творчість безпосередньо пов'язана зі свідомістю. Наше творче самовираження у мистецтві є найкращим полотном, для дослідження того, що означає бути людиною, яка наділена свідомістю та емоційністю. [1, с. 305].

Штучний інтелект активно проникає в усі сфери життя, і мистецька освіта не є винятком. Завдяки алгоритмам нейромереж студенти можуть генерувати зображення, аналізувати стилі художників та експериментувати з формами й кольорами. Але в той же час зникає інтелектуальна допитливість. Людина перестає шукати нове – їй достатньо поверхневої інформації.

Цей вплив має дві сторони. Позитивний аспект – штучний інтелект надає доступ до нових інструментів, допомагає автоматизувати типові завдання, відкриває нові можливості для експериментів у творчості, дослідженні та аналізі. А також – негативний вплив, а саме ризики – залежність від технологій може призвести до втрати глибокого творчого мислення, а молодь ризикує більше покладатися на алгоритми, ніж на власні навички та інтуїцію.

Дуже важливо контролювати цей процес, мистецтво може стати більш механічним, позбавленим особистісного вираження. Якщо всі покладатимуться на ШІ, люди втраять індивідуальність та унікальність, які мають найбільшу цінність.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Завдання мистецької освіти – не виключати технології, а навчити використовувати їх свідомо та відповідально. Баланс між технологіями та традицією – це не відмова від інновацій, а їх свідоме інтегрування, яке дозволяє зберегти людську унікальність у мистецтві.

1. Виклики інтеграції ШІ в мистецьку освіту.

Розвиток ШІ стрімко змінює всі сфери життя – від економіки до культури. Разом із новими можливостями він приносить і серйозні виклики, які потребують осмислення та регулювання.

- Етичні питання та авторство, проблема плагіату. ШІ може генерувати тексти, зображення, музику, але генерація – це аналіз, дослідження вже існуючих праць, до баз яких має доступ ШІ. Тож чиє це авторство? Чи можна вважати митцем того, хто просто натиснув кнопку "створити"? Саме це дедалі частіше можна зустріти в сучасному світі - підміну людської творчості та персоналізації та унікальності праць. У мистецтві, літературі та дизайні з'являється дедалі більше робіт, створених за допомогою нейромереж, що ставить під сумнів цінність людської праці [2, с. 30].

- Вплив на ринок праці та професії, автоматизація робочих місць. Вже зараз активно ШІ замінює людей у багатьох сферах – від виробництва до юриспруденції. Це викликає страх перед масовим безробіттям. Існує еволюційний недолік людського мозку – оцінювати величезні об'єми даних та швидко аналізувати та розуміти їх. В творчих спеціальностях все дещо складніше, адже ШІ не здатен і не повинен замінювати людську творчість, а стимулювати її [3, с. 62].

- Маніпуляції та дезінформація. Дезінформаційні новини (часто вони мають маніпулятивну роль) та синтетичні медіа(імітація реальних зображень та відео). Завдяки ШІ можна створювати реалістичні відео та аудіозаписи, які можуть бути використані для обману та маніпуляцій. ШІ працює на основі даних, які можуть містити упередження, і часто підсилює їх, створюючи нерівність у доступі до інформації та можливостей. В умовах війни українці часто стикаються з такими повідомленнями, через які ворог активно сіє паніку, недовіру та непорозуміння всередині нашої країни.

- Вплив на освіту та культуру. В освіті ШІ допомагає персоналізувати навчання, адаптуючи матеріали до актуальних потреб. Проте з'являється ризик втрати критичного мислення, адже студенти можуть покладатися на ШІ, а не розвивати власні навички аналізу [4, с. 30]. У культурі ШІ використовується для створення мистецьких творів, від музики до живопису. Він може відтворити стилі відомих художників, генерувати нові форми мистецтва, але це ставить питання про авторське право та справжню цінність таких творів. ШІ є потужним інструментом розвитку освіти та культури, однак його використання потребує усвідомленого підходу.

- Проблеми конфіденційності та безпеки. Багато компаній використовують ШІ для аналізу поведінки користувачів, що порушує питання приватності. Зі зростанням можливостей ШІ з'являються нові види шахрайства та злому систем.

- Залежність від технологій та втрата критичного мислення. Люди стають залежними від алгоритмів у виборі музики, новин, маршрутів, рішень у бізнесі. Сучасні технології значно спрощують життя, і молодь звикає до швидких результатів без особливих зусиль. Втрата критичного мислення та аналітичних навичок – це те, що відбувається з людиною, коли вона звикає отримувати відповіді за секунди та переставати аналізувати інформацію самостійно. Слабшає пам'ять і увага – мозок, який не напружується - деградує, як м'язи без тренувань. Це небезпечно, тому що людина не розвиває здатність до глибоких роздумів – їй складно аргументувати власну думку.

Штучний інтелект – це не просто технологія, а виклик для всього суспільства. Він змінює нашу культуру, економіку, освіту і навіть спосіб мислення. Головне завдання сучасності – знайти баланс між його можливостями та загрозами, щоб використовувати ШІ на благо, не втрачаючи при цьому людяності.

2. Ризики застосування ШІ в мистецькій освіті.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

- Заміщення викладача. Штучний інтелект може стати корисним інструментом у навчанні, забезпечуючи швидкий доступ до знань, аналізуючи стилі та пропонуючи технічні рішення. Проте живе спілкування з викладачем залишається незамінним, адже саме він навчає критично мислити, інтерпретувати, виражати емоції та знаходити індивідуальний підхід.

- Етичні питання: авторство та плагіат. Використання ШІ для створення творів мистецтва викликає суперечки щодо авторства – чи можна вважати творцем таку людину, яка лише задала параметри? Виникає високий ризик плагіату, адже ШІ може відтворювати чужий стиль, не усвідомлюючи меж авторських прав та порушуючи їх.

- Зміна підходу до оцінки мистецьких робіт. Важливо розрізняти роботи, створені за допомогою ШІ, та ті, де ШІ був лише інструментом та допоміжним засобом. Оцінювання має враховувати не тільки фінальний результат, а й творчий процес, оригінальність і внесок автора. Штучний інтелект не може повністю замінити викладачів, але його інтеграція в освіту вимагає нового підходу до навчання, оцінювання та визначення творчого авторства.

3. Баланс між традиційними та технологічними методами. Знайти баланс між традиційною мистецькою освітою та ШІ можна через усвідомлене використання технологій, що зберігає творчу автентичність і водночас відкриває нові можливості. Ось кілька ключових підходів:

- розглядати ШІ як інструмент, а не заміну. Використовувати ШІ для аналізу стилів, генерації референсів, автоматизації рутинних задач. Але не дозволяти ШІ приймати творчі рішення за художника;

- поєднувати традиційні та цифрові методи. Навчати студентів як класичним технікам (рисунок, живопис, скульптура), так і цифровим технологіям (графічні редактори, 3D-моделювання, генеративне мистецтво). Давати можливість працювати в обох сферах і знаходити власний баланс;

- навчати критичному мисленню та стимулювати усвідомлене використання ШІ (коли варто використовувати, а коли краще працювати власноруч);

- обговорювати етичні питання: авторство, оригінальність, відповідальність митця. Використовувати ШІ для персоналізації навчання. Але важливо не замінювати живий контакт та індивідуальну взаємодію;

- впроваджувати проєктний підхід. Заохочувати студентів створювати проєкти, де ШІ є частиною процесу, а не його основою. Наприклад, поєднання ручного малюнка та цифрової обробки, використання нейромереж, як джерела натхнення.

- підтримувати живу комунікацію та колаборацію. Залишити в центрі мистецької освіти живе обговорення, спільні виставки, майстер-класи;

Отже, баланс у мистецькій освіті — це усвідомлений вибір між традиційними та технологічними методами. Використовувати ШІ потрібно як розширення можливостей, а не як спрощення творчого процесу. Освіта як простір для експериментів, але з увагою до етики та розвитку креативності.

Творчість – це те, що підтверджує: люди – не машини. Хоча сучасний штучний інтелект далекий від людської креативності, він відіграє свою роль у тому, щоб зробити нас більш креативними.

Список використаних джерел:

1. Маркус де Сейтуа, Код творчості: Як штучний інтелект вчиться писати, малювати, думати, ArtHuss, 2023. 320 с.
2. Андрощук А. Г., Малюга О. С. Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан і тенденції. *International Science Journal of Education and Linguistics*. 3(2), 2024. С. 27–35.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

3. Штучний інтелект у вищій освіті: ризики та перспективи інтеграції: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 липня. 11 серпня 2024 року. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. 328 с.

4. Куцак Лариса Вікторівна, Штучний інтелект у сучасній освіті: перспективи застосування та виклики, 2024, с.34 file:///C:/Users/gandz/Downloads/27-37.pdf

Цвілик С.Д., Коваль С.Д., Охота С.М., м. Вінниця
tsvilyksv@gmail.com

МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО КРЕСЛЕНИКА ГЕОМЕТРИЧНОЇ МОДЕЛІ

Анотація. В статті розглянуто сутність тривимірного моделювання геометричних тіл засобами логічних операцій у середовищі КОМПАС-3D. Визначено, що моделювання технічних і фізичних явищ, просторових об'єктів на комп'ютері замінює реальний простір віртуальним і досліді, що проводилися раніше в окремих освітніх закладах, в природничо-наукових лабораторіях (складні, високовартісні й небезпечні досліді), просторові перетворення геометричних і технічних об'єктів, явища, недоступні для спостереження, моделюються і стають доступними.

Ключові слова: креслення, геометричні тіла, тривимірна модель, комп'ютерне моделювання, середовище КОМПАС-3D, логічні операції.

Abstract. In the article the essence of three-dimensional modeling of geometric bodies by means of logical operations in the environment of KOMPAS-3D is considered. It is determined that the simulation of technical and physical phenomena, spatial objects on a computer replaces real virtual space and experiments that were carried out earlier in separate educational institutions, in natural science laboratories (complex, expensive and dangerous experiments), spatial transformations of geometric and technical objects, phenomena that are not available for observation, are modeled and become available.

Keywords: drawing, geometric bodies, three-dimensional model, computer modeling, environment KOMPAS-3D, logical operations.

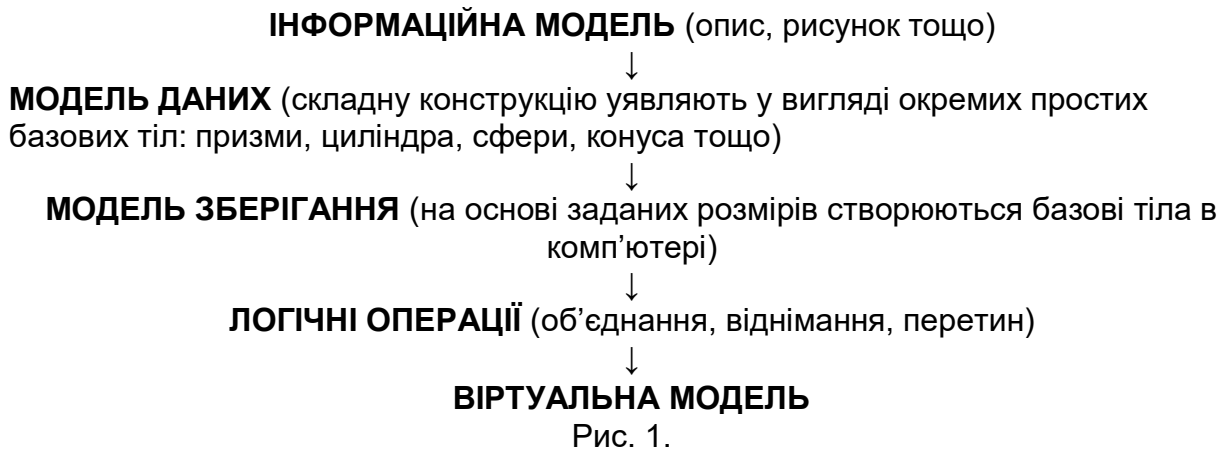
У розробці комп'ютерних навчальних програм головними чинниками мають бути не кількість, а якість. В даний час високоякісних навчаючих програм недостатньо, хоч і перелік розширюється. Значно ускладнює справу неопрацьованість психолого-педагогічних проблем комп'ютерного навчання. Виділяють три групи стрижневих проблем даної галузі. Перша група проблем пов'язана з теоретичними основами навчання. Ефективність програм багато в чому залежатиме від того, на якому теоретичному фундаменті вони будуються, які психолого-педагогічні ідеї реалізують. Другу групу складають проблеми створення обґрунтованої технології комп'ютерного навчання як системи засобів для реалізації навчальної діяльності і способів функціонування самої системи. Третю групу складають психолого-педагогічні проблеми проектування навчальних програм, за допомогою яких та або інша технологія навчання може бути застосована в реальному освітньому процесі[68].

Низка дослідників відзначають значні можливості використання комп'ютера як інструменту моделювання. Моделювання технічних і фізичних явищ, просторових об'єктів на комп'ютері замінює реальний простір віртуальним і досліді, що проводилися раніше в окремих освітніх закладах, в природничо-наукових лабораторіях (складні, високовартісні й

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

небезпечні досліді), просторові перетворення геометричних і технічних об'єктів; явища, недоступні для спостереження, моделюються і стають доступними [1; 5; 7; 8].

Процес створення твердотільної моделі у сучасних системах можна подати у вигляді такої схеми (рис. 1), що складається з трьох пропедевтичних моделей (інформаційна, даних, зберігання) та логічних операцій їхньої обробки для створення віртуальної моделі.

За цією схемою можна створити модель складної конструкції.

Формування об'ємних базових тіл у КОМПАС-3D здійснюється переміщенням у просторі плоского контуру. Наприклад, переміщення прямокутника у напрямі, перпендикулярному його площині, дозволить створити призму (рис. 2).

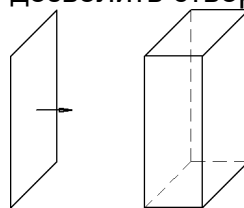

Рис. 2.

Для створення циліндра обертання можна скористатись переміщенням кола у напрямі нормалі, але при формуванні поверхні обертання складнішої форми раціонально попередньо зобразити контур за допомогою ламаної лінії і задати вісь обертання (рис. 3), а потім виконати поворот на 360°.

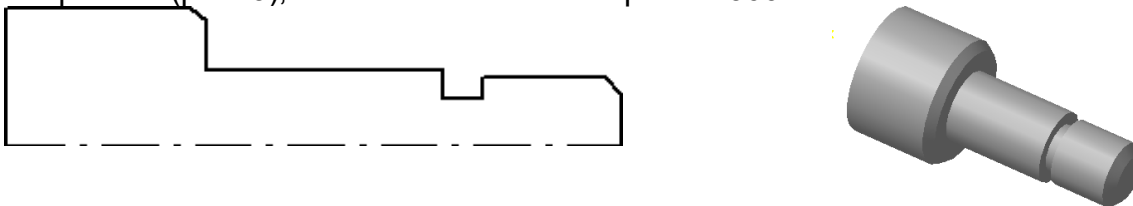

Рис. 3.

Створення трубчастої поверхні здійснюється кінематичним переміщенням кола по напрямній лінії (рис. 4).

Рис. 4.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

У КОМПАС-3D плоску фігуру, за допомогою якої формується тіло, прийнято називати **ескізом**, а спосіб переміщення – **операцією**. Ескіз розташовується в одній із стандартних площин проекцій на одній з плоских граней, що належать моделі, або на допоміжній площині, положення якої визначено користувачем.

Так як ескіз будується у площині, то для його побудови використовується середовище створення графічного документу, відповідно *інструментальна панель геометрії, редагування, параметризації* тощо. Він є набором геометричних примітивів (відрізків, дуг, сплайнів). Для створення ескізу можна скопіювати раніше створений фрагмент графічного документу.

Основними операціями моделювання є наступні:

- **операція витискування** – витискування плоского контуру (ескізу) в напрямі нормалі до цього контуру (рис. 2);
- **операція обертання** – обертання контуру навколо вісі (вісь виконується з типом лінії **Осьова**), що лежить у площині контуру (рис. 3);
- **кінематична операція** – переміщення контуру вздовж напрямної (рис. 4);
- **операція за перерізами** – побудова тривимірного об'єкта за кількома контурами (перерізами), площини яких паралельні (рис. 5).

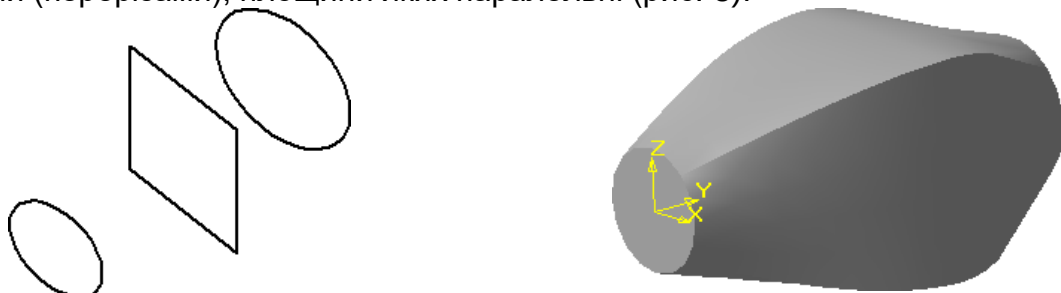

Рис. 5.

Кожна операція має різні модифікації, що дозволяють розширити можливості конструювання моделі. Наприклад, у процесі витискування багатокутника можна додатково задати напрям і кут нахилу, і тоді замість призми одержати зрізану піраміду.

Крім того, якщо конструкція складна, то основних операцій для її створення буває недостатньо. Така конструкція одержується об'єднанням (додаванням) і відніманням додаткових об'ємів. Перед побудовою кожного додаткового об'єму створюється новий контур (ескіз). Прикладами додавання об'єму слугують виступи, ребра жорсткості, бобишки, а прикладами віднімання об'єму – отвори, вирізи, канавки, проточки тощо.

У процесі конструювання об'ємних моделей варто використовувати такі поняття: **грань** – гладка частина поверхні (плоска чи криволінійна); **ребро** – пряма чи крива лінія перетину двох сусідніх граней; **вершина** – точка перетину ребер; **тіло моделі** – частина простору, що обмежена гранями моделі (цій частині присвоюються властивості матеріалу, з якого згодом буде виготовлена деталь). За створеною моделлю можна визначити масо-інерційні характеристики і виконувати розрахунки на міцність, теплові розрахунки тощо.

Побудову нової моделі варто починати з аналізу інформаційної моделі і уявного поділу на окремі прості тіла (призму, циліндр, конус тощо). Потім визначається базове тіло, до якого будуть додаватися або відніматися інші елементи конструкції.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Починається створення моделі з базового тіла. Для входу в середовище тривимірного моделювання натискаємо **<Деталь>** . На екрані з'явиться вікно нової деталі. Діалогове вікно **«Дерево побудови»**, буде містити найменування деталі (за замовчанням **Деталь**), три стандартні площини, значок, що символізує початок координат.

Починаємо побудову зі створення контуру (ескізу) базового тіла, для цього в дереві побудови обираємо елемент **Площина XY** (фронтальна площина) і клацанням миші вводимо умовне її зображення. Можна обрати іншу площину (**Площина ZX** (горизонтальна), **Площина ZY** (профільна)). Розташування площин співпадає з розташуванням стандартних, що прийняті в інженерній графіці, але розташування осей відрізняється від загальноприйнятих і обирається відповідно до розташування осей на екрані дисплею. Вибір не буде впливати на форму і розміри майбутньої моделі, від нього буде залежати лише орієнтація у просторі.

Площина на екрані відображається у вигляді прямокутного фантома зеленого кольору, що переміщується у просторі за допомогою **поля орієнтації**. По периметру і в центрі фантома розташовуються базові точки, які можна переміщувати в різні сторони, при цьому прямокутник буде збільшуватися або зменшуватися. Центральна точка визначає положення прямокутника, а інші його ширину й висоту (рис. 6). Так як фантом лише символізує безмежну площину, то побудови можуть розташовуватися по екрану незалежно від розмірів прямокутника. Якщо умовне зображення заважає, то клацання миші в будь-якому місці робочого поля видалить фантом.

Ескіз зручно будувати, якщо обрана площина розташовується паралельно до екрану, тому для побудови у фронтальній площині доцільно обрати орієнтацію - **Спереду**, в горизонтальній – **Зверху**, в профільній – **Зліва**. Після вибору площини та орієнтації для побудови контуру необхідно натиснути кнопку на панелі керування **<Ескіз>** , тоді система перейде в режим **створення і редагування ескізу**. Цей режим відповідає середовищу створення графічних документів, тому в лівій верхній частині екрану з'явиться інструментальна панель для **плоскої геометрії**.

Так як більшість моделей створюються витискуванням деякого контуру (ескізу), то при формуванні контуру важливо дотримуватись таких **правил**:

1. Контур розуміється як будь-який лінійний об'єкт або сукупність послідовно з'єднаних лінійних об'єктів (відрізків, дуг, сплайнів).
2. Контур завжди виконується одним типом лінії **Основна**. Вісь обертання виконується типом лінії **Осьова**.
3. Контур не має точок самоперетину, перетину з іншим контуром або ліній накладення (рис. 7).

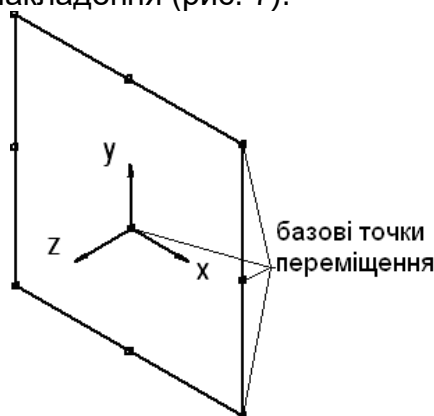

Рис. 6.

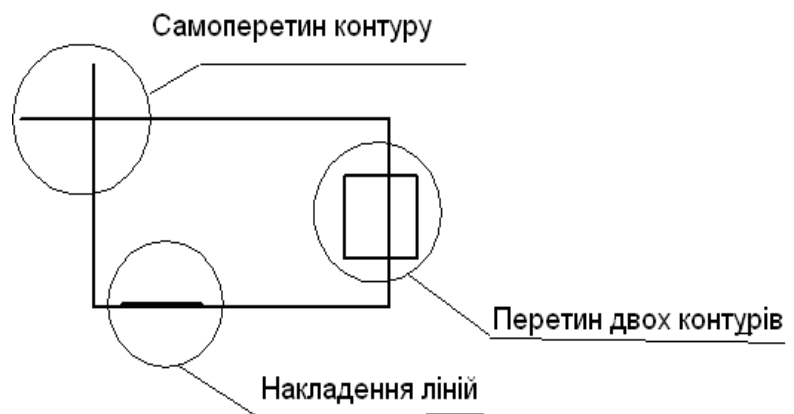

Рис. 7.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Найбільш важко знайти накладення ліній, так як часто одна лінія знаходиться зверху іншої. Щоб видалити накладену лінію, можна за допомогою кнопки вирізати контур, а потім поновити зображення і виявлену залишкову лінію видалити, після чого за допомогою кнопки **<Вставити з буферу>** повернути видалений раніше контур.

4. При виконанні суцільного тіла за допомогою операції витискування контур має бути замкненим, інакше комп'ютер створить тонкостінну оболонку (рис 8).

5. Ескіз базової деталі може містити один або кілька контурів. Якщо контур один, то він може бути незамкнутим, якщо кілька - то всі вони мають бути замкненими. Причому один контур зовнішній, а всі інші вкладаються в нього (рис. 9).

6. Допускається лише один рівень вкладення.

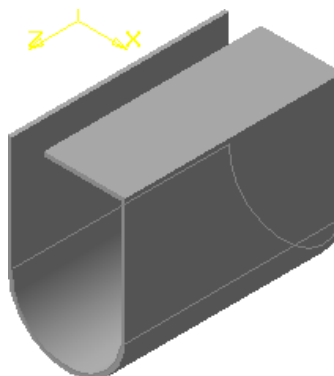
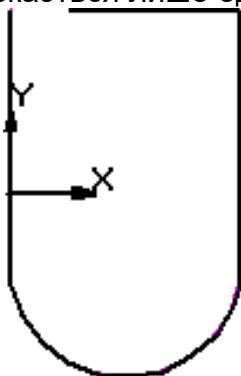

Рис. 8.

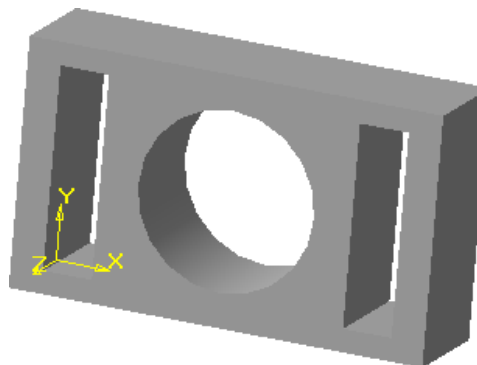
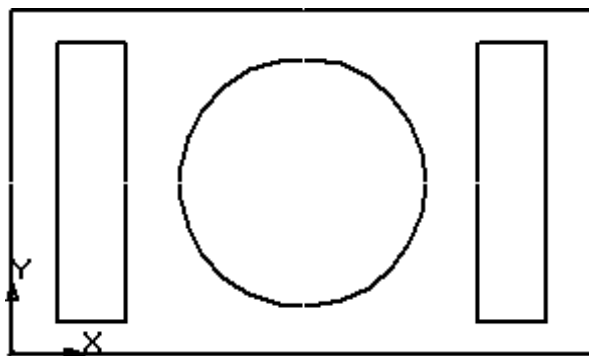

Рис. 9.

Комп'ютерне моделювання тривимірних моделей надає можливості їхнього використання в проектній діяльності як для побудови креслень, так і для виконання різноманітних розрахунків на міцність, теплостійкість, довговічність тощо. За допомогою комп'ютера значно скорочуються витрати часу на виготовлення конструкторської документації і поліпшується якість її виготовлення, точність розрахунків. За допомогою комп'ютерного моделювання можна створювати різноманітні складні моделі як за формою, так і за розмірами. Саме моделювання геометричних об'єктів є важливим процесом просторового уявлення і усвідомлення задуму конструктора, наступним кроком проектної діяльності якого є створення робочих креслень деталей, конструкторської, нормативно-довідкової та технологічної документації тощо. Значною перевагою комп'ютерного моделювання є створення баз даних про геометричні об'єкти, їхнє збереження та поширення для можливого застосування у сучасних системах автоматизованого проектування.

Значні можливості комп'ютерного моделювання дозволяють проектувати геометричні моделі різної складності, використовувати їх у розрахунках на міцність, в рекламних та дизайнерських програмах. За моделлю можна створити асоціативне

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

креслення. За умов застосування традиційного процесу конструювання обмін інформацією здійснюється на основі конструкторської, нормативно-довідкової та технологічної документації. Комп'ютерне подання геометричного об'єкта загальної бази даних сприяє ефективному функціонуванню програмного забезпечення САПР.

Список використаних джерел:

1. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д., Шимкова І.В. Особливості графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій на засадах компетентнісного підходу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: «ВПЦ», 2018. С. 96-104.
2. Глуханюк В.М., Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Застосування системи управління навчанням COLLABORATOR у створенні електронного освітнього середовища з підготовки педагогів середньої та професійної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць*. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2021. Вип. 62. С. 5-18.
3. Гуревич Р.С., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Алгоритмізація пізнавальної діяльності студентів під час вивчення нарисної геометрії і креслення у ВНЗ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 55. 350 с.
4. Гуревич Р.С., Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С. Графічна підготовка майбутніх учителів технологій і креслення в умовах інформатизації освітнього процесу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. наук. пр.* Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. Вип. 54. С. 50-56.
5. Цвілик С.Д. Застосування наступності у формуванні наукових понять у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді: Збірник наукових праць*. Вінниця, 2004. Вип. 10. С. 197-199.
6. Цвілик С.Д., Сологуб Ю.С., Злагодюк М.С. Комп'ютерно-орієнтоване навчання креслення учнів профільної школи засобами системи КОМПАС 3D. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 18-24.
7. Цвілик С.Д., Головін Р.О., Томашенко В.А. Особливості педагогічних програмних засобів комп'ютерно-орієнтованого навчання графічних знань учнів старшої школи. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 117-124.
8. Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Обґрунтування компетентнісної графічної підготовки вчителя трудового навчання та технологій і викладача професійної освіти засобами матричного моделювання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наук. праць*. Вип. 53. Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2019. С. 227-234.
9. Iryna Shymkova, Oksana Marushchak, Svitlana Tsvilyk, Vitaliy Hlukhaniuk, Volodymyr Harkushevskiy. Application of upcycling technology in the project activity of future teachers of labor education and technology. ENVIRONMENT. TECHNOLOGY.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

RESOURCES. Proceedings of the 15 th International Scientific and Practical Conference on June 27 th–28th, 2024. Volume II, I: Rezekne Academy of Technologies, Rezekne, Latvia, 2024. P. 485-492. <https://journals23.rta.lv/index.php/ETR/issue/view/212>

10. Iryna Shymkova, Svitlana Tsvilyk, Vitalii Hlukhaniuk, Viktor Solovei, Volodymyr Harkushevskiy USE OF Learning management system ILIAS in teaching technologies for intending teachers of secondary and vocational education. Rezekne: Rezeknes Tehnologiju akadēmija. 2021. Volume V. p. 470-482. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6313>.

11. Shymkova, I., Tsvilyk, S., Hlukhaniuk, V., Marushchak O. Content modeling and organization of environmental training of the future labor training teacher in higher education institutions. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION/ Proceedings of the International Scientific Conference. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija. Volume I, May 26th, 2023. 275-288. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/7129/6078> . <https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7129>

Шимкова І.В., Нікітіна І.І., Никитюк Д.В., м. Вінниця
irina.shym22@gmail.com

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ STEAM-ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті розглядається роль STEAM-проектів у формуванні ключових компетентностей учнів старшої школи на уроках технологій. Визначено основні компетентності відповідно до Концепції Нової української школи та проаналізовано, як їх розвиток відбувається через інтеграцію науки, технологій, інженерії, мистецтва та математики. Особлива увага приділяється практичним аспектам впровадження STEAM-підходу, його впливу на навчальну мотивацію учнів, міждисциплінарний підхід та підготовку до реальних викликів сучасного світу.

Ключові слова: STEAM-освіта, ключові компетентності, старша школа, уроки технологій, міждисциплінарний підхід, проектне навчання, інноваційні освітні методики.

Abstract. The article examines the role of STEAM projects in the formation of key competencies among high school students in technology lessons. The main competencies are identified according to the Concept of the New Ukrainian School, and their development through the integration of science, technology, engineering, art, and mathematics is analyzed. Special attention is given to the practical aspects of implementing the STEAM approach, its impact on students' learning motivation, interdisciplinary connections, and preparation for real-world challenges.

Keywords: STEAM education, key competencies, high school, technology lessons, interdisciplinary approach, project-based learning, innovative educational methods.

У сучасному світі, який швидко змінюється під впливом технологічного прогресу та глобалізації, освіта постає перед новими викликами. Одним із ключових завдань сучасної освіти є формування у учнів компетентностей, необхідних для успішного життя в суспільстві XXI століття. Ці компетентності включають критичне мислення, креативність, здатність до спілкування та співпраці, а також готовність до вирішення складних проблем. У цьому контексті особливо актуальною стає інтеграція

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

інноваційних підходів до навчання, зокрема STEAM-освіти, яка об'єднує науку (Science), технології (Technology), інженерію (Engineering), мистецтво (Art) та математику (Mathematics) [1; 5].

STEAM-освіта виступає як ефективний інструмент для формування ключових компетентностей учнів старшої школи. Саме на цьому етапі навчання молоді формується їхня готовність до дорослого життя, професійна орієнтація та здатність адаптуватися до нових умов. STEAM-проекти дозволяють учням застосовувати теоретичні знання на практиці, розвивати креативність, працювати в команді та знаходити інноваційні рішення реальних проблем. Такий інтегрований підхід не лише підвищує мотивацію до навчання, але й сприяє глибшому розумінню взаємозв'язків між різними галузями знань.

Ключові компетентності є інтегрованими характеристиками особистості, які включають знання, навички, ставлення та здатність застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях. Для учнів старшої школи ці компетентності набувають особливого значення, оскільки саме на цьому етапі формується база для подальшого професійного та особистісного розвитку. STEAM-проекти є одним із найефективніших інструментів завдяки своєму міждисциплінарному характеру та акценту на практичне застосування знань. Серед основних ключових компетентностей можна виділити [2]:

1. **Спілкування державною мовою.** У Концепції НУШ акцентується важливість володіння державною мовою як основним інструментом для ефективного спілкування, самореалізації та участі у суспільному житті.

STEAM-проекти передбачають активну комунікацію між учасниками групи, вчителями та експертами. Учні навчаються чітко формулювати свої думки, презентувати результати роботи та захищати свої ідеї. Наприклад, під час створення екологічного проекту учні мають пояснити свою ідею, обґрунтувати вибір технологій та представити план реалізації українською мовою. Це допомагає їм покращити навички мовлення та письма.

2. **Математична компетентність.** За НУШ, математична компетентність включає здатність застосовувати математичні знання для розв'язання практичних задач, аналізу даних та прогнозування результатів.

STEAM-проекти часто вимагають використання математичних моделей для розрахунків, наприклад, при конструюванні механізмів, програмуванні або аналізі даних. Наприклад, під час розробки прототипу моста учні застосовують знання з геометрії та фізики для розрахунку міцності конструкції. Такий підхід допомагає учням побачити практичну користь від математики.

3. **Природничо-наукова компетентність** передбачає здатність розуміти природничі закони, проводити експерименти та застосовувати наукові знання для вирішення проблем.

STEAM-проекти часто базуються на природничих науках. Наприклад, під час створення сонячного колектора учні досліджують принципи фізики та хімії, щоб зрозуміти, як працює енергетичне перетворення. Такий підхід не лише розвиває наукове мислення, але й демонструє практичну значущість наукових знань.

4. **Технологічна компетентність** включає здатність використовувати сучасні технології для створення продуктів, розв'язання проблем та інновацій. STEAM-проекти безпосередньо пов'язані з технологіями. Наприклад, під час роботи з 3D-принтером або програмування робота учні опановують технічні навички та вчаться інтегрувати технологічні інструменти у свій проект. Це допомагає їм стати більш впевненими користувачами технологій.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

5. *Інформаційно-цифрова компетентність.* Ця компетентність охоплює здатність ефективно працювати з цифровими інструментами, аналізувати інформацію та використовувати її для навчання та професійної діяльності.

У STEAM-проектах учні активно використовують цифрові платформи для пошуку даних, моделювання процесів та співпраці в онлайн-середовищі. Наприклад, під час створення веб-сайту або мобільного додатку учні вчаться працювати з програмними інструментами та аналізувати користувацькі потреби. Це сприяє розвитку цифрових навичок.

6. *Соціальна та громадянська компетентності* передбачають здатність працювати в команді, брати участь у громадському житті та дотримуватися етичних норм.

STEAM-проекти часто виконуються у групах, що сприяє розвитку співпраці та соціальної відповідальності. Наприклад, під час розробки проекту для поліпшення доступності міста для людей з особливими потребами учні навчаються враховувати інтереси інших, працювати в команді та брати участь у розв'язанні суспільних проблем. Це формує громадянську відповідальність.

7. *Культурна компетентність.* За НУШ, ця компетентність включає розуміння культурного розмаїття, повагу до традицій та здатність використовувати мистецтво для самовираження.

STEAM-підхід інтегрує мистецтво у навчальний процес. Наприклад, під час дизайну продукту або створення мультимедійного проекту учні використовують елементи візуального мистецтва для покращення зовнішнього вигляду продукту, що допомагає їм розвивати культурну чутливість та творчість.

Кожна з ключових компетентностей, визначених у Концепції Нової української школи, знаходить своє відображення у STEAM-проектах. Такий інтегрований підхід не лише забезпечує формування необхідних навичок, але й допомагає учням побачити практичне значення знань у реальному житті.

Аналізуючи досвід впровадження STEAM-проектів у старшій школі, представлений у роботах українських дослідників, можна виділити низку успішних практик та підходів. Особливої уваги заслуговує дослідження Морзе Н.В., Гладун М.А. та Дзюби С.М., в якому детально проаналізовано досвід навчання робототехніки у загальноосвітніх навчальних закладах та описано спеціалізовані набори для проведення занять, що дозволяють ефективно реалізовувати навчальні завдання й проектну діяльність учнів з інтеграцією предметів STEM-освіти [3].

У збірнику «STEM-школа-2022» представлено науково-теоретичні та практичні аспекти розвитку STEAM-освіти в Україні, зокрема методологічні підходи до проектно-дослідної діяльності, а також практичні кейси з розробками STEM-проектів, уроків та заходів, що можуть бути ефективно використані для формування ключових компетентностей учнів у рамках Нової української школи.

Проаналізувавши зарубіжний досвід впровадження STEAM-проектів, представлений у книзі «STEAM Education: Theory and Practice», ми виявили низку ефективних практик, які мають потенціал для адаптації в українському освітньому середовищі [4]. Книга містить приклади успішних проектів з різних країн, які демонструють інноваційні підходи до інтеграції науки, технологій, інженерії, мистецтва та математики. Особливо цінними для формування ключових компетентностей учнів старшої школи виявилися міждисциплінарні проекти, які поєднують технологічні рішення з реальними суспільними проблемами та сприяють розвитку критичного мислення, креативності та навичок співпраці.

STEAM-проекти є ефективним інструментом для формування ключових компетентностей учнів старшої школи, оскільки вони поєднують практичне

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

застосування знань з розвитком критичного мислення, креативності, співпраці та цифрових навичок. Їх інтегрований характер дозволяє учням побачити взаємозв'язки між різними галузями знань, а акцент на вирішення реальних проблем формує готовність до життя в сучасному суспільстві. Однак успішна реалізація таких проєктів потребує системної підтримки у вигляді достатнього обладнання, підвищення кваліфікації вчителів та розробки методичних матеріалів, що створює перспективи для подальших досліджень та удосконалення практики.

Список використаних джерел:

1. Hlukhaniuk V, Solovei V., Tsvilyk S., Shymkova I. STEAM Education as a Benchmark for Innovative Training of Future Teachers of Labour Training and Technology. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 22th–23th, 2020. Rēzekne : Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, 2020. P. 211–221. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2020vol1.5000>
2. Концепція Нової української школи : затверджено наказом МОН України від 26.06.2017 № 826 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua>. (дата звернення: 15.02.2025)
3. Морзе Н.В., Гладун М.А., Дзюба С.М. Формування ключових і предметних компетентностей учнів робототехнічними засобами STEM-освіти. Київ: ACCORD GROUP, 2018. С. 37-52.
4. STEAM Education: Theory and Practice / ed. by Myint Swe Khine, Shaljan Areepattamannil. – Cham : Springer, 2019. – DOI: 10.1007/978-3-030-04003-1. – ISBN 978-3-030-04003-1.
5. Шимкова І. В., Цвілик С. Д., Гаркушевський В. С. STEAM-підхід як засіб розвитку творчих здібностей у підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Вип. 56. Редкол.- Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2020. С. 173-184. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2020-56-173-184>

Гаркушевський В.С., Бондарь М.В., Линник В.Ю., м. Вінниця
ktoebgd@gmail.com

**КОМП'ЮТЕРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДЕТАЛЕЙ СКЛАДНИХ ГЕОМЕТРИЧНИХ ФОРМ В
ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ**

Анотація. В статті аналізуються функції і логічні операції комп'ютерного моделювання деталей складних геометричних форм й аналізу їх геометричної форми, що застосовуються у процесі виготовлення креслеників та в навчанні графічних дисциплін у середній, професійній школі та в закладах вищої освіти. Визначено особливості комп'ютерного моделювання й аналізу геометричної форми деталі за допомогою графічного редактора КОМПАС-3D та їхнє можливе використання в окремих галузях виробництва та в освітньому процесі. Встановлено, що застосування комп'ютерних моделей в аналізі геометричної форми предмета активізує освітній процес, прискорює процеси проєктування, оновлює графічні знання на основі сучасних комп'ютерних технологій.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Ключові слова: системи моделювання, комп'ютерна графіка, технології, освіта.

Abstract. The article analyzes the functions and logical operations of computer modeling of parts of complex geometric shapes and the analysis of their geometric shape, which are used in the process of making drawings and in teaching graphic disciplines in secondary, vocational schools and higher education institutions. The features of computer modeling and analysis of the geometric shape of a part using the KOMPAS-3D graphic editor are determined and their possible use in certain industries and in the educational process. It is established that the use of computer models in the analysis of the geometric shape of an object activates the educational process, accelerates design processes, and updates graphic knowledge based on modern computer technologies.

Keywords: modeling systems, computer graphics, technologies, education.

Компас-3D надає можливості швидкого виконання моделей і креслень відповідно до вимог Єдиної системи конструкторської документації (ЕСКД) і набув широкого поширення. Інтерфейс продукту орієнтований на використання інженерними працівниками. Перехід від кульмана до комп'ютера в системі Компас нескладний, але користувач має мати певний рівень графічної підготовки. Тому в умовах навчання графічний редактор може бути застосований фрагментарно. Компас-3D оснащено параметрами забезпечення вимог ЕСКД щодо виконання конструкторських документів: зображення, лінії, текст, основні написи тощо. Об'ємна бібліотека різних елементів, конструкцій є важливою допомогою в роботі. Для оформлення креслеників та виконання певних позначень в навчанні технічного креслення використовуються спрощення. До них відносять, насамперед, основний напис, специфікацію, позначення з'єднань тощо. Для ефективного й швидкого використання програми необхідно виконати певні налаштування. Першим кроком в засвоєнні можливостей програми є налагодження параметрів редактора і вивчення його функцій. Серед важливих характеристик програми варто відмітити узагальнення характеру подібних побудов і параметрів.

Процес 3D-моделювання може бути представлений через створення тривимірної моделі об'єкта за допомогою спеціального програмного забезпечення. Створена 3D-модель подається у вигляді програмного коду, відображається вручну або автоматично за допомогою двохвимірної зображення, що створюється за допомогою процесу рендерингу.

Короткий аналіз досліджень проблеми. Рендеринг (англ. rendering – візуалізація, проявлення, підмальовування, подання) – це процес одержання зображення за моделлю за допомогою комп'ютерної програми. В цьому розумінні модель є описом тривимірних об'єктів певною мовою програмування у вигляді структури даних (геометричні дані, положення у просторі, розташування спостерігача, світловий розподіл та кольорова гама тощо). Зображення у цьому процесі є цифровим растровим.

Рендеринг є синонімом візуалізації (комп'ютерна візуалізація – комп'ютерний рендеринг) як процесу, а рендер відповідно є синонімічним відображенням готового зображення (візуалізований об'єкт – рендер). Для візуалізації створюються самостійні програмні пакети – рендери, що інтегруються з програмами тривимірного моделювання, анімації, відеомонтажу, 2D малювання та фото редагування.

Система «Компас-3D» містить такі компоненти: система тривимірного твердотілого моделювання, універсальна система автоматизованого проектування «Компас-Графік» і модуль формування специфікацій. Ключовою особливістю

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

«Компас-3D» є використання власного математичного ядра і параметричних технологій. Підсистема «Компас-Графік» призначена для автоматизації проектно-конструкторської діяльності в різних галузях (машинобудування, архітектура, будівництво) під час створення креслень окремих деталей та складальних одиниць, схем, специфікацій, таблиць, інструкцій, розрахункових проектів, технічних умов, текстових та інших документів.

Іноді в машинобудуванні зустрічаються деталі, які мають елементи конструкції, що є поверхнями змінного перерізу. В КОМПАС-3D існують значні можливості побудови моделей такого типу.

Розглянемо формування деталі, в якій переріз у вигляді кола плавно переходить у прямокутний переріз (рис. 1).

На першому етапі створимо геометричний елемент, що є поверхнею змінного перерізу. Створення елемента за перерізами почнемо з формування ескізів перерізів, розташованих у паралельних площинах. Для нашої деталі візьмемо за основу чотири паралельні площини. За базову оберемо **Площину ZX**, а три інших створимо як зміщені відносно горизонтальної площини.

По замовчуванню зміщені площини відображаються на екрані у вигляді прямокутників блакитного кольору, але користувач може змінити зафарбування. Для цього необхідно в групі команд **Сервіс** обрати **Параметри**, після цього відкриється діалогове вікно. В списку параметрів оберемо послідовно **Властивості об'єктів** → **Зміщена площина** → **Колір** (рис. 2).

Оберемо на панелі **Допоміжна геометрія** кнопку **<Зміщена площина>** і задамо величину зміщення. Повторюємо двічі цю операцію, змінюючи величину зміщення. Далі вводимо горизонтальну площину і створюємо **Ескіз 1** (рис. 3), при нанесенні розмірів фіксуємо початок координат у центрі прямокутника.

На першій зміщеній площині створюємо **Ескіз 2**, який буде колом (рис. 4).

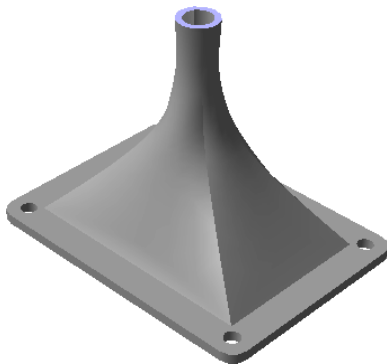

Рис. 1.

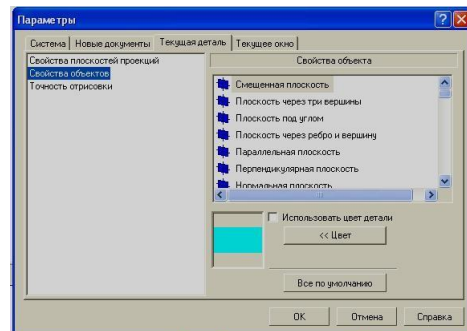

Рис. 2.

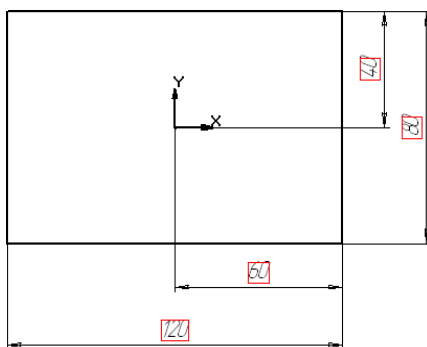

Рис. 3.

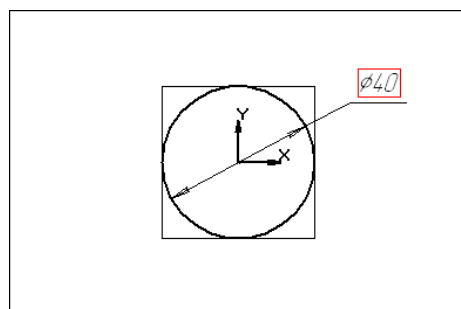

Рис. 4.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

На зміщеній площині 2 створимо **Ескіз 3**, що є колом меншого діаметра (рис. 5).

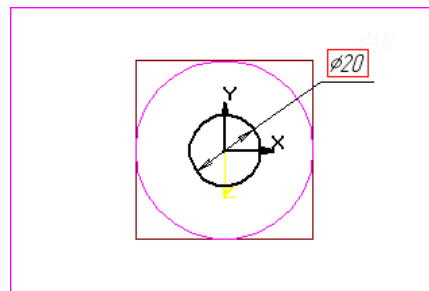

Рис. 5.

Так як контур, створений в ескізі 3, буде співпадати з контуром в ескізі 4, то можна скопіювати його у **буфер обміну**. Перед копіюванням необхідно виділити вибрані геометричні елементи, потім натиснути кнопку **<Копіювати в буфер>** . Далі на запит системи варто вказати базову точку (в нашому випадку центр кола). Після цього закриваємо ескіз 3.

Після цього виділяємо зміщену площину 3 і вводимо кнопку **<Ескіз>** , а потім кнопку **<Вставити з буфера>**. Система запитає точку вставки, і на зміщеній площині з'явиться **Ескіз 4**.

У робочій зоні екрану можна побачити зображення 4-х ескізів, розташованих у паралельних площинах (рис. 6).

Тепер починаємо формування поверхні. Обираємо кнопку **<Операція по перерізам>** на панелі **Редагування деталі** і в стрічці параметрів об'єктів включимо кнопку **Перерізи** **Сечения**, а потім послідовно вкажемо створені раніше ескізи (рис. 7).

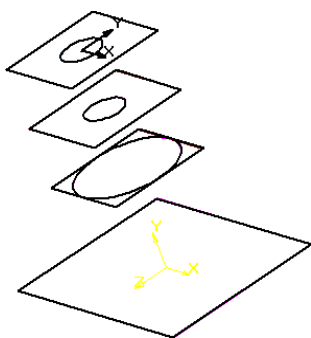

Рис. 6.

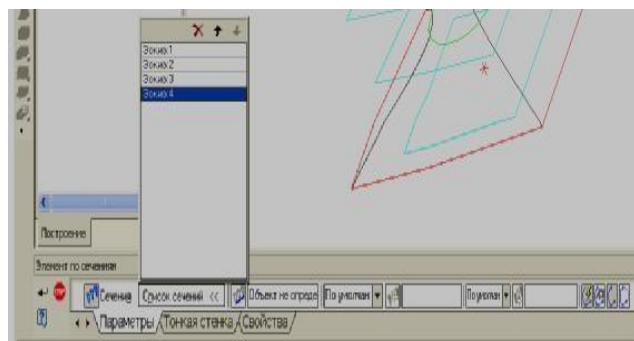
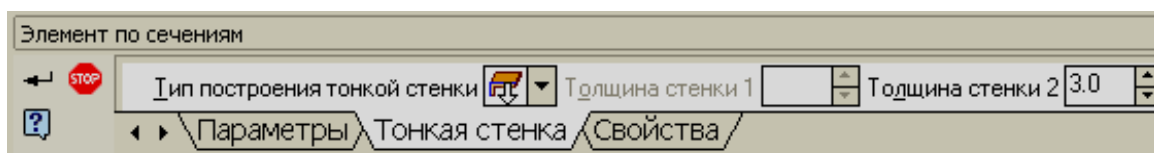

Рис. 7.

Якщо кнопка **Автоматична генерація траскторії** активована, то система сама визначає послідовність з'єднання перерізів. Після перерахування ескізів обираємо закладку **тонка стінка** і (рис. 8) задаємо товщину. Натискаємо кнопку **<Створити>**. Одержуємо **фрагмент моделі** (рис.9).

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Рис. 8.

На другому етапі створимо призматичну основу деталі. Для цього у дереві побудов оберемо **Площину ZY** і створимо **Ескіз 5** (рис.10).

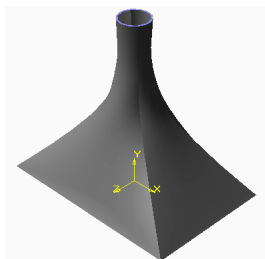

Рис. 9.

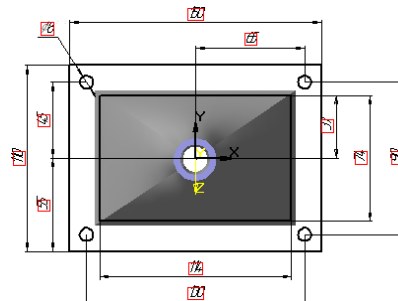

Рис. 10.

Застосуємо операцію **Приклеїти елемент витискуванням**, потім виконаємо спряження циліндричними поверхнями, співвісними з отворами. Як результат одержимо модель раструбу, зображену на рис. 11.

На завершення виконаємо розріз деталі, для цього сформуємо **Ескіз 6** у горизонтальній площині (рис. 12), а потім виконаємо зріз по ескизу (рис 13).

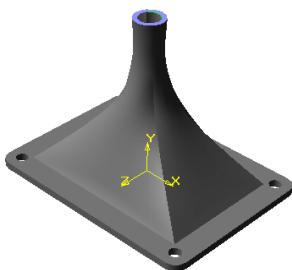

Рис. 11.

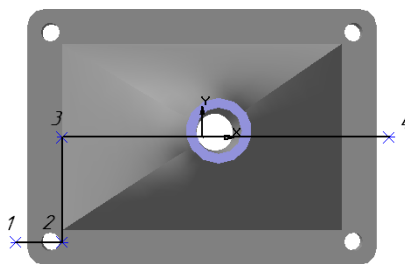

Рис. 12.

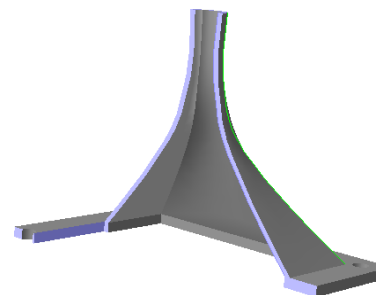

Рис. 13.

Система «Компас-3D» розроблена компанією «Аскон» призначена для створення тривимірних асоціативних моделей окремих деталей і складальних одиниць, що містять оригінальні та стандартизовані конструктивні елементи. В системі застосовується параметрична технологія, що дозволяє одержувати моделі типових виробів на основі спроектованого раніше прототипу. Параметризація – це моделювання (проектування) з використанням параметрів елементів моделі та їхніх співвідношень. Використання параметричного проектування дозволяє створити математичну модель об'єкта з параметрами, за умов зміни яких відбувається зміна геометричної форми та конфігурації деталі, взаємні переміщення деталей при складанні виробу тощо.

Поява й достатньо широка доступність персонального комп'ютера, масова комп'ютеризація галузей людської діяльності - поставили на порядок денний проблему зміни педагогічного стереотипу, що склався десятиліттями. У графічній діяльності комп'ютер є засобом вирішення навчальних або професійних завдань,

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

знаряддям проектувальної діяльності. Застосування комп'ютерного моделювання якісно змінює можливість здобуття, накопичення і застосування знань, а також можливості пізнання. Перевагою комп'ютера перед рештою технічних засобів навчання є те, що він є інформаційним, контролюючим, навчаючим засобом практично для всіх технічних і низки інших дисциплін. У навчальних планах є дисципліни, успішне вивчення яких можливе на засадах кваліфікованого володіння можливостями комп'ютерних програм, зокрема й графічні дисципліни у ЗЗСО, ЗПТО, ЗВО. Аналіз традиційної системи графічної підготовки у різних освітніх установах виявляє специфічні труднощі, пов'язані із сприйняттям геометричних просторових об'єктів, з розвитком просторового мислення і уявлень в навчальній роботі з креслення. Якість навчання і проектувальних процесів із використанням комп'ютерно-орієнтованих дидактичних засобів значно поліпшується. При цьому важливим є усвідомлення цілей і змісту графічної підготовки, її психологічна та педагогічна обґрунтованість та ефективна реалізація за допомогою комп'ютерних програм.

Список використаних джерел:

1. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д., Шимкова І.В. Особливості графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій на засадах компетентнісного підходу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: «ВПЦ», 2018. С. 96-104.
2. Глуханюк В.М., Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Застосування системи управління навчанням COLLABORATOR у створенні електронного освітнього середовища з підготовки педагогів середньої та професійної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2021. Вип. 62. С. 5-18.
3. Гуревич Р.С., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Алгоритмізація пізнавальної діяльності студентів під час вивчення нарисної геометрії і креслення у ВНЗ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 55. 350 с.
4. Гуревич Р.С., Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С. Графічна підготовка майбутніх учителів технологій і креслення в умовах інформатизації освітнього процесу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*: Зб. наук. пр. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. Вип. 54. С. 50-56.
5. Цвілик С.Д. Застосування наступності у формуванні наукових понять у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді: Збірник наукових праць*. Вінниця, 2004. Вип. 10. С. 197-199.
6. Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С., Шимкова І.В. Організація проектної діяльності майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами хмарних сервісів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Планер», 2018. Вип. 50. С. 410-414.
7. Цвілик С.Д., Сологуб Ю.С., Злагоднюк М.С. Комп'ютерно-орієнтоване навчання креслення учнів профільної школи засобами системи КОМПАС 3D. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць* / С.Д.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 18-24.

8. Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Обґрунтування компетентнісної графічної підготовки вчителя трудового навчання та технологій і викладача професійної освіти засобами матричного моделювання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наук. праць*. Вип. 53. Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2019. С. 227-234.

9. Iryna Shymkova, Oksana Marushchak, Svitlana Tsvilyk, Vitaliy Hlukhaniuk, Volodymyr Harkushevskiy. Application of upcycling technology in the project activity of future teachers of labor education and technology. ENVIRONMENT. TECHNOLOGY. RESOURCES. Proceedings of the 15 th International Scientific and Practical Conference on June 27 th–28th, 2024. Volume II, I: Rezekne Academy of Technologies, Rezekene, Latvia, 2024. P. 485-492. <https://journals23.rta.lv/index.php/ETR/issue/view/212>

10. Iryna Shymkova, Svitlana Tsvilyk, Vitalii Hlukhaniuk, Viktor Solovei, Volodymyr Harkushevskiy USE OF Learning management system ILIAS in teaching technologies for intending teachers of secondary and vocational education. Rezekne: Rezeknes Tehnologiju akadēmija. 2021. Volume V. p. 470-482. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6313>.

11. Shymkova, I., Tsvilyk, S., Hlukhaniuk, V, Marushchak O. Content modeling and organization of environmental training of the future labor training teacher in higher education institutions. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION/ Proceedings of the International Scientific Conference. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija. Volume I, May 26th, 2023. 275-288. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/7129/6078> . <https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7129>

Шимкова І.В., Рахманов А.А., Пушкар Л.В., м. Вінниця
irina.shym22@gmail.com

**ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ
ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ ПРОФІЛЬНОГО
НАВЧАННЯ ДЕРЕВООБРОБКИ**

Анотація. У статті розглядається художньо-графічна підготовка як важливий компонент формування технологічної компетентності учнів у профільному навчанні деревообробки. Проаналізовано теоретичні підходи до розуміння технологічної компетентності провідними українськими науковцями. Визначено структуру художньо-графічної підготовки та розкрито ключові механізми її взаємозв'язку з технологічною компетентністю.

Ключові слова: технологічна компетентність, художньо-графічна підготовка, профільне навчання, деревообробка, творче мислення, проектування.

Abstract. The article examines artistic and graphic training as a crucial component in forming students' technological competence within specialized woodworking education. Theoretical approaches to understanding technological competence by leading Ukrainian scientists are analyzed. The structure of artistic and graphic training is defined, and key mechanisms of its interconnection with technological competence are revealed.

Keywords: technological competence, artistic and graphic training, specialized education, woodworking, creative thinking, design.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Технологічна компетентність є одним із ключових понять у сучасній освіті, особливо в контексті профільного навчання [1]. Вона виступає як інтегрована характеристика особистості, що поєднує знання, навички, досвід та здатність до практичного застосування цих компонентів для вирішення технічних, технологічних і проектних задач. У педагогічній літературі розглядаються різні аспекти формування технологічної компетентності, однак загальним для більшості досліджень є акцент на її практичну спрямованість і міждисциплінарний характер.

Згідно з дослідженнями науковців (О. Коберник, В. Курок, О. Авраменко, В. Стешенко, В. Сидоренко, М. Корець, А. Цина та ін.), технологічна компетентність включає три основні складові: знання (теоретичні знання про технології), діяльнісну (практичні навички та вміння) та (здатність до саморозвитку, творчого підходу та критичного мислення). Ці компоненти взаємопов'язані і забезпечують ефективне функціонування учня у технологічному середовищі. Формування технологічної компетентності має бути системним процесом, який враховує як індивідуальні особливості учнів, так і специфіку конкретної галузі навчання, наприклад, деревообробки [2; 3].

Особливу увагу технологічній компетентності приділяє А. Терещук, який визначає її як здатність особистості застосовувати знання та навички для створення об'єктів, продуктів чи послуг за допомогою сучасних технологій. Автор акцентує увагу на тому, що технологічна компетентність не обмежується лише технічними аспектами, але охоплює також соціально-культурні, екологічні та економічні вимоги до продукту. Це особливо важливо у профільному навчанні, де учні повинні вчитися враховувати не лише технологічні параметри виробу, але й його естетичні, функціональні та екологічні характеристики [4].

У контексті профільного навчання деревообробки значний внесок у розуміння технологічної компетентності зробили дослідники, такі як В. Тименко, Л. Оршанський та В. Титаренко. Вони вказують, що технологічна компетентність учнів старших класів формується через поєднання теоретичних знань із практичними навичками, що дозволяє їм створювати вироби, які відповідають сучасним стандартам якості. При цьому важливою складовою є здатність учнів до самоосвіти, аналізу та оцінки своєї діяльності, що є необхідним для подальшого професійного розвитку.

Одним із важливих компонентів формування технологічної компетентності є художньо-графічна підготовка. Вона не лише допомагає учням розвивати просторову уяву, але й формує здатність до проектування, моделювання та створення об'єктів із заданими характеристиками. У процесі навчання деревообробки художньо-графічна підготовка стає мостом між технічними знаннями та творчим підходом до роботи. Саме завдяки їй учні навчаються бачити красу у матеріалі, передбачати функціональність та естетичність готового виробу, а також реалізовувати свої ідеї на практиці.

Основний зміст художньо-графічної підготовки у профільному навчанні можна розподілити на такі ключові компоненти (табл. 1).

Взаємозв'язок художньо-графічної підготовки та технологічної компетентності являє собою складну, багатогранну систему взаємодії та взаємовпливу, яка розкривається через п'ять ключових механізмів:

1. *Інтеграційний механізм* передбачає трансформацію теоретичних знань у практичні навички. Художньо-графічна підготовка виступає свого роду комунікативним мостом між абстрактними поняттями та конкретними технологічними діями. Учні через графічні інструменти навчаються перетворювати концептуальні ідеї на відчутні, матеріальні об'єкти.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Таблиця 1

Структура художньо-графічної підготовки учнів у контексті технологічної компетентності

Компонент	Основні характеристики
Технічне креслення та графічна грамотність	Вивчення основ, правил креслення, точне зображення деталей
Проектування та дизайнерське мислення	Методи дизайн-мислення, поєднання функціональності та естетики
Розвиток просторової уяви та візуалізації	Тривимірне моделювання, передбачення результатів
Естетичне сприйняття та художнє оформлення виробів	Композиція, колористика, декорування
Використання сучасних технологій та програмного забезпечення	CAD-системи, 3D-моделювання, цифрова візуалізація

2. *Креативний механізм* забезпечує розвиток творчого потенціалу, який є фундаментальною основою інноваційного мислення. Художньо-графічна підготовка розширює горизонти сприйняття, дозволяючи учням експериментувати з формами, матеріалами та концепціями, що безпосередньо впливає на гнучкість технологічного мислення.

3. *Системний механізм* формує здатність бачити цілісну картину проєкту – від початкового ескізу до фінального продукту. Він розвиває стратегічне мислення, навчає учнів аналізувати взаємозв'язки між окремими компонентами та передбачати наслідки технологічних рішень.

4. *Естетико-функціональний механізм* підвищує якість кінцевого продукту через поєднання практичності та краси. Художньо-графічна підготовка додає виробам не лише технологічної досконалості, але й естетичної виразності, що відповідає сучасним ринковим стандартам.

5. *Професійно-орієнтований механізм* забезпечує формування компетенцій, необхідних для успішної діяльності в умовах сучасного технологічного ландшафту. Він готує учнів до гнучкої адаптації, навчає проєктуванню, моделюванню та креативній реалізації ідей.

Ці механізми утворюють динамічну, взаємопов'язану систему, де художньо-графічна підготовка та технологічна компетентність постійно взаємодіють, взаємозбагачуються та взаємно підсилюють один одного.

Отже, сутність технологічної компетентності учнів старших класів полягає у їх здатності інтегрувати знання, навички та досвід для створення корисних продуктів чи послуг. Вона є міждисциплінарним явищем, що поєднує технічні, естетичні, соціальні та екологічні аспекти. Згідно з науковими дослідженнями, формування технологічної компетентності має бути спрямоване на розвиток не лише практичних навичок, але й таких якостей, як творчість, критичне мислення та здатність до саморозвитку. Під час профільного навчання деревообробки ця компетентність стає основою для підготовки конкурентоспроможних фахівців, які можуть успішно працювати в сучасних умовах.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Список використаних джерел:

1. Мадзігон В., Левченко Г. Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах профілізації старшої школи. *Профільне навчання: Теорія і практика* : зб. наук, праць за матеріалами методологічного семінару АПП України. К.: Педагогічна преса, 2006. С. 77-84.
2. Шимкова І.В., Остапенко Н.В. Формування ключових та предметних компетентностей учнів старшої школи на уроках технологій. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць* / О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 6. С. 152-156
3. Шимкова І. В., Марущак О. В., Цвілик С. Д., Глуханюк В. М., Гаркушевський В. С. Формування загальних і фахових компетентностей майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами технології апсайклінгу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць*. Вип. 70. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2023. 130-147. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-70-130-14>
4. Терещук А. Підготовка вчителя технологій до реалізації компетентнісного навчання в освітньому процесі Нової української школи. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2024. № 2(30). С. 15–22. DOI: [https://doi.org/10.31499/2307-4914.2\(30\).2024.313993](https://doi.org/10.31499/2307-4914.2(30).2024.313993)

Коломієць Д. І., Бабчук Ю.М., Кушнір О.І., м.Вінниця
dmytro.kolomiets@vspu.edu.ua
babchuk85@ukr.net
Kushnir.Olexandr@vspu.edu.ua

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті визначено проблеми художньо-графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій. Автори звертають увагу на можливості використання штучного інтелекту для поліпшення якості художньо-графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій.

Ключові слова: вчитель трудового навчання і технологій, штучний інтелект, художньо-графічна підготовка.

Abstract. The article identifies the problems of artistic and graphic training of future teachers of labor training and technologies. The authors draw attention to the possibilities of using artificial intelligence to improve the quality of artistic and graphic training of future teachers of labor training and technologies.

Keywords: teacher of labor training and technologies, artificial intelligence, artistic and graphic training.

Художньо-графічна підготовка майбутніх учителів трудового навчання і

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

технологій стикається з рядом викликів, серед яких: необхідність не лише навчити студентів технічним навичкам, а й розвивати їхню здатність до інноваційного мислення та творчого самовираження. Викладачі вищої школи часто спостерігають недостатній розвиток творчих здібностей у студентів, страх перед творчим самовираженням, низький рівень мотивації до творчої діяльності.

Крім того, у художньо-графічній підготовці майбутніх учителів трудового навчання і технологій важливим є формування їхнього художнього смаку та естетичного сприйняття, розвиток здатності до аналізу та оцінювання художніх творів, формування власного естетичного критерію, виховання поваги до культурної спадщини.

Разом з тим на практиці спостерігаємо низку методичних проблем, до яких відносимо недостатню кількість сучасних методик викладання художніх дисциплін, складність поєднання теоретичних знань з практичними навичками, відсутність індивідуалізації навчання в умовах групової роботи, недостатнє матеріально-технічне забезпечення навчального процесу та обмежений час на практичні заняття.

Ще однією проблемою є те, що викладачам доводиться адаптувати навчальні програми до індивідуальних особливостей студентів, що вимагає додаткових зусиль.

Складним завданням, особливо за умов стандартного академічного навантаження, є вироблення у майбутніх педагогів інтересу та захоплення до художньої діяльності.

Для майбутніх учителів важливим є поєднання мистецьких навичок із педагогічними компетенціями, що також викликає труднощі у формуванні балансу між цими сферами.

Науковці пропонують різні шляхи вирішення вказаних вище проблем: упровадження сучасних методик викладання, що сприяють розвитку творчого мислення; організація майстер-класів та творчих зустрічей з відомими митцями; забезпечення студентів необхідними матеріалами та обладнанням за рахунок спонсорів, створення сприятливої атмосфери для творчого самовираження, посилення практичної складової навчання, забезпечення міждисциплінарних зв'язків, посилення мотивації студентів шляхом підвищення престижу професії.

Зазначаємо, що вирішення цих проблем потребує комплексного підходу та співпраці між викладачами, студентами та адміністрацією закладів вищої освіти. Проте є багато прикладів успішного вирішення проблем художньо-графічної підготовки завдяки інноваційним підходам та ефективним практикам. Наприклад, у деяких закладах вищої освіти почали активно використовувати програми для цифрового малювання, як-от Adobe Photoshop або CorelDRAW, у поєднанні з традиційними техніками. Наприклад, студенти проходять курси, де створюють ескізи вручну, а потім адаптують їх до цифрового формату.

Деякі університети впроваджують практичні завдання, як-от створення декоративного оформлення для реальних подій або участь у виставках. Це мотивує студентів і демонструє реальне застосування їхніх навичок. Викладачі проводять персональні консультації, щоб враховувати індивідуальні потреби студентів. Такий підхід дозволяє краще розкрити творчий потенціал кожного.

Деякі університети запрошують відомих митців проводити практичні заняття. В окремих університетах пропонують курси, які комбінують мистецтво з іншими дисциплінами, такими як педагогіка чи психологія, для зміцнення педагогічних компетенцій студентів.

Звертаємо увагу, що сьогодні дуже важливо використовувати цифрові інструменти та методи в художньо-графічній підготовці. Цифрові технології докорінно трансформують художню освіту, відкриваючи нові можливості для викладачів і

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

студентів. Онлайн-платформи дозволяють студентам отримувати доступ до курсів, майстер-класів і лекцій найкращих фахівців світу, що раніше було важкодоступним. Програми, такі як Adobe Illustrator, Procreate або Blender, дають студентам змогу експериментувати з новими формами мистецтва, від цифрового живопису до 3D-моделювання. Використання технологій віртуальної та доповненої реальності (VR/AR) дозволяє створювати інтерактивні художні роботи, які вразять аудиторію унікальним досвідом [2]. Студенти та викладачі можуть співпрацювати онлайн через такі платформи, як Miro чи Figma, створюючи спільні проєкти незалежно від місця перебування. Інтерактивні тренажери допомагають більш ефективно вдосконалювати навички, наприклад, у кольоровій композиції чи техніці малюнку.

Тобто доступність цифрових інструментів дає змогу кожному почати навчання й творити незалежно від технічного оснащення або ресурсів. Це значно розширює горизонти художньої освіти, хоча одночасно ставить нові вимоги до викладачів і студентів у вигляді потреби освоєння складних технологій.

У художній освіті активно використовуються різноманітні програми, які допомагають студентам і викладачам розвивати творчі навички та працювати з сучасними технологіями. Найпопулярнішими програмами є такі: **Adobe Creative Cloud**, яка включає такі програми, як Photoshop, Illustrator та InDesign, які є стандартом у графічному дизайні та цифровому мистецтві; **CorelDRAW**, яка використовується для створення векторної графіки та ілюстрацій; **Procreate** для цифрового малювання на iPad, яка пропонує широкий спектр інструментів для художників; **Blender** для 3D-моделювання, анімації та створення візуальних ефектів; **ArtRage**, яка імітує традиційні художні матеріали, такі як фарби, олівці та пастелі.

У цій статті автори звертають увагу на можливості використання штучного інтелекту для поліпшення якості художньо-графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій. Штучний інтелект (ШІ) відкриває нові перспективи для художньо-графічної підготовки, поєднуючи технологічні досягнення з творчим процесом. За допомогою алгоритмів ШІ, таких як DALL·E чи MidJourney, студенти можуть генерувати зображення для ідей або концепцій, які можуть слугувати основою для подальшого художнього опрацювання [3]. Використання програм ШІ, які аналізують роботи студентів (наприклад, у кольоровій композиції або пропорціях), надає рекомендації для вдосконалення. Завдяки ШІ можна автоматизувати процеси, як-от очищення зображень, розфарбовування чорно-білих ескізів або створення візерунків [4]. ШІ здатен імітувати техніки відомих митців, що дозволяє студентам аналізувати їхні роботи та експериментувати з цими стилями у своїй творчості [5]. Викладачі можуть використовувати ШІ для адаптації програм підготовки, враховуючи потреби та прогрес кожного студента [3]. Інструменти ШІ, інтегровані в програми, як-от Blender або Autodesk Maya, полегшують створення складних 3D-моделей. Студенти можуть створювати інтерактивні мистецькі об'єкти за допомогою ШІ, які потім можна досліджувати у віртуальному або реальному світі.

Загалом ШІ може генерувати різноманітні художні ідеї та концепції, які можуть надихнути студентів на створення власних творів. Наприклад, ШІ може створювати ескізи, композиції або кольорові палітри. Майбутні вчителі мають навчитися створювати за допомогою ШІ навчальні матеріали, такі як презентації, відеоуроки або інтерактивні вправи.

Отже, використання ШІ в художньо-графічній підготовці майбутніх учителів трудового навчання може зробити навчальний процес більш ефективним, цікавим та індивідуалізованим.

Список використаних джерел:

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

1. Волинець В. Вплив штучного інтелекту на сучасне мистецтво: можливості та виклики. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2023. 6(1), С.21–31. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283933>
2. Кізім С., Зузяк Т., Грінченко Т., Кіналь А. Використання віртуальної реальності у підготовці майбутніх фахівців. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. 2024. 3. [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024\(3\)-12](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024(3)-12)
3. Коломієць А. М., Жовнич О. В. Можливості штучного інтелекту як інноваційної педагогічної технології. *Освіта для цифрової трансформації суспільства : монографія. У 2 т. Т. 1 ; за наук. ред. В. Кременя, Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Н. Лазаренко*. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2024. С.260-271.
4. Коломієць А. М., Швець О. А. Використання штучного інтелекту в мистецькій освіті. *Філософія культурно-мистецької освіти*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. Київ, 2024. С.73-78.
5. Швець О. А., Коломієць Д. І., Бабчук Ю. М. Синтез мистецтва і дизайну інтер'єрів. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. 2024. 4. С. 8-16. [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024\(4\)-01](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024(4)-01)

Ковальчук В.О, Титаренко В.П., м. Полтава

**ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ІКТ**

Анотація. У статті розглядається проблема формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій через застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Визначено основні напрями впровадження комп'ютерно орієнтованих технологій у навчальний процес, а також їхній вплив на розвиток професійної майстерності студентів. Підкреслено значення ІКТ у візуалізації навчального матеріалу, розвитку просторового мислення та формуванні навичок роботи з графічними редакторами.

Ключові слова: професійна підготовка, художньо-графічна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, вчитель трудового навчання та технологій, здобувачів вищої освіти, графічні дисципліни.

Abstract. The article examines the problem of developing the artistic and graphic competence of future technology teachers through the use of information and communication technologies (ICT). The main directions of implementing computer-oriented technologies in the educational process and their impact on students' professional skills development are identified. The significance of ICT in visualizing educational material, developing spatial thinking, and acquiring skills in graphic editors is emphasized.

Keywords: professional training, artistic and graphic competence, information and communication technologies, technology and labor education teacher, higher education students, graphic disciplines.

Сучасна професійна підготовка майбутніх учителів технологій неможлива без активного впровадження ІКТ у навчальний процес. Інформаційно-комунікаційні технології не лише розширюють можливості викладання, а й змінюють підхід до формування художньо-графічної компетентності студентів. Використання цифрових

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

інструментів дозволяє майбутнім учителям краще засвоювати графічні концепції, покращує їхні навички роботи з візуальним контентом та сприяє розвитку творчого мислення. Застосування графічних редакторів, таких як Adobe Photoshop та CorelDRAW, дає змогу студентам працювати з векторною та растровою графікою, створювати та редагувати зображення, а також розробляти різні дизайнерські рішення, необхідні для їхньої майбутньої професійної діяльності.[1; 2]

Окрім традиційних графічних редакторів, важливим аспектом підготовки є оволодіння навичками 3D-моделювання. Використання таких програм, як 3ds Max, SketchUp та Blender, дозволяє студентам створювати об'ємні моделі, аналізувати пропорції та структуру об'єктів, що є незамінним у проектуванні. Завдяки можливостям тривимірної графіки майбутні вчителі технологій можуть інтегрувати цифрові методи моделювання у викладання предметів, пов'язаних із кресленням, дизайном та технічним конструюванням. [3]

Важливою складовою формування художньо-графічної компетентності є знайомство з системами автоматизованого проектування (САПР). Такі програми, як AutoCAD, дозволяють студентам виконувати креслення, будувати точні технічні схеми та інтегрувати отримані результати у більш складні дизайнерські проекти. Використання САПР допомагає розвивати технічне мислення, що є надзвичайно важливим для вчителів технологій, які навчатимуть учнів основам інженерного дизайну та технічного моделювання.

Розширення доступу до інтерактивних освітніх ресурсів та онлайн-платформ також відіграє значну роль у процесі навчання. Веб-середовища, які містять навчальні матеріали, тестові завдання, відеоуроки та інтерактивні вправи, дозволяють студентам опановувати графічні технології у зручному темпі, незалежно від місця перебування. Крім того, вони сприяють обміну досвідом, що є важливим у формуванні професійних компетентностей майбутніх учителів.

Застосування ІКТ у навчанні значно покращує процес візуалізації, що особливо важливо для розвитку просторового мислення. Використання візуальних та інтерактивних матеріалів дозволяє студентам краще зрозуміти принципи побудови графічних об'єктів, їхніх пропорцій, кольорової гармонії та композиції. Саме завдяки мультимедійному підходу навчальний матеріал стає більш доступним, що підвищує ефективність навчання. [4]

Важливо також зазначити, що інтеграція цифрових технологій сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання. Використання програмного забезпечення у процесі опанування графічних дисциплін дозволяє майбутнім учителям технологій наближати свої навички до реальних умов роботи, що дає змогу ефективніше використовувати отримані знання у професійній діяльності. Таким чином, комп'ютерні технології не лише сприяють формуванню художньо-графічної компетентності, а й роблять навчальний процес більш цікавим та динамічним.

Крім того, застосування ІКТ дозволяє персоналізувати навчання, адаптуючи його до індивідуальних особливостей студентів. Інтерактивні завдання, тестові платформи та програмні симулятори допомагають студентам самостійно контролювати свій прогрес, а також отримувати зворотний зв'язок у режимі реального часу. Це створює передумови для більш глибокого засвоєння матеріалу та формування практичних навичок, необхідних для майбутньої роботи вчителем технологій.

Також варто зазначити, що впровадження ІКТ у навчальний процес сприяє розвитку міждисциплінарного підходу, що дає можливість поєднувати графічні дисципліни з іншими предметами, такими як інженерія, дизайн та програмування. Це

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

розширює професійні горизонти майбутніх учителів та забезпечує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. [5]

Список використаних джерел:

1. Бойчук В. М. Теоретичні і методичні основи художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій : монографія. Вінниця : ФОП Рогальська О. І., 2015. 564 с.
2. Бойчук В. М. Застосування комп'ютерно орієнтованих технологій у художньо-графічній підготовці майбутніх учителів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання*. 2017. № 48. С. 71–74.
3. Гур'янова О. В. Формування творчої уяви та художніх здібностей у майбутніх учителів технологій. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2017. Т. 2, № 10.
4. Бойчук В. Мистецькі компетенції у підготовці майбутнього вчителя технологій. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2013. № 36. С. 173–177.
5. Семеренко Ж. М. Реалізація сучасної освітньої парадигми у підготовці майбутніх учителів трудового навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *The 4th International scientific and practical conference "Modern directions of scientific research development"* .(September 28-30, 2021). BoScience Publisher, Chicago, USA. 2021. 493 p.

Цісарук І. В., Мацьковська М.П., м. Кременець
tsisarukiryna@gmail.com
mackovskamaria@gmail.com

**КІБЕРЕМПАТІЯ В ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЯК НОВИЙ ВИКЛИК ДЛЯ
ШКІЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Анотація. У статті розглядається зміст та актуальність поняття «кіберемпатія». Також акцентується увага на формуванні кіберемпатійної культури та пропонуються приклади практичних способів її розвитку на уроках технологій.

Ключові слова: кіберемпатія, учні, вчитель, уроки технологій, спілкування, цифрові технології.

Abstract. The article examines the content and relevance of the concept of «cyberempathy». It also focuses on the formation of a cyberempathy culture and offers examples of practical ways to develop it in technology lessons.

Keywords: cyberempathy, students, teacher, technology lessons, communication, digital technologies educational process, design, portfolio, students, technology lessons.

У ХХІ столітті ми стали свідками того, як цифрові технології кардинально змінюють світ. Молодь дедалі більше часу проводить у віртуальному просторі, де спілкування, співпраця, навчання й самовираження відбуваються через екрани. Водночас актуалізується питання збереження людяності та емпатійного ставлення одне до одного в умовах цифрової взаємодії. Так виникає нове явище – кіберемпатія,

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

що вимагає осмислення і впровадження в освітній процес, зокрема і на уроках технологій.

Аналіз науково-педагогічних джерел показав, що на даний момент, термін «кіберемпатія» є відносно новим, і нам вдалося ознайомитися лише із закордонними публікаціями [3;4;5].

Проте, вітчизняні джерела вказують, що у 2024 році в освіті України відбулися значні зміни та впроваджувалися нові підходи, які можуть бути пов'язані з розвитком емпатії та емоційного інтелекту в цифровому середовищі. Наприклад, у школах з'явилися офіцери безпеки, оновлено програму «Захист України» для старшокласників, а вчителі початкової школи отримали можливість проводити уроки щастя, спрямовані на підтримку ментального здоров'я учнів [2].

Крім того, освітні тренди 2024 року включають інтеграцію технологій та нових методик, що можуть сприяти розвитку емпатії в цифровому середовищі. Зокрема, обговорюється можливість передачі функції традиційного оцінювання штучному інтелекту, що дозволить вчителям зосередитися на формульованні оцінюванні та підтримці емоційного розвитку учнів [1].

Хоча прямих публікацій про кіберемпатію наразі небагато, зростаюча увага до емоційного благополуччя учнів та інтеграції технологій в освітній процес створює передумови для подальших досліджень і впровадження практик, спрямованих на розвиток кіберемпатії.

Здійснивши аналіз знайдених публікацій [3;4;5] визначаємо кіберемпатію як здатність людини відчувати, розуміти й адекватно реагувати на емоції інших у віртуальному середовищі. Вона проявляється через дбайливе спілкування в чатах, повагу до цифрової приватності, толерантність у коментарях, етичне використання контенту та підтримку в онлайн-спільнотах.

Це продовження традиційної емпатії, адаптоване до умов інтернет-середовища. І, як показує практика, не всі учні мають достатній рівень кіберемпатії, тому й часто виникають проблеми кібербулінгу, хейту, байдужості тощо.

Сучасні уроки технологій передбачають розвиток в учнів креативності, критичного мислення, співпраці; опанування цифрових інструментів та онлайн-платформ; роботу в групах і проєктну діяльність. Це ефективні умови для формування кіберемпатійної культури. Учні не лише створюють продукти – вони взаємодіють, обговорюють, презентують і аналізують результати один одного. І саме тут можна навчити як комунікувати конструктивно, поважно й етично – як онлайн, так і офлайн.

Виокремимо певні приклади практичних способів розвитку кіберемпатії на уроках технологій:

- реалізація групових онлайн-проєктів (наприклад: створення соціального плакату або сайту на тему «Повага в мережі Інтернет», «Протидія кібербулінгу» тощо, завданням може бути спільне редагування документа, обговорення дизайну – все це вимагає навичок етичного спілкування);

- рефлексія у проєктно-технологічній діяльності учнів (вчитель пропонує обговорити, що кожен відчував під час спільної роботи, це допомагає учням усвідомити значення емоцій і навчитись висловлювати їх без агресії);

- інтеграція цифрової етики (проведення міні-лекції або обговорення: «Що таке цифрова гідність?», «Чому важливо дотримуватись авторських прав?» тощо);

- здійснення онлайн-спілкування у безпечному середовищі (використання Google Classroom, Padlet, Canva, Miro для спільних завдань, за допомогою яких учні вчаться писати коментарі з повагою, залишати конструктивний фідбек, ставити питання замість звинувачень тощо);

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

– використання навчальних ситуацій(кейсів) (аналіз реальних чи вигаданих ситуацій кібербулінгу, етичних дилем, обговорення з учнями: як діяти? що відчувають сторони?).

Таким чином, цифрове суспільство вимагає від нас не лише технічної компетентності, а й високої емоційної культури. Уроки технологій мають потужний потенціал для виховання кіберемпатії – нової, але надзвичайно важливої якості сучасної особистості. Якщо ми навчимо учнів бути людьми навіть через екран, ми формуватимемо безпечне, толерантне та здорове цифрове майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Освітні тренди 2024: оцінки від ШІ, ранкові кола вчителів, читання по-новому. https://osvitoria.media/experience/osvitni-trendy-2024-otsinky-vid-shi-rankovi-kola-vchyteliv-chytannya-po-novomu/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.03.2025).
2. Що важливого відбулося в освіті за 2024 рік — думки експертів. https://nus.org.ua/2024/12/25/shho-vazhlyvogo-vidbulosya-v-osviti-za-2024-rik-dumky-ekspertiv/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.03.2025).
3. Cyberbullying and empathy among elementary school students: Do special educational needs make a difference? https://www.researchgate.net/publication/361278417_Cyberbullying_and_empathy_among_elementary_school_students_Do_special_educational_needs_make_a_difference (дата звернення: 11.03.2025).
4. Cyberbullying and Empathy Among Late-Elementary School Children. https://link.springer.com/article/10.1007/s42380-022-00119-9?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 10.03.2025).
5. Fayed I., Cummings J. Cyber-Empathy: Teaching Counseling Skills in the Post-COVID Era. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-74088-7_73?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 10.03.2025).

**РОЗДІЛ 4. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ДИТЯЧИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ
ХУДОЖНІХ І МИСТЕЦЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КЛЮЧОВИХ І ПРЕДМЕТНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ, ПРОФЕСІЙНОЇ ТА
МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

Цісарук І.В., Романчук Н.М., м. Кременець

tsisarukiryna@gmail.com

nazaromanchuk@icloud.com

**РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ В
УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ**

Анотація. У статті звертається увага на поняття «творчість» та характеризуються показники творчих здібностей учнів на уроках технологій. Також розкриваються особливості процесу розвитку творчих здібностей учнів в умовах компетентісно-орієнтованої освіти.

Ключові слова: творчість, творчі здібності, педагог, учні, компетентність, урок технологій.

Abstract. The article draws attention to the concept of «creativity» and characterizes the indicators of students' creative abilities in technology lessons. It also reveals the peculiarities of the process of developing students' creative abilities in the context of competency-based education.

Keywords: creativity, creative abilities, teacher, students, competence, technology lesson.

Сучасна освіта вимагає від нас нових підходів до навчання. У центрі уваги сьогодні – не просто засвоєння знань, а формування ключових компетентностей, які дозволяють учню стати успішним, самостійним і творчим у майбутньому. Особливе місце в цьому процесі посідають уроки технологій, де теоретичні знання поєднуються з практичною діяльністю, а значить – створюються найкращі умови для розвитку творчого потенціалу учнів.

Компетентісно-орієнтована освіта передбачає засвоєння не тільки знань, а й умінь застосовувати їх у реальному житті. Це означає, що освітній процес має бути максимально наближеним до практичної діяльності. Уроки технологій, які базуються на проєктно-технологічній діяльності, дають можливість учням проявляти ініціативу та уяву, приймати самостійні рішення, знаходити нестандартні шляхи виконання завдань, бачити результат своєї праці, розвивати технічне, логічне й естетичне мислення. Таким чином, уроки технологій сприяють не лише розвитку прикладних навичок, а й формують ключові життєві компетентності.

У «Філософському словнику» знаходимо визначення поняття «творчість – діяльність, яка породжує щось якісно нове, якого раніше не існувало» [2]. Е. Торранс визначає творчість як майстерність, яку можна розвинути, якщо її стимулювати і практикувати [3]. Науковець характеризує основні показники творчих здібностей наступним чином:

- плавність – це кількість ідей, які людина може згенерувати;
- гнучкість – різноманітність ідей, які генеруються;
- оригінальність – наскільки незвичайними є ідеї, що виникають;

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

– розробка – багатство деталей в ідеях, які створюються [3].

Розвиток творчих здібностей учнів є складним і багатограним процесом, який значною мірою залежить від педагогічної майстерності вчителя. Процес формування творчих здібностей на уроках технологій може бути набагато результативнішим, якщо навчання організоване у співробітництві, яке ґрунтується на спільній діяльності вчителя і учнів, взаєморозумінні й гуманізмі, єдності інтересів до прагнень всіх учасників навчального процесу і має на меті особистісний розвиток учнів [1, С. 267].

Педагог має можливість активізувати процес розвитку творчих здібностей через організацію освітнього процесу, який повинен спонукати учнів до самостійного мислення та пошуку оригінальних рішень. Це передбачає використання проблемного, проектного та дослідницького навчання. Такі підходи стимулюють учнів виявляти ініціативу, брати на себе відповідальність за результат та вчитися на власному досвіді. Важливим чинником, можна вважати, створення атмосфери довіри й психологічної безпеки, в якій учні не бояться висловлювати свої думки, помилятися або експериментувати. Також дуже важлива підтримка з боку вчителя, вміння похвалити не лише за результат, а й за зусилля та ідею – усе це формує позитивне ставлення до творчої діяльності та підвищує внутрішню мотивацію учнів.

Ефективною є також диференціація та індивідуалізація навчання, коли учням надається можливість вибору теми, матеріалу, техніки виконання, форм подачі роботи. Це дозволяє кожному працювати у своєму темпі, з урахуванням власних інтересів та здібностей, а отже – розкривати себе повніше.

Не менш значущим є використання інтегративного підходу – залучення знань з інших предметів, використання міжпредметних зв'язків, зокрема з мистецтвом, природничими та технічними науками. Це формує цілісне бачення проблеми й розширює простір для творчих рішень.

Сучасний учитель має володіти також цифровою компетентністю, адже використання ІКТ в освітньому процесі відкриває нові можливості для творчості: створення презентацій, колажів, моделей, використання 3D-дизайну, електронних платформ для проектної діяльності тощо. Такі інструменти не лише урізноманітнюють навчання, а й дають учням відчуття причетності до сучасних технологічних процесів.

Ще одним напрямом впливу є організація позаурочної діяльності – участь у конкурсах, олімпіадах, майстер-класах, гуртках. Такі форми діяльності дають змогу учням розвивати свої інтереси, співпрацювати з однодумцями та бачити результати своєї праці в ширшому соціальному контексті.

Таким чином, розвиток творчих здібностей є не лише метою, а й засобом формування компетентної особистості, здатної до самореалізації в сучасному світі.

Отже, розвиток творчих здібностей учнів на уроках – це не стихійний процес, а результат цілеспрямованої педагогічної діяльності. Від вміння вчителя створити належні умови, мотивувати, підтримати та спрямувати залежить, наскільки повно розкриється творчий потенціал дитини. Саме тому професійна компетентність педагога в цьому аспекті є одним із головних чинників успішної реалізації компетентісно-орієнтованого підходу в освіті. Педагоги повинні стати наставниками, які надихають, підтримують і допомагають розкривати індивідуальність кожної дитини. Бо саме творчість – шлях до майбутнього, в якому учні будуть не просто виконавцями, а творцями свого життя.

Список використаних джерел:

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

1. Сириця А. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках технологій в умовах НУШ. URL: <https://tpodm.khmnua.edu.ua/wp-content/uploads/sites/19/zbirnyk-tez-studentskyj-2024.pdf#page=266> (дата звернення: 04.03.2025).
2. Філософський словник соціальних термінів / ред. В. П. Андрущенко. Київ : Харків : БАО, 2005. 669 с.
3. Torrance E.P. Guiding Creative Talent. URL: <https://archive.org/details/guidingcreativet0000torr> (дата звернення: 04.03.2025).

Цвілик С.Д., Вовчук Д.І., Сазонов Д.О., м. Вінниця
tsvilyksv@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ І ПРОСТОРОВИХ УЯВЛЕНЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У НАВЧАННІ КРЕСЛЕННЯ

Анотація. В дослідженні йдеться про розв'язання комплексної проблеми формування просторового мислення і уявлень учнів закладів загальної середньої освіти засобами створення алгоритмів розумових дій. Визначено особливості етапного формування просторового мислення і просторових уявлень учнів у віртуальній та матеріальній формі та схарактеризовано сутність етапів засвоєння дій. Підкреслено особливу роль наочності у розвитку просторового мислення і просторових уявлень учнів.

Ключові слова: заклади загальної середньої освіти, просторове мислення, просторові уявлення, навчання креслення, алгоритми, етапи розумових дій.

Abstract. The study deals with solving the complex problem of forming spatial thinking and ideas of students of secondary education institutions by means of creating algorithms of mental actions. The features of the staged formation of spatial thinking and spatial ideas of students in virtual and material form are determined and the essence of the stages of mastering actions is characterized. The special role of visualization in the development of spatial thinking and spatial ideas of students is emphasized.

Keywords: secondary education institutions, spatial thinking, spatial ideas, drawing training, algorithms, stages of mental actions.

Інформаційно-технологічне ХХІ століття характеризується переусвідомленням ціннісних орієнтирів освітньої політики, а невинний поступ технічного прогресу в суспільстві тісно пов'язаний з високою графічною культурою людини. Автоматизація сучасного виробництва докорінно змінила не лише характер трудової діяльності людини, але й відповідні вимоги до її технічної підготовленості, що нерозривно пов'язані з умінями й навичками вільного читання та виконання графічних документів, наявністю сформованого просторового мислення та просторових уявлень учнів. Нині постає питання про те, що учні закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) мають бути здатними до уявних перетворень просторових об'єктів - однією з рис майбутніх носіїв технічного прогресу, наповнених культурно-естетичним потенціалом, прагнучих до саморозвитку й самовдосконалення.

Над різними проблемами графічної підготовки, методики формування просторового мислення і просторових уявлень учнів загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів активно працювали педагоги, зокрема Л. Анісімова, А. Ботвінников, В. Буринський, А. Верхола, А. Гедзик, І. Голіяд, О. Джеджула,

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Е. Кільдеров, І. Кононихіна, Г. Райковська, В. Сидоренко, А. Терещук, Д. Тхоржевський, С. Цвілик, В. Чепок, Є. Чернишова, О. Шабанова, Н. Щетина, М. Юсупова та інші дослідники.

Студіювання наукових досліджень, педагогічного досвіду дозволяє визначати етапи формування просторового мислення і просторових уявлень учнів у навчанні креслення. Зокрема, в побудові учнем ортогональних проєкцій геометричних фігур, якими є просторові об'єкти. Процес одержання проєкцій - це віртуальна абстракція, що досягається розумовою діяльністю у вигляді операцій уявлення учнем проєкцій, утворюваних при проєкціюванні об'єкта на площину. Ці уявлення виникають в результаті просторового мислення учнів, що має такі етапи: *аналіз* (просторовий образ, що складається з таких елементів: просторовий геометричний образ вихідного стану об'єкту; просторовий образ кінцевого стану об'єкту (його проєкцій); просторовий образ можливих шляхів перетворення заданого об'єкту); *трансформація* (перетворення первинного образу об'єкта без змін його структури шляхом просторового переносу і повороту). Вчені зазначають, що, перш ніж стати розумовими, узагальненими, скороченими й засвоєними, дії проходять через перехідні стани. Основні з них складають п'ять етапів засвоєння дій, кожний з яких характеризується сукупністю змін основних властивостей (параметрів) дій (табл. 1).

Таблиця 1

Етапи засвоєння дій	Зміст
1. Етап складання схеми орієнтовної основи дії (ООД)	Попереднє ознайомлення з дією та умовою її виконання. Учні отримують необхідні пояснення про цілі дії, її об'єкти, системи орієнтирів. Розкривається зміст ООД; відбувається вступ до предмету вивчення. Учням демонструють три операції: орієнтовні, виконавчі, контрольні. Учитель екстеріоризує власні розумові дії, розкриває їх перед учнями в матеріальній і матеріалізованій формі. ООД подається учням на занятті
2. Формування дії в матеріальному (або матеріалізованому) вигляді	Учні вже виконують дію, але поки ще в зовнішній матеріальній (або матеріалізованій) формі з розгортанням усіх її операцій. Дія відбувається шляхом розгляду просторового макету декартової системи координат з об'єктом, який у ній розташований, з трьох сторін або аксонометричного зображення, що сприяє формуванню просторових уявлень і складанню логічно обґрунтованої дії на кресленні
3. Формування дії як зовнішньомовної	Елементи дії надані у формі зовнішньої мови, дія проходить подальше узагальнення, але залишається неавтоматизованою і нескороченою. На заключній стадії етапу дія виконується з пропуском у мовній формі окремих операцій і замінюється символічним записом алгоритму. Промовляння сприяє не лише просторовому усвідомленню графічних дій, але й забезпечує абстрагування просторових властивостей предметів, засвоєння відповідної геометричної термінології
4. Формування дії у зовнішній мові про себе	Дія отримання проєкцій об'єкта на креслення виконується як промовляння про себе, беззвучно та без запису алгоритму
5. Формування дії у внутрішній мові	Одержання проєкцій об'єкта набуває автоматичної дії. Це акт думки, коли процес скритий, а свідомості відкривається лише продукт цього процесу. Явища скорочення дій та їх автоматизація показують, що оволодіння прийомом створення образу у деяких учнів досягає рівня навички. Цей етап настає за умови достатньої кількості повторюваних вправ

У процесі графічної підготовки учнів середньої освіти важливу роль має використання наочності. Враховуючи результати наукових досліджень у галузі засобів наочності, розробки шляхів пізнання від абстрактного до конкретного в світлі рішення задач розвиваючого навчання, групи засоби наочності за ступенем зростання в них елементів абстрактності систематизовані як: реальні технічні об'єкти

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

- технічні моделі - рисунки і фотографії – кресленики - схематичні зображення - символічна і знакова наочність.

Висновок про ефективність графічної підготовки, зокрема формування просторового мислення і просторових уявлень учнів середньої школи можна зробити за допомогою контролю як важливого стимулу до досягнення нових успіхів. Виконуючи контрольні завдання, учень звітує не лише перед собою, вчителем, але й перед учнівським колективом, який морально впливає на нього. При виставленні оцінки не повинно бути сумнівів і припущень з боку вчителя й учня щодо її об'єктивності. Це важливо як у процесі перевірки теоретичних графічних знань, так і при вирішенні підготовчих і основних технологічно-спрямованих графічних задач. Співпраця вчителя й учнів, за якою учень стає учасником спільної оцінювальної діяльності, є чинником розвитку технічних здібностей учня. Отже, процес контролю розглядається під кутом зору формування в учнів важливого уміння об'єктивно оцінювати деякі графічні знання та вміння. Ми підтримуємо думку педагога-дослідника О. Шабанової [2] про те, що педагогічна оцінка відображає не лише рівень засвоєння знань; її функції більш складні та багатогранні. Через оцінку формуються позитивні мотиви навчання. Оцінка не має відображати підсумок завдання, кінцевий результат, а враховувати засоби, завдяки яким результат може бути досягнутий.

Успіх вивчення теми (розділу, курсу) залежить від ступеня засвоєння тих понять, термінів, положень, що вивчалися на попередніх етапах навчання. Якщо інформація про це у педагога відсутня, він позбавлений можливості проектування та управління навчальним процесом, вибору оптимального варіанту. Інформацію педагог отримує завдяки діагностиці знань та вмінь. Фіксується вихідний рівень навченості. У подальшому порівняння початкового рівня навченості з кінцевим (досягнутим) дозволяє виміряти «приріст» знань, ступінь сформованості умінь, проаналізувати динаміку та ефективність дидактичного процесу. Діагностика графічних компетентностей учнів спрямовується на спостереження та оптимізацію процесу розвитку, виявлення відхилень у формуванні в них графічних знань і вмінь та забезпечення корекції для підвищення якості графічної підготовки.

Як свідчить вивчення та аналіз робіт сучасних учених, важливим компонентом є зворотній зв'язок, що є важливим для індивідуалізації навчання. Постійна інформація про хід навчальної діяльності учня дає матеріал для суджень не лише про його успіхи у виконанні контрольних завдань, ставлення до їх виконання, але й про його навчальні можливості, труднощі, яких він зазнає в навчанні, його психічні властивості. Така інформація дає змогу вчасно вносити потрібні корективи, систематично здійснювати контроль знань, виявляти комплексне розуміння поставлених запитань.

Науковий пошук дозволив нам з'ясувати критерії для оцінки якості підготовки фахівця, запропоновані Є. Романовим [3]. Трансформуючи їх, згідно з концепцією нашого дослідження, ми отримали наступне.

1. Ступінь абстракції.

Ступінь А - морфологічний. Опис структури, взаємного положення елементів об'єкту та власне його положення у просторі. Характерною особливістю цього рівня є переважно вербальний опис, коли частково використовуються наукові поняття, а частково - життєві.

Ступінь Б - функціональний. Опис об'єкту надається на основі символів, позначень, понять.

Ступінь В - прогностичний. Пояснення особливостей об'єктів, які розглядаються, на основі будування моделей (креслень). Вищий ступінь. Передбачає виконання досить складних операцій та пояснень.

2. Складність задач. Складність будь-якої системи визначають за кількістю

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

елементів, які до неї входять, та рівнем їх взаємодії.

3. Трудність задач. Визначається передусім недостатністю або відсутністю знань для адекватної відповіді на отримані запитання. Відсутність результату при вирішенні важких задач не дозволяє позитивно оцінити знання, виявити рівень сформованих відповідних умінь та навичок, а також навички самостійної роботи.

4. Сформований рівень прогностичних умінь. Задачі на формування прогностичних умінь дозволяють набути критичного ставлення до будь-якої інформації, наданої для вивчення, виступають засобом актуалізації знань. Йдеться про три рівні сформованості прогностичних умінь. Перший рівень - недостатній; характеризується умінням учня виявити помилку і визначити умову її виникнення, але без жодного варіанту її усунення. Другий рівень - достатній; характеризується умінням учня виявити помилку, умову її виникнення та вказати декілька варіантів усунення. Учень демонструє вдале володіння евристичними прийомами, однак стикається з труднощами виділення оптимального варіанту усунення помилки. Третій рівень - високий; характеризується усвідомленням і раціональним виконанням усіх дій, що входять до складу вмінь, рівень засвоєння досвіду.

Організація процесу формування просторового мислення і просторових уявлень учнів ЗЗСО є цілісним освітнім процесом, складною і водночас цікавою і творчою роботою, що потребує повної уваги, зосередженості, віддачі, креативного мислення, знання предмету, форм і методів. Навчальну роботу необхідно організовувати так, щоб учень був активним, творчим діячем, здатним до самовдосконалення з користю для свого становлення й особистісного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д., Шимкова І.В. Особливості графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій на засадах компетентнісного підходу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: «ВПЦ», 2018. С. 96-104.

2. Глуханюк В.М., Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Застосування системи управління навчанням COLLABORATOR у створенні електронного освітнього середовища з підготовки педагогів середньої та професійної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2021. Вип. 62. С. 5-18.

3. Гуревич Р.С., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Алгоритмізація пізнавальної діяльності студентів під час вивчення нарисної геометрії і креслення у ВНЗ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 55. 350 с.

4. Гуревич Р.С., Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С. Графічна підготовка майбутніх учителів технологій і креслення в умовах інформатизації освітнього процесу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*: Зб. наук. пр. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. Вип. 54. С. 50-56.

5. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Методика навчання креслення. Вінниця: ВДПУ, 2015. 211 с.

6. Цвілик С.Д. Застосування наступності у формуванні наукових понять у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді: Збірник наукових праць*. Вінниця, 2004. Вип. 10. С. 197-199.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

7. Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Обґрунтування компетентнісної графічної підготовки вчителя трудового навчання та технологій і викладача професійної освіти засобами матричного моделювання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наук. праць*. Вип. 53. Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2019. С. 227-234.

8. Iryna Shymkova, Oksana Marushchak, Svitlana Tsvilyk, Vitaliy Hlukhaniuk, Volodymyr Harkushevskiy. Application of upcycling technology in the project activity of future teachers of labor education and technology. ENVIRONMENT. TECHNOLOGY. RESOURCES. Proceedings of the 15 th International Scientific and Practical Conference on June 27 th–28th, 2024. Volume II, I: Rezekne Academy of Technologies, Rezekne, Latvia, 2024. P. 485-492. <https://journals23.rta.lv/index.php/ETR/issue/view/212>

9. Iryna Shymkova, Svitlana Tsvilyk, Vitalii Hlukhaniuk, Viktor Solovei, Volodymyr Harkushevskiy USE OF Learning management system ILIAS in teaching technologies for intending teachers of secondary and vocational education. Rezekne: Rezeknes Tehnologiju akadēmija. 2021. Volume V. p. 470-482. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6313>.

10. Shymkova, I., Tsvilyk, S., Hlukhaniuk, V, Marushchak O. Content modeling and organization of environmental training of the future labor training teacher in higher education institutions. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION/ Proceedings of the International Scientific Conference. Rēzekne: Rēzeknes Tehnologiju akadēmija. Volume I, May 26th, 2023. 275-288. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/7129/6078> . <https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7129>

Цісарук І.В., , Мартинців І.М., м. Кременець
tsisarukiryna@gmail.com
irinamartinciv652@gmail.com

**ДИЗАЙНЕРСЬКЕ ПОРТФОЛІО УЧНЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ НАВЧАННЯ ТА
ТВОРЧОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Анотація. У роботі розкривається значення методу портфоліо, зокрема зосереджується увага на необхідності створені дизайнерського портфоліо. Також пропонується структура дизайнерського портфоліо, яку можна реалізовувати на уроках технологій, підчас виконання проєктів.

Ключові слова: освітній процес, дизайн, портфоліо, учні, уроки технологій.

Abstract. The work reveals the importance of the portfolio method, in particular, focuses on the need to create a design portfolio. It also proposes a design portfolio structure that can be implemented in technology lessons, during project implementation.

Keywords: educational process, design, portfolio, students, technology lessons.

У сучасному освітньому процесі особлива увага приділяється розвитку креативного мислення, практичних навичок та вміння застосовувати знання у реальних життєвих ситуаціях. Сьогодні дизайн проникає в усі сфери життя – від промисловості до цифрового середовища. Учні, які знайомляться з основами проєктування, дизайну, роботи з графічними редакторами та цифровими інструментами, мають більше шансів адаптуватися до вимог сучасного світу та обрати перспективну професію в майбутньому.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Уроки технологій є ідеальною платформою для реалізації таких проєктів, адже вони поєднують теорію з практикою, ручну працю з цифровими технологіями, що сприяє формуванню цілісного підходу до навчання. У процесі створення дизайнерського портфоліо учні не лише навчаються, а й творчо самореалізуються, що відповідає ключовим цілям сучасної освіти: формування компетентностей, розвиток креативності та самостійності.

Крім того, створення портфоліо – це ефективний спосіб показати результати навчання не лише у вигляді виробу, а й у формі комплексного творчого проєкту. Це дозволяє учням бачити власний прогрес, аналізувати свої сильні сторони, формувати впевненість у собі. Метод портфоліо дозволяє демонструвати не лише результати, а й прогрес кожного учня порівняно з його ж попередніми результатами [1, С. 2].

Коли ми говоримо про творчість в освітньому процесі, перше, що спадає на думку – це можливість учня виявити себе. На уроках технологій ця можливість стає особливо яскравою, адже дизайнерське портфоліо не просто набір робіт, це історія – історія розвитку, пошуків, помилок і знахідок. Це «дзеркало», в якому видно, як учень росте – не лише як фахівець, а й як особистість.

Портфоліо – це не лише спосіб показати, що ти вмієш. Це, перш за все, доказ того, чого ти навчився. Тут видно, як теоретичні знання втілюються в практику. Як учень починає мислити, як дизайнер: продумувати деталі, враховувати цільову аудиторію, обирати стилістику. Це вже не просто виконання завдань – це творчість у дії. Портфоліо розкриває індивідуальний учнівський досвід роботи над проєктом, відображає досвід, що накопичувався впродовж усієї роботи над проєктом одного учня або всієї проєктної групи. У цьому розумінні портфоліо можна розглядати як оцінну технологію практичних результатів навчання школярів в умовах проєктної діяльності [2, С. 76].

Особливо цікаво, що кожен учень створює портфоліо по-своєму. Хтось обирає мінімалізм, хтось – яскраві кольори, дехто робить акцент на анімації чи 3D. І в цьому різноманітті видно, наскільки індивідуальним є процес навчання, якщо дати дитині свободу і підтримку.

Також важливо вчителям технологій при складанні дизайнерських завдань враховувати їх складність, яка повинна відповідати рівню творчої дизайнерської підготовки учнів, де ступінь насичення завдання не повинен перевищувати рівень знань учнів. Крім того, необхідно враховувати, що основною метою вирішення дизайнерських завдань є розвиток мислення учнів [3, С. 62].

Ще один важливий момент – це мотивація. Коли учень бачить, як росте його портфоліо, як перші невпевнені спроби змінюються впевненими роботами – це надихає. Це стимул рухатись далі, пробувати нове, вдосконалюватися. Зрештою, дизайнерське портфоліо – це не лише результат навчання, а й інструмент для майбутнього. Воно може стати ключем до вступу на творчі спеціальності закладів освіти, до участі в конкурсах, до перших замовлень і проєктів.

Наприклад, коли на уроках технологій вивчаємо основи графічного дизайну – створюємо етикетки, логотипи, упаковки чи макети вебсторінок – кожен з цих проєктів стає частиною візуального досвіду. Учень вчиться не тільки працювати за технічним завданням, а й мислити як дизайнер: підбирати кольори, шрифти, компоувати елементи. І найголовніше – кожна робота залишається як результат, як документ успіху, що входить у портфоліо. Або в процесі виготовлення виробів з деревини, тканини чи інших матеріалів ми додаємо етап проектування: спочатку ескіз, потім візуалізація, а вже потім – виготовлення. Саме ескізи, дизайн-плани, 3D-моделі й фотографії готових виробів і формують дизайнерське портфоліо. Це може бути

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

оформлено у вигляді презентації, сайту або друкованої книжки – усе залежить від креативності учня.

Також актуально використовувати цифрові інструменти: Canva, Figma, Photoshop або Tinkercad, робота з такими платформами не лише підвищує інтерес до навчання, а й дає учням реальний досвід у сфері сучасного дизайну. Багато учнів із захопленням створюють власні обкладинки книг, візитки, постери або прототипи мобільних застосунків – і все це стає частиною портфоліо.

Пропонуємо структуру дизайнерського портфоліо учня, яка на нашу думку, підійде як для друкованого, так і для цифрового варіанту (наприклад, у вигляді презентації, PDF або сайту):

1. Титульна сторінка (прізвище та ім'я учня; клас, навчальний заклад; назва портфоліо (наприклад: «*Моє дизайнерське портфоліо*»); рік створення; за бажанням — фото або власний логотип).

2. Особисті дані (коротка інформація про учня (інтереси, чим захоплюється, що надихає); мета створення портфоліо (наприклад: *показати результати навчання, підготуватись до конкурсу тощо*); мотивація до творчості).

3. Навички та інструменти (перелік вивчених програм (Canva, Figma, Photoshop, Tinkercad тощо); інструменти, з якими учень працював (наприклад, швейна машинка, різці, випалювач тощо); коротко про здобуті навички (проектування, креслення, макетування, цифровий дизайн)).

4. Основна частина: проекти та роботи. Для кожного проекту (роботи) бажано подати: назву проекту; короткий опис (тема, мета, завдання); фото/зображення роботи (ескізи, макети, готовий виріб, скріншоти); техніки та інструменти.

Розділи можна структурувати тематично або за типами робіт: *графічний дизайн, вироби з деревини / текстилю, цифрові макети тощо*.

5. Процес роботи (за бажанням): фото з процесу створення; скріншоти редагування, креслення, 3D-моделювання; ескізи або варіанти, які не увійшли в фінал; показати шлях від ідеї до готового виробу.

6. Досягнення: участь у конкурсах, виставках, олімпіадах; грамоти, дипломи, подяки.

Отже, перевага дизайнерського портфоліо – у поєднанні практичного навчання з творчим самовираженням. Учень не просто щось «робить руками», а створює унікальний продукт, який має естетичну та функціональну цінність.

Тож, підсумовуючи можна стверджувати, що уроки технологій сьогодні – це не лише «ручна праця», а справжня лабораторія творчості. І дизайнерське портфоліо, створене в межах цих уроків, – це не просто зібрання робіт, а важливий етап у формуванні впевненого, креативного та сучасного учня. Дизайнерське портфоліо учня – це поєднання знань, навичок і душі. Це найкращий спосіб показати, що навчання може бути творчим, а творчість – усвідомленою.

Список використаних джерел:

1. Клименко О. Портфоліо як метод формувального оцінювання на уроках української мови за умов дистанційного навчання. URL: <https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2022/12/12.-%D0%9A%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення: 12.03.2025).

2. Терещук А. І., Абрамова О. В. Використання навчальної технології портфоліо у процесі підготовки майбутніх учителів трудового навчання до організації проєктної діяльності учнів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. № 189, 2020. С. 74–78.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

3. Харитонova В. В. Дизайнерська діяльність учнів у процесі технологічної освіти. Sciences of Europe # 127, 2023. С. 61–64. URL: <https://www.europe-science.com/wp-content/uploads/2023/10/Sciences-of-Europe-No-127-2023.pdf#page=61> (дата звернення: 12.03.2025).

Нагайчук О.В., Печерук А.М., м. Умань
nagaychuk.ov@gmail.com

ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. Досліджено метод проєктів як інноваційний підхід до організації навчального процесу, спрямований на розвиток інтелектуальних умінь учнів шляхом інтеграції когнітивної та практичної діяльності. Визначено етапи формування інтелектуальних умінь та педагогічні умови підвищення ефективності їх розвитку на уроках технологій. Наведено результати експериментального дослідження, що підтверджують ефективність запропонованого підходу.

Ключові слова: метод проєктів, проєктно-технологічна діяльність, інтелектуальні вміння, педагогічні умови.

Abstract. The article examines the project method as an innovative approach to the organisation of the educational process aimed at developing students' intellectual skills through the integration of cognitive and practical activities. The stages of formation of intellectual skills and pedagogical conditions for improving the effectiveness of their development in technology lessons are determined. The results of an experimental study confirming the effectiveness of the proposed approach are presented.

Keywords: project method, project and technological activity, intellectual skills, pedagogical conditions.

Метод проєктів, як інноваційний підхід до організації навчального процесу, спрямований на корекцію та збагачення освітньої практики, враховуючи недоліки традиційних методик. У контексті сучасної школи проєктно-технологічна діяльність інтегрована в освітню галузь «Технологія».

Ключовим аспектом проєктно-технологічної діяльності є не стільки створення матеріального продукту, скільки розвиток особистісних якостей учнів. Для школярів цей процес стимулюється прагненням до автономії, тоді як для педагога він виступає ефективним інструментом для досягнення дидактичних цілей, зокрема формування інтелектуальних умінь.

Метод проєктів забезпечує інтеграцію когнітивної та практичної діяльності учнів, сприяючи формуванню та розвитку інтелектуальних навичок, а також підвищенню рівня та якості засвоєння знань. Структура проєктів побудована на залученні учнів до всіх етапів практичної діяльності, від концептуалізації до реалізації [1].

На уроках технологій, під час ускладнення творчих проєктів від класу до класу, школярі опановують основні компоненти інтелектуальної діяльності: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, доказ, класифікація, систематизація та інші. Оскільки, тільки оволодівши повною мірою спеціальними інтелектуальними вміннями, школярі можуть навчитися умінню вчитися.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Продукт проектно-технологічної діяльності має подвійну природу: з одного боку, це матеріальний результат проектної діяльності, що завершує етап навчання, а з іншого – зміни в особистісній структурі учня, зокрема розвиток інтелектуальних та пізнавальних процесів [2].

На основі численних досліджень педагогів стосовно етапів процесу формування інтелектуальних умінь, та враховуючи особливості проектно-технологічної діяльності, нами було визначено наступні етапи процесу формування інтелектуальних умінь школярів [2]:

- діагностика вихідного рівня інтелектуальних умінь учнів;
- планування навчальної роботи з метою розвитку інтелектуальних умінь;
- мотивування необхідності засвоєння кожного інтелектуального прийому;
- детальний інструктаж про зміст та етапи оволодіння кожним інтелектуальним умінням;
- акцентування уваги учнів на формування та розвиток певного інтелектуального уміння, з метою їх застосування під час виконання завдань проектно-технологічної діяльності;
- оперативний контроль за ходом формування інтелектуальних умінь на кожному етапі проектно-технологічної діяльності;
- спостереження за можливостями учня використовувати розумові уміння в різноманітних ситуаціях;
- навчання учнів систематичному здійсненню рефлексії для закріплення сформованого уміння, з метою вироблення звички самостійно застосовувати набуті уміння в різних видах діяльності.

Інтелектуальний розвиток школярів на уроках технологій суттєво активізується за умови інтеграції не лише знань, але й методів їх набуття. Формування інтелектуальних умінь, розвиток критичного мислення, навичок аналізу та синтезу, а також стимулювання творчого підходу до розв'язання проблем є ключовими аспектами цього процесу.

Проектна технологія, на нашу думку, є оптимальним інструментом для реалізації дидактичних завдань та трансформації уроків технологій в творчу, дослідницьку платформу, де учні розв'язують актуальні, практично значущі та доступні проблеми.

Ефективність формування інтелектуальних умінь у процесі проектно-технологічної діяльності залежить від таких умов [3]:

– Активна інтелектуальна діяльність: застосування проблемних, творчих та інтерактивних методів навчання.

– Розвиток пізнавального інтересу: забезпечення змістовного, цікавого та практично орієнтованого навчального матеріалу.

– Позитивна емоційна атмосфера: створення ситуацій успіху та підтримка мотивації.

– Індивідуалізація та диференціація: адаптація навчального процесу до вікових особливостей та інтелектуального рівня учнів.

– Відсутність страху перед діяльністю: пропонування доступних, але суб'єктивно складних проєктів.

– Врахування індивідуальних потреб та мотивів: задоволення потреб у самовдосконаленні та самостійності.

– Орієнтація на майбутню трудову діяльність: підготовка учнів до професійного самовизначення.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Створення зазначених умов на уроках технологій сприяє розвитку інтелекту та формуванню позитивних емоцій школярів.

Експериментальна робота і аналіз одержаних результатів переконливо свідчать про ефективність розвивальних технологій у формуванні інтелектуального потенціалу підлітків в процесі проектно-технологічної діяльності, що підтверджується: 1) принципово новим ставленням учнів до предмету, зростання інтересу до технологій, і як результат - глибокими, міцними знаннями, розумінням значущості проектно-технологічної діяльності та появою стійкої потреби в самостійній творчій діяльності; 2) послідовно проведеними тестуваннями, які показали ефективність комплексу навчально-пізнавальних завдань щодо формування інтелектуальних умінь, та зростання рівня сформованості умінь виконувати розумові операції і загалом інтелектуального розвитку школярів.

Отже, підвищення ролі уроків технологій в інтелектуальному розвитку учнів можливе за умови акцентування не лише на передачі знань, але й на формуванні способів їх набуття, тобто інтелектуальних умінь. Необхідно стимулювати критичне мислення, навички аналізу та синтезу, а також творчий підхід до розв'язання проблем. Важливо не лише зацікавити учнів змістом проектно-технологічної діяльності, але й систематично акцентувати увагу на інтелектуальних уміннях, які формуються та розвиваються на кожному етапі цього процесу.

Список використаних джерел:

1. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід: Навчальний посібник / Бербец В.В.; Дубова Н.В.; Коберник О.М.; Кравченко Т.В. та ін. / За заг. ред. О.М. Коберника, В.К.Сидоренка. Умань: КопіЦентр, 2007. 204 с.

2. Інтелектуальний розвиток підлітків у процесі проектно-технологічної діяльності: монографія / О. В. Нагайчук; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2021. 202 с.

3. Н агайчук О. В., Харитонova В. В. Проектно-технологічна діяльність як засіб інтелектуального розвитку учнів на уроках трудового навчання. Проектна технологія в інноваційному освітньому процесі: теорія і практика: колективна монографія / за заг. ред. О. М. Коберника; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2021. С. 31-88.

Бохонько Є.О., м. Хмельницький
evgenboh@ukr.net

ТЕОРІЯ АВТОМОБІЛЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ІНТЕГРАЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАНЬ З ПРАКТИЧНИМИ ВМІННЯМИ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті висвітлено значення теорії автомобіля як фундаментальної дисципліни у професійній освіті. Обґрунтовано необхідність інтеграції теоретичних знань із практичними навичками шляхом використання цифрових симуляторів, 3D-моделей, онлайн-платформ і віртуальних лабораторій.

Ключові слова: теорія автомобіля, професійна освіта, симуляція, інтеграція, практичні навички.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Abstract. *The paper highlights the role of automobile theory as a fundamental discipline in vocational education. It justifies the integration of theoretical knowledge with practical skills through the use of simulators, 3D models, online platforms, and virtual labs.*

Keywords: *automobile theory, vocational education, simulation, integration, practical skills.*

Дисципліна «Теорія автомобіля» посідає провідне місце у структурі професійної підготовки здобувачів освіти за спеціальністю 015.38 «Професійна освіта. Транспорт». Її вивчення передбачає опанування студентами фундаментальних знань про будову, принципи роботи, теплові та динамічні процеси у двигунах внутрішнього згоряння та загальну динаміку руху автомобіля.

Навчальний курс включає як теоретичну частину, так і систему практичних розрахунків (індикаторні показники, тепловий баланс, тягові характеристики тощо). Значна увага приділяється сучасним вимогам до екологічності, паливної економічності, керованості й безпеки транспортного засобу.

Для виконання практичних робіт студентів використовуються інтерактивні методи: комп'ютерне моделювання, візуалізація процесів у механізмах, аналіз динамічних характеристик на основі віртуальних даних. Такі засоби сприяють більш глибокому розумінню матеріалу, розвивають критичне мислення та здатність до самостійного технічного аналізу.

Одним із ефективних засобів такої інтеграції є впровадження сучасних технологій: навчальних симуляторів, відеомоделей роботи систем автомобіля, 3D-анімацій, віртуальних лабораторій, автоматизованих тестових платформ.

Зокрема, використання програмного забезпечення типу CarSim, Autodidact, Bosch Virtual Garage, а також платформ на зразок Google Classroom і Moodle, дозволяє не лише ілюструвати динаміку процесів у системах автомобіля (підвіска, трансмісія, двигун), а й моделювати типові несправності та варіанти їх усунення.

У процесі модернізації професійної освіти особливого значення набуває використання цифрових освітніх ресурсів, здатних ефективно поєднувати теоретичне навчання з формуванням практичних умінь. Однією з таких інноваційних платформ є Electude — інтерактивне середовище для вивчення автомобільної техніки, розроблене спеціально для технічної та професійної освіти.

Electude містить понад 1000 модулів, які охоплюють усі основні теми дисципліни «Теорія автомобіля»: будову двигуна внутрішнього згоряння, принципи роботи трансмісії, підвіски, гальмівної системи, електрообладнання, системи безпеки, тощо. Платформа побудована за принципом «learning by doing» (навчання через дію), тобто студенти не лише читають теорію, а й активно взаємодіють з віртуальними моделями, проводять діагностику, виконують завдання у форматі автосимуляцій.

Переваги використання Electude у вивченні теорії автомобіля полягають у наступному: теоретичні знання подаються через графіку, анімацію та симулятори, що дозволяє краще засвоїти складні фізико-механічні процеси. Кожен навчальний блок містить коротку теоретичну частину, завдання для самоперевірки, практичні кейси та тест. Платформа підтримує індивідуальну траєкторію навчання, дозволяючи студенту самостійно засвоювати матеріал у власному темпі. Завдяки інтерактивним тренажерам, які моделюють реальні ситуації (діагностика несправностей, перевірка параметрів систем), студенти набувають навичок, близьких до виробничих умов. Electude легко інтегрується з Moodle, Google Classroom та іншими системами управління навчанням, що спрощує роботу викладача.

Практичні заняття із застосуванням віртуальних середовищ дозволяють студентам без ризику для обладнання або життя ознайомитись із діагностичними

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

процедурами, оцінити роботу систем у різних режимах та умовах, що важко реалізувати в межах традиційного уроку через брак матеріально-технічної бази.

У педагогічному сенсі такі підходи сприяють активному навчанню, розвитку логічного мислення, технологічної грамотності та професійного самовдосконалення. Вони відповідають викликам цифрової трансформації освіти та забезпечують високу мотивацію студентів до навчання.

Підсумовуючи, можна зазначити, що поєднання теорії автомобіля з сучасними цифровими технологіями дозволяє вивести професійну підготовку на якісно новий рівень, формуючи готовність здобувачів освіти до практичної діяльності вже під час навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Захарченко В. І. Теорія автомобіля: підручник. Харків: Світ книги, 2018. 328 с.
2. Ярошенко М. В. Сучасні технології професійної підготовки фахівців автомобільного транспорту. К.: Освіта України, 2020. 246 с.
3. Гребенюк С. О. Інноваційні технології в автомобільній справі. Львів: Новий Світ, 2019. 220 с.
4. Bosch Virtual Garage [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.bosch-training-solutions.com/>
5. Методика викладання технічних дисциплін: навч. посіб. / За ред. Ковалю Ю. С. Київ: Ліра-К, 2021. 274 с.

Бохонько Є.О., Лялька І.М., м. Хмельницький
evgenboh@ukr.net, illalailka@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКУ ГІДРОСИСТЕМ ЗАСОБІВ МАЛОЇ МЕХАНІЗАЦІЇ

Анотація. У тезах розглянуто основні положення та формули, що використовуються при проектуванні гідросистем, які застосовуються в засобах малої механізації. Проаналізовано ключові етапи теоретичних розрахунків, зокрема визначення тиску, витрати рідини, діаметра трубопроводів та потужності. Обґрунтовано необхідність оптимізації гідравлічного приводу з урахуванням специфіки експлуатації.

Ключові слова: гідросистема, розрахунок, гідронасос, гідроциліндр, витрата, тиск.

Abstract. The theses consider the basic provisions and formulas used in the design of hydraulic systems used in small mechanization vehicles. The key stages of theoretical calculations are analyzed, in particular, the determination of pressure, fluid flow, pipeline diameter and power. The need for optimizing the hydraulic drive is justified, taking into account the specifics of operation.

Keywords: hydraulic system, calculation, hydraulic pump, hydraulic cylinder, flow rate, pressure.

Гідросистеми засобів малої механізації є невід'ємною частиною сучасних технічних пристроїв, які використовуються в сільському господарстві, будівництві, комунальному господарстві, у майстернях професійно освіти. Вони виконують функцію передачі енергії від джерела до виконавчого механізму за допомогою

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

стиснутої рідини. Завдяки компактності, високій надійності та ефективності гідроприводи дозволяють реалізовувати значні зусилля при малих розмірах обладнання.

У малогабаритних пристроях гідросистеми зазвичай складаються з гідронасоса, гідроциліндра (або гідромотора), розподільників, трубопроводів і бака з робочою рідиною. Вони забезпечують підйом вантажів, переміщення елементів конструкцій, обертання механізмів тощо. Важливими перевагами є плавне регулювання швидкості, реверс, фіксація положення, захист від перевантаження.

Правильне проектування гідросистем потребує знань основ гідравліки, інженерної механіки та теплотехніки. Зокрема, розрахунки передбачають визначення робочого тиску, витрати рідини, розмірів виконавчих механізмів і трубопроводів. В умовах професійної підготовки майбутніх техніків, інженерів або майстрів виробничого навчання такі знання є фундаментальними для формування професійних компетентностей.

Гідросистеми у засобах малої механізації відіграють вирішальну роль у забезпеченні точного, надійного та енергоефективного функціонування техніки. Сучасні вимоги до професійної та технологічної освіти передбачають не лише ознайомлення учнів і студентів з принципами роботи гідроприводів, але й формування здатності до проектування та моделювання базових гідросистем.

Гідросистема — це сукупність елементів, які забезпечують передачу енергії від джерела до виконавчих органів за допомогою тиску рідини. У засобах малої механізації гідропривід часто є незамінним елементом, що дозволяє здійснювати підйомні, переміщувальні, обертальні рухи з мінімальними витратами енергії та максимальною точністю. Особливої актуальності набуває правильне проектування гідросистем для навчальних лабораторій, майстерень та мобільних технічних засобів, які використовуються у процесі професійної підготовки.

Теоретичні розрахунки гідросистем здійснюються з урахуванням: призначення гідросистеми, типу навантаження, необхідної сили та швидкості переміщення, габаритних обмежень обладнання, умов експлуатації (вологість, температура, пил тощо).

Розрахунок витрати робочої рідини. Витрата рідини (Q) визначається як добуток об'єму подачі насоса за оберт та частоти його обертання:

$$Q = V n / 1000, \quad (1)$$

де Q — витрата, л/хв; V — об'єм подачі насоса за один оберт, см³; n — частота обертання вала насоса, об/хв.

Цей параметр дозволяє оцінити, яку кількість рідини необхідно подати для забезпечення заданої швидкості переміщення поршня або обертання гідромотора.

Розрахунок тиску в системі. Тиск у гідросистемі визначається, виходячи з необхідної сили, яку має створити гідроциліндр, та площі його поршня:

$$P = F / A, \quad (2)$$

де P — тиск, МПа; F — сила, Н; A — площа поршня, м².

Цей розрахунок є ключовим для вибору типу насоса, трубопроводів і розподільної апаратури, яка повинна витримувати розрахунковий тиск.

Розрахунок потужності. Потужність, яку споживає гідросистема, визначається за формулою:

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

$$N=P \cdot Q/600, \quad (3)$$

де N — потужність, кВт; P — тиск, бар; Q — витрата рідини, л/хв.

Цей показник дозволяє визначити тип приводу для гідронасоса.

Коефіцієнт корисної дії гідросистеми. Загальний коефіцієнт корисної дії системи залежить від ефективності всіх її складових. У малогабаритних механізмах ККД може змінюватися в межах 0,6–0,8 залежно від умов експлуатації.

Оволодіння теоретичними основами розрахунку гідросистем є необхідною складовою формування основних компетентностей здобувачів професійної освіти. Практична робота з такими системами у навчальних майстернях сприяє розвитку просторового мислення, вміння працювати з технічною документацією, навичок аналізу та прийняття інженерних рішень. Використання комп'ютерного моделювання, програм типу FluidSIM, Automation Studio та CAD-систем розширює можливості інтеграції теоретичних знань з практикою.

Отже, теоретичні аспекти розрахунку гідросистем є важливою складовою підготовки, яка дозволяє створювати ефективні, надійні та безпечні системи у малогабаритних пристроях, а також формує базу для подальшого інженерного розвитку здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В. М. Теорія механізмів і машин. К.: Вища школа, 2010. 372 с.
2. Основи гідроприводу: підручник / За ред. Ю. О. Погрібного. К.: Лібра, 2012. 456 с.
3. Савінов В. М. Основи технологічної підготовки у професійній освіті. – Вінниця: Нова книга, 2020. – 312 с.
4. Тарасенко І. І. Гідравлічні машини і приводи: навч. посіб. Харків: ХНУМГ, 2015. 268 с.

Міщенко О.В., Нашубська О.В., м. Хмельницький
el_mischenko@ukr.net

ПРОЄКТУВАННЯ ТА ВИГОТОВЛЕННЯ ШОПЕРА У ТЕХНІЦІ ПЕЧВОРК

Анотація. Розглянуто особливості проектування та виготовлення шопера у техніці печворк.

Ключові слова: проектування шопера, виготовлення шопера, техніка печворк.

Abstract. The features of designing and manufacturing a shopper using the patchwork technique are considered.

Keywords: shopper design, shopper manufacturing, patchwork technique

Сьогодні використання екологічних речей побутового призначення як ніколи актуальне.

Шопер — це містка, зручна та багаторазова сумка для покупок середнього розміру, з одним відділенням і ручками середньої довжини, об'ємом близько 10–20 літрів [1].

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Сумки, схожі на шопер, використовувались і раніше. Назва шопер з'явилась, орієнтовно в 2021 році, до того її називали еко-сумкою. Їх популяризація, відбулась у 2000-х, як екофрендного аксесуара та альтернатива пластиковим пакетам [3].

Завданням проекту було набуття практичного досвіду в процесі проектування та виконання сумки-шопера у техніці печворк.

Мета проекту полягала у проектуванні та виготовленні сумки-шопера у техніці печворк на основі набутих вмінь і навичок в процесі вивчення дисципліни «Матеріалознавство та основи технології (художній текстиль)».

На початковому етапі роботи було з'ясовано актуальність проектування та виготовлення сумки-шопера у техніці печворк.

Популярність сумки-шопера пояснюється кількома ключовими факторами (рис. 1): практичність та універсальність, екологічність, модний аксесуар, зручність у використанні, доступність, можливість персоналізації [2].

На наступному етапі проектування було проаналізовано різноманіття сумок.

Шопери різняться між собою матеріалом, розмірами, формою і дизайном. Її форма - класичний прямокутник, а розмір залежать від потреб.

В матеріалах для виготовлення не велике різноманіття: це тканини, натуральна або штучна шкіра. Тканини застосовують щільні з бавовни, льону, поліестру або поліефіру, по можливості з вологовідштовхувальним просочуванням.

Рис. 1 - Ключові фактори популярності сумки-шопера.

При виготовленні сумок-шоперів застосовують різні техніки оздоблення, які додають їм унікальності та стилю: печворк, батик, вишивка; аплікація, макраме, валяння вовни, квілтинг, фурнітура.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Принти виготовлені в техніках гарячого або холодного батику на сумках-шоперах бувають найрізноманітнішими, і їх вибір залежить від стилю, модних тенденцій та уподобань покупців: мінімалістичні принти (цитати, слогани, короткі фрази, графічні лінії та абстрактні елементи); природні мотиви (пейзажі, квіти, рослини, тварини); арт-принти (репродукції картин, авторські ілюстрації); графічні та геометричні візерунки (геометричні форми, абстрактні малюнки, поп-арт елементи.); брендові та логотипи (Chanel, Balenciaga, Prada); жартівливі та креативні (карикатури та комікси, смішні або милі картинки); тематичні та культурні мотиви (етнічні орнаменти, винтажні постери, ностальгічні картинки, символи певних міст або країн).

Вишивка на сумках може бути машинна, ручна, бісером. Машинна вишивка дає можливість отримувати складні орнаменти та малюнки за допомогою програмного забезпечення вишивальних машин. Ручна вишивка може бути виконана улюблені техніці, популярними темами є етнічні мотиви, квіти, геометричні візерунки. Вишивка бісером – додає текстурність і блиск.

Аплікація – це одна з найпопулярніших технік декорування сумок-шоперів, яка дозволяє створювати унікальні візерунки, додавати об'єм і текстурність. Вона дозволяє експериментувати з матеріалами, робити унікальні аксесуари та навіть оновлювати старі сумки. Для створення аплікації застосовують текстильні матеріали, шкіру, хутро тощо.

Макраме – це техніка вузликового плетіння, яка чудово підходить для створення стильних та міцних сумок-шоперів. Вона додає аксесуару унікальності, текстури та природної естетики.

Валяння вовни – це техніка, що дозволяє створювати унікальні сумки-шопери з натурального матеріалу. Вовняні волокна переплітаються між собою під впливом вологи, температури та тертя (мокре валяння) або спеціальних голок (сухе валяння), що робить виріб міцним і довговічним. Сумки-шопери з валяної вовни – це стильний, екологічний та унікальний аксесуар. Вони можуть бути як повністю валяними, так і мати вовняні декоративні елементи. Така техніка ідеально підходить для створення авторських аксесуарів ручної роботи.

Квілтінг (стьобання) – це техніка пошиття, яка включає з'єднання кількох шарів тканини через декоративну простьобку. Вона надає сумці-шоперу не тільки оригінального вигляду, а й додає міцності та структури. Квілтінгові шопери – це стильний, міцний і функціональний варіант сумки. Вони поєднують декоративність і практичність, а різноманітність технік дозволяє створювати як елегантні класичні, так і яскраві дизайнерські моделі.

Фурнітура, як декоративний елемент, додає шоперу унікальності та стилю. Різнноманітні деталі, такі як люверси, пряжки, заклепки чи декоративні блискавки, змінюють зовнішній вигляд виробу та перетворює його в справжній аксесуар.

Печворк (Patchwork) – це техніка клаптикового шиття, що передбачає створення виробу з різнокольорових шматочків тканини, зшитих між собою у певному візерунку. Використання цієї техніки для сумок-шоперів надає їм унікального стилю, екологічності та можливості створювати неповторні дизайни. Сумки в стилі печворк є оригінальними, практичними та додають індивідуальності образу споживача. Вони чудово поєднуються з повсякденним одягом і можуть стати яскравим акцентом у вашому гардеробі.

Встановлено, що кожна техніка оздоблення сумок-шоперів має свої унікальні особливості, які визначають її стиль, спосіб виконання та вплив на зовнішній вигляд і функціональність виробу. Так, печворк дозволяє створювати ексклюзивні клаптикові композиції, квілтінг додає об'ємності, аплікація дає можливість створювати малюнки,

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

макrame додає природності, валяння вовни робить сумку м'якою та теплою, а фурнітура додає стильних і функціональних деталей.

Для проектування було обрано сумку-шопер у техніці печворк зі старих джинсів.

Моделями-аналогами було обрано три зразка сумки-шоперу різних авторів. Аналіз моделей-аналогів дозволив визначити показники якості.

На наступному етапі було розроблено технологічну картку, підібрано конструкційні матеріали, інструменти й обладнання, необхідні для роботи а також розробили послідовність виготовлення проектованого виробу. Використані матеріали зумовлені призначенням виробу та обраними техніками його виготовлення. В якості основного матеріалу було обрано різні старі джинси (рис. 2).

Рис. 2. Готова сумка-шопер у техніці печворк зі старих джинсів.

Такий вибір, на нашу думку, має кілька суттєвих переваг. По-перше, джинсова тканина є надзвичайно міцною та зносостійкою, що робить її ідеальним матеріалом для сумок, які повинні витримувати великі навантаження. По-друге, використання старих джинсів дозволяє не лише зберігати екологічність, а й давати друге життя речам, які могли б опинитися на смітнику. Це робить наші сумки не тільки стильними, а й екологічно відповідальними.

Джинсові тканини мають природну текстуру та стиль, що додає виробу виняткового характеру та унікальності. Поєднання різних відтінків джинсової тканини, потертостей, швів і деталей (наприклад, кишень, заклепок) дозволяє створювати оригінальний дизайн, який чудово підходить для створення сумок-шоперів у стилі casual або навіть вінтаж. Використання старих джинсів додає виробу родзинку, а також дозволяє зберегти оригінальність кожної сумки.

Таким чином, цей вибір не лише відображає сучасні тенденції до сталого виробництва, але й допомагає створити унікальні та стильні аксесуари з особливим характером. Отже, виготовлення шопера з печворком із старих джинсів – це екологічний, креативний і практичний підхід, який дозволяє створити стильний

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

аксесуар, що має не лише естетичну цінність, а й підтримує концепцію сталого вжитку.

Список використаних джерел:

1. Волинські новини. (2025). Що таке шопер та чим він відрізняється від інших сумок? <https://www.volynnews.com/news/all/shcho-take-shoper-ta-chym-vin-vidrizniayetsia-vid-inshykh-sumok-/>.
2. Факт. (2025). Унікальний стиль – роль аксесуарів у вашому образі. *Факт-новини*. <https://fact-news.com.ua/unikalnist-u-detalyax-vpliv-aksesuariv-na-vash-stil/> (дата звернення: 22.03.2025).
3. Атлас. (2025). Сумка шоппер своїми руками. https://tkani-atlas.com.ua/ua/sumka-shopper-svoimi-rukami/?srsltid=AfmBOorv-q3vbkVFHcgidk_EDLohxOENntAR7Zbrf3UwhFLobjsl_yjD.
4. Все про джинс [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://iamtex.com.ua/ua/all-about-denim/>

Васильєв В. І., Цина А. Ю., м. Полтава
ajut1959@gmail.com

**ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДО
ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ
ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ**

Анотація. У статті розглядаються шляхи підвищення ефективності навчання технологій засобами пізнавальної зацікавленості учнів працею, застосовуванням на уроках технології художньо-творчої діяльності. Аналізуються освітні технології формування в учнів пізнавального інтересу до художньо-творчої діяльності, її види за їхніми інтересами і ознаками кінцевого результату, різновиди демонстраційних учнівських портфоліо.

Ключові слова: пізнавальний інтерес, художньо-творча діяльність, інтеграція, навчання технологій

Abstract. The article considers ways to increase the effectiveness of technology teaching by means of students' cognitive interest in work, using the technology of artistic and creative activity in lessons. The educational technologies for forming students' cognitive interest in artistic and creative activity, its types according to their interests and characteristics of the final result, and varieties of demonstration student portfolios are analyzed.

Keywords: cognitive interest, artistic and creative activity, integration, technology learning

Основою формування в учнів 5–6 класів пізнавального інтересу до художньо-творчої діяльності на уроках технологій виступає вмотивованість творчою продуктивною працею [5]. На ефективність навчання технологій впливають пізнавальна зацікавленість учнів працею, застосовувані на уроках технології художньо-творчої діяльності, що визначаються їхньою метою та сформованістю в учнів потреби у творчій художній праці.

Як відзначає Н. Волкова, значущість художньої праці в освітній діяльності учнів, мотивація участі у неї обумовлюються її привабливістю, результативністю,

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

можливістю вияву ініціативи та творчості, розумінням її просуспільної важливості [3, с. 82]. Формування потреби в навчально-пізнавальній самоосвітній діяльності характеризується, за О. Андрійчук [1, с. 11], такими підлітковими особистісними якостями як початкова зацікавленість творчістю та розвиток дорослості.

Формування в учнів пізнавального інтересу до художньо-творчої діяльності може здійснюватися за такими освітніми технологіями, як:

- розуміння учнями суспільної та особистісної важливості виконуваних ними художньо-творчих завдань (з якою метою вони виконуються);
- виконання проблемних питань на художньо-творчу тематику для формування зацікавленості творчою художньою працею;
- організація навчання технологій засобами створення ситуацій мотиваційно-емоційного спрямування;
- використання методів інтерактивного навчання технологій та зацікавлення навчальним матеріалом.

Зацікавленість тематикою художньо-творчої діяльності визначається її представленням зрозумілою для учнів раннього підліткового віку мовою у вигляді цікавих подій, історій, актуалізації проблемних завдань, інсценізацій, їхньою відповідністю віковим особливостям учнів цього віку.

Домінування у підлітків наочно-образного сприйняття та зацікавленість оточуючим світом націлює учнів на вибір учнями змісту завдань художньо-творчої діяльності, які мають конкретно-прикладну спрямованість. Суспільна значущість проблем художньо-творчої діяльності та вмотивованість підлітків самостійною творчістю у зоні їхнього найближчого особистісного розвитку визначають, за В. Гузєєвим, взаємозв'язок тематики художньо-творчої діяльності з інтеграцією змісту предметного шкільного навчання [4].

Результати навчання художньо-творчій діяльності та інтереси учнів визначають варіативність змісту навчання технологій під час виконання творчих проектів [6]. Інтереси учнів визначають спрямованість їхньої художньо-творчої діяльності, обумовлюючи вільне формування та креативність подання отриманих її результатів у формі інформаційних проектів, ігрових інсценізацій, об'єктів декоративно-прикладної та художньої творчості, презентація очікувань відносно естетичних станів соціуму (рис. 1).

Різновиди художньо-творчої діяльності за інтересами учнів та характером їхнього кінцевого результату			
↓	↓	↓	↓
Художньо-інформаційна творчість	Ігрові інсценізації	Об'єкти декоративної та художньої творчості	Соціально-естетичні проекти

Рис. 1. Види художньо-творчої діяльності учнів за їхніми інтересами і ознаками кінцевого результату.

Зацікавлююча художньо-творча діяльність здебільшого носить багатоваріантний характер виконання, що вимагає від вчителя технологій доброзичливо-прийняттого коригування способів їхнього виконання учнями.

Ефективність навчання технологій визначається досягненими результатами, які були заплановані в ході здійснення художньо-творчої діяльності, зацікавлення учнів

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

продовженням її виконання в позакласній та позаурочній роботі для задоволення особистих життєвих потреб, сприяючи досягненню максимально успішних результатів, мінімізуючи витрати часових та матеріальних ресурсів [2].

Стимулюванню учнів до виконання художньо-творчих завдань, які розвивають їхні нахили та здібності, сприяють демонстраційні учнівські портфоліо, які складаються з найрезультативніших, виконаних учнем самостійно робіт. Серед підрозділів учнівських портфоліо, які різнопланово презентують досягнення художньо-творчої діяльності, можна виділити такі: я і моя родина, я це вмію і люблю робити, світ моїх захоплень, мої творчі роботи та ін.

Підсумовуючи, зазначимо, що формування в учнів 5–6 класів пізнавального інтересу до художньо-творчої діяльності засобами інтеграції змісту технологічної освітньої галузі повинно здійснюватися з урахуванням інтересів учнів, їхніх вікових та пізнавальних можливостей, особистих потреб у самопізнанні художньої творчості, що пов'язано з їхньою життєдіяльністю, яка потребує позитивної самооцінки як з боку самого учня, так і іншими учасниками освітнього процесу.

Саме підготовленість учителя до формування в учнів 5–6 класів пізнавального інтересу до художньо-творчої діяльності засобами інтеграції змісту технологічної освітньої галузі, які обумовлені віковими особливостями учнів, визначає успішність адаптаційного етапу навчання учнів на базовому етапі середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук О. Особливості формування пізнавального інтересу учнів на уроках біології. *Формування особистості в освітньо-виховному середовищі навчального закладу: проблеми і пошуки*. Житомир: ФОП Левковець, 2015. Вип. 2. С. 10–12.
2. Антипова О., Паламарчук В. У пошуках нестандартного уроку. *Радянська школа*. 1991. № 1. С. 65–69.
3. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Київ: Академвидав, 2007. 616 с.
4. Гузеєв В.В. Метод проектів як окремий випадок інтегрованої технології навчання. *Директор школи*. 1995. № 6. С. 24--32.
5. Заброцький М. М. Основи вікової психології: навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2006. 112 с.
6. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати / за ред І. Г. Єрмакова. Київ: Департамент, 2003. 500 с.

Куратнік Т.В., м. Полтава
tatyanakuratnk@gmail.com

**РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В
УМОВАХ НУШ ЧЕРЕЗ ЗАЛУЧЕННЯ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАН**

Анотація. У статті розглядається проблема розвитку ключових компетентностей здобувачів освіти в умовах Нової української школи (НУШ) через залучення їх до науково-дослідницької діяльності в рамках Малої академії наук України (МАН). Аналізуються основні підходи до формування компетентностей,

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

окреслюються переваги науково-дослідницької роботи як інструменту розвитку критичного мислення, творчості та самостійності учнів.

Ключові слова: ключові компетентності, Нова українська школа, науково-дослідницька діяльність, Мала академія наук України, STEM-освіта, критичне мислення.

Abstract. The article considers the problem of developing key competencies of students in the conditions of the New Ukrainian School (NUS) through their involvement in scientific and research activities within the framework of the Small Academy of Sciences of Ukraine (MAS). The main approaches to the formation of competencies are analyzed, the advantages of scientific and research work as a tool for developing critical thinking, creativity and independence of students are outlined.

Keywords: key competencies, New Ukrainian School, scientific research activity, Small Academy of Sciences of Ukraine, STEM education, critical thinking.

Реформа освіти в Україні, що впроваджується через концепцію Нової української школи (НУШ), передбачає формування в учнів не лише предметних знань, а й ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в сучасному суспільстві. Одним із ефективних способів досягнення цієї мети є залучення школярів до науково-дослідницької діяльності в межах Малої академії наук України (МАН).

На необхідність організації дослідницької діяльності учнів неодноразово звертали увагу О. С. Березюк, В. В. Русова, А. В. Семенова, Г. С. Цехмістрова. Сутність та структуру дослідницьких здібностей досліджували С. П. Балашова, В. М. Дружинін, Н. І. Поліхун, О. І. Савенков та інші дослідники. Теоретичні основи дослідницької діяльності учнів досліджували О. Є. Антонова, В. Н. Андреев, А. Деметроу, В. М. Дружиніна, Н. М. Зверева, Г. Г. Колінець, Н. Г. Недодатко, А. Н. Подьдякова, Н. І. Поліхун, О. І. Савенков, В. М. Шейко, О. І. Щербаков.

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти [1], ключові компетентності включають: комунікативну, інформаційно-цифрову, соціальну, громадянську, підприємницьку, культурну, екологічну та інші. Важливим аспектом розвитку цих компетентностей є інтеграція знань та міждисциплінарний підхід.

Основними позаурочними формами залучення учнів до дослідницької наукової діяльності є: участь у роботі МАН України, наукових гуртках, індивідуальна та групова робота над пошуково-дослідницькими проєктами; участь у науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах-виставках дослідницьких робіт, самоосвітня діяльність.

Однією з найефективніших форм науково-дослідної діяльності є Мала академія наук (МАН), яка сприяє розвитку дослідницьких здібностей учнів, формуванню навичок ведення наукового дослідження, аналізу отриманих результатів, їх оформлення, розвиває вміння презентувати власні здобутки, формуючи навички конкурентоспроможності, вміння відстоювати власні погляди. У межах МАН здобувачі освіти проходять перші етапи становлення як науковці [2].

Практичними аспектами впровадження дослідницької діяльності здобувачів освіти в умовах НУШ є:

- співпраця між МАН та закладами загальної середньої освіти;
- організація наукових гуртків, секцій та конкурсів;
- використання сучасних методик STEM-освіти та міжпредметного підходу;
- мотивація учнів через участь у міжнародних конкурсах та конференціях.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Мала академія наук України створює сприятливе освітнє середовище для інтелектуального розвитку та професійного самовизначення обдарованих дітей і молоді. Територіальні відділення МАН України забезпечують проведення науково-освітніх проєктів з метою залучення учнів до позашкільної освіти дослідницько-експериментального напрямку.

Освітній процес у закладах системи Малої академії наук України організовано за науковими профілями, відділеннями та секціями, що дозволяє їхнім вихованцям проводити наукові дослідження у відділеннях математики, економіки, фізики й астрономії, технічних наук, комп'ютерних наук, історії, наук про Землю, філософії та суспільствознавства, філології, літературознавства, фольклористики та мистецтвознавства, хімії та біології, екології та аграрних наук.

Слухачами можуть стати всі охочі учні закладів освіти. Учні — члени МАН є учасниками різноманітних обласних, всеукраїнських, міжнародних інтелектуальних конкурсів, турнірів, олімпіад і показують високий рівень підготовки й творчі здібності.

Для учнів МАН проводяться конкурси, турніри, фестивалі, олімпіади та інші інтелектуальні змагання, як-от Всеукраїнська олімпіада з філософії, Всеукраїнські інтерактивні конкурси «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник», Всеукраїнський інтернет-турнір «Відкрита природнича демонстрація», Всеукраїнський конкурс «Екопогляд», Всеукраїнський конкурс «Save Спадок», Всеукраїнський конкурс юних дослідників «Кристали» імені Євгена Гладишевського, а ще — хакатони, літературні марафони та багато іншого[3].

Учні нашого навчального закладу є постійними учасниками конкурсу-захисту МАН та неодноразово ставали переможцями на різних етапах, зокрема у секціях «Техніка», «Мистецтвознавство», «Етнологія» (ті секції, де учні працюють з учителем технологій як науковим керівником). Кожна досліджувана робота є унікальною та науково-значимою, адже учні обирають актуальні цікаві теми. Пріоритет надається розгляду тих питань, які знаходять відгосок у власній творчості учнів (наприклад, розробка установок для виробітку тепла чи виготовлення речей із непотребу, як новий напрям дизайну). Ефективна організація науково-дослідницької діяльності відбувається через використання STEAM технологій, які дозволяють з різних сторін проаналізувати проблему дослідження, інтегруючи необхідні знання учнів з різних предметів. Неодноразово наші учні ставали учасниками тематичних обласних конкурсів МАН, де представляли науково-дослідницькі та творчі роботи, що дозволяли інтегрувати знання дітей з різних наукових дисциплін навколо теми дослідження. Лише за умови творчої співпраці усіх учасників науково-дослідницької діяльності досягається високий результат та перемога у конкурсах МАН.

Дослідження, проведені серед учнів-учасників МАН, свідчать про підвищення рівня їхньої самостійності, відповідальності та навичок роботи в команді. Результати також вказують на покращення показників навчальної успішності, зокрема у природничих і технічних дисциплінах [5].

Науково-дослідницька діяльність у рамках МАН є ефективним засобом розвитку ключових компетентностей здобувачів освіти в умовах НУШ. Вона сприяє формуванню дослідницької культури, творчого підходу до навчання та адаптації учнів до сучасних викликів суспільства. Подальше вдосконалення механізмів інтеграції дослідницької діяльності в навчальний процес може стати важливим кроком у реформуванні української освіти.

Список використаних джерел:

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

1. Державний стандарт базової середньої освіти .[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Офіційні матеріали Малої академії наук України. .[Електронний ресурс] //Режим доступу: <https://man.gov.ua>
4. STEAM-освіта: від теорії до практики» : матеріали конференції (Київ, 12-14 червня 2024 року). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. 406 с.
5. Дослідження ефективності участі школярів у МАН. .[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://edu-research.org.ua>

Недоступ Г. Г., Цина В. І., м. Полтава
ajut1959@gmail.com

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ПІДПРИЄМЛИВОСТІ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розглядаються задекларовані Державним стандартом базової середньої освіти шляхи використання предметного шкільного навчання як засобу творчого самовираження особистості учня. Аналізуються особливості підтримки ініціативності та підприємливості особистості учня у процесі художньо-творчої діяльності учнів.

Ключові слова: підприємливість, художньо-творча діяльність, технології

Abstract. The article considers the ways of using subject-based school education as a means of creative self-expression of the student's personality, declared by the State Standard of Basic Secondary Education. The features of supporting the initiative and entrepreneurship of the student's personality in the process of artistic and creative activity of students are analyzed.

Keywords: entrepreneurship, artistic and creative activities, technologies

Сучасним Державним стандартом базової середньої освіти задекларовано використання предметного шкільного навчання як засобу творчого самовираження особистості учня [1]. Художньо-творча діяльність учнів на уроках технологій та в позаурочний час передбачає формування здатності до розуміння та поцінювання творчих способів передачі ідей та самовираження різними засобами мистецтва та іншими культурними формами. З іншого боку використання можливостей генерування та реалізації художньо-творчих ідей, створення мистецьких цінностей для інших у галузі технологічної освіти передбачає сформованість в учнівської молоді особистісних якостей фінансової грамотності та підприємливості.

Саме тому, однією зі складових базової середньої освіти є підтримка ініціативності та підприємливості особистості учня, розвиваючи в них впевненість у собі та критичне мислення. В реалізації творчого потенціалу учнів сучасна технологічна освітня галузь ставить мету формування в учнів здатності до підприємливості у поєднанні з національно-культурним самовираженням. Компетентнісний потенціал технологічної освітньої галузі визначає складниками

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

ключової компетентності з підприємливості творче мислення, генерування нових ідей та успішне втілення їх у життя для поліпшення свого та суспільного добробуту. Беручи участь на уроках технологій у художньо-творчій діяльності учні 5-9 класів формулюють її цілі та завдання, складають плани щодо їхньої реалізації, прогнозують та мінімізують ризики в досягненні прийнятих проектних рішень, навчаються оцінюванню їхньої ефективності.

Використовуючи знання з основ економіки в художньо-творчій діяльності учні навчаються самостійному розрахунку вартості необхідних для цього матеріалів, оперувати грошовими ресурсам и під час створення художніх виробів, оцінюють та розраховують вартість пропонованих ними ідей, що реалізовуватимуться в художньо-творчій діяльності. Усвідомлюючи роль фінансів, як важливих ресурсів забезпечення творчої художньої діяльності, учні стикаються з проблемою підприємливо-заощадливого їхнього використання під час реалізації індивідуальних та колективних творчих проєктів із декоративно-ужиткового мистецтва, які включають раціональне застосування художньо-творчих технологій, формуючи в учнів базові знання зі стилізації, автентичності, етностилі, дизайну та ідентичності у художньо-творчій діяльності.

Учні виявляють підприємливість, вивчаючи попит споживачів на створені ними вироби з застосуванням елементів художньо-творчої діяльності, плануючи індивідуальну та колективну проєктну діяльність зі створення декоративно-ужиткових виробів, навчаються ідентифікувати потенціал художньо-творчої діяльності для створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва, оцінюють та використовують власні сильні особистісні якості у індивідуальній та груповій художньо-творчій діяльності.

Здійснюючи на уроках технологій художньо-творчу діяльність учні пропонують потенційно-можливі варіанти її здійснення, перевіряють її ефективність елементарними економічними розрахунками, аргументовано відстоюючи власну позицію у прийнятті фінансових рішень із реалізації творчих проєктів [2].

Така організація художньо-творчої діяльності учнів на уроках технологій має результатом: сформованість відповідальності за її здійснення та за результати індивідуальної або колективної роботи р проектування та виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва; навченість толерантному ставленню до інших учасників проєктно-технологічної діяльності; ставлення до помилок, як до стимулу щодо власного саморозвитку та вдосконалення художньо-творчої діяльності; вияви ініціативи та лідерських якостей під час художньо-творчої діяльності; усвідомлення учнями ролі художньо-творчої діяльності як засобу підприємницької діяльності, повага до приватної фінансової інформації.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення 12.02.2025 р.).
2. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Трудове навчання 5–9 класи / Затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. URL : <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 11.02.2025).

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Суховій Н.Г., Титаренко В.П., м. Полтава

**ІНТЕГРАЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ РЕМЕСЕЛ У ШКІЛЬНУ ПРОГРАМУ:
РОЗВИВАЄМО ТВОРЧІ ТА ТРУДОВІ ЗДІБНОСТІ УЧНІВ**

Анотація. У статті розглядається питання інтеграції українських традиційних ремесел у шкільну програму як ефективного інструменту для розвитку творчих і трудових здібностей учнів. Показано, що навчання народним ремеслам, таким як вишивка, гончарство та різьблення по деревині, сприяє збереженню національної культурної спадщини, формує екологічну свідомість та навички командної роботи. Наведено приклади навчальних проєктів, які поєднують традиційні ремесла та сучасні технології, що допомагає зробити навчальний процес більш змістовним і захопливим для учнів.

Ключові слова: інтеграція ремесел, традиційні ремесла, шкільна програма, творчі здібності, трудові навички, екологічна свідомість, національна культурна спадщина, деревообробництво, вишивка, гончарство, проєкти, здобувачі загальної середньої освіти.

Українські традиційні ремесла, як вишивка, гончарство, різьблення по деревині та писанкарству, є важливими елементами національної спадщини. Вивчення таких ремесел у школі сприяє передачі культурних цінностей.

Як стверджує майстер народного мистецтва Ольга Кравченко "Народні ремесла – це не лише збереження національних традицій, а й розвиток учнів, що навчаються праці та творчості".

Переваги інтеграції традиційних ремесел у навчальний процес є:

- розвиток творчих здібностей: на уроках з народних ремесел діти можуть створювати власні унікальні вироби, що розвиває їхню уяву та художню творчість. Наприклад, учні можуть створити свої власні орнаменти для вишивки або розписати глиняний посуд;

- формування трудових навичок здійснюється при вивченні таких ремесел: як різьблення по деревині, потребують точності та вміння працювати з інструментами, що є корисними трудовими навичками. Учні, що освоюють гончарство, вчаться працювати з глиною, яка вимагає терпіння та акуратності.

Виконуючи проєкт "Від ремесла до мистецтва": учні створюють традиційні писанки, використовуючи техніку воскового розпису, досліджуючи різні регіональні стилі. Цей проєкт включає історію писанкарства та практичне виготовлення писанок.

Учителі зможуть залучати місцевих майстрів для проведення майстер-класів, що дозволяє учням ознайомитися з автентичними методами роботи. Наприклад, майстер-клас із ліплення глиняних горщиків або іграшок на гончарному крузі. Як зазначає вчителька трудового навчання Ірина Головіна,

"Залучення справжніх майстрів дозволяє учням відчувати реальну цінність ремесел та побачити, як ці навички можуть бути застосовані в сучасному житті".

Прикладом проєкту: "Майстер і учень": є спільний проєкт співпраці учнів з місцевими майстрами народного мистецтва. В рамках цього проєкту діти навчаються різним видам ремесел (різьблення, гончарство, вишивка), а наприкінці року організують виставку своїх робіт.

На уроках учні можуть виготовляти власні предмети побуту, наприклад, розписні дощечки або кошики, використовуючи натуральні матеріали, що привчає їх до ручної праці та відповідальності за власноруч виконаний творчий виріб.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Створюючи проєкт "Еко-ремесло": учні створюють еко-сумки, використовуючи техніку ткацтва або вишивку. Матеріали для цього проєкту слугують різні натуральні тканини, що підсилює екологічну свідомість учнів. Практичні заняття можуть бути організовані у формі творчих майстерень, де кожен учень має змогу працювати над індивідуальним проєктом.

Традиційні ремесла сприяють розвитку комунікації та співпраці серед учнів, особливо під час виконання колективних завдань, як-от створення великого вишитого панно для шкільного холу. Таким проєктом "Спільне панно": учні працюють у командах над створенням великого полотна з вишивкою, кожна команда відповідає за окремий елемент орнаменту. Це сприяє розвитку командної роботи та організаційних здібностей. Використання природних матеріалів, як глина, дерево, лляні тканини та природні барвники, сприяє вихованню в учнів екологічної відповідальності та розумінню важливості їх використання. Майстер гончарства Олексій Миронюк зазначає: "Традиційні ремесла допомагають нам відчувати зв'язок із природою і розуміти важливість використання її ресурсів з розумом".

На приклад, проєкт "Природний колір", при виконання якого учні вивчають техніку фарбування тканин за допомогою природних барвників (цибуля, ромашка, кора дерев), досліджують історичне їх використання.

Традиційні ремесла інтегрують із сучасними технологіями, як створення 3D-моделей традиційних виробів або використання цифрових інструментів для дизайну вишивок.

Таким прикладом є: проєкт "Цифрове ремесло": учні створюють цифрові моделі традиційних українських орнаментів у графічних редакторах, а потім відтворюють їх за допомогою вишивки або аплікацій. Ця інтеграція дозволяє учням побачити, як традиційні навички можуть бути корисними у сучасних професіях, дизайн інтер'єрів.

Таким чином, інтеграція традиційних ремесел у шкільну програму вивчення технологій старшокласниками у 10-11 класі сприяє гармонійному розвитку творчих та трудових здібностей учнів, допомагає зберегти національну спадщину та покращує екологічну свідомість.

У перспективі необхідно планувати розвиток програм, що підтримують інтеграцію народних ремесел у систему освіти. Ці розробки навчальних проєктів допоможуть повноцінно розкрити тему та зробити матеріал змістовним і цікавим для здобувачів загальної середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Кравченко О. Народне мистецтво і його значення в сучасній освіті // «Культура і освіта». 2020.
2. Головіна І. Викладання трудового навчання з інтеграцією традиційних ремесел // Освітні інновації. 2021.
3. Миронюк О. Традиційні ремесла як засіб екологічного виховання // Екологія в освіті. –2019.
4. Шевченко Л. Техніки вишивки та їх регіональні особливості // Українське народне мистецтво. 2022.
5. Іваненко М. Впровадження практичних занять з народних ремесел у шкільну програму // Педагогічний вісник. 2023.

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Колосінська Н.М. , Фіногєєва С.М., м. Вінниця
nkolosinska@gmail.com
svitlanafinogeeva@gmail.com

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Анотація. У сучасному суспільстві існує дефіцит моральних цінностей, особливо підростаючого покоління. Моральне виховання учнівської молоді є метою будь-якого суспільства. Духовно-моральне виховання - організована і цілеспрямована діяльність викладачів, майстрів виробничого навчання, вихователів і батьків, спрямована на формування вищих моральних цінностей у молоді, а також якостей патріота і захисника Батьківщини.

За даними статистики науково-технічний прогрес і досягнення високого рівня життя в розвинених країнах при одночасному, різкому зниженні моральності призводить все більший відсоток людей до розчарування в житті, втрати її сенсу, моральних відхилень, тяжких розладів психіки. Порятунком в подоланні кризи для України може стати відновлення і поширення традиційної духовно-моральної культури. Для України немає іншого шляху виходу з кризи в духовно-моральній сфері крім відродження самобутньої української цивілізації на традиційних цінностях вітчизняної культури.

Ключові слова: моральне виховання, традиційні цінності.

Abstract. In modern society, there is a shortage of moral values, especially among the younger generation. Moral education of students is the goal of any society. Spiritual and moral education is an organized and purposeful activity of teachers, masters of industrial training, educators and parents, aimed at forming higher moral values in youth, as well as the qualities of a patriot and defender of the Motherland.

According to statistics, scientific and technological progress and the achievement of a high standard of living in developed countries, while simultaneously sharply reducing morality, leads an increasing percentage of people to disappointment in life, loss of its meaning, moral deviations, and severe mental disorders. The salvation in overcoming the crisis for Ukraine may be the restoration and spread of traditional spiritual and moral culture. For Ukraine, there is no other way out of the crisis in the spiritual and moral sphere except the revival of the original Ukrainian civilization on the traditional values of national culture.

Keywords: moral education, traditional values.

Під «духовно-моральним вихованням» розуміється процес сприяння духовно-моральному становленню людини, формуванню у неї моральних почуттів (совісті, боргу, віри, відповідальності, громадянськості, патріотизму), морального обличчя (терпіння, милосердя, лагідності), моральної позиції (здатності до розрізнення добра і зла, прояву самовідданої любові, готовності до подолання життєвих випробувань), моральної поведінки (готовності служіння людям і Батьківщині, прояви духовної розсудливості, слухняності, доброї волі).[1]

Розумовий, духовний і моральний пошук молоді змушує педагогів інтенсивно шукати освітню і виховну модель, орієнтуючись на яку можна було б сформувати

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

менталітет майбутніх громадян України. Більшість вихід бачать у збереженні та розвитку українських національних традицій.

Духовність розуміється сучасною молоддю не як зовнішня, а як внутрішня якість особистості людини, не залишається байдужою до проблем власного духовно-морального формування. У категорії «духовність» здобувачів освіти приваблює гуманістична складова. Величезна частина сприймає духовність як здатність робити добро, займатися творчою діяльністю, здійснювати добрі вчинки по відношенню до оточуючих.[3]

Закінчивши школу, молодь йде навчатись до інших навчальних закладів, де вони потрапляють в учнівське середовище, що відрізняється від шкільного. У цей період їх життя формує прихильність, наслідування кому-небудь, цілі.

Ми виховуємо наших здобувачів освіти, підрастаюче покоління. Наша робота направлена на удосконалення формування духовно-моральних цінностей: виховання гармонійно розвиненої особистості, що володіє базовою соціальною культурою, високою громадянськістю та почуттям патріотизму. Прикладами є проведення індивідуальних бесід, відкритих виховних заходів, тематичних вечорів, круглих столів тощо.

Реалії сьогодення - це події, що відбуваються в нашій країні за останні роки, лакмусовим папером проявили сутність кожного громадянина держави, його цілі та орієнтири, погляди і позиції, намагання та самі діяння.

Здобувачі освіти мають безпосередній зв'язок з тим, що відбувається в країні: їхні батьки мобілізовані й застосовують зброю, працюють волонтерами, беруть участь у громадських акціях та ін.

Тому педагоги мають бути готовими до непростих запитань від здобувачів освіти, на які важливо дати компетентні й водночас коректні відповіді. Варто надавати здобувачам освіти чіткі й зрозумілі пояснення, не давати нездійснених обіцянок, а головне утримуватися від коментарів, спрямованих на підірвання національної безпеки чи руйнацію національної єдності в державі.

Натомість ми розповідаємо здобувачам освіти, що держава і громадянське суспільство роблять усе можливе для відновлення миру та порядку в країні, відбиття зовнішньої агресії проти України, що лише в національній єдності та національній гідності наша сила й незламність.

Метою патріотичного виховання є розвиток в здобувачів освіти активної громадянської позиції і патріотизму як найважливіших духовно-моральних і соціальних цінностей, що відображають причетність до справ і досягнень старших поколінь. Формування духовності неможливо без виховання любові до Батьківщини.

Духовно-моральна діяльність спрямована на те, щоб навчити здобувачів освіти любити людей і життя, долучати їх до національних і загальнолюдських цінностей.

Патріотичне виховання невіддільне від розвитку емоційної сфери, від формування почуттів, зміцнення волі. Практика показує, що в останні роки все відчутніше проявляється інтерес здобувачів освіти як до далекого, так і до недавнього минулого нашої країни. Це означає, що в учнівському середовищі йде пошук життєвих духовних орієнтирів. Намітилося в цілому прагнення учнівської молоді до позитивних духовних змін, які дають надію на те, що пережита нині духовно-моральна криза буде подолано.

Отже, основними факторами духовно-морального розвитку людини є самовиховання, самоосвіта, самонавчання, самовдосконалення. Адекватне ставлення учня до своїх потенційних можливостей, правильність самооцінки, вміння бачити свої недоліки характеризують зрілість людини і є передумовами організації духовно-морального самовиховання. Тому завдання педагога – формувати у молоді

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

людини тверду моральну позицію, здатність протистояти негативним впливам з боку близького оточення і соціуму загалом.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності. К. :Либідь, 2006. 272 с.
2. Богуш А.М. Дефініції "духовність" і "моральність" в аспекті національного виховання в Україні. *Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах: збірник наукових праць*. К., 2000. Кн.1. С.18–23.

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених
НАШІ АВТОРИ**

Александрой Вікторія – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Бабчук Юрій Миколайович – доктор філософії, старший викладач кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Багрій Михайло – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького національного університету, м. Хмельницький;

Божок Ірина – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Борсук Віолета – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Бортник Олег – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Бохонько Євген Олександрович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету, м. Хмельницький

Будикіна Богдана – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Бурнос Єлизавета – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Вакулєнко Олександр Сергійович – аспірант кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава;

Вариченко Аліна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Васильєв Віктор Ігорович – аспірант кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, м. Полтава;

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Висоцька Оксана – здобувачка ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Висоцький Дмитро – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Вовчук Дмитро – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Гандзій Наталія Володимирівна – асистент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Гаркушевський Володимир Савич – кандидат технічних наук, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Глуханюк Віталій Миколайович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Голінська Тетяна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Головін Роман – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Гриценко Лариса Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної світи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава

Грищенко Тетяна – здобувачка ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Давидюк Богдан – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Долінська Марія – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Дяченко Людмила – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Дубова Наталія Вячеславівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти та технологій за профілями Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, м. Умань

Заболотна Катерина – здобувачка ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Загоруйко Богдан – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Зузяк Тетяна Петрівна – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій, професор кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Іванчук Анатолій Васильович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Івацко Тетяна Сергіївна - викладачка вищої категорії, педагогічне звання "викладач-методист" Державного навчального закладу "Вище професійне училище №7 м. Вінниці"

Килимчук Павло – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Коваль Сніжана– здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Ковальчук Василь Орестович – аспірант кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава;

Козуб Дар'я – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Коломієць Дмитро Іванович – кандидат педагогічних наук, професор. професор кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Колосінська Наталія Миколаївна – викладач спеціальних дисциплін ДНЗ «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці», м. Вінниця;

Корницька Лариса Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету, м. Хмельницький

Красильникова Ірина Валеріївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Кудря Оксана Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, м. Полтава

Кулак Анастасія – здобувачка ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Куратнік Тетяна Вікторівна – вчитель трудового навчання Ліцею №14 «Здоров'я» Полтавської міської ради, м. Полтава

Кушнір Олександр Іванович – аспірант Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Лялька Ілля – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького національного університету, м. Хмельницький;

Латуша Руслан – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Ляховецька Владислава - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Марущак Оксана Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Мартиновська Валерія – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Мартинців Ірина – здобувачка ступеню вищої освіти магістра гуманітарно-технологічного факультету Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, м. Кременець;

Мацьковська Марія – здобувачка ступеню вищої освіти магістра гуманітарно-технологічного факультету Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, м. Кременець;

Мельник Юлія – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Микитюк Діана – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Миколишена Богдана – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Миколіук Олександра – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Михальченко Ігор – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Міщенко Олена Володимирівна – кандидат технічних наук, старший викладач кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету, м. Хмельницький

Москалюк Анастасія – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Нагайчук Олена Валеріївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, м. Умань

Нащубська Ольга – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького національного університету, м. Хмельницький;

Недоступ Григорій Григорович – аспірант кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, м. Полтава;

Нестеренко Ярослав – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Никитюк Діана – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Нікітіна Інна – здобувачка ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Овсій Євген Григорович – аспірант кафедри теорії і методики технологічної світи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава;

Осіпчук Тетяна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Охота Софія – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Павелко Анастасія – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Павлик Софія – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Павловська Євгенія – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Перевознюк Анастасія – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Печерук Анастасія – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету інженерно-педагогічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, м. Умань;

Подоланчук Станіслав Вікторович – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Потапова Діана – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Пушкар Людмила – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Радомський Денис – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Романчук Назар – здобувач ступеню вищої освіти магістра гуманітарно-технологічного факультету Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, м. Кременець;

Рахманов Андрій – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Сазонов Денис – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Самборська Олена Валентинівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач, в.о. завідувача кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету, м. Хмельницький

Світченко Олександр – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Сидорчук Богдана – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Степанюк Андрій – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Супрун Катерина – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Суховій Наталія Григорівна – аспірантка кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава;

Табачук Максим – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених

Титаренко Валентина Петрівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава

Томчук Віталіна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Фіногєєва Світлана Миколаївна – викладач спеціальних дисциплін ДНЗ «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці», м. Вінниця

Цісарук Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики трудового навчання та технологій Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, м. Кременець

Цвілик Ростислав - здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Цвілик Світлана Дмитрівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Цина Андрій Юрійович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, м. Полтава

Цина Валентина Іванівна – докторка педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, м. Полтава

Шинін Олександр Степанович – Заслужений діяч мистецтв України, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Шимкова Ірина Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Шовкалюк Анна – здобувачка ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

ЗМІСТ

**РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ,
ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Марущак О.В., Будикіна Б.С., Долінська М.О. ПРИНЦИПИ СТИЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	4
Зузяк Т.П., Александрой В.В., Дяченко Л.О. СИМВОЛІЗМ І ДЕКОРАТИВНІСТЬ У СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	8
Корницька Л.А., м. Хмельницький ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ ТЕХНІКОЮ «КРАКЛЕ».....	11
Марущак О.В., Павлик С.О., Томчук В.В. ЕТНІЧНІ МОТИВИ В СТИЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА.....	13
Марущак О.В., Латуша Р.М., Нестеренко Я.С. ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ФОРМУВАННІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ 3 ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА.....	19
Марущак О.В., Мартиновська В.А., Миколишена Б.О. ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	24
Глуханюк В.М., Заболотна К.С., Давидюк Б.А. ФОРМУВАННЯ УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ТА СТВОРЕННЯ ПОВНОЦІННОГО НАВЧАЛЬНОГО ТА РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	28
Марущак О.В., Висоцька О.В., Кулак А.М. СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА	31
Красильникова І.В., Божок І.О., Бурнос Є.О. ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МИСТЕЦТВА САЇНКІВСЬКИХ ВИТИНАНОК У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	35

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Марущак О.В., Килимчук П.О., Михальченко І.П. ДЕКОРАТИВНІСТЬ ЯК ХУДОЖНЯ КАТЕГОРІЯ В МИСТЕЦТВОЗНАВСТВІ.....	38
Глуханюк В. М. , Гріщенко Т. В. , Бурнос Є.О. ГУРТКОВА ТА ПОЗАКЛАСНА РОБОТА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ.....	43
Марущак О.В., Микитюк Д.В., Павелко А.В. ЕВОЛЮЦІЯ ДЕКОРАТИВНОГО РИСУНКА В УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	45
Гриценко Л. О., Вакуленко О.С. РОЛЬ АРТ-ПРАКТИК У РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ STEM- ОСВІТИ.....	50
Глуханюк В.М., Загоруйко Б.М., Сидорчук Б.Є. ТЕХНОЛОГІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	53
Кудря О.В. ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	56
 РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ТА ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ЇХНІХ СКЛАДОВИХ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
Марущак О.В., Степанюк А.Ю., Вариченко А.Є. ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ДИЗАЙНУ.....	59
Шинін О.С., Москалюк А.О., Супрун Е.І. КОМПОЗИЦІЙНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ДЕКОРАТИВНОГО РИСУНКА.....	62
Зузяк Т.П., Козуб Д.В., Потапова Д.В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СТИЛІЗАЦІЇ ПРИРОДНИХ ФОРМ.....	65
Голінська Т.М., Борсук В.М., Висоцький Д.В., Ляховецька В.В. КОЛОРИСТИКА ТА КОМПОЗИЦІЯ В ДЕКОРАТИВНОМУ ЖИВОПИСІ АЛЬФОНСА МУХИ: ГАРМОНІЯ ЛІНІЙ ТА КОЛЬОРІВ.....	70
Марущак О.В., Шовкалюк А.В., Мельник Ю.І. ФОРМОТВОРЕННЯ ЯК ОСНОВА ХУДОЖНЬОЇ ВИРАЗНОСТІ В	75

*Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених*

ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ.....	
Івацко Т.С., Цвілик С.Д., Цвілик Р.О. МЕХАНІЗМ НАСТУПНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТЬ У НАВЧАННІ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ І ВИЩІЙ ШКОЛІ.....	81
Голінська Т.М., Перевознюк А.І., Світченко О.А., Миколюк О.О. ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА СУЧАСНИХ ТЕХНІК У ХУДОЖНЬОМУ РОЗПИСІ ТКАНИН: СТВОРЕННЯ УНІКАЛЬНИХ ТЕКСТИЛЬНИХ ВИРОБІВ....	86
Марущак О.В., Осіпчук Т.О., Павловська Є.А. СТИЛІЗАЦІЯ ПРИРОДНИХ ФОРМ У ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ	90
Подольанчук С. В. ВИКОРИСТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ДЛЯ ДЕКОРУВАННЯ ВИРОБІВ ЗІ СКЛА.....	96
Іванчук А. В., Радомський Д. О., Головін Р. О. КОНЦЕПЦІЯ КОРИСТУВАЧА ТЕХНІКИ ДЛЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	98
Дубова Н.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ».....	100
Багрій М. О. ДОСЛІДЖЕННЯ ОРНАМЕНТАЛЬНИХ КОМПОЗИЦІЙ ТРИПІЛЬСЬКОЇ КЕРАМІКИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН МАЙБУТНІМИ ФАХІВЦЯМИ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА.....	102
Овсій Є.Г. СУЧАСНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	105
Титаренко В.М. ІНТЕГРАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	106
РОЗДІЛ 3. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
Шимкова І.В., Бортник О.Б., Табачук М.С. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗЗСО.....	109

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Ганздій Н.В. ВИКЛИКИ, РИЗИКИ ТА БАЛАНС ШІ (ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ) В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ.....	112
Цвілик С.Д., Коваль С.Д., Охота С.М. МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО КРЕСЛЕНИКА ГЕОМЕТРИЧНОЇ МОДЕЛІ	115
Шимкова І.В., Нікітіна І.І., Никитюк Д.В. ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ STEAM-ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	121
Гаркушевський В.С., Бондарь М.В., Линник В.Ю. КОМП'ЮТЕРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДЕТАЛЕЙ СКЛАДНИХ ГЕОМЕТРИЧНИХ ФОРМ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	124
Шимкова І.В., Рахманов А.А., Пушкар Л.В. ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛADOVA ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЕВООБРОБКИ.....	130
Коломієць Д. І., Бабчук Ю.М., Кушнір О.І. МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ.....	133
Ковальчук В.О, Титаренко В.П., м. Полтава ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ІКТ.....	136
Цісарук І. В., Мацьковська М.П. КІБЕРЕМПАТІЯ В ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЯК НОВИЙ ВИКЛИК ДЛЯ ШКІЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	138
РОЗДІЛ 4. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ДИТЯЧИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ХУДОЖНІХ І МИСТЕЦЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КЛЮЧОВИХ І ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ, ПРОФЕСІЙНОЇ ТА МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	
Цісарук І.В., Романчук Н.М. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ.....	141
Цвілик С.Д., Вовчук Д.І., Сазонов Д.О. ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ І ПРОСТОРОВИХ УЯВЛЕНЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У НАВЧАННІ КРЕСЛЕННЯ	143
Цісарук І.В., , Мартинців І.М. ДИЗАЙНЕРСЬКЕ ПОРТФОЛІО УЧНЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ НАВЧАННЯ ТА ТВОРЧОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	147

**Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених**

Нагайчук О.В., Печерук А.М. ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	150
Бохонько Є.О. ТЕОРІЯ АВТОМОБІЛЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ІНТЕГРАЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАНЬ З ПРАКТИЧНИМИ ВМІННЯМИ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	152
Бохонько Є.О., Лялька І.М. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКУ ГІДРОСИСТЕМ ЗАСОБІВ МАЛОЇ МЕХАНІЗАЦІЇ.....	154
Міщенко О.В., Нащубська О.В. ПРОЄКТУВАННЯ ТА ВИГОТОВЛЕННЯ ШОПЕРА У ТЕХНІЦІ ПЕЧВОРК.....	156
Васильєв В. І., Цина А. Ю. ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДО ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	160
Куратнік Т.В. РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ НУШ ЧЕРЕЗ ЗАЛУЧЕННЯ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАН.....	162
Недоступ Г. Г., Цина В. І. ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ПІДПРИЄМЛИВОСТІ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	165
Суховій Н.Г, Титаренко В.П. ІНТЕГРАЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ РЕМЕСЕЛ У ШКІЛЬНУ ПРОГРАМУ: РОЗВИВАЄМО ТВОРЧІ ТА ТРУДОВІ ЗДІБНОСТІ УЧНІВ.....	167
Колосінська Н.М. , Фіногєєва С.М. ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	169
Наші автори	172

*Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та
художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і
молодих учених*
НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ І ТЕХНОЛОГІЙ ХУДОЖНЬО-
ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
(СТУДЕНТІВ) І МОЛОДИХ УЧЕНИХ**

Збірник наукових праць

ВИПУСК 4

П79

ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ І ТЕХНОЛОГІЙ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА
ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ (СТУДЕНТІВ) І
МОЛОДИХ УЧЕНИХ: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця:
ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. 185 с.

Відповідальний за випуск	С.Д.Цвілик
Оригінал-макет	С.Д. Цвілик
Коректор, технічний редактор	О.В. Марущак
Дизайн обкладинки.....	І.В. Шимкова

Видавець ТОВ «Меркьюрі-Поділля»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4136 від 11.08.2011 р.
Підписано до друку 14.04.2025
Папір офсетний. Друк різнографічний.
Гарнітура Arial (Основний текст). Ум. друк. арк. 13,5
Формат 60x84/8 Наклад 50 прим.
Віддруковано з готових діапозитивів на
ТОВ «Меркьюрі-Поділля»
м. Вінниця, вул. Р. Скалецького, 15
Тел./факс: (0432) 52-08-02
e-mail: balyk2@ukr.net